

Vanor och attityder i förändring

Samhälle, opinion och medier
i Skåne

Jonas Ohlsson och Annika Bergström (red)

Vanor och attityder i förändring

Samhälle, opinion och medier i Skåne

Den sydsvenska SOM-undersökningen
SOM-rapport nr 58

Jonas Ohlsson och Annika Bergström
(red)

Redaktörer: Jonas Ohlsson och Annika Bergström

© Författarna och SOM-institutet

Administrativ redaktör: Kerstin Gidsäter

Omslag och redigering: Henny Östlund

Tryck: Ale Tryckteam, Bohus 2013

ISBN: 978-91-89673-26-7

ISSN: 0284-4788

ISRN: GU-STJM--58--SE

INNEHÅLL

Förord	7
Vanor och attityder i förändring Jonas Ohlsson och Annika Bergström	9
Medborgarna och välfärdsstatens gränser – Sverige och Skåne Lennart Nilsson	29
Okända regionpolitiker Sören Holmberg	53
Vem älskar Sverigedemokraterna? En undersökning av partiets sympatisörer i Skåne Anders Sannerstedt	59
Skånska attityder till flyktingar och mångkulturalism Anders Sannerstedt	75
Perspektiv på social oro i Skåne Gabriella Sandstig	93
Partipolitiskt engagemang, demonstrationsdeltagande och internetaktivism i Skåne Magnus Wennerhag	105
Mer nytta än engagemang på nätet Annika Bergström	121
Ökade klyftor i nyhetsanvändningen Jonas Ohlsson	131
Synen på Skåne, Danmark och Öresundsregionen Lennart Weibull	149

METODREDOVISNING

Samhälle Opinion Media – Skåne 2011

Sandra Engelbrecht 171

Författarna 193

Adresser 195

BILAGOR

Frågeformulär 199

SOM-institutets böcker 223

FÖRORD

Vänor och attityder i förändring utkommer i SOM-institutets bokserie som rapport nummer 58. Boken baseras på den regionala SOM-undersökning som genomfördes i Skåne hösten/vintern 2011/2012. I underlaget ingår också resultat från SOM-institutets tidigare undersökningar i Skåne 2001, 2004, 2006 och 2008 samt motsvarande undersökningar genomförda i Västra Götaland.

SOM-institutet är en undersöknings- och forskningsorganisation vid Göteborgs universitet som drivs gemensamt av Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG) och Statsvetenskapliga institutionen. Sedan 1986 genomför SOM-institutet årliga nationella medborgarundersökningar, sedan 1992 regionalt i Västsverige och sedan 2001 i Skåne. 2011 års sydsvenska SOM-undersökning omfattar ett urval om 3 000 personer i åldrarna 16–85 år boende i Skåne. Vid sidan av den ordinarie undersökningen genomfördes också motsvarande undersökning bland ett förstärkt ungdomsurval, med ytterligare 3 000 personer i åldrarna 16 till 29 år. Resultaten från den delundersökningen finns presenterade i rapporten *Ungdomar i Skåne. SOM-rapport nr 2012:25* (Engelbrecht 2012).

Annika Bergström har varit undersökningsledare för den sydsvenska SOM-undersökningen 2011. Biträdande undersökningsledarna Ylva Wallinder och Sandra Engelbrecht har ansvarat för fältarbete och Sandra Engelbrecht har ansvarat för dataförädling samt också för huvuddelen av metoddokumentationen. Kerstin Gidsäter har samordnat bokproduktionen och Henny Östlund har ansvarat för redigering. Ansvarig för datainsamlingen var Kinnmark Information AB. I det avslutande kapitlet i boken lämnas en närmare redogörelse för undersökningens utformning, genomförande samt bortfall.

Dataunderlaget från de tidigare SOM-undersökningarna finns tillgängligt för forskare via Svensk Nationell Datatjänst – SND – vid Göteborgs universitet (www.snd.gu.se). De publikationer som hittills utgivits av SOM-institutet finns förtecknade längst bak i boken. Information om undersökningar och publikationer finns på institutets hemsida www.som.gu.se.

Göteborg i januari 2013

Jonas Ohlsson och Annika Bergström

SOM-institutet

Göteborgs universitet

VANOR OCH ATTITYDER I FÖRÄNDRING

JONAS OHLSSON OCH ANNIKA BERGSTRÖM

Vad menar vi egentligen när vi pratar om Region Skåne? Definitionen kan variera beroende på vilket perspektiv man anlägger. I en formell mening är Region Skåne den politiska organisation som sedan 1 januari 1999 har satts att ansvara inte bara för landstingsverksamheten i de 33 kommuner som tidigare utgjorde Malmöhus län och Kristianstads län, utan också för utvecklingen av näringsliv, kommunikationer och kultur i området. I andra sammanhang skulle vi kunna mena de 149 förtroendevalda politiker som beslutar om regionens skattesatser, vårdavgifter och övergripande budget, en budget som år 2011 uppgick till omkring 30 miljarder kronor. Region Skåne skulle också kunna vara de hundratals tjänstemän som tar fram underlag till de politiska besluten och som genomför dem, eller de omkring 32 000 personer som arbetar inom sjukvården, tandvården, kollektivtrafiken eller någon av de andra verksamheter som regionen omfattar. I ytterligare andra sammanhang tenderar definitionen av regionen att bli geografisk. Med en sådan bestämning sammanfaller Region Skåne med Sveriges sydligaste landskap, vars politiska och inte minst kulturella historia sträcker sig avsevärt längre tillbaka i tiden än dess regionala namne. Slutligen kan det också hävdas att Region Skåne är de som bor och verkar där, de 1,2 miljoner personer som utnyttjar den service och de tjänster som regionen tillhandahåller, som finansierar regionens verksamhet genom sina skattepengar, som väljer och utkräver ansvar från regionens politiker och som i större eller mindre utsträckning betraktar sig som skåningar. Det är omkring dessa personer, vad de gör och vad de tycker, som den här boken kretsar.

De resultat och de analyser som presenteras i boken baseras på 2011 års sydsvenska SOM-undersökning. SOM-institutet vid Göteborgs universitet har under tio års tid genomfört särskilda frågeundersökningar bland medborgarna i Region Skåne, med syftet att beskriva och försöka förklara människors vanor och attityder inom en rad olika områden. Den första undersökningen genomfördes 2001 och riktades till de boende i Malmöregionen. Med antingen två eller tre års intervall har därefter genomförts undersökningar bland hela Skånes befolkning. Det rör sig om åren 2004, 2006, 2008 och 2011. Genom att frågeformulären varit delvis desamma har vi möjlighet att spåra såväl förändringar som stabilitet i befolkningens åsikter och förhållanden.¹ Undersökningarnas utformning möjliggör också direkta jämförelser med resultaten från SOM-institutets nationella undersökningar (Weibull m.fl. 2012) och de regionala SOM-undersökningar som genomförts i Västra Götaland (Bergström & Ohlsson 2012) och i Värmland (Nilsson m.fl. 2012). En metoddokumentation

över 2011 års sydsvenska undersökning, författad av Sandra Engelbrecht, återfinns längst bak i boken.

Boken har följande struktur. I detta inledande kapitel ges först en beskrivning av vilka samhällsfrågor skåningarna tycker är viktigast idag samt deras inställning till en rad aktuella politiska frågor och förslag. Kapitlet redovisar också medborgarnas syn på demokratin, deras förtroende för politiker och andra centrala aktörsgrupper i samhället och hur de ser på sin egen livssituation. Är skåningarna nöjda med de liv de lever? är en av de frågor som undersöks. Härfter följer nio fördjupande kapitel som på olika sätt analyserar de skånska medborgarna och deras attityder i en rad olika sakfrågor. Lennart Nilsson ger i sitt kapitel en genomgripande beskrivning av hur såväl den skånska som den svenska opinionen kring den svenska välfärdspolitiken har förändrats genom åren. Särskilt analyseras synen på privatisering av olika typer av offentlig service. I Sören Holmbergs kapitel diskuteras hur kända och populära – eller okända och impopulära – de folkvalda politikerna i Region Skåne är bland de boende i regionen. Anders Sannerstedt går sedan vidare med att analysera sympatisörerna till det parti som, om vi ser till resultatet i det senaste riksdagsvalet, vuxit till att bli det tredje mest populära partiet i Skåne, nämligen Sverigedemokraterna. Vilka likheter och skillnader finns mellan partiets anhängare och resten av valmanskåren? I det därpå följande kapitlet studerar samma författare skåningarnas attityder till dels svensk invandrings- och flyktingpolitik, dels mångkulturalism i en bredare mening. I Gabriella Sandstigs kapitel undersöks frågan om social oro. I kapitlet analyseras skåningarnas oro för såväl större samhällsrelaterade risker som oron för att personligen utsättas för olika typer av brottslighet. I kapitlet prövas också om det finns något samband mellan de båda orostyperna. Magnus Wennerhag analyserar härfter vilka uttryck det politiska engagemanget tar sig i dagens Skåne. I kapitlet undersöks bland annat i vilken utsträckning de nya former för politiskt deltagande som internet har medfört har bidragit till att nya grupper kommit att engagera sig politiskt. I Annika Bergströms kapitel studeras internetanvändningen bland olika grupper i den skånska befolkningen. Ett särskilt avsnitt ägnas åt användningen av offentliga sajter. En motsvarande analys, men med avseende på nyhetskonsumtionen inom olika befolkningsgrupper, följer sedan i Jonas Ohlsson kapitel. I det avslutande kapitlet analyserar Lennart Weibull hur den geografiska närheten till Danmark tar sig uttryck inte bara i intresset för nyheter från grannlandet i väster, utan också i synen på det övergripande samarbetet inom Öresundsregionen.

På skåningarnas politiska agenda

Ett av de viktigaste syftena med både de nationella och regionala SOM-undersökningarna är att kartlägga medborgarnas inställning i viktiga politiska frågor. Genom SOM-institutets återkommande mätningar har vi möjlighet att följa hur opinionen förändras över tid. I en av enkätens frågor ges respondenten möjlighet att själv lista vilka tre frågor eller problem han eller hon tycker är viktigast i Skåne just nu. En sammanställning av resultaten från denna helt öppna fråga presenteras i tabell 1.

Tabell 1 Viktigaste regionala frågorna i Skåne 2004–2011 och i Västra Götaland 2011 (procent)

	Skåne			Västra Götaland	
	2004*	2006*	2008*	2011	2011
Sjukvård	47	47	41	35	42
Utbildning	8	7	5	18	14
Invandrar-/flyktingfrågor	5	7	5	17	4
Kommunikation/kollektivtrafik	8	12	15	15	22
Sysselsättning/arbetsmarknad	7	8	5	15	11
Äldreomsorg	8	9	5	10	7
Lag och ordning/brottslighet	7	7	6	10	3
Miljöfrågor	3	4	4	7	6

Kommentar: Frågan lyder *Vilken eller vilka frågor eller problem tycker du är viktigast i dag i Skåne [Västra Götaland]. Ange högst tre frågor/samhällsproblem.* *Åren 2004, 2006 och 2008 avsåg frågan Region Skåne.

Källa: de sydsvenska SOM-undersökningarna 2004, 2006 2008, 2011; den västsvenska SOM-undersökningen 2011.

Inledningsvis ska nämnas att det inför 2011 års undersökning genomfördes en viktig förändring i mätningarna av de viktigaste samhällsproblemen, i så måtto att frågan ändrades från att gälla Region Skåne till Skåne generellt. Den skiftade betoningen i frågans formulering innebär att direkta jämförelser med tidigare års mätningar ska göras med försiktighet.² Med det sagt kan konstateras att sjukvården kvarstår som den mest centrala regionala frågan bland de skånska medborgarna. Drygt en av tre svarande nämner sjukvård som en av de viktigaste frågorna i Skåne idag. Också kommunikationer och kollektivtrafik – ett annat av Region Skånes formella ansvarsområden – återfinns på listan, närmare bestämt på plats nummer fyra. Här är andelen ungefär en av sex.

Både i fråga om sjukvården och kommunikationer och kollektivtrafik liknar skåningarnas bedömningar de bedömningar som görs av de boende i Västra Götalandsregionen. Men på andra områden är de regionala skillnaderna betydligt större. Andelen som lyft fram invandrar- och flyktingfrågor som ett viktigt problem är fyra gånger högre i Skåne än i Västra Götaland. I den sydsvenska mätningen hamnar den här frågan på plats nummer två. I den västsvenska återfinns den först som nummer nio. Också frågor rörande lag och ordning och brottslighet ges större vikt bland de skånska medborgarna än bland medborgarna i Västsverige.

2011 års sydsvenska SOM-undersökning belyser också skåningarnas inställning till ett antal konkreta infrastrukturförslag som förekommit i den regionala debatten. Det rör sig om förslagen att bygga en fast förbindelse mellan Helsingborg och Helsingör, att bygga en järnvägsförbindelse mellan Malmö och Simrishamn samt att avveckla avgiften för att fara över Öresundsbron. De två förstnämnda frågorna

ställdes även i 2008 års undersökning; här kan vi alltså se hur opinionen kring frågorna förändrats under den gångna treårsperioden. Resultaten, i form av balansmått (andel positiva minus andel negativa; förk. *bm*), redovisas i tabell 2 (med 2008 års resultat i parentes).

Tabell 2 Uppfattning om aktuella infrastrukturförslag i olika grupper 2011 (2008 i parentes) (balansmått)

	Ålder					Delregion			
	Samtliga	16–29**	30–49	50–64	65–85	NV	SV	NO	SO
Avveckla avgiften på Öresundsbron	43 (*)	45 (*)	41 (*)	38 (*)	50 (*)	33 (*)	48 (*)	39 (*)	56 (*)
Bygga järnväg mellan Malmö och Simrishamn	41 (36)	41 (28)	37 (32)	45 (43)	41 (41)	21 (24)	50 (44)	29 (26)	63 (56)
Bygga en fast förbindelse mellan Helsingborg och Helsingör	24 (14)	26 (5)	5 (-1)	28 (19)	41 (33)	26 (17)	33 (13)	24 (15)	27 (9)
Bygga ut vindkraften i Skåne	42 (58)	47 (65)	57 (68)	40 (51)	26 (51)	46 (60)	46 (55)	33 (64)	24 (59)
Minsta antal svar	1 350	190	443	356	360	331	685	222	108

Kommentar: Frågan lyder: *Nedan finns ett antal förslag som förekommit i den politiska debatten. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem? Svarsalternativen är Mycket bra förslag, Ganska bra förslag, Varken bra eller dåligt förslag, Ganska dåligt förslag, Mycket dåligt förslag samt Ingen uppfattning.* Balansmättet i tabellen avser andelen som svarat antingen mycket eller ganska bra förslag, minus andelen som svarat ganska eller mycket dåligt förslag. Förkortningar: NV=nordväst, SV=sydväst, NO=nordost, SO=sydost. I *nordväst* ingår kommunerna Båstad, Landskrona, Helsingborg, Höganäs, Ängelholm och Svalöv, i *sydväst* Staffanstorps, Burlöv, Vellinge, Kävlinge, Lomma, Svedala, Höör, Malmö, Lund, Eslöv och Trelleborg, i *nordost* Östra Göinge, Hörby, Bromölla, Osby, Perstorp, Kristianstad och Hässleholm och i *sydost* Skurup, Sjöbo, Tomelilla, Ystad och Simrishamn. *Frågan ställdes ej. **2008 ingick även 15-åringar i urvalet.

Källa: de sydsvenska SOM-undersökningarna 2008 och 2011.

Av tabellen framgår att det i samtliga tre fall finns en opinionsmässig övervikt till förmån för förslagen. Störst är stödet för en avveckling av avgiften på Öresundsbron (*bm* +43). Av de tillfrågade ställer sig 59 procent positiva till en sådan satsning (vilken i praktiken skulle innebära att kostnaderna för bron överförs på skattebetalarna). 16 procent är negativa till förslaget. Mest utbrett är stödet bland pensionärer och i sydost. Samma mönster, fast på en lägre nivå (*bm* +24), gäller för frågan om en eventuell Helsingborg–Helsingör-förbindelse. Stödet för förslaget har dock ökat något sedan 2008. År 2011 var 44 procent av skåningarna för en sådan

förbindelse. Tre år tidigare uppgick stödet till 39 procent. Också opinionen för en järnväg mellan Malmö i sydväst och Simrishamn i sydost har vuxit något jämfört med den tidigare mätningen. Inte oväntat återfinns det starkaste medhålllet till förslaget i just södra Skåne.

Ytterligare en fråga av infrastrukturell karaktär som tas upp i SOM-undersökningen rör inställningen till vindkraftsproduktion. På länsstyrelsen i Skånes hemsida konstateras att "[i] princip hela Skånes landyta och all havsytta är ur vindenergisynpunkt intressant för vindbruk."³ Efter Västra Götaland har Skåne också kommit att bli den region/län som bidrar med störst andel av den svenska vindkraftsproduktionen.⁴ Både i fråga om antalet vindmöller och antalet terawattimmar svarade Skåne år 2011 för omkring 17 procent av landets samlade vindkraftskapacitet. Regionens 353 vindkraftverk stod samma år för en elproduktion som motsvarar årsförbrukningen hos 221 812 hushåll.⁵

Expansionen under senare år har varit snabb: mellan 2008 och 2011 ökade antalet vindkraftverk i Skåne med omkring 40 procent (Energimyndigheten). Med SOM-undersökningarna som underlag kan dock konstateras att satsningen hade ett betryggande stöd i opinionen; andelen som var positiva till en utbyggnad av vindkraften i *Skåne* uppgick år 2008 till 68 procent (balansmättet var +58). Likafullt har andra studier kunnat visa att inställningen till vindkraftens fortsatta utbyggnad till viss del styrs av den egna närheten till vindkraftverk (Hedberg 2012). Folk som bor i regioner med mycket vindkraft är mer restriktivt inställda till en utbyggnad än personer i regioner där vindkraften inte är lika vanlig. De senaste årens snabba ökning av den skånska vindkraften tycks också ha gjort avtryck i den skånska opinionen. Andelen som är positiva till en (fortsatt) utbyggnad av vindkraften i Skåne har på tre år minskat med elva procentenheter till 59 procent (bm +42). Samtidigt har andelen negativa ökat med sju procentenheter till 17 procent.⁶ Störst har den opinionsmässiga tillbakagången varit bland de äldsta och i sydost. Även om de båda faktorerna delvis samvarierar (sydöstra Skåne har en jämförelsevis ålderstigen befolkning) så rör det sig om en tydlig skiktning i den skånska vindkraftsopinionen som vi inte tidigare sett.⁷ Sammantaget konstaterar vi trots det att det också fortsättningsvis finns en betydande andel förespråkare av en utbyggd vindkraftsproduktion i regionen.

Ett annat frågeområde som berörs i SOM-undersökningarna handlar om sysselsättningen. Skåne har under den period som undersökningarna genomförts haft en arbetslöshet som generellt sett varit något högre än den i såväl Stockholms län och Västra Götalandsregionen, som i landet i stort. Enligt SCB:s statistik för 2011 över Skåne, uppgick andelen arbetslösa i åldern 15 till 74 år till 8,8 procent – en ökning med 1,2 procentenheter jämfört med 2008. Motsvarande siffror för riket som helhet var 7,5 procent (2008: 6,2), för Stockholms län 6,4 procent (5,2) och för Västra Götaland 7,4 procent (6,3).⁸ Se tabell 3.

Tabell 3 Arbetslöshet i åldern 15–74 år efter region och stad (procent)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Sverige	7,8	7,1	6,1	6,2	8,3	8,4	7,5
Skåne	8,8	8,4	7,0	7,6	8,6	8,4	8,8
Stockholms län	6,9	6,1	5,6	5,2	6,7	7,1	6,4
Västra Götaland	7,6	6,8	6,0	6,3	8,9	8,7	7,4
Malmö	11,8	10,4	8,4	9,4	10,1	9,4	11,0
Stockholm	7,0	6,0	5,9	5,2	6,6	6,7	6,6
Göteborg	8,8	8,5	6,5	6,7	10,0	9,9	9,2

Kommentar: Tabellen visar genomsnittlig andel (procent) arbetslösa per år.

Källa: Statistiska centralbyråns Arbetskraftsundersökningar (AKU), www.scb.se.

I SOM-undersökningarna har skåningarna regelbundet fått värdera hur tre olika offentliga aktörer lyckas med att främja sysselsättningen. Det rör sig om staten, Region Skåne och kommunen där man bor. Resultaten redovisas som balansmått (andel som svarat att aktören i fråga skött sig *bra* minus andelen som svarat att aktören skött sig *dåligt*) i tabell 4 (se också Bergström & Engelbrecht 2012: 23ff).

Tabell 4 Bedömning av statens, regionens respektive hemkommunens förmåga att främja sysselsättningen i Skåne 2004–2011 och i Västra Götaland 2011 (balansmått)

	Skåne				Västra Götaland
	2004	2006	2008	2011	2011
Staten	*	-33	-5	-10	-7
Regionen	-28	-23	-13	-17	-10
Hemkommunen	-18	-15	-4	-7	-3

Kommentar: Frågan lyder *Hur anser du att staten, Region Skåne respektive den kommun där du bor lyckas med att främja sysselsättningen [...]?* Svarsalternativen är *Mycket bra, Ganska bra, Varken bra eller dåligt, Ganska dåligt, Mycket dåligt* samt *Ingen uppfattning*. Balansmättet visar andelen som svarat mycket eller ganska bra, minus andelen som svarat ganska eller mycket dåligt. Procentbasen utgörs av alla som deltagit i undersökningen. *Frågan ställdes ej.

Källa: de sydsvenska SOM-undersökningarna 2004, 2006, 2008, 2011; den västsvenska SOM-undersökningen 2011.

I samtliga undersökningar och i samtliga tre fall blir balansmättet negativt. Den samlade bedömningen har alltså genomgående varit kritisk; andelen som är missnöjda med hur de tre aktörerna lyckats med att främja sysselsättningen är större än andelen nöjda. Några tendenser kan dock noteras. Den egna kommunen har

genomgående varit den aktör som kommit bäst ut i medborgarnas utvärderingar. Sämst omdömen under de senaste två mätningarna har regionen fått. (Jämförelsen mellan de olika mätningarna störs dock av att 2006 års undersökning skedde samtidigt med regeringsskiftet det året.) Slutligen kan konstateras att det samlade omdömet blev något sämre 2011 än 2008. Resultaten kan sägas vara i linje med den ökning av arbetslösheten som skett mellan de två mätpunkterna. Det är en slutsats som får ytterligare stöd av en jämförelse med motsvarande bedömningar i Västra Götaland, som under de senaste åren haft en något lägre arbetslöshet än Skåne. Samtliga tre aktörer ges något bättre betyg av medborgarna i Västra Götaland än av skåningarna. Här ska dock betonas att också i den västsvenska SOM-undersökningen får såväl staten som regionen och hemkommunen övervägande negativa omdömen rörande deras respektive sysselsättningsfrämjande insatser (Hägglund & Bergström 2012:31).

Skåningarna och demokratin

En politiskt intresserad befolkning är en viktig förutsättning för den representativa demokratin. Flera studier har pekat på betydelsen av politiskt intresse för olika typer av politiskt engagemang och deltagande (se t.ex. Holmberg & Oscarsson 2004). Intresset bland skåningar för politik i allmänhet såväl som på olika geografiska nivåer presenteras i tabell 5.

Tabell 5 *Intresset för politik bland invånarna i Skåne 2004–2011 och Västra Götaland 2011 (procent)*

	Skåne				Västra Götaland
	2004	2006	2008	2011	2011
I allmänhet	50	58	51	54	57
I EU	*	*	*	49	48
I Sverige	*	*	*	67	71
I regionen	52	49	45	58	53
I kommunen	58	58	56	62	62
Minsta antal svar	3 286	3 014	3 030	1 362	2 981

Kommentar: Frågan rörande allmänt politikintresse lyder: *Hur intresserad är du i allmänhet av politik?* Frågorna om politiskt intresse rörande Region Skåne/Västra Götalandsregionen och den egna kommunen ingick år 2011 som delfrågor i en större fråga. Frågan lyder: *Hur intresserad är du av politik när det gäller: EU, Sverige, Skåne/Västra Götalandsregionen, Den kommun där du bor?* I tidigare års mätningar var formuleringen *Hur intresserad är du av politiska frågor som rör den kommun där du bor/Region Skåne?* Svarsalternativen är *Mycket intresserad, Ganska intresserad, Inte särskilt intresserad, Inte alls intresserad*. Siffrorna i tabellen anger andelen mycket och ganska intresserade. Procentbasen utgörs av de som besvarat respektive fråga. *Frågan ställdes ej.

Källa: de sydsvenska SOM-undersökningarna 2004, 2006, 2008, 2011; den västsvenska SOM-undersökningen 2011.

När det gäller det allmänna intresset för politik ligger resultatet från Skåne mycket nära det i landet i stort (se Weibull m.fl. 2012). Skåningar är med andra ord lika intresserade av politik som svenskar i allmänhet.⁹ Över tid har andelen som anser sig vara antingen mycket eller ganska intresserade av politik varierat mellan 50 och 58 procent. Tittar vi istället på intresset för den politik som kommer till uttryck på de olika geografiska nivåerna så skiljer sig dock intresset tydligt. Störst intresse har skåningarna för den nationella politiken. Två tredjedelar säger sig ha åtminstone ganska stort intresse för politik som gäller Sverige som helhet. Lägst är intresset för EU-politiken; andelen intresserade uppgår här till hälften. Intresset för politik rörande Skåne respektive hemkommunen placerar sig ungefär mittemellan den nationella och den europeiska nivån. I detta sammanhang ska dock noteras att formuleringen rörande den regionala nivån inför undersökningen 2011 ändrades från "Region Skåne" till enbart "Skåne". Här har vi förmodligen också en stor del av förklaringen till det kraftigt ökade intresset för regionpolitiken sedan 2008. Resultaten pekar på att regionalpolitiken uppfattas som mindre intressant än den politik som rör regionen, eller kanske rättare landskapet, mer generellt.

En central fråga som tas upp i SOM-undersökningarna handlar om hur nöjda medborgarna är med demokratin. Också här görs en uppdelning utifrån de olika folkvalda nivåerna. Mönstren är desamma som för politiskt intresse (se tabell 6; se också Bergström 2012).¹⁰ Mest nöjda är skåningarna med hur demokratin fungerar i Sverige; minst nöjda är de med demokratin i EU. Regionen och hemkommunen intar återigen mellanpositionerna. Utvecklingen över tid har varit relativt stabil. Störst har åsiktsförändringen varit kring demokratin i EU. Efter att ha stigit kraftigt mellan 2004 och 2008, redovisas för 2011 en tydlig nedgång. Måhända är detta ett uttryck för det generellt sett minskade stöd för EU bland svenskarna, som framkommer i 2011 års nationella SOM-undersökning (se Holmberg 2012). Det mer kritiska omdömet av EU återkommer också i den västsvenska undersökningen. Som framgår av tabell 6 är dock västsvenskarna mer nöjda med demokratins fungerande på de tre nationella nivåerna än vad skåningarna är.

Medborgarnas bedömningar av demokratins fungerande konkretiseras i frågan om hur den lokala kommunstyrelsen respektive regionstyrelsen sköter sitt arbete (se tabell 7). Trenden över tid har varit att det kommunala styret kommit bättre ut än det regionala i medborgarnas bedömningar. Med undantag för 2004, då båda nivåerna fick jämförelsevis mycket negativa omdömen, har en relativt klar majoritet av skåningarna tyckt att kommunstyrelsen i kommunen där de bor sköter sig antingen mycket eller ganska bra. För regionstyrelsen finns istället en liten övervikt för de som tycker att arbetet sköts ganska eller mycket dåligt. Båda organen har dock fått vidkännas en liten nedgång sedan 2006.

Tabell 6 Nöjd med demokratin i: EU, Sverige, regionen respektive hemkommunen 2001, 2004, 2006, 2008 och 2011 (andel nöjda, i procent)

	Skåne				Västra Götaland
	2004	2006	2008	2011	2011
I EU	38	46	51	42	43
I Sverige	62	73	71	72	78
I regionen	52	64	59	59	67
I hemkommunen	61	70	67	64	71
Minsta antal svar	3 056	2 845	2 867	1 324	2 882

Kommentar: Frågan lyder: På det hela taget, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i: EU / Sverige / Region Skåne[Västra Götalandsregionen] / Den kommun där du bor? Svartalternativen är Mycket nöjd, Ganska nöjd, Inte särskilt nöjd samt Inte alls nöjd. I tabellen redovisas den andel som svarat antingen mycket eller ganska nöjd. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: de sydsvenska SOM-undersökningarna 2004, 2006, 2008, 2011; den västsvenska SOM-undersökningen 2011.

Tabell 7 Bedömning av hur kommunstyrelsen respektive regionstyrelsen sköter sitt arbete i Skåne 2004, 2006, 2008 och 2011 respektive Västra Götaland 2011 (balansmätt)

	Skåne				Västra Götaland
	2004	2006	2008	2011	2011
Kommunstyrelsen	-5	19	16	14	12
Regionstyrelsen	-16	-2	-6	-6	-1

Kommentar: Frågan lyder: Hur tycker du att kommunstyrelsen i den kommun där du bor respektive regionstyrelsen i Region Skåne sköter sin uppgift? Svartalternativen var Mycket bra, Ganska bra, Varken bra eller dåligt, Ganska dåligt, Mycket dåligt samt Ingen uppfattning. Balansmättet visar andelen som anser att arbetet sköts bra minus andelen som anser att arbetet sköts dåligt. Procentbasen utgörs av de som besvarat frågan.

Källa: de sydsvenska SOM-undersökningarna 2004, 2006, 2008, 2011; den västsvenska SOM-undersökningen 2011.

Skåningarna har också getts chansen att bedöma de *egna* möjligheterna att påverka det politiska beslutsfattandet på de olika folkvalda nivåerna. Även om det finns ett visst samband med geografisk närhet så är sambandet inte helt entydigt. Störst påverkansmöjligheter upplevs finnas i den egna hemkommunen. Omkring en av fem skåningar anser sig ha goda eller till och med mycket goda möjligheter att påverka beslutsfattandet på kommunal nivå. I fallande skala följer sedan den egna stadsdelen/

kommundelen, Sverige (dvs. rikspolitiken), Region Skåne och EU. När vi når den sistnämnda nivån har andelen som bedömer sig ha möjlighet att påverka politiska beslut minskat till omkring en av tjugofem. I samtliga fall påverkas bedömningen av respondenternas ålder, utbildningsnivå och politiska intresse. Yngre gör mer positiva bedömningar av de egna påverkansmöjligheterna än äldre. Detsamma gäller för högutbildade jämfört med de med lägre utbildning och politiskt intresserade jämfört med personer utan politiskt intresse (se Bergström 2012: 12ff). Mönstren har varit mycket stabila under hela 2000-talet.

Skiftande förtroende för de folkvalda och andra samhällsaktörer

En fråga som är nära kopplad till synen på demokratins kvalitet är frågan om det förtroende som de folkvalda har bland de medborgare som de är satta att företräda. I tabell 8 redovisas skåningarnas förtroende för de politiker som verkar inom EU, i rikspolitiken, i regionen och i den egna kommunen. Utfallet avviker från de mönster som tidigare framkom kring synen på demokratins fungerande på de fyra folkvalda nivåerna. Skåningarna gör alltså delvis olika bedömningar av demokratins fungerande i allmänhet (systemnivån) och av dem som de valt att representera dem (aktörsnivån).

Tabell 8 Förtroende för politiker och tjänstemän i Skåne 2004–2011 och i Västra Götaland 2011 (balansmått)

	Skåne				Västra Götaland
	2004	2006	2008	2011	2011
EU-parlamentariker	-10	-12	-10	-14	-17
Rikspolitiker	-20	-8	-3	3	1
Regionens politiker	-30	-15	-18	-21	-16
Kommunens politiker	-14	1	0	-4	-10

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?* Svartalternativen är *Mycket stort förtroende, Ganska stort förtroende, Varken stort eller litet förtroende, Ganska litet förtroende, Mycket litet förtroende* samt *Ingen uppfattning*. Balansmättet kan gå från +100 (alla har stort förtroende) till -100 (alla har litet förtroende).

Källa: de sydsvenska SOM-undersökningarna 2004, 2006, 2008, 2011; den västsvenska SOM-undersökningen 2011.

Högst förtroende åtnjuter politikerna på den nationella nivån. De följs i tur och ordning av kommunpolitiker, EU-parlamentariker och sist regionpolitiker. Mönstret är detsamma som i Västra Götaland. Beträffande 2011 års mätning kan konstateras att rikspolitikerna är den enda grupp för vilken förtroendet ökat sedan den föregående mätningen tre år tidigare. De var också den enda kategori politiker för vilken andelen med stort förtroende var större än andelen som har litet förtroende (dvs. ett

positivt balansmätt). De folkvalda politikerna har i allmänhet att förhålla sig till ett huvudsakligen negativt förtroendekapital hos medborgarna i Skåne. Samtidigt visar tabellen att förtroendenivåerna är långt ifrån statiska. Så har landets rikspolitiker sedan 2004 lyckats bättra på sitt förtroende bland de skånska medborgarna från -20 till +3 på balansmåttskalan, en klättring som tagit dem förbi både EU-parlamentarikerna och kommunpolitikerna på förtroendelistan. Region Skånes politiker har fått göra en delvis omvänd resa. Efter en tydlig förbättring mellan 2004 och 2006,¹¹ har de båda senaste mätningarna, 2008 och 2011, inneburit sjunkande förtroendetal. För kommunpolitiker och EU-parlamentariker, slutligen, har förtroendet legat relativt stabilt, åtminstone sedan 2006. I det förra fallet har balansmättet i de senaste tre undersökningarna legat omkring 0, i det senare en bit under.

Förtroendemätningarna i de sydsvenska SOM-undersökningarna omfattar också grupper och aktörer utanför politiken. I tabell 9 redovisas förändringen av skåningarnas förtroende för en rad olika yrkesgrupper, företrädesvis verksamma inom offentlig sektor. Inledningsvis kan vi konstatera att förtroendesiffrorna i allmänhet ligger betydligt högre än för politikerna. En generell slutsats är alltså att medborgarna har högre förtroende för de som utför den offentliga servicen, än de som beslutar om den.

Tabell 9 Förtroende för olika yrkesgrupper i Skåne 2004–2011 och i Västra Götaland 2011 (balansmätt)

	Skåne				Västra Götaland
	2004	2006	2008	2011	2011
Tandvårdens personal	65	60	69	70	*
Sjukvårdens personal	67	62	71	69	70
Personal inom barnomsorgen	55	51	59	59	57
Lärare i grundskolan	47	43	42	47	46
Poliser	39	38	40	45	49
Kollektivtrafikens personal	37	29	36	25	23
Socialarbetare	16	10	12	11	16
Journalister	-2	-11	-6	-6	-4
Försäkringskassans personal	*	-4	-6	-17	*
Arbetsförmedlingens personal	*	*	-21	-27	*

Kommentar: Frågan lyder: *Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?* Svarsalternativen är *Mycket stort förtroende, Ganska stort förtroende, Varken stort eller litet förtroende, Ganska litet förtroende, Mycket litet förtroende* samt *Ingen uppfattning*. Balansmättet kan gå från +100 (alla har stort förtroende) till -100 (alla har litet förtroende). *Frågan ställdes ej.

Källa: de sydsvenska SOM-undersökningarna 2004, 2006, 2008, 2011; den västsvenska SOM-undersökningen 2011.

Utfallet är likafullt mycket varierande. Två grupper märker ut sig i positiv bemärkelse. Det är personalen inom tandvården och inom sjukvården. I båda fallen rör det sig om balansmätt på omkring +70. Med andra ord är detta yrkesgrupper som har ett mycket utbrett förtroende bland medborgarna. De båda vårdgrupperna följs sedan i tur och ordning av personal inom barnomsorgen, grundskollärare och poliser. I samtliga hittills nämnda fall har förtroendenivåerna varit mycket stabila över tid. Som framgår av tabellen liknar resultaten för 2011 mycket de som framkommer i undersökningen i Västra Götalandsregionen.

Tre grupper får vidkännas ett tydligt minskat förtroende jämfört med 2008. Det är kollektivtrafikens personal och personalen inom Försäkringskassan och Arbetsförmedlingen. I samtliga fall är 2011 års förtroendesiffror de lägsta som uppmätts för respektive grupp i de sydsvenska SOM-undersökningarna. De två sistnämnda yrkesgrupperna är tillsammans med Region Skånes politiker de grupper som har klart lägst förtroende bland de skånska medborgarna.

Av tabell 9 framgick att förtroendet för journalister ligger på ungefär samma – jämförelsevis låga – nivå som det för politiker. I samtliga hittills genomförda SOM-undersökningar i Skåne har andelen som har litet förtroende för hur journalister sköter sitt arbete varit något större än dem som har stort förtroende (balansmättet har med andra ord förblivit negativt). Förtroendet för journalister i allmänhet ska dock inte tas som intäkt för att medborgarna har ett lågt förtroende för de svenska medierna överlag, eller – för den delen – för det innehåll som olika medier förmedlar. Detta tydliggörs av tabell 10, som redovisar i vilken utsträckning enskilda mediekanaalers rapportering om sådant som händer i Skåne uppfattas som tillförlitlig eller inte.

Resultaten presenteras för fyra olika grupper. I den första kolumnen redovisas bedömningen bland samtliga skåningar. I kolumn två tas sedan hänsyn till mediets huvudsakliga spridningsområde. Medan de eterburna medierna nås över hela regionen, har de skånska dagstidningarna en betydligt mer begränsad spridning. I kolumn tre och fyra redovisas bedömningarna bland de som regelbundet tar del av mediet i fråga (se tabellkommentar för definition) respektive de som aldrig tar del av mediet. Indelningen är inte irrelevant. Som framgår av tabellen hänger bedömningen av mediets tillförlitlighet i hög grad samman med om man tar del av mediet eller inte.

Om vi inledningsvis ser på bedömningen bland samtliga skåningar så ser vi att den upplevda tillförlitligheten kring den lokala rapporteringen varierar betydligt. Mest tillförlitlig rapportering anses Sveriges Televisions regionala nyhetsprogram, *Sydneytt*, erbjuda. Balansmättet uppgår till +78. En bit efter på platserna två och tre följer TV4s lokala nyhetssändningar och P4 i Sveriges Radio. Längst ner på listan finner vi gratistidningarna *Metro* och *City* och kvällstidningen *Kvällsposten*. Regionens större lokala morgontidningar intar mittenpositionerna. Om vi däremot tar hänsyn till begränsningarna i den lokala pressens geografiska spridning så förbättras resultaten avsevärt. Såväl *Sydsvenskan* som *Helsingborgs Dagblad* tar sig nu upp och förbi både TV4s lokalnyheter och P4. (Noterbart i detta avseende är att motsvarande uppgång uteblir för de gratisdistribuerade tidningarna.) När vi sedan går över till

Tabell 10 Synen på tillförlitligheten hos mediernas rapportering om Skåne, 2011 (balansmätt)

	Hela Skåne	Inom relevanta marknaden*	Bland vaneanvändare**	Bland ickeanvändare***
Sydnytt i SVT	78	78	89	49
Lokala nyheter TV4	70	70	83	47
P4 i Sveriges Radio	65	65	89	41
Sydsvenskan	54	72	85	56
Skånska Dagbladet	34	(65)	(86)	(57)
Helsingborgs Dagblad	30	72	88	57
Den privata lokalradion	30	30	45	26
Metro	19	18	41	-1
City	12	14	46	3
Kvällsposten	2	2	45	-10

Kommentar: Frågan lyder *Om du tänker på sådant som händer i Skåne, hur tillförlitlig bedömer du följande mediers rapportering vara?* med svarsalternativen *Mycket tillförlitlig, Ganska tillförlitlig, Varken tillförlitlig eller otillförlitlig, Ganska otillförlitlig, Mycket otillförlitlig* samt *Ingen uppfattning*. Balansmättet är andelen svarande som bedömt mediet i fråga som antingen mycket eller ganska tillförlitligt minus andelen som svarat ganska eller mycket otillförlitligt. Andelar i parentes baseras på färre än 100 svar. *Som relevant marknad har för Sydnytt, TV4, P4 och privat lokalradio räknats hela Skåne, för Sydsvenskan och Metro har räknats A-region 28 (med kommunerna Malmö, Vellinge, Trelleborg, Svedala, Burlöv, Lomma, Kävlinge, Staffanstorps och Lund), för Skånska Dagbladet A-region 29 (Eslöv, Hörby, Höör), för Helsingborgs Dagblad A-regionerna 26 (Ångelholm, Båstad, Örskällung) och 27 (Helsingborg, Höganäs, Landskrona, Svalöv, Bjuv, Åstorp, Klippan) och för City A-regionerna 24 (Kristianstad, Östra Göinge, Bromölla), 27 och 28. **Pga. olika svarsskalor varierar definitionen av vaneanvändare något. För Sydsvenskan, Helsingborgs Dagblad och Skånska Dagbladet avses användning minst 4 dagar/vecka. För övriga medier avses användning minst 3 dagar/vecka. ***Med ickeanvändare avses de svarande inom mediets relevanta marknad (se ovan) som svarat att de aldrig tar del av mediet i fråga.

Källa: den sydsvenska SOM-undersökningen 2011.

att enbart studera de vanemässiga användarna framkommer ytterligare nya mönster. Först och främst ser vi att nivåerna i upplevd tillförlitlighet i samtliga fall stiger betydligt. Nu är också skillnaderna mellan tv, radio och lokalpress helt utjämnade. Sammanfattningsvis kan vi sluta oss till att den lokala rapporteringen hos de breda (traditionella) medierna uppfattas som mycket tillförlitlig på de marknader som de agerar på – och bland sin publik inte minst. Men slutsatsen gäller inte alla medier. Tabellen visar snarast på en uppdelning i två skikt, där tillförlitligheten också bland de regelbundna användarna bedöms som betydligt lägre för privat lokalradio, gratistidningarna och *Kvällsposten*.

Tittar vi avslutningsvis på dem som aldrig tar del av mediet i fråga så sjunker omdömena kraftigt (den nyss nämnda uppdelningen i två skikt kvarstår dock). Även om minskningen i hög utsträckning kan förklaras med att andelen utan uppfattning är stor i denna grupp, så finns här också en större andel personer som anser

att medierapporteringen faktiskt är otillförlitlig. Det gäller inte minst *Kvällsposten*. Bland de personer som säger att de aldrig läser tidningen gör omkring en av fyra (24 procent) bedömningen att rapporteringen är ganska eller till och med mycket otillförlitlig.

Hälsa och livstillfredsställelse

SOM-undersökningarna innehåller även frågor om medborgarna själva. Två högst centrala områden som undersöks är dels hur skåningarna bedömer sitt eget hälsotillstånd, dels hur de nöjda de är med det liv de lever. I båda fallen finns möjlighet till jämförelser både över tid och med andra delar av Sverige. I det senare fallet finns det tack vare de mätningar som görs inom ramen för den s.k. Eurobarometern dessutom möjlighet att se hur skåningarnas livstillfredsställelse står sig i förhållande till livstillfredsställelsen hos människor i andra delar av Europa.

Hur skåningarna bedömer sitt allmänna hälsotillstånd presenteras i tabell 11. Svarsskalan har varit elvagrädd, där 0 inneburit *mycket dåligt* och 10 *mycket gott*. Genomsnittet för 2011 uppgick till 7,4. På en övergripande nivå tenderar alltså skåningarna att bedöma sitt hälsotillstånd som relativt gott. Resultatet är mer eller mindre detsamma som i både Västra Götaland och riket i stort.

Tabell 11 Bedömningar av det egna hälsotillståndet i Skåne, Västra Götaland och Sverige, 2004–2011 (medelvärden på en skala från 0–10)

	2004	2006	2008	2011
Skåne	7,6	7,5	7,5	7,4
Västra Götaland	7,4	7,5	7,6	7,5
Sverige	7,3	7,3	7,3	7,4
Kön				
Män	7,7	7,6	7,6	7,3
Kvinnor	7,6	7,5	7,5	7,4
Alder				
16–29*	8,0	7,9	7,8	7,9
30–49	7,8	7,5	7,7	7,6
50–64	7,4	7,4	7,5	7,4
65–85	7,4	7,3	7,1	6,9

Kommentar: Frågan lyder: *Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd? Svara med hjälp av nedanstående skala:* Skalan hade elva nummerade skalsteg (0–10) med de båda yttervärdena definierade som *Mycket dåligt* (0) och *Mycket gott* (10). I tabellen redovisas medelvärdena för de olika grupperna. Endast de som svarat på frågan ingår i underlaget. *2004, 2006 och 2008 ingick även 15-åringar i den yngsta åldersgruppen.

Källa: de sydsvenska, västsvenska och nationella SOM-undersökningarna 2004, 2006, 2008 och 2011.

Även om mätningarna över tid har präglats av relativ stabilitet finns det några särskilda förhållanden som förtjänar att lyftas fram. Inledningsvis kan vi konstatera att skillnaderna mellan könen är att betrakta som mycket små. Mäns bedömningar av sin hälsa är i princip densamma som kvinnors. Likafullt finns det i tabellen en tendens att det självupplevda hälsotillståndet bland männen kommit att sjunka något över tid. Större skillnader hittar vi dock om vi istället tittar på åldern hos de svarande. Det finns ett tydligt samband mellan ökad ålder och försämrat subjektivt hälsotillstånd. Effekten, som förvisso är långt ifrån överraskande, är inte dramatisk, men den finns där. Vad som dock är mer noterbart är att den största skillnaden över tid har skett i den äldsta åldersgruppen. Sedan den första mätningen 2004 har det allmänna, självupplevda hälsotillståndet gradvis sjunkit bland skåningar över 65. Motsvarande nedgång saknas helt i övriga åldersgrupper. Den står inte heller att finna i mätningarna från Västra Götaland.

Går vi sedan över till att undersöka hur nöjda skåningarna är med de liv de lever, så kan det här konstateras att medborgarna i Skåne är något mindre nöjda än svenskar i allmänhet (se tabell 12). Skillnaden är dock mycket liten. Det innebär att ungefär en tredjedel av medborgarna säger sig vara mycket nöjda med det liv de lever, medan något mer än hälften uppger sig vara ganska nöjda. Endast en av femton säger sig vara antingen ganska eller mycket missnöjda med det liv de lever. I jämförelse med övriga Europa hamnar skåningarna (liksom den svenska befolkningen i stort) en bra bit över genomsnittet (se Bergström & Engelbrecht 2012: 5ff).

Så långt om livstillfredsställelsen på den aggregerade nivån. Tittar vi istället på hur det ser i olika *grupper* i den skånska befolkningen framträder däremot vissa tydliga skillnader. Inte mellan könen dock: kvinnor i Skåne visar sig vara precis lika nöjda med sina liv som män i Skåne är. Också åldersfaktorn spelar en begränsad roll; undantagen är de allra yngsta (16-29 år) och de allra äldsta (+65 år), där andelen som säger sig vara mycket nöjda med livet är något högre än i övriga åldersgrupper.

Större blir skillnaderna när vi studerar situationen i regionens olika delar. De boende i nordöstra Skåne är mer nöjda med sina liv än de som bor i nordväst. Invånarna i sydväst och sydost placerar sig mittemellan. Den lägsta andelen nöjda personer finner vi dock om vi begränsar det geografiska området till Malmö stad. Balansmättet (andelen nöjda minus andelen missnöjda) ligger här sju procentenheter lägre än i övriga Skåne (bm +74 resp. +81). Malmö avviker därmed från de två andra storstäderna, Stockholm och Göteborg, där motsvarande negativa avvikelser gentemot de omkringliggande regionerna helt saknas (jfr Bergström & Engelbrecht 2012: 5).

Långt större betydelse för hur nöjda skåningarna är med sina liv visar sig dock frågan om sysselsättning ha. Medan personer som antingen förvärvarbetar, studerar eller är ålders- alternativt avtalspensionärer säger sig vara jämförelsevis mycket nöjda med sina liv, är omdömet bland personer utan arbete, dvs. personer som antingen är arbetslösa, har arbete i arbetsmarknadspolitiska åtgärder alternativt genomgår arbetsmarknadsutbildning samt personer som uppstår sjuk- eller aktivitetsersättning, betydligt mer pessimistiskt. En av tre personer i nämnda kategori säger sig vara ganska

eller mycket missnöjda med det liv de lever. Helt visst utgör sysselsättning – eller kanske rättare, *bristen på* sysselsättning – en mycket betydande indikator vid den här typen av livskvalitetsskattningar.

Tabell 12 Allmän livstillfredsställelse, SOM-undersökningarna 2011 (procent)

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte nöjd	Ingen åsikt	Summa procent	Balans- mått	Antal svar
Sverige	36	54	7	3	100	83	3 123
Skåne	35	53	9	3	100	79	1 448
Nordvästra Skåne	37	50	11	2	100	76	360
Nordöstra Skåne	36	55	6	3	100	85	724
Sydvästra Skåne	34	54	9	3	100	79	241
Sydöstra Skåne	31	56	8	5	100	79	118
Malmö	30	55	11	4	100	74	296
Förvärvsarbetande	37	56	6	1	100	86	737
Arbetslösa*	15	52	30	3	100	34	113
Ålders-/avtalspensionärer	36	55	7	1	100	83	377
Studerande	39	54	6	1	100	86	119

Kommentar: Frågan lyder 'Hur nöjd är du på det hela taget med det liv du lever?'. Svarsalternativen är 'mycket nöjd', 'ganska nöjd', 'inte särskilt nöjd' och 'inte alls nöjd'. I kolumnen 'inte nöjd' redovisas andelarna 'inte särskilt nöjd' och 'inte alls nöjd'. Kolumnen 'ingen åsikt' avser de som inte besvarat frågan. Procentbasen är samtliga som deltagit i undersökningen. *I kategorin ingår de som på en fråga om nuvarande sysselsättning svarat *Har arbete i arbetsmarknadspolitiska åtgärder/genomgår arbetsmarknadsutbildning, Arbetslös* eller *Har sjuk-/aktivitetsersättning*.

Källa: Uppgifterna om Sverige kommer från den nationella SOM-undersökningen 2011. Övriga uppgifter kommer från den sydsvenska SOM-undersökningen 2011.

Samhälle, opinion och medier i Skåne

I ganska exakt 25 år har SOM-institutet undersökt attityder och vanor i Sverige. I den här boken riktas fokus på medborgarna i Skåne. Skåningarnas inställning i en rad politiska sakfrågor, deras förtroende för olika samhällsaktörer och institutioner, hur de ser på sin egen livssituation och hur de mer allmänt fördriver sina liv och orienterar sig i sin omvärld analyseras ur en rad perspektiv.

Föreliggande kapitel har gett några smakprov på resultat från 2011 års sydsvenska SOM-undersökning. Resultaten har visat att skåningarna i flera avseenden liknar svenskarna i gemen. Deras allmänna samhällsförtroende är ungefär lika stort, de mår ungefär lika bra och de är ungefär lika nöjda med sina liv. Men det finns också områden där de skånska medborgarna märker ut sig något. Ett sådant område är området invandring och integration som ges jämförelsevis stor vikt vid bedömningen av vilka samhällsfrågor som upplevs som viktigast idag (se vidare Anders Sannersteds båda kapitel i föreliggande volym).

Det övergripande temat för den här boken är *förändring*. Även om saker vi gör och vad vi tänker och tycker tenderar att ändras mycket långsamt, så har detta inledande kapitel kunnat visa på områden där den skånska opinionen faktiskt rört sig. Vi har exempelvis kunnat se att stödet för att bygga en fast förbindelse mellan Helsingborg och Helsingör ökat tydligt under senare år. Omvänt noterar vi en tydlig minskning i stödet för att fortsätta bygga ut vindkraften i Skåne. Det faktum att Skåne kommit att bli det län med flest vindkraftverk per kvadratkilometer är sannolikt inte oväsentligt i frågan. Kapitlet har även visat på ett stadigt förbättrat förtroende för landets rikspolitiker bland de skånska medborgarna – åtminstone när de bedöms i samma sammanhang som deras kollegor på EU-, regions- och kommunnivåerna. Fler exempel på sådana förskjutningar, bland skåningar generellt såväl som i olika *grupper* i den skånska befolkningen, presenteras i de kapitel som här följer.

Noter

- ¹ Resultat från 2011 års undersökning har tidigare presenterats i en rad arbetsrapporter från SOM-institutet: se Bergström och Engelbrecht (2012), Bergström (2012) och Engelbrecht (2012). Rapporterna går att ladda ner från SOM-institutets hemsida: www.som.gu.se/publicerat/rapporter.
- ² I samband med 2011 års undersökning infördes även delvis nya principer för kategoriseringen av de öppna svaren. Av denna anledning skiljer sig resultaten för 2004, 2006 och 2008 års mätningar något från de som presenterats i tidigare publikationer i SOM-institutets rapportserie. Den nya ämneskategoriseringen infördes för att öka jämförbarheten med motsvarande mätningar i de nationella SOM-undersökningarna (jfr Weibull m.fl. 2012: 22ff).
- ³ <http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/miljo-och-klimat/klimat-och-energi/fonybar-energi/vindkraft/Pages/index.aspx>
- ⁴ Om hänsyn tas till geografisk yta så är Skåne däremot störst. Som jämförelse kan nämnas att Skåne endast utgör omkring 2,5 procent av den totala svenska landarealen. <http://energimyndigheten.se/Statistik/vindkraftsstatistik/Installerad-effekt-och-antal-vindkraftverk-i-respektive-lan-ar-2007/>
- ⁵ <http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/miljo-och-klimat/klimat-och-energi/fonybar-energi/vindkraft/Pages/index.aspx>
- ⁶ Mönstren återkommer också när skåningarna frågas om de är positiva till att satsa mer på vindkraft generellt (se Hedberg 2012).
- ⁷ Även om inställningen också i hög grad är kopplad till partisynpaty – centerpartister och miljöpartister är mest positiva; sverigedemokrater och kristdemokrater är mest negativa – så finns det i samtliga partipolitiska läger ett opinionsmässigt stöd för en fortsatt vindkraftutbyggnad (se Bergström & Engelbrecht 2012:37).

- ⁸ En bidragande förklaring till att Skåne placerar sig på ”fel” sida om riksgenomsnittet är att Malmö är den av de tre storstäderna som har haft högst arbetslöshet under senare år. Mellan 2005 och 2011 uppgick den årliga genomsnittliga andelen arbetslösa i staden till 10,1 procent. Motsvarande siffror för Stockholm och Göteborg var 6,3 respektive 8,5 procent (www.scb.se).
- ⁹ Så ser vi också i de skånska mätningarna en tydlig valårseffekt som uttrycker sig i ett ökat politiskt intresse under just valår (se tabell 5; se även Weibull m.fl. 2012:16). För en fördjupad analys av skåningarnas politiska intresse, se Bergström (2012).
- ¹⁰ Däremot finns det i resultaten inget entydigt stöd för att ett ökat politiskt intresse skulle medföra en ökad nöjdhet med demokratins fungerande (jfr Bergström 2012:11).
- ¹¹ De förbättrade omdömena mellan 2004 och 2006 har i tidigare analyser förklarats med att 2006 var ett valår (se Nilsson 2008). Att svenskers förtroende för politiker tenderar att öka i samband med val är ett väl belagt fenomen (Holmberg 1994).

Referenser

- Bergström, Annika (2012) *Medborgardemokrati i Skåne. SOM-rapport nr 2012:19*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Bergström, Annika & Engelbrecht, Sandra (2012) *Region Skåne 2011. Resultat från Syd-SOM-undersökningen 2011. SOM-rapport nr 2012:4*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Bergström, Annika & Ohlsson, Jonas, red. (2012) *Medborgarna om välfärden. Samhälle, opinion och medier i Västsverige*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Engelbrecht, Sandra (2012) *Ungdomar i Skåne. SOM-rapport nr 2012:25*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Hedberg, Per (2012) ”Svenska folkets åsikter om vindkraft”. I L. Weibull, H. Oscarsson & A. Bergström (red) *I framtidens skugga. 42 kapitel om politik, medier och samhälle*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören (1994) ”Partierna tycker vi bäst om i valtider”. I S. Holmberg & L. Weibull (red) *Vägval*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören (2012) *Swedish Opinion on the Swedish Membership in the European Union. SOM-rapport nr 2012:5*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören & Oscarsson, Henrik (2004) *Väljare. Svenskt väljarbeteende under 50 år*. Stockholm: Norstedts juridik.

- Hägglund, Jonas & Bergström, Annika (2012) *Västra Götaland. Resultat från Väst-SOM-undersökningen 2011. SOM-rapport nr 2012:3*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, Lennart (2008) ”Medborgarna, regionen och flernivådemokratin”. I L. Nilsson & R. Antoni (red) *Medborgarna, regionen och flernivådemokratin*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, Lennart, Aronsson, Lars & Norell, PO, red. (2012) *Värmländska landskap*. Karlstad: Karlstad University Press.
- Weibull, Lennart, Oscarsson, Henrik & Bergström, Annika, red. (2012) *I framtidens skugga. 42 kapitel om politik, medier och samhälle*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.

Nätbaserade källor

Energimyndigheten (svensk vindkraftsstatistik), besökt 12-11-22

<<http://energimyndigheten.se/Statistik/vindkraftsstatistik/Installerad-effekt-och-antal-vindkraftverk-i-respektive-lan-ar-2007/>>

Länsstyrelsen i Skåne (Information om vindkraft i Skåne), besökt 12-11-22

<<http://www.lansstyrelsen.se/skane/Sv/miljo-och-klimat/klimat-och-energi/fonybar-energi/vindkraft/Pages/index.aspx>>

Statistiska centralbyrån (Arbetskraftsundersökningarna, AKU), besökt 12-11-22

<http://www.scb.se/Pages/Product____23262.aspx>

MEDBORGARNA OCH VÄLFÄRDSSTATENS GRÄNSER – SVERIGE OCH SKÅNE

LENNART NILSSON

G runden till den svenska välfärdsstaten lades under slutet av 1800-talet. Vid införandet av kommunalförordningarna 1862 var verksamheten på lokal nivå utanför städerna i huvudsak begränsad till fattigvård och folkskola, där socknarna svarade för skolan. I städerna skedde en stark expansion av plan- och anläggningsverksamhet samt affärsverksamhet med början under 1800-talets sista årtionde och efter sekelskiftet ökade de borgerliga primärkommunernas utgifter för skolan och det sociala området snabbt (Björck 2008). Under mellankrigstiden utvidgades de sociala trygghetssystemen och staten och kommunerna engagerades i serviceproduktion inom allt fler områden. Begreppet välfärdsstat kom i bruk under senare delen av 1930-talet (Kuhnle & Solheim 1985). Efter andra världskriget och framför allt under 1960- och 1970-talen genomförs en snabb utbyggnad av välfärdsstaten i Sverige med en kraftig expansion av både transfereringarna på nationell nivå och de offentligt finansierade tjänsterna på lokal och regional nivå, *den offentliga revolutionen* (Tarschys 1978). Med denna utbyggnad genomgick det svenska samhället en genomgripande förändring.

Sedan slutet av 1980-talet har emellertid den svenska välfärdspolitiken präglats av förskjutningar av gränserna mellan de offentliga och privata sfärerna i samhället också i den andra riktningen. Det har gällt den offentliga sektorns storlek, privatiseringar och skatter. I Sverige och i de övriga nordiska länderna har regeringar oavsett partifärg genomfört avregleringar och privatiseringar delvis till följd av ökat internationellt beroende men, politikens inriktning har varierat. Det har sedan längre funnits ett starkt stöd för den svenska välfärdsstaten (Svallfors 1996). Mot den bakgrunden har på väljararenan välfärdsretoriken varit central i den politiska debatten. I valrörelsen 2010 var välfärdspolitiken och konsekvenserna av de under mandatperioden genomförda förändringarna av den svenska välfärdsstaten ett viktigt inslag i valkampanjen.

Som *väljare* har alla röstberättigade möjlighet att ta ställning till den offentliga sektorns omfattning och inriktning i de allmänna valen via val av parti och genom andra former av politisk aktivitet kan medborgarna också försöka påverka politikens innehåll. Utmärkande för den svenska välfärdsstaten är att praktiskt taget alla invånare kommer i kontakt med välfärdsstaten både som *brukare* av service och bidrag och som *skattebetalare*. Generell välfärdspolitik gör att även personer som betalar mycket i skatt också kan få förhållandevis stort utbyte av offentligt finansierad service till

skillnad från situationen i system som präglas av grundtrygghet med behovsprövning. Dessutom är en stor del av alla yrkesverksamma *anställda* inom den offentliga sektorn. Det är i dessa fyra roller som medborgarna möter välfärdsstaten (Nilsson 1996; jfr Dahlberg & Vedung 2001).

Avvägningen mellan det ideologiskt önskvärda och det ekonomiskt nödvändiga utgör ett dilemma vid allt politiskt beslutsfattande men det sätts på sin spets i ekonomiska kristider. Den ekonomiska krisen som blev tydlig i Sverige under hösten 2008 innebar att det statsfinansiella läget och förmågan att hantera krisen i sig blev en fråga också vid diskussionen av välfärdspolitiken.

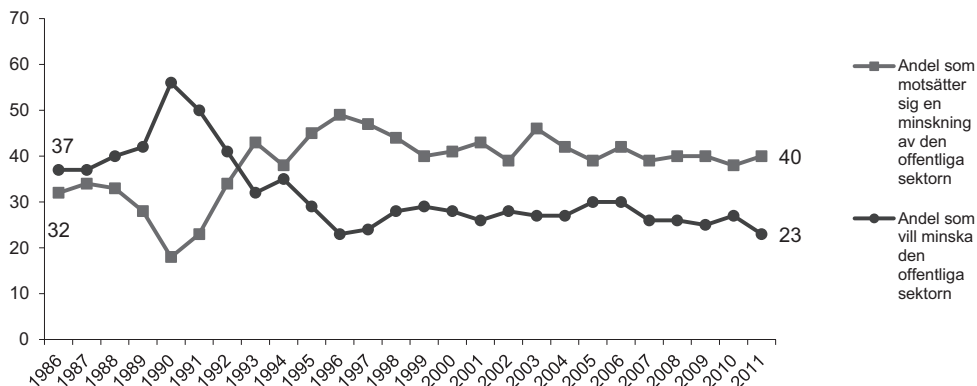
I detta kapitel skall medborgarnas inställning till välfärdspolitiken i Sverige och Skåne med tyngdpunkt på de senaste åren belysas i tre avseenden: åsikter om den offentliga sektorns storlek, attityder till privatisering samt syn på skatterna och med fokus på väljarrollen. Underlaget för analyserna utgörs av data från de nationella SOM-undersökningarna 1986-2011 och de regionala undersökningarna i Skåne 2004, 2006, 2008 och 2011. På vissa punkter kommer också jämförelser att göras med förhållandena i Västra Götaland baserat på de västsvenska undersökningarna sedan 1998.¹

Medborgarna och den offentliga sektorns storlek

Sedan mitten av 1980-talet har stora opinionsförskjutningar ägt rum i synen på den offentliga sektorns gränser. Fram till 1988 var svenska folkets inställning till den offentliga sektorns storlek förhållandevis stabil och tudelad med ungefär lika många som ville behålla som ville minska den (se figur 1). I slutet av 1980-talet, då det förelåg ett ekonomiskt överskott för den konsoliderade offentliga sektorn, som omfattar staten, socialförsäkringssektorn, landstingskommunerna och kommunerna, rasade opinionsstödet. År 1990 var det tre gånger så många som ville skära ner som motsatte sig en minskning. Av stor betydelse för den dramatiska opinionsförändringen var utvecklingen i Östeuropa med Berlinmurens fall samt högervågen i de anglosaxiska länderna som kom sent till Sverige (Hadenius och Nilsson 1991). Därefter vände trenden, och 1993 då underskottet i den offentliga sektorns finanser var som störst, var det för första gången i SOM-undersökningarna övertikt för andelen personer som motsatte sig en minskning. Under de följande åren ökade åter uppslutningen bakom den offentliga sektorn och 1996 var gapet mellan de som vill bevara en stor offentlig sektor och de som vill minska rekordstort. Med en förbättrad samhällsekonomisk situation minskade gapet stegvis fram till 1999. Därefter har opinionsläget i huvudsak varit stabilt med små svängningar mellan åren. Stödet för den offentliga sektorn har varit klart större än motståndet.

Figur 1 Svenska folkets inställning till den offentliga sektorn 1986-2011 (procent)

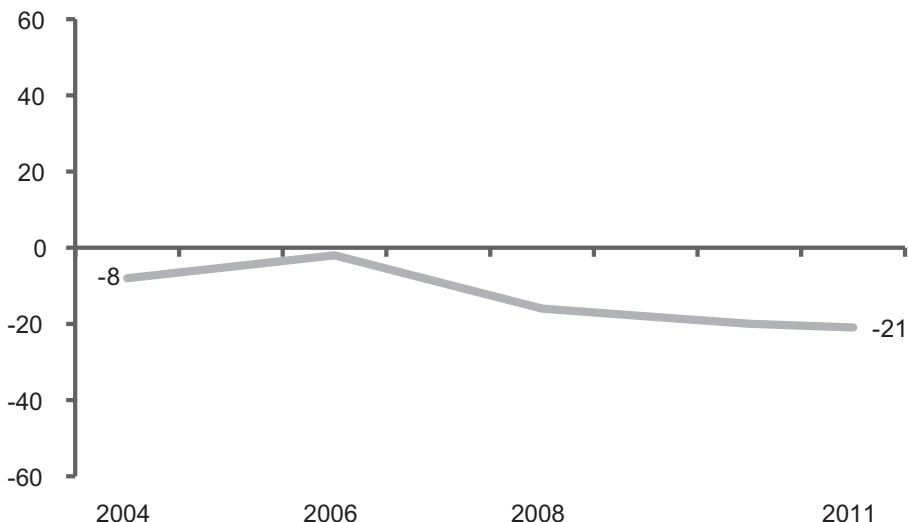
Kommentar: De svarande fick ta ställning till förslaget 'Minska den offentliga sektorn' med svarsalternativen 'Mycket bra förslag', 'Ganska bra förslag', 'Varken bra eller dåligt förslag', 'Ganska dåligt förslag' och 'Mycket dåligt förslag'. I procentbasen ingår samtliga svarande utom de som avstått från att besvara hela frågesviten om aktuella förslag.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna.

Under den ekonomiska krisen i början av 1990-talet sjönk andelen som ville minska den offentliga sektorn markant från den rekordhög nivå 1990. Under den senaste ekonomiska krisen med början 2008 registreras endast mycket små förändringar i inställningen till den offentliga sektorns storlek men det är en klar övervikt för dem som inte vill minska den offentliga sektorn.

Under perioden 2004-2011 då samma fråga ingått i den skånska SOM-undersökningen är huvudresultatet detsamma med en övervikt för att inte minska den offentliga sektorn. I Skåne var dock stödet för den offentliga sektorn lägre 2004 och 2006 än vid periodens slut. I detta avseende skiljer sig situationen i Skåne från den i Västra Götaland och Sverige.

Figur 2 Medborgarnas inställning till den offentliga sektorn i Skåne 2004, 2006, 2008 och 2011 (balansmått)

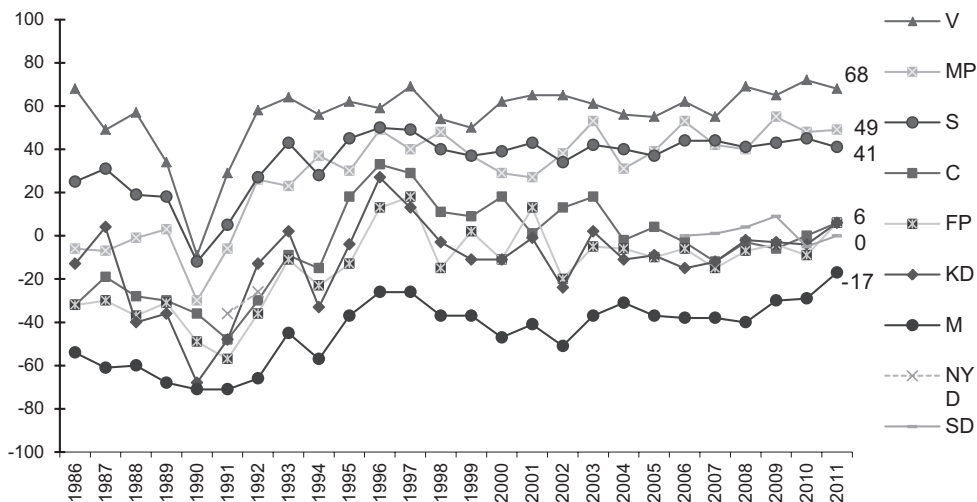

Kommentar: De svarande fick ta ställning till förslaget 'Minska den offentliga sektorn' med svarsalternativen 'Mycket bra förslag', 'Ganska bra förslag', 'Varken bra eller dåligt förslag', 'Ganska dåligt förslag' och 'Mycket dåligt förslag'. I procentbasen ingår samtliga svarande utom de som avstått från att besvara hela frågesviten om aktuella förslag. Balansmättet anger andelen bra förslag minus andelen dåligt förslag.

Källa: De sydsvenska SOM-undersökningarna.

I denna centrala vänster-högerfråga har också spännvidden mellan de positioner som partiernas sympatisörer intagit varit betydande, men varierat över tid (se figur 3). Genomgående har Vänsterpartiets sympatisörer varit mest positiva och Moderata Samlingspartiets mest negativa till den offentliga sektorn. Under perioden 1986-1988 var opinionen i huvudsak stabil också inom de olika partierna. Därefter försköts positionerna inom alla partier markant mot en mer negativ inställning till den offentliga sektorn. Endast bland M-sympatisörer var förskjutningen mer begränsad. År 1990 var opinionsbalansen negativ inom samtliga partier. Det var främst sympatisörer till partier på vänsterkanten som varit mest positiva till den offentliga sektorn som hade närmast sig de traditionellt borgerliga väljarnas negativa positioner.

Figur 3 Svenska folkets inställning till den offentliga sektorn och partisympati 1986-2011 (balansmätt)

Kommentar: De svarande fick ta ställning till förslaget 'Minska den offentliga sektorn' med svarsalternativen 'Mycket bra förslag', 'Ganska bra förslag', 'Varken bra eller dåligt förslag', 'Ganska dåligt förslag' och 'Mycket dåligt förslag'. I procentbasen ingår samtliga svarande utom de som avstått från att besvara hela frågesviten om aktuella förslag. Balansmättet anger andelen dåligt förslag minus andelen bra förslag. Partisympati avser bästa parti generellt.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna.

Efter 1990 vände trenden ånyo och opinionen blev mer positiv till den offentliga sektorn, först bland sympatisörer till V och S. Fram till 1996/97 blev samtliga partiernas sympatisörer mer negativa till förslaget om minskning av den offentliga sektorn. Bland borgerliga sympatisörer var förändringarna mycket stora. Åren 1996-1997 var det bara bland Moderata Samlingspartiets sympatisörer som det fanns en opinionsövertikt för att minska den offentliga sektorn. Därefter försvagades motståndet mot en minskning något. Efter 1999 ökade dock spännvidden på nytt genom att Vänsterpartiets och Moderaternas sympatisörer gick åt vänster respektive åt höger, vilket medförde en ökad polarisering.

Under senare år har utkristalliserats ett mönster där Vänsterpartiets sympatisörer fortsatt starkt motsätter sig en minskning av den offentliga sektorn. Även bland MP- och S-sympatisörer finns en markant övertikt för att behålla den offentliga sektorns storlek och de två partiernas sympatisörer ligger nära varandra i denna fråga. Sedan 1994 har under valåren MP-sympatisörer legat något till vänster om S-sympatisörer. C-, FP- och KD-sympatisörer bildar en grupp, där andelen som vill skära ner är lika stor som andelen som vill behålla nuvarande storlek. Moderata

Samlingspartiets sympatisörer förespråkar hela tiden en minskning av den offentliga sektorn men stödet för en nedskärning har minskat sedan 2006. Sverigedemokraterna placerar sig i denna vänster-högerfråga i mitten och intar samma position som C-, FP och KD-sympatisörer.

Tabell 1 Partisynpati och förslaget att minska den offentliga sektorn, Sverige och Skåne 2011 (balansmått)

	V	S	MP	C	FP	KD	M	SD	Totalt
Sverige	-68	-41	-49	-6	-6	-6	17	0	-17
Skåne	-73	-43	-57	3	-10	0	4	-21	-21

Kommentar: Svarepersonerna har fått ta ställning till förslagen som redovisas i figuren och svarsalternativen var: 'Mycket bra förslag', 'Ganska bra förslag', 'Varken bra eller dåligt förslag', 'Ganska dåligt förslag' och 'Mycket dåligt förslag'. Balansmättet anger andelen bra förslag minus andelen dåligt förslag.

Källa: De nationella och sydsvenska SOM-undersökningarna 2011.

Huvudmönstret är detsamma i Skåne som i hela Sverige (se tabell 1). År 2011 är det i Skåne bland C-, KD- och M-sympatisörer lika många som vill minska som bibehålla den offentliga sektorns storlek medan det bland övriga partiers sympatisörer finns en övervikt för att inte minska; och bland de rödgröna är det en markant övervikt. Denna starka uppslutning bakom den offentliga sektorn återfinns också i Västra Götaland (Nilsson 2012c).

Oppositionen kring privatisering

Fram till början av 1980-talet gällde det inte om, utan i vilken takt och på vilka områden nya och utökade offentliga insatser skulle göras (Tarschys 1978). Därefter stagnerade ekonomin och nedskärningar i den offentliga sektorn med avreglering och privatiseringar genomfördes under 1990-talet på en rad områden. Efter valet 1998 med vänstermajoritet på riksplånet och borgerlig majoritet i de tre storstadsregionerna och i flera kommuner bl.a. Stockholm växte en förnyad ideologisk debatt om välfärdspolitikens inriktning fram. Denna situation innebar skilda ställningstaganden i principiellt viktiga sakfrågor på olika nivåer som aktualiserat gränserna för de offentliga och privata sfärerna i samhället och den kommunala självstyrelsens räckvidd. Under den senaste mandatperioden har alliansregeringen med andra ideologiska utgångspunkter än tidigare S-regeringar genomfört beslut som innebär långtgående förändringar av välfärdsstaten inom vård, skola och omsorg samt transfereringssystemen.

Avgörande för en indelning i offentligt eller privat är i vilken utsträckning det offentliga reglerar, finansierar och är ansvarig för produktionen (Lundqvist 2001). Offentlig finansiering och produktion förutsätter reglering men reglering kan också ske av verksamhet som drivs i privat regi med privat finansiering. Privatisering i vid mening innebär att det offentligas inflytande i något eller några av dessa avseenden minskas, men används vanligen som benämning på en minskning av den offentliga finansieringen och/eller produktionen. Det är i denna betydelse som det kommer att användas här, och olika former av privatisering kan illustreras med utgångspunkt från figur 4.

I figuren anges för finansiering och produktion två alternativ, antingen en helt offentlig eller en helt privat lösning, vilket resulterar i fyra möjliga kombinationer. Vid sidan av de två extremfallen helt offentlig verksamhet med både offentlig finansiering och offentlig produktion (I) och helt privat verksamhet med både privat finansiering och privat produktion (IV) finns det två mellanlägen dvs. offentlig produktion och privat finansiering (II) samt privat produktion med offentlig finansiering (III). Utöver de fyra typfallen kan olika blandformer med både offentlig och privat finansiering förekomma, där både offentliga anslag och privata avgifter bidrar till att täcka kostnaderna. På motsvarande sätt kan privata intressen tillsammans med stat/kommun svara för produktionen.

Figur 4 Offentlig – privat verksamhet

		Finansiering	
		Offentlig	Privat
Produktion	Offentlig	I	II
	Privat	III	IV

En rad förändringar i riktning mot privatisering av den organiserade verksamhet som bedrivits av stat, landsting och kommuner har genomförts under senare år. Privatisering används här som ett analytiskt begrepp för att klargöra innebörden av förskjutningar mellan offentligt och privat. Med utgångspunkt från matrisen ovan kan följande huvudtendenser urskiljas.

Utmärkande för utvecklingen har varit att det inte gällt förskjutningar mellan de två extremlägena helt offentligt till helt privat (från I till IV) utan det har varit frågan om förskjutningar mellan andra fält. Vidare förtjänar uppmärksammas att de privatiseringar som hittills genomförts i huvudsak inte medfört en minskad offentlig

finansiering. Den tidigare offentliga produktionen har främst överförs till kommersiella företag efter upphandling. Eftersom den offentligt finansierade verksamheten i mycket stor utsträckning innebär ansvar för verksamhet inom ett avgränsat geografiskt område har företag gått in på verksamhetsområden och inom geografiska områden som bedömts vara ekonomiskt lönsamma med på vissa områden fri etableringsrätt medan det offentliga får ta ansvar för övriga delar. Det innebär att stat, landsting/regionkommun och kommun tilldelats ett restansvar. För att likvärdig service skall kunna upprätthållas med flera, både offentliga och privata utförare, krävs en tydlig reglering och kontroll. I flera fall har emellertid under senare år genomförts både privatisering av produktion och avreglering inom välfärdssektorn.

När det kommunala skattestoppet, 1991-1993, upphävdes byggdes incitament in för kommunerna att inte höja skatten. Mot denna bakgrund var den enda praktiska möjligheten till inkomstförstärkningar under lång tid avgiftshöjningar, och denna form av privatisering av tidigare skattefinansierad verksamhet har också utnyttjats i betydande utsträckning i kommuner och landsting. I vissa fall har den kombinerats med ändrad verksamhetsform, framför allt en ombildning av förvaltningsmyndigheter till aktiebolag. Motsvarande utveckling har också funnits inom staten, bl.a. med avvecklingen av affärsdrivande verk. På detta område genomfördes under den senaste mandatperioden försäljningar av statliga bolag (Proposition 2006/07:57). Riksdagspartiernas inställning i denna fråga har emellertid begränsat möjligheten att gå vidare på detta område. På infrastrukturuområdet har den nuvarande regeringen valt en modell som innebär funktionsprivatisering, dvs. ansvaret för olika funktioner har lagts ut på olika huvudmän. Det skapar andra samordningsproblem än den som gäller vid geografiskt baserad privatisering.

Under tidigare socialdemokratiska regeringar hade strikta gränser dragits upp för i vilken utsträckning privat produktion skulle kunna ske med offentlig finansiering. Inom t.ex. barnomsorg kunde ideella organisationer och föräldrakooperativ bedriva verksamhet med offentliga medel men inga andra. Sedermera omprövades möjligheten för personal att i kooperativ form bedriva barnomsorg, men den s.k. ”Lex Pysslingen”, 1984-1991, förhindrade att vinstdrivande företag skulle kunna på entreprenad driva barnomsorg med offentlig finansiering. De borgerliga partierna var redan från början kritiska mot gränsdragningen och avskaffade i regeringsställning tidigt restriktionerna för denna typ av privatisering. Idag har möjligheten öppnats för att kommersiella företag också skall kunna driva akutsjukhus med offentlig finansiering. Bland de rödgröna partierna råder oenighet om i vilken utsträckning vinst skall accepteras när det gäller skattefinansierade välfärdstjänster vilket gör att det saknats ett tydligt alternativ på detta område till alliansregeringens politik.

Inom skolan infördes under den förra ekonomiska krisen på 1990-talets början en skolpeng, som följer eleven vid val av skola, något som inneburit att ett väsentligt led i resursfördelningen överförs till föräldrarna, även om pengarna ej utbetalas till dem. ”Kundvalsmodellen” med en peng som följer den som nyttjar tjänsten har också genomförts inom andra områden t.ex. barnomsorg och hemtjänst. En ännu mer

långtgående form av privatisering är att medborgarna får en ”check” eller ”voucher” som berättigar till en viss mängd tjänster, t.ex. hemtjänst. Den modellen har hittills mest diskuterats i den teoretiska litteraturen (Kastberg 2010).

Det svenska friskolesystemet, som infördes under den ekonomiska krisen i Sverige på 1990-talet, har utvecklats till ett nyliberalt modellprojekt och som sedan införts av konservativa regeringar i andra länder, senast i Storbritannien efter Camerons makt tillträde under dagens statsfinansiella kris men där vinstdrivande företag inte är tillåtna. Även i de övriga nordiska länderna gäller detta förhållande. Sverige och Finland, där man behållit en enhetlig och sammanhållen skola, representerar idag två motpoler i Norden när det gäller skolsystem. Genom OECD:s PISA-undersökningar är det möjligt att följa elevernas prestationer i olika länder och hur de utvecklas över tid (www.oecd.org/pisa).

Privatisering har förespråkats som en politisk strategi inom välfärdspolitiken av huvudsakligen två skäl – för att minska kostnaderna och öka effektiviteten samt erbjuda individuell anpassning och större valfrihet (Esping-Andersen 1996 och 2002). De viktigaste skälen emot är att privatisering riskerar att leda till ökad ojämlikhet och segregation samt att den demokratiska kontrollen minskar (Bendz 2012; Kastberg 2010). *Lagen om valfrihet*, LOV (SFS 2008:962) skall öka valfriheten för medborgarna och enligt förslag från regeringen skall det bli obligatoriskt att tillämpa den i kommuner och landsting, vilket skapar incitament för ökad privatisering. Privatisering leder emellertid inte automatiskt till valfrihet, speciellt om konsekvenserna för olika grupper och olika delar av landet beaktas. Det har också utvecklats system för valfrihet inom den offentliga sektorn.

Statsvetarna Blomqvist och Rothstein konstaterar efter en genomgång av forskningen inom området att själva utformningen av systemen uppvisar stora skillnader och att problemen och möjligheterna påverkas av olika institutionella lösningar. En jämförelse mellan skolan och sjukvården visar att det finns betydande skillnader i detta avseende mellan de två verksamhetsområdena. En bedömning av effekterna kräver därför att förhållandena studeras i de enskilda fallen (Blomqvist och Rothstein 2000). Studier av privatiseringar inom vården visar att balansen mellan kontroll över resursfördelningen och ökad konkurrens och produktivitet med ökat utbud av tjänster är svår att upprätthålla (Blomqvist 2005).

Ökad kvinnlig förvärvsfrekvens, nya samlevnadsformer, demografiska förändringar med minskat barnafödande och en ökande andel äldre innebär nya utmaningar och störst har förändringarna varit i de skandinaviska länderna. Dessa förändringar ställer krav på anpassning av välfärdsprogrammen (Esping-Andersen 2009).

I SOM-undersökningarna har ingått frågor om förslag till privatisering sedan 1987 (Nilsson och Strömberg 1988). Över en längre tid är det möjligt att följa opinionsutvecklingen inom tre områden: sjukvård, skola och äldreomsorg. Skola och äldreomsorg är centrala primärkommunala uppgifter medan sjukvården är den viktigaste landstingskommunala/regionala uppgiften. De svarande har på dessa områden haft att ta ställning till följande förslag i de nationella undersökningarna:

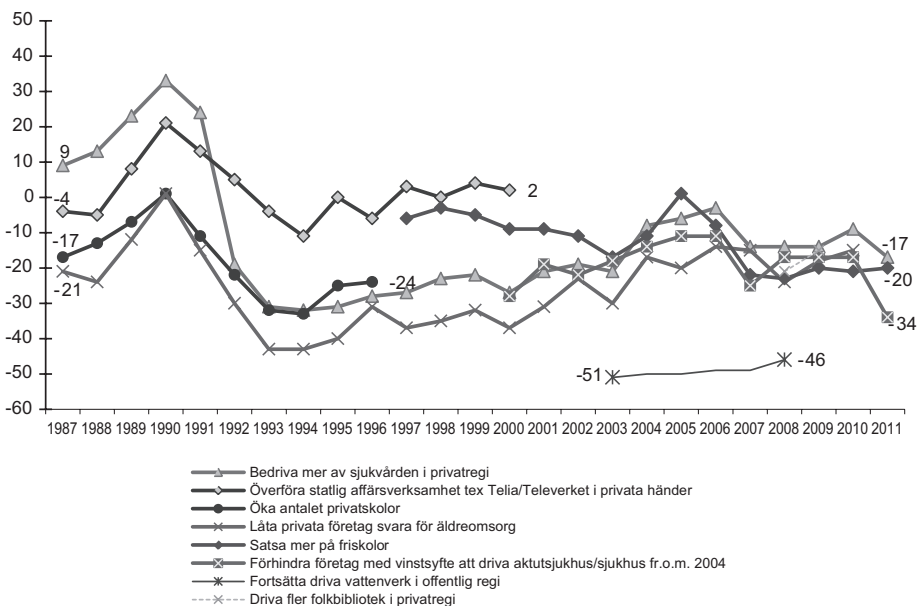
- A. Privatisering i betydelsen övergång till en ökad andel privat produktion (från fält I till III i matrisen ovan):
- Bedriva mer av sjukvården i privat regi,
  - Förhindra företag med vinstsyfte att driva akutsjukhus 2000-2002/sjukhus fr.o.m. 2004,
  - Öka antalet privata skolor t.o.m. 1996/satsa mer på friskolor fr.o.m. 1997,
  - Låta privata företag svara för äldreomsorg 1987-2010,
- B. Försäljning av statlig affärsverksamhet (från fält II till IV):
- Överföra statlig affärsverksamhet, t.ex. Telia/Televerket i privata händer, 1987-2000,
  - Försäljning av statliga bolag som bedriver affärsverksamhet, 2007-2010,
  - Fortsätta driva vattenverk i offentlig regi 2003 och 2008 samt
  - Stoppa utförsäljningen av apotek 2009.

Två av förslagen i grupp A avser en förändring mot ökade privata inslag i produktionen av offentligt finansierade tjänster men inte nödvändigtvis en övergång till en huvudsakligen icke-offentlig modell; de andra två avser att tillåta privat äldreomsorg respektive förhindra denna typ av privatisering för akutsjukhus/sjukhus. Den senare frågan avser uttryckligen vinstdrivande verksamhet när det gäller sjukhusvården. Utmärkande för förslagen i grupp B är att de avser verksamheter som finansieras av dem som köper tjänster men att produktionen skall överföras från offentliga till privata företag.

Förändringen av attityden till privatisering följer samma huvudmönster som inställningen till den offentliga sektorn som helhet (se figur 5). Motståndet mot privatiseringar minskade 1988-1990. År 1990 fanns ett klart stöd för privatiseringar inom sjukvården, och av statlig affärsverksamhet, medan det var lika många för som emot privatiseringar inom skola och äldreomsorg. Under den ekonomiska krisen i början av 1990-talet minskade opinionsstödet för privata alternativ mycket kraftigt. År 1993/94 var motståndet mot privata lösningar inom sjukvård, skola och äldreomsorg väsentligt större än 1987. På dessa tre områden tog en majoritet avstånd från ytterligare privatiseringar. För sjukvården var förändringen särskilt markant.

Figur 5 Svenska folkets inställning till förslag om privatisering av offentlig verksamhet 1987-2011 (balansmätt)

Kommentar: Svarepersonerna har fått ta ställning till förslagen som redovisas i figuren och svarsalternativen var: 'Mycket bra förslag', 'Ganska bra förslag', 'Varken bra eller dåligt förslag', 'Ganska dåligt förslag' och 'Mycket dåligt förslag'. Andelen som inte tagit ställning till respektive förslag utgör andelen vet ej. I procentbasen ingår samtliga svarande utom de som avstått från att besvara hela frågesviten om aktuella förslag. Balansmättet anger andelen bra förslag minus andelen dåligt förslag, men för "stopplagen" och vattenförsörjning är positiv övervikt lika med negativ till privatisering.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna.

Under perioden 1993-1996 minskade motståndet mot privatiseringar inom sjukvård, skola och äldreomsorg något. Därefter har förskjutningarna gått i delvis olika riktning. För sjukvården har trenden i riktning mot minskat privatiseringsmotstånd fortsatt fram till 2006 för att därefter vända med något ökat motstånd 2007-2008. Däremot fanns det en klar övervikt för att förhindra företag med vinstsyfte att driva akutsjukhus, då denna fråga ingick i undersökningarna 2000-2002. När "stopplagen" år 2004 fick en annan konstruktion ändrades frågan till att avse "sjukhus". (Prop. 2000/01:36 och Socialdepartementet, Promemoria 2004-06-23).² Stegvis minskade stödet för stopplagen. Våren 2007 fattade riksdagen beslut om att upphäva "stopplagen"³ (Prop. 2006/07:52). Samtidigt ökade svenska folkets stöd för en stopplag och under senare år har det varit en klar övervikt för förbud mot vinst när det gäller sjukhusvård.

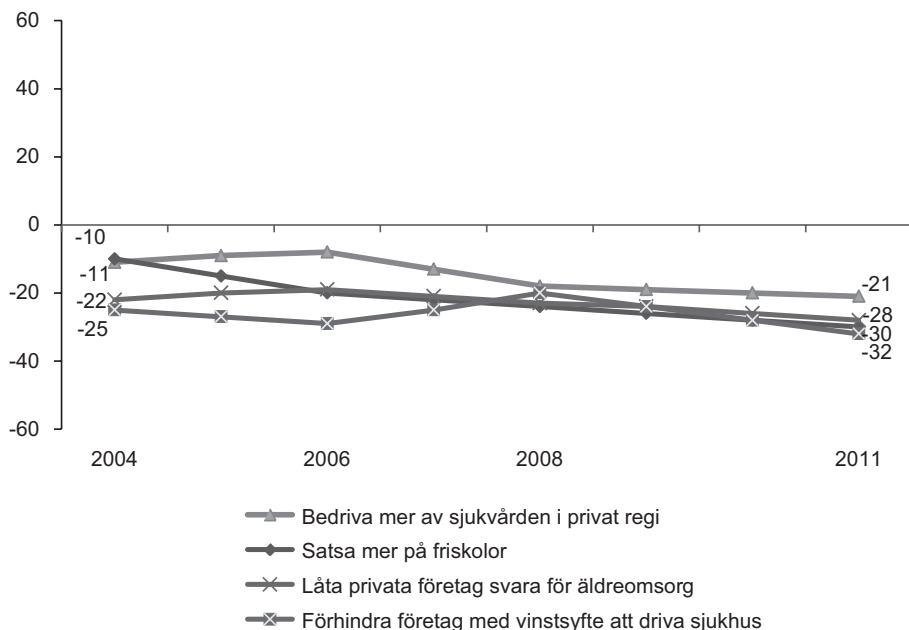
Attityden till privat äldreomsorg har genomgående varit övervägande negativ men blev stegvis mindre negativ fram till år 2006. År 1997 uppvisar emellertid ett ”hack” i kurvan som påverkades av mediernas kritiska behandling av fallet Polhemsgården (Nilsson 2000). Under senare år har det varit en klar negativ övervikt. I 2011 års nationella undersökning ingick inte denna fråga men den fanns med i de sydsvenska och västsvenska undersökningarna där inställningen också var klart negativ till privat äldreomsorg.

Från och med 1997 har inställning till offentligt finansierade insatser inom skolan registrerats genom frågan *satsa mer på friskolor* och stödet för friskolorna minskade stegvis till år 2003 men därefter ökade stödet två år i rad för att på nytt bli mera negativt de senaste åren. Inställningen till friskolorna har dock varierat starkt mellan olika delar av landet, främst mellan storstäder och glesbygdskommuner (Carlsson 2006).

I ett globalt perspektiv har debatten om privatisering varit mycket intensiv när det gäller vattenförsörjning (se t.ex. Shiva 2003 och Segerfeldt 2003). I sydeuropeiska länder med små lokala självstyrelsenheter har kommunerna saknat kapacitet att själva svara för den tekniska försörjningen och istället har privata företag haft ansvaret för dessa funktioner – företag som är stora aktörer på den internationella marknaden. I 2003 års undersökning ingick en fråga om att *fortsätta driva vattenverk i offentlig regi*. Ingen fråga inom området har gett ett så starkt utslag, och i ingen fråga har partiernas sympatisörer varit så samstämmiga. Svenska folket var klart motståndare till en privatisering av vattenförsörjningen och det gällde också 2008 när frågan på nytt ställdes.

I den sydsvenska SOM-undersökningen (se figur 6) har sedan 2004 ingått frågor om privatisering inom vård, skola och omsorg och på dessa starkt ideologiskt präglade områden är skillnaderna begränsade mellan nivåerna. När det gäller att satsa mer på friskolor är emellertid inställningen mer negativ i Skåne än i hela Sverige. På övriga områden överstiger inte skillnaderna fem balansmåttsheter och överensstämmelsen är också stor vid en jämförelse med resultaten från den västsvenska undersökningen. I 2011 års nationella undersökning ingick inte frågan om ”Låta privata företag svara för äldreomsorg” men den fanns med i de sydsvenska och västsvenska undersökningarna. Inställningen har ända sedan början varit klart negativ till privat utförande. Det finns emellertid inte någon systematisk skillnad före och efter den uppmärksammade Caremarapporteringen i Dagens Nyheter hösten 2011 i Skåne och Västra Götaland.⁴

Figur 6 *Inställning till privatisering av offentlig verksamhet, Skåne 2004, 2006, 2008 och 2011 (balansmått)*

Kommentar: Svarepersonerna har fått ta ställning till förslagen som redovisas i figuren och svarsalternativen var: 'Mycket bra förslag', 'Ganska bra förslag', 'Varken bra eller dåligt förslag', 'Ganska dåligt förslag' och 'Mycket dåligt förslag'. Balansmättet anger andelen bra förslag minus andelen dåligt förslag. För förslaget "Förhindra företag med vinstsyfte att driva akutsjukhus/sjukhus", är positiv övervikt lika med negativ till privatisering.

Källa: De sydsvenska SOM-undersökningarna.

De samlade effekterna av de stora svängningarna i privatiseringsopinionen är också mycket tydliga om vi ser till partiernas sympatisörer (se tabell 2a). Av de nationella undersökningarna framgår att under perioden 1987-1999 i det närmaste halverades skillnaden mellan Vänsterpartiets och Moderata Samlingspartiets sympatisörer på nationell nivå inom de undersökta områdena vård, skola och omsorg och det minskade avståndet var resultatet av att både partierna till vänster och till höger förflyttade sig mot mitten. När det gällde sjukvård och äldreomsorg var det främst de borgerliga partiernas sympatisörer som rörde sig mot mitten medan det var V- och S-sympatisörer som förflyttade sig mest när det gällde skolan.

Vid millennieskiftet polariserades opinionen och moderata sympatisörer gick åt höger i samtliga frågor. Omvänt gick V-sympatisörer till vänster. För övriga partier har förändringarna varit mindre enhetliga. När det gäller vård och omsorg är

samstämmigheten stor mellan S-, MP- och V-sympatisörer som är motståndare till privatiseringar inom äldreomsorg och sjukvård och stöder en stopplag – förslaget att förhindra företag med vinstsyfte att driva akutsjukhus/sjukhus.

Moderata Samlingspartiets sympatisörer är genomgående mest positiva till förslag om privatiseringar inom vård och omsorg och är positiva till privat sjukhusvård. Samtliga borgerliga partiers sympatisörer rörde sig efter millennieskiftet fram till 2006 klart till höger och tydligast var förändring bland C-sympatisörer (Nilsson 2007). År 2011 är det emellertid en övervikt för att inte bedriva mer av sjukvården i privat regi utom bland KD-, M- och FP-sympatisörer. Med det är en klar övervikt emot vinstintresse i sjukhusvården: det enda undantaget är M- och FP-sympatisörer bland vilka det är lika många för som emot att förhindra företag med vinstsyfte att driva sjukhus.

När det gäller inställningen till utförsäljningen av apoteken som ingick i undersökningen 2009 fanns en tydlig övervikt för att stoppa utförsäljningen bland de rödgrönas sympatisörer liksom bland C- och SD-sympatisörer. Bland M- och FP-sympatisörer fanns en svag övervikt för regeringens förslag medan opinionen var splittrad med lika många för som emot bland KD:s sympatisörer (Nilsson 2011b).

När det gäller friskolor ser mönstret delvis annorlunda ut. V-sympatisörer har hela tiden varit starkt emot att satsa mer på friskolor och även inom S har det genomgående funnits en klar övervikt emot. Mp-sympatisörers position har när det gäller inställningen till friskolorna skiftat över tid men sedan 2006 är inställningen till att satsa mer på friskolor klart negativ. Även bland C- och FP-sympatisörer är det en negativ övervikt sedan 2006 medan det 2011 är lika många bland KD- och M-sympatisörer som är för som emot att satsa mer på friskolor. Opinionsstödet för friskolor är förhållandevis svagt vilket också framgår av att *friskola* genomgående har varit det utan jämförelse oftast nämnda besparingsobjektet om nedskärningar skall göras oavsett typ av kommun och politiskt block.⁵ Medan stödet för friskolorna är svagt hade förslaget att införa vårdnadsbidrag för barn mellan ett och tre år utbrett stöd år 2007, då denna fråga ingick i den nationella undersökningen. Balansmättet var för svenska folket +25 och det fanns fler som var för än emot bland samtliga partiers sympatisörer även om det positiva stödet var störst bland de borgerliga. Kristdemokraterna hade drivit frågan och inom partiet fanns en mycket stor uppslutning. I tidigare studier hade också rapporterats en positiv inställning till vårdnadsbidrag men frågan hade inte stått högt på den politiska agendan på grund av bristande uppslutning bland andra borgerliga partier (Nilsson 2012a).

Bland Sverigedemokraternas sympatisörer föreligger år 2006-2011 en övervikt emot privatiseringar inom vård, skola och omsorg och Sverigedemokraterna har varit emot avskaffandet av stopplagen. I dessa avseenden står partiets sympatisörer till vänster.

Tabell 2a Partisympati och förslag om förändring av den offentliga sektorns gränser, Sverige 2011 (balansmått)

	V	S	MP	C	FP	KD	M	SD	Totalt
Bedriva mer av sjukvården i privat regi	-71	-47	-49	-9	8	1	20	-25	-17
Förhindra företag med vinstsyfte att driva sjukhus	66	59	56	42	1	27	3	49	34
Låta privata företag svara för äldreomsorg	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Satsa mer på friskolor	-68	-45	-29	-7	-12	3	6	-28	-20
Minsta antal (n)	61	425	168	53	93	41	495	73	1531

Tabell 2b Partisympati och förslag om förändring av den offentliga sektorns gränser, Skåne 2011 (balansmått)

	V	S	MP	C	FP	KD	M	SD	Totalt
Bedriva mer av sjukvården i privat regi	-64	-60	-46	32	-11	-13	16	-35	-22
Förhindra företag med vinstsyfte att driva sjukhus	49	40	57	21	52	30	13	49	32
Låta privata företag svara för äldreomsorg	-67	-60	-54	-14	-15	-16	2	-35	-28
Satsa mer på friskolor	-67	-54	-54	0	-23	-17	-7	-38	-30
Minsta antal (n)	45	310	157	34	90	30	483	82	1396

Kommentar: Svarspersonerna har fått ta ställning till förslagen som redovisas i figuren och svarsalternativen var: 'Mycket bra förslag', 'Ganska bra förslag', 'Varken bra eller dåligt förslag', 'Ganska dåligt förslag' och 'Mycket dåligt förslag'. Balansmättet anger andelen bra förslag minus andelen dåligt förslag.

Källa: De nationella och sydsvenska SOM-undersökningarna 2011.

Både i Skåne och hela Sverige är de rödgröna sympatisörerna starkt emot privatiseringar inom vård, skola och omsorg med klara ställningstaganden emot att låta privata företag bedriva äldreomsorg och för att förhindra företag med vinstsyfte att driva sjukhus (se tabell 2b). När det gäller den privata sjukvården och friskolorna vill man inte se ytterligare satsningar. Bland allianspartierna är bilden mera splittrad med M- och C-sympatisörer mest positiva till privatisering. Även bland de borgerliga partiernas sympatisörer finns det emellertid en övervikt för att förhindra företag

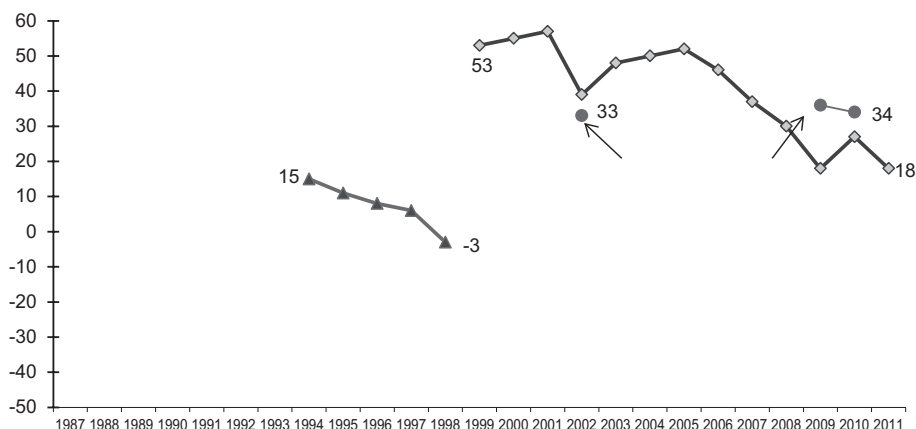
med vinstsyfte att driva sjukhus och bland C-sympatisörer är det lika många som vill satsa mer på friskolor än som är emot och i övrigt är det en övervikt emot. När det gäller frågor om privatisering står sverigedemokraternas sympatisörer till vänster. Huvudmönstret är detsamma i Västra Götaland men värdena för de mindre borgerliga partierna varierar på grund av få svarande (Nilsson 2012c).

I den sydsvenska undersökningen ingick också en fråga om att ”Göra a-kassan obligatorisk”. Det är inte en blockskiljande fråga och inom alla partiers finns ett starkt stöd för detta förslag utom bland C-sympatisörer men även bland dem finns en svag övervikt för.

Skatter och service

I alla tider och i alla länder har människor klagat över skatter och andra pålagor. Skatterevolter har brutit ut och protestpartier har bildats. Det finns emellertid inget entydigt samband mellan skattenivå och skatteprotest. I välfärdsstater med en utbyggd service och omfattande transfereringar till hushållen är medborgarnas syn på avvägningen mellan betalningen i form av skatter och vad staten ger central (Peters 1991). Svenska folkets inställning till skatterna har kartlagts i ett flertal undersökningar under efterkrigstiden. Svenskarna har visserligen allmänt sett ansett att skatterna är för höga; framför allt gällde det marginalskatteerna före den stora skattereformen i början på 1990-talet. Mot slutet av 1960-talet ansåg en majoritet av svenska folket också att skatterna var för höga också i förhållande till förmånerna, medan majoriteten under 1980- och 1990-talen gjorde bedömningen att skatterna var rimliga i relation till förmånerna (Vogel 1970; Åberg 1993).

Sedan 1994 har frågor om skatter ingått i SOM-undersökningarna (se figur 7). Valåret 1994, som präglades av budgetunderskott och ökande statsskuld, fanns en övervikt för att *höja skatterna hellre än att minska den offentliga servicen*. Med en förbättrad ekonomisk situation förbyttes emellertid stödet för skattehöjningar hösten 1998 i en svag övervikt mot att höja skatten i relation till offentlig service. Partierna och deras sympatisörer intog i frågan sina traditionella positioner på vänster-höger-skalan men under perioden 1994-1997 minskade spännvidden mellan partierna genom att såväl V- och S- som M-sympatisörer förflyttade sig mot mitten. Valåret 1998 fortsatte denna tendens på vänsterkanten medan motståndet mot skattehöjningar skärptes bland de borgerliga partiernas sympatisörer. Vid tre senare tillfällen 2002 och 2009-2010 har frågan om en höjning av skatten i förhållande till service ställts men då kopplad till en höjning av kommunal-/landstingsskatten som för det stora flertalet idag är den helt dominerande inkomstskatten. Då har balansmättet varit klart positivt (Nilsson 2011).

Figur 7 Svenska folket inställning till skatter 1994-2011 (balansmått)

Kommentar: Balansmättet avser andelen som anser att det är ett mycket eller ganska bra förslag minus andelen som anser att det är ett ganska eller mycket dåligt förslag. Andelen som inte tagit ställning till förslagen utgör andelen 'vet ej'.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna.

Sedan 1998 ställs en fråga om att *sänka skatterna*. Om skatterna inte kopplas till service fanns bland svenska folket en klar övervikt för att sänka skatterna år 1999-2001. Det gällde också inom samtliga partier men spännvidden har också i skattesänkingsfrågan varit stor mellan de olika partiernas sympatisörer. Valåret 2002 med en försämrad ekonomisk situation minskade emellertid viljan att sänka skatterna markant, även om det fortsatt fanns en övervikt för att minska skatterna. Med en förbättrad ekonomi ökade stödet för skattesänkningar under några år. Sedan 2005 minskade övervikten för en sänkning med en viss uppgång valåret 2010. Åren 2009-2010 var det färre som ville *sänka skatterna* än som ville *höja kommunal-/landstingsskatten hellre än att minska servicen*. År 2011 var det en klar övervikt mot en skattesänkning bland V- och MP-sympatisörer men med en svag övervikt för bland S-sympatisörer medan övriga partiernas sympatisörer vill se sänkta skatter (tabell 3). SD-sympatisörer delar de rödgrönas syn på den offentliga sektorns gränser och motsätter sig privatiseringar men står de borgerliga närmast i skattefrågorna. Samma mönster gäller i Skåne och Västra Götaland.

Tabell 3 Partisympati och inställning till att sänka skatterna, Sverige och Skåne 2011 (balansmått)

	V	S	MP	C	FP	KD	M	SD	Totalt
Sverige	-51	1	-23	25	25	51	49	17	18
Skåne	-45	10	-31	27	23	43	43	40	23

Kommentar: Svarepersonerna har fått ta ställning till förslagen som redovisas i tabellen och svarsalternativen var: "Mycket bra förslag", "Ganska bra förslag", "Varken bra eller dåligt förslag", "Ganska dåligt förslag" samt "Mycket dåligt förslag". Balansmålet anger andelen bra förslag minus andelen dåligt förslag.

Källa: De nationella och sydsvenska SOM-undersökningarna 2011.

Det finns ett starkt samband mellan synen på den offentliga sektorn och inställningen till skatterna. Personer som vill minska den offentliga sektorn är också mer benägna att vilja sänka skatterna och omvänt personer som inte vill minska den offentliga sektorn är i mindre utsträckning beredda att sänka skatterna. I kommuner och landsting/regioner är skatten på ett påtagligt sätt relaterad till servicenivån.

När det gäller att minska den offentliga sektorn och sänka skatterna var opinionen 2011 polariserad i Skåne (se tabell 4); närmare en tredjedel ville både minska den offentliga sektorn och sänka skatterna medan närmare 40 procent inte ville minska den offentliga sektorn och tyckte att det var ett dåligt förslag att sänka skatterna. En dryg fjärdedel ansåg att det var bra att sänka skatterna och dåligt att minska den offentliga sektorn. Det är emellertid viktigt att komma ihåg att i båda fallen drygt en tredjedel av de svarande inte hade en bestämd uppfattning.

Tabell 4 Inställning till förslaget att minska den offentliga sektorn och till förslaget att sänka skatterna, Skåne 2011 (procent)

	Bra förslag: Sänka skatterna	Dåligt förslag: Sänka skatterna
Bra förslag: <i>Minska den offentliga sektorn</i>	31	4
Dåligt förslag: <i>Minska den offentliga sektorn</i>	28	37

Kommentar: Förslagets formulering framgår av figuren. Underlaget för procentberäkningen utgörs av dem som har haft en bestämd uppfattning om både förslaget att minska den offentliga sektorn och förslaget att hellre höja kommunal-/landstingsskatten än att minska servicen respektive sänka skatterna dvs. svaret att förslagen varit mycket eller ganska bra/dåliga. Sammanlagt är det drygt 60 procent av samtliga svarande som haft en bestämd uppfattning om båda förslagen.

Källa: Den sydsvenska SOM-undersökningen 2011.

Partiernas sympatisörer intog också i detta avseende sina positioner på vänsterhögerskalan och avstånden dem emellan var mycket stora (se tabell 5). År 2011 var det drygt 50 procent av moderata sympatisörer med en bestämd uppfattning som tyckte att det var ett bra förslag att minska den offentliga sektorn och att sänka skatterna; bland övriga allianspartiers sympatisörer var det väsentligt färre som intog samma position medan 15 procent eller lägre av de rödgröna sympatisörerna delade denna uppfattning. Omvänt var det tre fjärdedelar av V- och MP-sympatisörerna som ansåg att det var dåligt att sänka skatterna och minska den offentliga sektorn och drygt 50 procent av S-sympatisörerna hade samma uppfattning men bland S-sympatisörerna fanns större stöd för att sänka skatterna. I dessa klassiska vänsterhögerfrågor var det 2011 V- och MP-sympatisörerna och M-sympatisörerna som representerade motpolerna medan bland C/FP/KD-sympatisörer och S-sympatisörer ett flertal visserligen stödde det egna blockets huvudposition men hade många som valde andra kombinationer i det politiska rummet. SD intog i detta avseende en mellanställning.⁶

Tabell 5 Partisympati samt inställningen till förslaget att sänka skatterna och till förslaget att minska den offentliga sektorn, Skåne 2011 (procent)

	Bra förslag: Sänka skatterna		Dåligt förslag: Sänka skatterna	
Bra förslag:	V	6	V	0
<i>Minska den offentliga sektorn</i>	S	15	S	3
	MP	8	MP	2
	C/FP/KD	39	C/FP/KD	13
	M	52	M	4
	SD	36	SD	6
	Totalt	31	Totalt	4
Dåligt förslag:	V	9	V	85
<i>Minska den offentliga sektorn</i>	S	29	S	53
	MP	17	MP	73
	C/FP/KD	27	C/FP/KD	21
	M	33	M	11
	SD	36	SD	22
	Totalt	28	Totalt	37

Kommentar: Förslagets formulering framgår av figuren. Underlaget för procentberäkningen utgörs av dem som har haft en bestämd uppfattning om både förslaget att minska den offentliga sektorn och förslaget att sänka skatterna, dvs. svaret att förslagen varit mycket eller ganska bra/dåliga. Sammanlagt är det drygt 60 procent av samtliga svarande som haft en bestämd uppfattning. Partisympati avser bästa parti generellt.

Källa: Den sydsvenska SOM-undersökningen 2011.

Den offentliga sektorn, skatterna och privatisering utgör centrala frågor i den politiska debatten och medborgarnas åsikter struktureras i hög grad av ideologi och partisympati. För de politiska partierna har de också varit viktiga frågor på den politiska agendan i beslutande församlingar och i den interna diskussionen inom partierna både nationellt samt i landsting/regioner och kommuner.

Välfärdspolitik och välfärdsretorik

Genom de nationella SOM-undersökningarna sedan 1986 och de sydsvenska undersökningarna sedan 2004 har det varit möjligt att följa medborgarnas åsikter om välfärdstatens gränser. Huvudmönstren när det gäller medborgarnas inställning till välfärdspolitiken är desamma i Skåne som i hela Sverige och liknande resultat redovisas från Västra Götaland och Värmland (Nilsson 2012b).

Sammanfattningsvis kan vi konstatera att opinionen genomgått stora svängningar över tid. Privatiseringens höjdpunkt inföll efter Berlinmurens fall och nedmonteringen av planekonomierna i Östeuropa och högervågen i de anglosaxiska länderna. Under krisåren i början av 1990-talet ökade emellertid stödet för den offentliga sektorn markant liksom motståndet mot privatiseringar inom samtliga undersökta områden. Under denna period skedde det en uppslutning bakom välfärdsstaten i dessa avseenden. Det har inte här varit möjligt att här redovisa bedömningar av service men även på detta område skedde förändringar under krisåren. Vid bedömning av offentligt finansierad service sänktes anspråksnivån under krisåren och fler var nöjda med den offentliga servicen trots sänkta servicenivåer inom flera områden (Nilsson 2012a).

Svängningarna har varit mycket mindre dramatiska under den senaste ekonomiska krisen men det finns en tendens i samma riktning som under början av 1990-talet. Under 2008 och 2009 minskade andelen som vill minska den offentliga sektorn jämfört med 2005/2006 och motståndet mot privatiseringar har ökat inom flertalet undersökta områden. Det finns idag en övervikt emot en minskning av den offentliga sektorn och det finns en negativ inställning till privatiseringar inom vård, skola och omsorg. I skattefrågorna finns det stöd för skattesänkningar men det är klart fler som vill höja kommunal/landstingsskatten hellre än att minska servicen. Ställningstagandena präglas av ideologi och partisympati.

Sedan 2006 har en enig alliansregering genomfört betydande förändringar av den offentliga sektorns gränser medan oppositionspartierna uppvisat oenighet vid behandlingen av förslagen i riksdagen. På väljarplanet är emellertid enigheten stor bland V-, S- och MP-sympatisörer medan det i flera fall funnits en betydande spännvidd i åsikterna bland allianspartiernas sympatisörer. Kristdemokraterna har i alliansregeringen genom att inneha posterna som ansvariga statsråd fått företräda regeringens politik när det gäller förändringar på dessa områden, som i flera fall haft svagt opinionsstöd bland svenska folket och i vissa avseenden även bland borgerliga sympatisörer och inom det egna partiet.

De under senare år genomförda förändringarna på välfärdspolitiken område har på en rad områden avlägsnat Sverige från övriga nordiska länder. Det gäller bl.a. omfattningen av de vinstdrivande bolagens ansvar för produktionen av välfärdstjänster medan andra organisationers verksamhet är mycket begränsad. Det gäller också reglerna för riskkapitalbolagens verksamhet inom välfärdssektorn. I strävan att snabbt genomföra förändringar på dessa områden genomfördes privatiseringar utan att system för uppföljning och kontroll hade utarbetats. Först i efterhand pågår ett arbete för att vidta åtgärder (Hartman 2011). Det gäller också frågan om på vilken nivå ansvar skall utkrävas. Även i övrigt har regelsystemen inte anpassats till de nya förutsättningarna; det gäller bl.a. reglerna för insyn och meddelarskydd samt stöd till politiska partier.

I en studie av svensk skattepolitik framhåller statsvetaren Axel Hadenius att viktiga faktorer, när det gäller att analysera beslutsfattandet i skattefrågor, vid sidan av aktörernas mål är det kognitiva systemet, dvs. den verklighetssyn som bildar utgångspunkten för agerandet liksom den avgränsning av problemet som görs (Hadenius 1981). I dagens medialiserade samhälle är i kampen om väljarna frågornas inramning av mycket stor betydelse. Detta förhållande är högst påtagligt när det gäller välfärdsretoriken. Skattesänkningar och jobbskatteavdrag ger två skilda perspektiv på skattefrågan liksom sänkt skatt och skatt i relation till välfärdsservice. Arbetslinjen representerar en annan syn på sysselsättningsfrågan och ersättningsnivåerna i socialförsäkringssystemen än traditionella problemformuleringar om full sysselsättning och trygghet vid sjukdom. Valfrihet ger andra associationer än privatisering och utförsäljning. Långsiktigt är det en fråga om trovärdighet, då väljarnas erfarenheter möter de politiska budskapen och resultaten av genomförda förändringar. De olika perspektiven betonar skilda medborgarroller där rollen som skattebetalare fick en framträdande plats i 2010 års valrörelse och där privatiseringar och valfrihet framhåller brukarrollen. I välfärdspolitiken har medborgarskapet blivit allt mer fragmenterat.

Samtidigt har de ekonomiska kriserna inneburit ett ökat fokus på krishantering och helhetsansvar. Den decentraliserade välfärdsstaten har emellertid utvecklats olika beroende på majoritetläget i landsting/regioner och kommuner med stora skillnader mellan olika delar av landet.

Noter

- ¹ Denna artikel bygger på tidigare artiklar som behandlat svensk välfärdspolitik (senast Nilsson 2012c).
- ² Inskränkningen i rätten att överlämna driften akutsjukhus till annan upphörde att gälla med utgången av 2002, då de i riksdagen då samverkande partierna inte kunde enas om en förlängning av lagen. Baserat på en överenskommelse mellan regeringen och Vänsterpartiet och Miljöpartiet om vilka villkor som skulle gälla för alternativa driftsformer inom vården ändrades Hälso- och sjukvårdslagen

- (1982:763), vilket innebar att ”Om landsting överlämnar ansvaret för driften av hälso- och sjukvård som ges vid ett sjukhus till annan skall avtalet innehålla villkor om att verksamheten inte får drivas med syfte att skapa vinst åt ägare eller motsvarande intressent” (Socialdepartementet, Promemoria 2004-06-23; Lagrådsremiss – Driftsformer för offentligt finansierade sjukhus, 2005-03-10).
- 3 Därmed upphävs bestämmelserna om att landsting inte kan sluta avtal om verksamheten skall drivas med vinstsyfte, vården skall finansieras uteslutande med vårdavgifter, att landstingen inte får överlämna driften av regionsjukhus/kliniker till annan och kravet på att landstinget skall bedriva hälso- och sjukvård vid minst ett sjukhus i offentlig regi.
  - 4 I en serie artiklar med början 2011-10-11 rapporterade Dagens Nyheter om missförhållanden vid Caremas äldreboenden.
  - 5 Att friskolan är det oftast nämnda området som man i första hand kan minska på går igen i flera undersökningar. Samma resultat redovisas från undersökningar i Skåne, Västsverige och Värmland (Persson 1999 och Nilsson 2012a).
  - 6 Vid redovisning av uppgifter för partiernas sympatisörer med en bestämd uppfattning i frågorna är det viktigt att komma ihåg att uppgifterna i flera fall baseras på små tal: V 32, S 158, MP 90, C/FP/KD 56, M 225 och SD 36 samt totalt 666.

Referenser

- Bendz, A (2012) ”Vårdvalet i Västsverige”. I Bergström, A (red), *Västsvensk vardag*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Björck, H (2008) *Folkhemsbyggare*. Stockholm: Atlantis.
- Blomqvist, P (2005) ”Privatisering av sjukvård; lösning eller komplikation” I Socialvetenskaplig tidskrift 2005:2-3.
- Blomqvist, P & Rothstein, B (2000) *Välfärdsstatens nya ansikte. Demokrati och marknadsreformer inom den offentliga sektorn*. Agora.
- Carlson, B R (2006) ”Friskolor mellan ideologi och erfarenhet” i Nilsson, L (red), *Nya gränser – Västsverige*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Dagens Nyheter 2011-10-11 -
- Dahlberg, M och Vedung, E (2001) *Demokrati och brukarutvärdering*. Lund: Studentlitteratur.
- Esping-Andersen, G (1990) *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Polity press.
- Esping-Andersen, G (1996) ”After the Golden Age? Welfare State Dilemmas in a Global Economy.” I Esping-Andersen, G, ed. *Welfare States in Transition*. Sage Publications.

- Esping-Andersen, G (2002) "Towards the Good Society, Once Again?" In Esping-Andersen, G m.fl. (2002) *Why we need a New Welfare State*. Oxford University Press.
- Esping-Andersen, G (2009) *The Incomplete Revolution. Adapting to women's new roles*. Polity.
- Hadenius, A (1981) *Spelet om skatten*. Norstedts.
- Hadenius, S och Nilsson, L (1991) *Ifrågasatt. Den offentliga sektorn i debatt och opinion*. Svensk Informations medicenter.
- Hartman, L (2011) (red), *Konkurrensens konsekvenser: Vad händer med välfärden?* SNS Förlag.
- Johansson, F, Nilsson, L och Strömberg, L (2001) *Kommunal demokrati under fyra decennier*. Liber.
- Kastberg, G (2010) *Vad vet vi om kundval – en forskningsöversikt*. SKL.
- Kuhle, S och Solheim, L (1985) *Velferdsstaten – vekst og omstilling*. Oslo: Tano Aschenhoug.
- Lundqvist, L J (2001) "Privatisering – varför och varför inte." I Rothstein, Bo (red), *Politik som organisering. Förvaltningspolitikens grundproblem*. Stockholm: SNS Förlag.
- Nilsson, L (1996) Medborgarna och servicedemokratin. I Rothstein, B och Särilvik, B (red), *Vetenskapen om politik. Festskrift till professor emeritus Jörgen Westerståhl*. Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet.
- Nilsson, L (2000) "Opinionstrender och medieeffekter." I Fridolf, M (red), *Vem formar politiken i kommunerna?* SNS Förlag.
- Nilsson, L (2007) "Trovärdig välfärdspolitik?" I Holmberg, S och Weibull, L (red), *Det nya Sverige*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, L (2011a) "Om välfärdsstatens gränser – Medborgarna, den offentliga sektorn och skatterna". I Höijer, I och Höijer, S (red), *Familj, vardagsliv och modernitet. En festskrift till Margareta Bäck-Wiklund*. Institutionen för socialt arbete, Göteborgs universitet.
- Nilsson, L (2011b) "Välfärdsopinion – valåret 2010". I Holmberg, S, Weibull, L och Oscarsson, H (red), *Lycksalighetens ö*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, L (2012a) "Välfärd och service i Västra Götaland." I Bergström, A (red), *Västsvensk vardag*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Nilsson, L (2012b) "Värmlänningarna och välfärdspolitikerna – Sverige och Värmland." I Nilsson, L, Aronsson, L och Norell, PO (red), *Värmländska landskap*. SOM-institutet och Cerut, Karlstad University Press.
- Nilsson, L (2012c) "Medborgarna och välfärdsstatens gränser – Sverige och Västra Götaland". I Bergström, A och Ohlsson, J (red), *Medborgarna om välfärden. Samhälle, opinion och medier i Västra Götaland*. SOM-institutet, Göteborgs universitet.

- Nilsson, L och Strömberg, L (1988) "Offentligt – privat, Svenska Folkets åsikter om privatisering och avreglering." I Holmberg, S och Weibull, L (red), *SOM-undersökningen 1987*, SOM-rapport nr 3. SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Peters, G (1991), *The Politics of Taxation. A Comparative Perspective*. Blackwell.
- Proposition 2000/01:36, *Sjukhus med vinstsyfte*.
- Proposition 2006/07:52, *Driftsformer för sjukhus*.
- Proposition 2006/07:57, *Försäljning av vissa statligt ägda företag*.
- SCB Pressmeddelande, Nr 2009:109.
- Segefeldt, F (2003) *Vatten till salu. Hur företag och marknad kan lösa världens vattenkris*. Pejling nr 44, Timbro.
- SFS 2008:962, *Lagen om valfrihet*, LOV.
- Shiva, V (2003) *Krig om vatten: plundring och profit*. Ordfront.
- Svallfors, S (1996) *Välfärdsstatens moraliska ekonomi. Välfärdsopinionen i 90-talets Sverige*. Borea.
- Socialdepartementet*, Promemoria 2004-06-23.
- Socialdepartementet*, Lagrådsremiss – Driftsformer för offentligt finansierade sjukhus, 2005-03-10.
- SOU 2001:79, *Välfärdsbokslut för 1990-talet*.
- Tarschys, D (1978) *Den offentliga revolutionen*. Stockholm: LiberFörlag.
- Vogel, J (1970) *Aspirationer, möjligheter och skattemoral*. Stockholm: SOU 1970:25.
- Åberg, R (1993) *Århundradets skattereform? Politik och opinion kring 1991 års skattereform*. Fritzes.
- www.oecd.org/pisa

OKÄNDA REGIONPOLITIKER

SÖREN HOLMBERG

Ledande regionpolitiker i Skåne är okända för de allra flesta skåningar. Inget Lunikt med det. Ledande regionpolitiker i Västra Götaland är också okända för de flesta som bor i Västra Götaland. Troligen kan resultatet generaliseras till alla regionpolitiker i Sverige, men säkert vet vi inte. SOM-institutet har enbart mätt fenomenet i Skåne och i Västra Götaland. Men eftersom Sveriges politiska system är mycket klart partibaserat med fokus på partier och inte på enskilda kandidater eller ledare är det med all sannolikhet så att okända regionpolitiker inte bara finns i Skåne och i Västra Götaland. De finns nog över hela Sverige.

Annan forskning har visat att svenska väljares kännedom om partiledare och vissa ledande statsråd är mycket god (Holmberg 1981, Esaiasson 1985, Oscarsson och Holmberg 2013). De flesta partiledare uppnår kännedomssiffror över 90 procent (Holmberg 2012). Det finns också exempel på enstaka ledande kommunpolitiker med kännedomstal upp mot 80 procent. Göran Johansson (S) i Göteborg är ett sådant exempel (Holmberg 2011a).¹ Men i de flesta fall har riksdagsledamöter och framträdande lokal- och regionalpolitiker kännedomssiffror på under 50 procent, oftast endast mellan 10 och 35 procent. Valforskningens undersökningar ända sedan 1950-talet av kännedomen om kandidater på valsedlarna i riksdagsval visar dessutom att dagens kandidater är mer okända än gårdagens, och det trots att vi infört personval (Oskarsson och Holmberg 2011b).

Svenska folkets bristfälliga kunskap om sina valda politiker behöver dock inte bedömas som en allvarlig brist. I ett system som det svenska med proportionella val där väljarna i huvudsak förväntas rösta på ett parti är personkännedom inte hundraprocentigt nödvändig. Det är partierna och deras program som får väljarnas mandat, inte de enskilda kandidaterna. Men om den representativa demokratin skall inrymma ett inslag av personligt ansvar och ställningstagande – och det var en av tankarna bakom införandet av personvalssystemet 1998 – bör naturligtvis de folkvalda vara någorlunda personligt kända av väljarna. Okända politiker kan inte bilda opinion på något särskilt effektivt sätt. Och väljare kan inte utkräva ansvar av okända politiker. Politiker-kännedom är inte en avgörande fråga i ett partibaserat proportionellt system som det svenska, men det är heller inte en oväsentlig fråga. Tvåvägskommunikation mellan väljare och valda liksom ansvarsutkrävande blir rimligen bättre i ett system med mer kända politiker än i ett system med i huvudsak okända politiker.

Kännedom

SOM-institutet har vid fyra tillfällen med start 2004 undersökt hur kända och populära ledande regionpolitiker är i Skåne. Mättekniken har varit densamma genom åren. SOM:s undersökningspersoner presenteras för en lista med ledande regionpolitiker där endast för- respektive efternamn anges. I enkätfrågan kan man explicit markera att man inte känner till en person. Svarande som uppger att de känner till en viss politiker ombeds därefter att på en ogillar-gillarskala mellan -5 och +5 ange hur mycket de uppskattar den aktuella personen. Svarssiffran multipliceras sedan med tio i alla analyser för att undvika decimaler. Den popularitetsskala vi skapar på detta sätt kan variera mellan -50 (maximalt ogillande) och +50 (maximalt gillande).

Resultaten i tabell 1 visar hur kända ett femtontal ledande skånska regionpolitiker varit under perioden 2004 till 2011. Redovisningen gäller hur kända politikerna är dels bland samtliga svarande, dels bland det egna partiets sympatisörer. Utfallet är ingen munter läsning. I allt väsentligt okända skånepolitiker är i allt väsentligt lika okända 2011 som 2004, 2006 och 2008. Endast en politiker kan bland samtliga skåningar uppvisa en kännedom över 30 procent.

Tabell 1 Kännedom om ledande regionpolitiker i Skåne 2004-2011 (procent)

Politiker (parti)	Andel bland samtliga				Andel bland egna partiets sympatisörer			
	2004	2006	2008	2011	2004	2006	2008	2011
Jerker Swanstein (M)	22	25	31		27	30	38	
Uno Aldegren (S)	27	30	27		29	33	38	
Pia Kihult (M)	16	17	-	28	21	18	-	32
Rolf Tufvesson (KD)	-	-	18		-	-	28	
Christine Axelsson (S)	16	17	-	-	18	19	-	-
Ingrid Lennerwald (S)	15	17	-	-	17	20	-	-
Vilmer Andersen (V)	14	15	12	13	13	12	15	29
Anders Åkesson (MP)	-	-	12	15	-	-	10	15
Gilberg Tribo (FP)	-	-	-	15	-	-	-	22
Berit Wirödal (KD)	14	14	-	-	24	20	-	-
Maria Sander-Schale (FP)	13	14	13	-	15	14	15	-
Björn Söder (SD)	-	-	14	-	-	-	18	-
Anders Lindeberg (MP)	12	13	-	-	11	13	-	-
Birgitta Södertun	-	-	-	13	-	-	-	13
Katarina Erlingson (C)	12	12	12	12	17	19	14	22
Rickard Larsson (S)	-	-	-	11	-	-	-	15
Jens Leandersson (SD)	-	-	-	11	-	-	-	15

Kommentar: Resultaten visar andelen svarspersoner som inte kryssar för "personen okänd för mig" och som kryssar för någon sympati på ogillar-gillarskalan. Procentbasen har definierats som samtliga svarspersoner i SOM-undersökningarna i Skåne. Partisympati har fastställts med utgångspunkt i en fråga om bästa parti.

Källa: SOM-undersökningarna i Skåne 2004-2011.

Det är Jerker Swanstein (M) som uppnår 31 procent i studien 2008. Två ytterligare har kännedomssiffror över 25 procent – Uno Aldegren (S) med 30 procent 2006 och Pia Kinhult (M) med 28 procent 2011. Övriga fjorton studerade skånska regionpolitiker har kännedomssiffror under 20 procent med Richard Larsson (S) och Jens Leandersson (SD) i botten med vardera 11 procent 2011.

Den genomsnittliga kännedomen för de åtta skånepolitiker som ingår i undersökningen 2011 är så låg som 15 procent. Motsvarande andel för de åtta regionpolitiker som är med i SOM:s studie i Västra Götaland 2011 är inte den heller imponerande, men dock något bättre än i Skåne. Kännedomssnittet för regionpolitikerna i Västra Götaland är 22 procent. De något bättre kännedomssiffrorna i Västra Götaland jämfört med Skåne 2011 kan vara en tillfällighet. Vid de tidigare mätillfällena 2004, 2006 och 2008 har Skåne haft i det närmaste exakt samma genomsnittliga kännedomsresultat som Västra Götaland.²

Politiker brukar vara mer kända på hemmaplan, bland det egna partiets sympatisörer. Och så är det också bland skånska regionpolitiker. I mätningen 2011 uppvisar sex av åtta skånepolitiker högre kännedomstal bland egna väljare än bland samtliga svarande. Snittkännedomen bland det egna partiets sympatisörer blir dock inte bättre än 20 procent. Valda regionpolitiker i Skåne – liksom i Västra Götaland 2011 där snittkännedomen bland de egna är 29 procent – är okända för stora majoriteter av de väljare som har röstat på dem. Med resultat som dessa är det svårt för regionpolitikerna att hävda att de har något personligt mandat.

Popularitet

En förhoppning skulle kunna vara – åtminstone bland de inblandade politikerna själva – att det fåtal väljare som känner till dem också skulle uppskatta dem. Men så väl är det inte. De i huvudsak okända regionpolitikerna i Skåne – liksom deras motsvarigheter i Västra Götaland – är inte särskilt uppskattade bland de minoriter som uppger att de känner till dem. Popularitetssiffrorna för de åtta politikerna i Skånestudien 2011 håller sig mellan -2 och +4 på vår ogillar-gillarskala som kan variera mellan -50 till +50 (se tabell 2).

Jens Leandersson (SD) med -2 har lägst uppskattning medan Richard Larsson (S) och Birgitta Södertun (KD) med vardera +4 har högst popularitet. Regionstyrelsens ordförande Pia Kinhult får resultatet +2. Men som syns, skillnaderna är mycket små. Alla får popularitetsvärden kring plus/minus 0. Mätmässigt beror det på att många svarande ger politikerna popularitetspoängen 0, signalerande att de visserligen uppger sig känna till dem men uppenbarligen inte så väl att politikerna gjort några starkare intryck – varken åt det positiva eller negativa hållet.

Tabell 2 Regionpolitikens popularitet i Skåne 2004-2011

Politiker (parti)	Andel bland samtliga				Andel bland egna partiets sympatisörer			
	2004	2006	2008	2011	2004	2006	2008	2011
Jerker Swanstein (M)	+7	-2	-11	-	-1	+7	+2	-
Rickard Larsson (S)	-	-	-	+4	-	-	-	+7
Birgitta Södertun (KD)	-	-	-	+4	-	-	-	+13
Pia Kinhult (M)	0	+3	-	+2	+6	+11	-	+10
Berit Wirödal (KD)	-1	+2	-	-	+12	+9	-	-
Gilberg Tribo (FP)	-	-	-	+2	-	-	-	+11
Katarina Erlingsson (C)	0	+1	+1	0	+14	+9	+19	+6
Anders Lindeberg (MP)	+1	0	-	-	-1	+5	-	-
Christine Axelsson (S)	0	+1	-	-	+3	+6	-	-
Ingrid Lennerwald (S)	0	+1	-	-	+5	+8	-	-
Maria Sander-Schale (FP)	0	+1	-1	-	+8	+6	+6	-
Vilmer Andersen (V)	-3	-3	-1	0	+7	+2	+6	+4
Anders Åkesson (MP)	-	-	-1	-1	-	-	0	+12
Jens Leandersson (SD)	-	-	-	-2	-	-	-	+22
Uno Aldegren (S)	-6	-4	-3	-	+4	+9	+7	-
Rolf Tufvesson (KD)	-	-	-6	-	-	-	-1	-
Björn Söder (SD)	-	-	-8	-	-	-	+12	-

Kommentar: Resultaten är medelvärden (multipliserade med 10) på en ogillar-gillarskala mellan -5 och +5. Partisympati har fastställts på samma sätt som i tabell 1. Medeltalen har beräknats bland dem som gjort en bedömning av respektive politiker.

Källa: SOM-undersökningarna i Skåne 2004-2011.

Den genomsnittliga populariteten hos de studerade skånska regionpolitikerna 2011 är +1,1, den högsta siffra som hittills uppmätts i Skåne. Motsvarande medeltal i de tidigare studierna har varit -1,8 år 2004, ± 0 år 2006 och -3,8 år 2008. Kanske är ledande regionpolitiker i Skåne långsamt på väg att vinna skåningarnas gillande? Om det är fallet förenar de sig med sina politikerkolleger i Västra Götaland. För även i VG-regionen har de ledande politikernas genomsnittliga uppskattning ökat något, från -1,9 år 2004 över +0,4 och +0,1 år 2006 respektive år 2008 till +0,6 år 2011.

Med tanke på de låga popularitetsnivåer vi talar om är det väl något överdrivet att spekulera om att det våras för regionpolitikerna. Men det går i vilket fall åt det positiva hållet. Regionpolitikerna har blivit något lite mer uppskattade. Det har ljusnat lite.

Noter

- ¹ I SOM-mätningen i Göteborg 2001 registrerades Göran Johansson för en kännedom på 80 procent bland göteborgare. I en studie i Malmö med tio kranskommuner 2001 uppmättes den högsta kännedomssiffran hittills för någon skånepolitiker i en SOM-undersökning. Han som har det rekordet är Ilmar Reepalu (S) med ett resultat på 64 procent. En annan skånepolitiker som i den undersökningen nådde över 50 procent i kännedom är Carl Herslow (Skånes väl) med 56 procent (Holmberg 2006).
- ² Snittsiffrorna för kännedomen om skånska regionpolitiker är 2004 16 procent, 2006 17 procent och 2008 17 procent. Jämförbara resultat för Västra Götalandspolitikerna är 14 procent 2004, 17 procent 2006 och 19 procent 2008. En närgranskning visar på en något ökande kännedom i Västra Götaland att jämföra med en stabil icke-ökande kännedom i Skåne under perioden 2004-2011.

Referenser

- Esaiasson, Peter (1985) *Partiledarna inför väljarna*. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen.
- Holmberg, Sören (1981) *Svenska väljare*. Stockholm: LiberFörlag.
- Holmberg, Sören (2006) Skåne har få kända och populära politiker. I Nilsson, Lennart (red) *Nya gränser – Skåne*. Göteborg: SOM-institutet.
- Holmberg, Sören (2011a) Populärast i test. I Nilsson, Lennart (red) *Västsvensk demokrati i tid och rum*. Göteborg: SOM-institutet.
- Holmberg, Sören (2012) Populära och mindre populära partiledare. I Weibull, Lennart, Oscarsson, Henrik och Bergström, Annika (red) *I framtidens skugga*. Göteborg: SOM-institutet.
- Oscarsson, Henrik och Holmberg, Sören (2011b) *Swedish Voting Behavior*. Göteborg: Valforskningsprogrammet.
- Oscarsson, Henrik och Holmberg, Sören (2013) *Nya svenska väljare*. Stockholm: Norstedts Juridik.

VEM ÄLSKAR SVERIGEDEMOKRATERNA? EN UNDERSÖKNING AV PARTIETS SYMPATISÖRER I SKÅNE

ANDERS SANNERSTEDT

Sverige fick i valet 2010 ett åttonde riksdagsparti. Då fördubblade nämligen Sverigedemokraterna sitt röstetal och gick från 2,9 till 5,7 procent av rösterna. Partiet har också fått en strategiskt viktig position i riksdagen, eftersom alliansregeringen inte har egen majoritet. I varje fråga där de tre s.k. rödgröna partierna står enade mot alliansregeringen har Sverigedemokraterna därför möjlighet att fälla utslaget. Utvecklingen betyder att övriga Sverige hamnade i ett läge som redan kändes välbekant för skåningarna. Det nya var inte i första hand att det kom in ett nytt parti i riksdagen, sådant har skett förr. Utan det nya var att riksdagen fick ett parti med vilket inga andra var beredda att samarbeta, ett parti som flertalet såg mycket negativt på.

Forskning om Sverigedemokraterna framstår därför som än mer angelägen. I det här kapitlet ska vi ställa frågan om vad som kännetecknar Sverigedemokraternas väljare. Om detta vet vi visserligen redan en del. De senaste årens forskning har gett ett visst underlag för att besvara den frågan. Det finns analyser gjorda i väljarundersökningarna från valen 2006 (Oscarsson & Holmberg 2008) och 2010 (Oscarsson & Holmberg 2011). De analyserna är dock osäkra, eftersom antalet Sverigedemokratiskt röstande i dessa undersökningar är ganska litet. År 2006 fick ju Sverigedemokraterna endast 2,9 procent av rösterna i riksdagsvalet. Och även om partiet år 2010 fick 5,7 procent av rösterna, så blev partiet kraftigt underrepresenterat i väljarundersökningen.

Vid sidan av de stora väljarundersökningarna finns emellertid också data från tre SOM-undersökningar som genomförts i Skåne, 2006, 2008 och nu 2011. Skåne är Sverigedemokraternas starkaste fäste: här fick man 5,7 procent av rösterna till riksdagen år 2006 och 9,45 procent år 2010. Detta gör att det finns fler sverigedemokrater i dessa SOM-mätningar, och då ökar möjligheten att göra mer detaljerade analyser, och dessutom blir tillförlitligheten i mätningarna större.

I detta kapitel ska göras en uppföljning av och jämförelse med undersökningsresultaten från SOM-mätningarna i Skåne år 2006 och 2008 (Sannerstedt 2008 resp. Sannerstedt 2010). Jämförbarheten mellan undersökningarna är dock inte fullständig. År 2006 genomfördes undersökningen i direkt anslutning till de allmänna valen, och då tillfrågades skåningarna vilket parti man hade röstat på. I undersökningarna från 2008 och 2011 var det inte meningsfullt att ställa frågan om röstning, eftersom

tidsavståndet till föregående val var för stort. Därför frågades i stället: "Vilket parti tycker du bäst om i dag?" Vår utgångspunkt är dock att en jämförelse är meningsfull, eftersom båda frågorna ger oss möjlighet att urskilja de personer som sympatiserar med Sverigedemokraterna.

I detta kapitel anges stödet för Sverigedemokraterna i procent, där basen är samtliga svarande som på frågan uppgett ett parti som de tycker bäst om. Jag har alltså bortsett från dem som inte besvarat frågan och från dem som inte velat eller kunnat uppge något parti. Av alla som har deltagit i undersökningen är det 89 procent (1283 personer) som angett ett parti som de tycker är bäst.

2011 års undersökning har genomförts i två urval, ett "ordinarie" urval, som är representativt för skåningarna i åldern 16-85 år, och dels ett "ungdomsurval", som är representativt för skåningarna i åldern 16-29 år. De analyser som redovisas i detta kapitel bygger – om inget annat sägs – på det ordinarie urvalet. För vissa jämförelser mellan olika åldrar har dock även ungdomsurvalet använts.

De som hade uppgett vilket parti de tyckte är bäst fick på en följdfråga svara på om de ansåg sig vara övertygade anhängare av detta parti. Tre partier hade vid detta tillfälle en lägre andel övertygade anhängare (mellan 40 och 50 procent): Folkpartiet, Miljöpartiet och Kristdemokraterna. Övriga partier, däribland Sverigedemokraterna, hade drygt 60 procent övertygade anhängare. Sverigedemokraterna kan därmed sägas ha en stabil väljarbas.

Demografiska och socioekonomiska egenskaper

När vi granskar Sverigedemokraternas sympatisörer kan vi börja med att granska den demografiska och socioekonomiska bakgrunden. Vi vet sedan tidigare undersökningar att Sverigedemokraterna har starkare stöd a) bland manliga väljare, b) i arbetarklassen och c) bland personer med låg till medellåg utbildning, dvs. högst studentexamen. Dessa resultat upprepas också i den senaste undersökningen. Se tabell 1.

Vad gäller åldern hos de skånska Sverigedemokraterna gav undersökningarna från 2006 och 2008 lite olika resultat. 2006 dominerade medelålders väljare, medan stödet bland de äldre var svagt. 2008 var stödet starkast bland de yngsta skåningarna, samtidigt som stödet från pensionärerna hade ökat. År 2011 finns en tydligare ålderseffekt: starkast stöd bland de yngsta skåningarna (liksom 2008) och svagast bland de äldsta (liksom 2006).

Sverigedemokraterna framstår fortfarande primärt som ett parti för arbetarklassen. De tre skånska undersökningarna uppvisar ett mycket likartat resultat. Undantaget är jordbrukarna, där resultaten varierar mellan undersökningarna, men jordbrukarna är så få att slumpmässiga variationer kan förklara skillnaderna. Liksom i tidigare undersökningar har klass mätts med frågan: "Om du skulle beskriva ditt nuvarande hem [...] vilket [...] alternativ stämmer då bäst?" Att Sverigedemokraterna är ett arbetarklassparti kan också uttryckas så att medan andelen arbetare i undersökningen är 38 procent, så tillhör så mycket som 63 procent av Sverigedemokraternas väljare

arbetarklassen. Som jämförelse kan nämnas att för Socialdemokraterna är siffran nästan identisk – 64 procent.

Tabell 1 Andel som tycker Sverigedemokraterna är bästa parti 2011 jämfört med 2008 och med antal skåningar som röstade på Sverigedemokraterna i kommunalvalet 2006, uppdelat efter kön, ålder, utbildning, nuvarande hem, anställningssektor samt bostadens urbaniseringsgrad (procent)

	2011	2008	2006
Alla	7	8	6
Kön			
Män	9	10	7
Kvinnor	5	6	5
Ålder			
18-29	10	12	8
30-39	9	6	6
40-49	6	8	11
50-64	7	6	5
65-	4	8	3
Utbildning			
Låg	6	11	7
Medellåg	10	11	10
Medelhög	7	7	5
Hög	3	3	3
Nuvarande hem			
Arbetarhem	11	13	10
Jordbrukarhem	0	8	4
Tjänstemannahem	5	5	5
Akademikerhem	1	2	2
Företagarhem	6	8	4
Offentligt-privat			
Offentlig sektor	6	5	5
Privat sektor	7	9	7
Urbaniseringsgrad			
Ren landsbygd	7	13	7
Mindre tätort	6	8	6
Stad	7	8	6
Storstad	7	4	7

Källa: De sydsvenska SOM-undersökningarna 2006, 2008 och 2011. Samtliga svarande som angett bästa parti i respektive undersökning ingår. För 2011 ingår 1283 svarande (ordinarie urvalet).

Vi kan direkt göra reflektionen att klass och utbildning är nära kopplade med varandra: 26 procent av de personer i det ordinarie urvalet som anser sig leva i ett arbetarhem har en utbildning över studentexamen. Motsvarande siffra för tjänstemän är (om vi slår samman grupperna tjänstemän och högre tjänstemän/akademiker) 74 procent. Att Sverigedemokraterna har starkast stöd i arbetarklassen och bland personer med låg och medellåg utbildning framstår därmed till viss del som två sidor av samma mynt. Undersöker man samtidigt effekten av både klass och utbildning, finner man att båda faktorerna har en självständig effekt, men att klass har den starkaste effekten.

Rikstäckande undersökningar har påvisat att Sverigedemokraterna skulle ha sitt starkaste stöd på landsbygden. Så såg det också ut i den sydsvenska SOM-undersökningen 2008. Nu är emellertid bilden densamma som år 2006: urbaniseringsgraden spelar mycket liten roll.

Men det finns ett ytterst anmärkningsvärt undantag: de ungdomar som bor i Malmö ger inte Sverigedemokraterna samma starka stöd som sina generationskamrater i resten av Skåne. Se tabell 2.

Tabell 2 Stöd för Sverigedemokraterna (procent) i olika åldersgrupper i Malmö jämfört med övriga Skåne

	Malmö	Övriga Skåne
16-19	2	19
20-24	10	14
25-29	8	7
30-39	5	10
40-49	2	7
50-59	9	7
60-65	6	6
66-75	4	5
76-85	6	1
Alla i ordinarie undersökning	7	7

Källa: Den sydsvenska SOM-undersökningen 2011. Ordinarie undersökning + ungdomsundersökning (åldrarna 16 till 29 år). Samtliga svarande som angett bästa parti ingår.

Vi behöver här inte göra någon skillnad mellan landsbygd, tätort och stad: stödet för Sverigedemokraterna varierar inte nämnvärt mellan stad och landsbygd; det är bara Malmö som skiljer ut sig. Starkast och tydligast är skillnaden för den yngsta åldersgruppen, skåningar under 20 år. Av dem som bor i Malmö och är 16-19 år är det bara 2 procent som tycker att Sverigedemokraterna är bästa parti. Av dem som bor utanför Malmö är i samma åldersgrupp andelen hela 19 procent. Skillnaden är sedan betydligt svagare i gruppen 20-24 år (10 procent mot 14 procent), och i gruppen 25-29 år är skillnaden helt försvunnen. I denna analys har använts både

det ordinarie urvalet och ungdomsurvalet för att få med så många ungdomar som möjligt och därmed nå säkrare resultat.

Resultatet för de yngsta kan inte bero på någon tillfällighet – skillnaden är signifikant på nivån 0,01. Det svaga stödet för Sverigedemokraterna bland Malmötonåringarna beror heller inte på någon invandrarbakgrund hos alla de svarande Malmöborna. Och även bland Malmötonåringarna är det en övervikt (låt vara liten) för dem som tycker att det är ett bra förslag att ta emot färre flyktingar. Det är alltså inte så att Malmöungdomarna skulle ha avvikande (dvs. mer positiva) attityder till invandring och mångkultur, utan det verkar handla specifikt om inställningen till Sverigedemokraterna. Förklaringarna får alltså sökas på annat håll, möjligen i kamratrelationer och i skolan.

En seglivad uppfattning är att de som röstar på Sverigedemokraterna skulle vara socialt marginaliserade. Så är emellertid inte fallet. Vi kan undersöka det vaga begreppet marginalisering på flera olika sätt: ett sätt är att undersöka dem som står utanför arbetsmarknaden. Vi kan också undersöka Sverigedemokraternas livssituation: är de ensamstående eller samboende? (Vi antar då, vilket naturligtvis kan starkt diskuteras, att man som gift eller sambo är mer etablerad i samhällslivet.) Har de barn i samma utsträckning som andra? Vi kan också för det tredje granska familjeekonomin. En fjärde möjlighet erbjuder frågan: hur nöjd är du med det liv du lever?

Närmare 90 procent av de som deltagit i undersökningen är förvärvsarbete, studerande eller ålderspensionärer. Inom den lilla grupp som är arbetslösa, är sysselsatta i arbetsmarknadspolitiska åtgärder eller har sjukersättning, är andelen Sverigedemokrater 10 procent.

Siffran 10 procent ska jämföras med 8 procent för förvärvsarbete. Andelen Sverigedemokrater är sedan lägre bland studerande och bland pensionärer. Bilden nyanseras något när vi kontrollerar för ålder. För personer under 30 är stödet för Sverigedemokraterna högre bland dem som är arbetslösa (inkl. arbetsmarknadspolitiska åtgärder och sjukersättning) – var femte i denna kategori tycker att Sverigedemokraterna är bästa parti. För personer över 30 år finns inget sådant mönster alls. Se tabell 3.

Tabell 3 *Andelen (procent) som tycker att Sverigedemokraterna är bästa parti, samband med ålder och sysselsättningsläge. Ordinarie urval. Värden baserade på små N-tal har markerats med **

	16-29	30-64	65-85	16-85
Förvärvsarbete	14	7	*	8
Studerande	7	*	*	6
Arbetslös o liknande	19	7	*	10
Ålderspensionär	*	*	4	5

Källa: Den sydsvenska SOM-undersökningen 2011. Samtliga svarande som angett bästa parti ingår.

Försöker man analysera de tre kategorierna arbetslösa, arbetsmarknadspolitiska åtgärder och sjukersättning var för sig, blir talen så små att analyserna blir behäftade med betydande osäkerhet. Det kan dock nämnas att för kategorin rent arbetslösa är andelen Sverigedemokrater 8 procent, alltså precis samma som för dem som har förvärvsarbete. Det kan tilläggas att det är ett helt annat parti som får starkt stöd från gruppen arbetslösa, nämligen Vänsterpartiet: medan 11 procent av Sverigedemokraternas väljare är arbetslösa, finns i arbetsmarknadsåtgärder eller har sjukersättning, så är motsvarande andel bland Vänsterpartiets väljare hela 28 procent.

Stöd för Sverigedemokraterna är i den nu aktuella undersökningen vanligare bland ensamstående än bland gifta och samboende – och detta gäller både män och kvinnor. De Sverigedemokrater som är gifta eller samboende har barn i ungefär samma utsträckning som andra. Ensamstående Sverigedemokrater tenderar däremot att ha barn i något mindre utsträckning än andra – vilket sammanhänger med den låga medelåldern för denna grupp Sverigedemokrater. Se tabell 4.

Tabell 4 *Andel som tycker att Sverigedemokraterna är bästa parti, fördelat efter ålder, civilstånd och kön*

	Kvinnor		Män	
	Ensamma	Sambo	Ensamma	Sambo
16-29	8	9	17	15
30-49	6	5	10	9
50-64	6	2	21	8
65-	5	3	12	3

Källa: Den sydsvenska SOM-undersökningen 2011. Samtliga svarande som angett bästa parti ingår.

Bland personer över 50 år har Sverigedemokraterna klart starkare stöd bland ensamstående (inklusive änkor och änklingar), jämfört med dem som är gifta eller samboende – och detta gäller både manliga och kvinnliga väljare. I åldersgrupperna under 50 år finns inget motsvarande mönster. Här är skillnaderna tvärtom små. Man ska dock ha i minnet att andelen ensamstående är relativt liten – bortsett från de yngsta åldersgrupperna. Av Sverigedemokraternas väljare över 30 år är två tredjedelar gifta eller samboende.

Vad gäller inkomst har den mätts som hushållsinkomst. Sverigedemokraterna är underrepresenterade bland dem som har högst 100 000 i inkomst, liksom bland dem som tjänar över 700 000 kr. Av dem som har en hushållsinkomst mellan 500 000 och 600 000 är det 11 procent som anser att Sverigedemokraterna är bästa parti. Slutsatsen blir att flertalet sympatisörer till Sverigedemokraterna förefaller ha genomsnittliga inkomster.

På frågan ”Hur nöjd är du på det hela taget med det liv du lever?” svarar Sverigedemokraterna ungefär som andra; det vanligaste svaret är ganska nöjd, följt av mycket nöjd. Inte heller med detta sätt att mäta social marginalisering kan vi finna att Sverigedemokraternas sympatisörer skiljer ut sig på något tydligt sätt.

Efter att ha prövat tesen om den socialt marginaliserade Sverigedemokraten på flera olika sätt, blir därför till slut vår slutsats att tesen inte stämmer.

Syn på svensk politik i allmänhet

Vi kan då gå över till en annan aspekt, nämligen människors inställning till politik och demokrati i allmänhet. En schablonbild av Sverigedemokraternas väljare säger a) att de har lågt förtroende för politiker, b) att de är mer missnöjda med hur demokratin fungerar i Sverige, c) att de har lägre tilltro till sina medmänniskor, och d) att de har lägre intresse för politik. Den bilden stämmer till viss del. Se tabell 5.

Tabell 5 Andel (procent) skåningar som tycker Sverigedemokraterna är bästa parti (2011 och 2008) relaterat till förtroende för rikspolitiker, nöjdhet med demokratin i Sverige, intresse för politik i allmänhet och förtroende för medmänniskor (procent)

	2011	2008
Förtroende för rikspolitiker		
Mycket stort	0	3
Ganska stort	2	3
Varken stort eller litet	4	5
Ganska litet	11	11
Mycket litet	18	19
Nöjd med hur demokratin fungerar i Sverige		
Mycket nöjd	1	2
Ganska nöjd	4	5
Inte särskilt nöjd	13	14
Inte alls nöjd	31	29
Intresse för politik i allmänhet		
Mycket intresserad	10	5
Ganska intresserad	4	6
Inte särskilt intresserad	8	8
Inte alls intresserad	11	19
Förtroende för medmänniskor		
Höglitare (7-10)	3	5
Medellitare (4-6)	9	10
Låglitare (0-3)	18	18

Källa: De sydsvenska SOM-undersökningarna 2008 och 2011. Samtliga svarande som angett bästa parti ingår.

Bland dem som har litet förtroende för rikspolitiker, som inte är nöjda med hur demokratin fungerar i Sverige och som inte alls är intresserade av politik i allmänhet är Sverigedemokraterna överrepresenterade. Men vi talar här om relativt få människor – de flesta svarande väljer ett ”ganska”-svar på den här typen av frågor. Jämfört med tidigare undersökningar märks nu också åtminstone en tydlig förändring: Sverigedemokraterna är nu för första gången överrepresenterade också bland dem som säger att de är mycket intresserade av politik i allmänhet.

Om anhängarna av Sverigedemokraterna är minst nöjda med hur den svenska demokratin fungerar, så är skillnaden inte så stor om vi jämför med sympatisörerna till två andra oppositionspartier – Socialdemokraterna och Vänsterpartiet. Svaren på frågan om synen på demokratin i Sverige förefaller alltså snarast påverkas av hur man bedömer regeringen.

I över 100 år har svensk politik dominerats av konflikten mellan vänster och höger. I undersökningen har de svarande ombetts att placera sig på en skala från 1 till 5 där 1 är klart till vänster och 5 är klart till höger. Denna frågeteknik är väl beprövad, och det brukar visa sig att svenskarna har lätt för att placera sig på vänster-högerskalan. Sverigedemokraterna har numera profilerat sig som ett socialkonservativt parti, och socialkonservatismen – en ideologi vi förknippar med bl.a. Otto von Bismarck och Benjamin Disraeli – hör hemma på högerkanten av vänster-högerskalan. I de tidigare undersökningarna har emellertid de Sverigedemokratiska väljarna placerat sig i mitten eller en aning till höger om mitten. Så är också fallet denna gång, vilket framgår av tabell 6.

Tabell 6 Samband mellan placering på vänster-högerskalan och stöd för Sverigedemokraterna (procent av alla som uppgett parti), 2006, 2008 och 2011

	2011	2008	2006
Klart till vänster (1)	0	2	3
Något till vänster (2)	3	4	3
Varken eller (3)	11	12	11
Något till höger (4)	6	8	3
Klart till höger (5)	8	8	9
Medelvärde (1-5)	3,6	3,3	3,4

Källa: De sydsvenska SOM-undersökningarna 2006, 2008 och 2011. Samtliga svarande som angett bästa parti ingår.

Vid en jämförelse med de tidigare undersökningarna från 2006 och 2008 märks en liten högervändning. Medelvärdet är denna gång 3,6 – efter att i tidigare undersökningar legat på 3,4 och 3,3. Värdet 3,6 är för övrigt också lika med genomsnit-

tet för de folkpartistiska, centerpartistiska och kristdemokratiska väljarna i denna undersökning. (För de övriga partierna är genomsnittsvärdena 4,2 för Moderaterna, 2,4 för Miljöpartiet, 2,2 för Socialdemokraterna och 1,4 för Vänsterpartiet.)

Nu är det en sak att placera sig på en skala, och en annan sak att i stället ta ställning till konkreta politiska förslag. Det kan t.ex. tänkas att Sverigedemokratiska sympatisörer skulle vara mer benägna att välja alternativet ”varken vänster eller höger” eftersom partiet inte låter sig identifieras med varken ett ”vänsterblock” (de tre rödgröna partierna) eller ett ”högerblock” (de fyra allianspartierna). Överhuvudtaget gäller ju att den som gillar andra partier än de sju traditionella riksdagspartierna ofta undviker att placera sig till höger eller till vänster. Om vi därför, för att kontrollera Sverigedemokraternas position på vänster-högerskalan, i stället undersöker ställningstagandena till några sakfrågor som representerar denna vänster-högerdimension, kan vi få en säkrare bild. Sådana frågor är: ”minska den offentliga sektorn”, ”låta privata företag svara för äldreomsorg”, ”bedriva mer av sjukvården i privat regi”, ”satsa mer på friskolor”, ”förhindra företag med vinstsyfte att driva sjukhus”, ”sänka skatterna”. En faktoranalys av svaren på dessa sex frågor ger till att börja med att samtliga laddar på en och samma faktor (med lite lägre värde för frågan om att förhindra företag med vinstsyfte att driva sjukhus). Vi kan därför tala om en gemensam dimension. På ett likartat sätt har Oscarsson och Holmberg (2008) arbetat när de urskilt olika sakfrågedimensioner.

Tabell 7 *Inställning (balansmått) hos de rödgröna partiernas, Sverigedemokraternas samt allianspartiernas sympatisörer till sex förslag som relaterar till vänster-högerskalan (vänsterståndpunkt anges med minus)*

	Rödgröna	SD	Alliansen
Minska den offentliga sektorn	-53	-22	- 8
Privata företag svara för äldreomsorg	-61	-35	0
Mer sjukvård i privat regi	-58	-35	+12
Satsa mer på friskolor	-57	-39	- 9
Förhindra företag med vinstsyfte att driva sjukhus	-48	-49	-20
Sänka skatterna	- 8	+41	+45

Källa: Den sydsvenska SOM-undersökningen 2011. Samtliga svarande som angett bästa parti ingår.

För fyra av dessa sex frågor finner vi (se tabell 7) ett tydligt mönster där SD-väljarna ligger i mitten, till höger om de tre rödgröna partierna och till vänster om alla fyra allianspartierna. Mönstret bryts lite när det gäller att förhindra företag med vinstsyfte att driva sjukhus: här intar Sverigedemokraterna en vänsterståndpunkt. På den sjätte

frågan, att sänka skatterna, intar tvärtom Sverigedemokraterna en högerståndpunkt. (Vi kan notera att kravet på sänkta skatter är ett klassiskt krav hos populistiska partier.) För att sammanfatta: när det gäller frågor på vänster-högerskalan intar de Sverigedemokratiska väljarna en mellanposition mellan å ena sidan de tre rödgröna partiernas väljare och å andra sidan de fyra allianspartiernas väljare.

Bland de Sverigedemokratiska väljarna finns emellertid en viss åsiktsmässig splittring. De väljare som tillhör arbetarklassen ligger åsiktsmässigt längre vänsterut än de som är tjänstemän eller företagare: medelvärdena är 3,4 respektive 4,0. I den internationella forskningen om s.k. högerpopulistiska partier anses ibland (se Ivarsflaten 2005) att det skulle finnas en klassmässig spänning mellan två väljargrupper med olika politiska åsikter, men för Sverigedemokraternas del är denna spänning varken särskilt stor eller särskilt anmärkningsvärd.

Inställning i olika politiska sakfrågor

Inställningen till frågekomplexet invandring/flyktingar/mångkulturalism är vad som tydligare än något annat karakteriserar Sverigedemokraternas väljargrupp. Samtliga, 100 procent – som besvarat frågan – tycker att förslaget att ta emot färre flyktingar är bra, och 93 procent tycker att förslaget är mycket bra. Det finns fler frågor i undersökningen som på lite olika sätt fångar in de svarandes inställning till flyktingar, invandrare och mångkulturalism. Här är bilden densamma: 87 procent tycker att det är ett dåligt förslag att öka arbetskraftsinvandringen. 94 procent tycker att det är ett bra förslag att förbjuda ansiktstäckande slöja på allmän plats. 80 procent upplever ett ökat antal flyktingar som ett mycket oroande hot inför framtiden. I synen på det här frågekomplexet är Sverigedemokraternas väljare alltså fullständigt eniga. Det går inte att hitta någon annan fråga och något annat parti där enigheten är så kompakt.

Också i några andra värdefrågor skiljer Sverigedemokraternas väljare ut sig från övriga skåningar. De är visserligen starkt positiva till ökad jämställdhet, men inte lika massivt som övriga skåningar. De är starkt negativa till att inskränka aborträtten, men inte lika kompakt negativa som övriga skåningar (undantaget Kristdemokraterna vars väljare gärna ser en reducerad aborträtt). Detta förhållande indikerar att Sverigedemokraternas profilkraV att reducera aborträtten inte har stöd bland partiets väljare, åtminstone inte i Skåne. Sverigedemokraternas väljare är ensamma om att med knapp övervikt ogilla förslaget att förbjuda pornografi. De är vidare positiva till att tillåta försäljning av vin och sprit i livsmedelsbutiker (också det ett klassiskt populistiskt förslag). Och medan förslaget att införa dödsstraff för mord avvisas starkt av skåningarna, så är Sverigedemokraternas väljarkår helt splittrad i frågan (balansmått -1). Att dessa frågor inte går att föra till någon samlad dimension illustreras av det förhållandet att de väljargrupper som ligger närmast Sverigedemokraterna ibland är Miljöpartiet (synen på pornografi), ibland Socialdemokraterna (synen på aborter och dödsstraff) och ibland Moderaterna (synen på jämställdhet och alkoholförsäljning). Se tabell 8.

Tabell 8 Attityder till olika sakfrågor bland Sverigedemokraternas sympatisörer och bland andra med partipreferens. Balansmätt (andel bra förslag minus andel dåligt förslag) Ordinarie urvalet

	SD	Övriga
Ta emot färre flyktingar i Sverige	+100	+14
Öka arbetskraftsinvandringen	-84	-17
Förbjuda ansiktstäckande slöja på allmän plats	+92	+29
Införa dödsstraff för mord	- 1	-54
Tillåta försäljning av starköl, vin och sprit i livsmedelsbutiker	+21	- 8
Avkriminalisera all fildelning på internet	+27	+11
Förbjuda alla former av pornografi	+ 1	+14
Stärka djurens rätt	+60	+57
Satsa på ett samhälle med ökad jämställdhet mellan kvinnor och män	+59	+80
Begränsa rätten till fri abort	-37	-67
Avveckla kärnkraften på lång sikt	-38	+ 2
Bygg ut vindkraften i Skåne	+18	+48

Källa: Den sydsvenska SOM-undersökningen 2011. Samtliga svarande som angett bästa parti ingår.

Vi ser också att Sverigedemokraternas väljare skiljer ut sig i fråga om energipolitiken: inget annat parti har sympatisörer som är så negativa till att avveckla kärnkraften. Och stödet för mer vindkraft i Skåne är svagare hos Sverigedemokraterna än hos varje annat partis sympatisörer. Sverigedemokrater gillar kärnkraft.

Tabell 9 Inställningen till EU hos Vänsterpartiets och Sverigedemokraternas sympatisörer, jämfört med övriga svarande som uppgett partisympati

	SD	V	övriga
Andel som inte är nöjda med demokratin i EU	78	76	55
Andel negativa till EU	50	53	24
Andel som anser sig ha mycket dåliga möjligheter att påverka politiska beslut i EU	64	64	47
Andel med litet förtroende för hur EU-parlamentariker sköter sitt arbete	56	42	29

Källa: Den sydsvenska SOM-undersökningen 2011. Samtliga svarande som angett bästa parti ingår.

Inställningen till EU och till EU-parlamentarikerna är övervägande negativ bland Sverigedemokraternas sympatisörer. Detsamma gäller Vänsterpartiets och Kristdemokraternas anhängare. I detta avseende förefaller alltså Sverigedemokraternas sympatisörer ha samma uppfattning som partiet. I undersökningen finns flera lite olika formulerade frågor om EU, och svaren uppvisar genomgående samma mönster. Se tabell 9.

För alla de fyra frågor som behandlas i tabellen är likheterna mellan Sverigedemokraternas och Vänsterpartiets anhängare relativt stora, samtidigt som skillnaden mot övriga partiers sympatisörer är påfallande.

Vi skall avsluta med att göra ett par sammanfattande regressionsanalyser. Syftet är att genom multivariat analys undersöka vilka variabler som påverkar benägenheten att ange Sverigedemokraterna som bästa parti. Eftersom den beroende variabeln är dikotom, dvs. endast kan anta två värden (antingen tycker den svarande att Sverigedemokraterna är bäst eller så tycker hon att något annat parti är bäst), kan vanlig multipel regressionsanalys inte användas.

De oberoende variabler som ska analyseras är sådana som uppvisat tydliga bivariata samband med stöd för Sverigedemokraterna, med andra ord variabler som alla har effekt på benägenheten att stödja Sverigedemokraterna, när de analyseras var för sig. Men uppgiften nu är att undersöka i vilken utsträckning effekten kvarstår när flera variabler analyseras samtidigt, alltså när vi genomför en multivariat analys.¹

Tabell 10 Fyra analyser (binär logistisk regression) av faktorer som påverkar benägenheten att tycka att Sverigedemokraterna är bästa parti

Färre flyktingar	-9.365 **	-	-9.826 **	-9.107 **
Nöjd med demokratin	+1.593 **	-	1.940 **	1.989 **
Inställning till EU	+1.548 **	-	1.710 **	1.161
Invandrares ointresse	+1.659 *	-	1.877 *	1.469
Lita på medmänniskor	-1.190 **	-	-.912 *	-.795
Arbetslöshet	-	.824 **	.362	.480
Kön	-	.539 *	.631 *	.513
Ålder	-	-.921 *	-1.995 **	-1.907 **
Civilstånd	-	.530 *	.513	.574
Utbildning	-	-.548	--	
Mångkulturalism	-	-	-	2.463 **
Log likelihood	318,316	543,969	274,544	257,965
Cox & Snell	.189	.033	.215	.229
Nagelkerke	.478	.085	.535	.565

Kommentar: (B-värden). ** markerar signifikans på nivån .01, och * markerar signifikans på nivån .05.

Källa: Den sydsvenska SOM-undersökningen 2011. Samtliga svarande som angett bästa parti ingår.

I en första analys undersöks sambandet mellan olika åsikter och stöd för Sverigedemokraterna. Fem åsikter har samtidig förklaringskraft. Starkast inverkan har inställningen till förslaget att ta emot färre flyktingar. Dessutom påverkas stödet för Sverigedemokraterna av hur nöjd den svarande är med demokratin i Sverige, av den svarandes inställning till EU, samt av den svarandes inställning till om invandrarnas ointresse är ett hinder för deras integration i det svenska samhället. Den svarande blir alltså mer benägen att stödja Sverigedemokraterna om hon 1) tycker att Sverige ska ta emot färre flyktingar, 2) är mindre nöjd med hur demokratin i Sverige fungerar, 3) har en negativ inställning till Europeiska unionen, 4) anser att ointresset hos invandrarna själva är ett hinder för deras integration, och 5) är benägen att inte lita på människor i allmänhet.

I en andra analys undersöks i stället sambandet mellan olika sociala bakgrundsfaktorer och stöd för Sverigedemokraterna. Fem sådana faktorer har undersökts. Fyra faktorer uppvisar signifikanta samband: klass, ålder, kön och civilstånd. Den femte faktorn, utbildning, får inga signifikanta värden. Analysen visar att den svarande blir mer benägen att stödja Sverigedemokraterna om vederbörande betraktar sitt nuvarande hem som ett arbetarhem, är ung, man och ensamstående. Vi kan emellertid också utläsa ur tabellen att förklaringskraften hos denna modell är svagare än den förra. Politiska åsikter förklarar stöd för Sverigedemokraterna i större utsträckning än vad sociala bakgrundsfaktorer gör.

Effekten av utbildning försvinner emellertid vid en multivariat analys. Detta sammanhänger som nämnts med att utbildning och klass är starkt korrelerade med varandra. I den här analysen kvarstår alltså effekten av klasstillhörighet, medan effekten av utbildning försvinner.

I en tredje analys prövas så att kombinera politiska åsikter och sociala bakgrundsfaktorer i en och samma modell. Här har då utbildning uteslutits, eftersom den variabeln nu visat sig sakna självständig effekt. Resultatet är att vi nu får en bättre förklaringskraft än i de tidigare modellerna. Emellertid tappar flera av de sociala bakgrundsvariablerna i förklaringskraft: den enda faktorn som fortfarande uppvisar signifikant effekt är ålder. Däremot har fortfarande alla de fem åsiktsvariablerna en signifikant effekt.

Vi ser också (när vi undersöker B-värdena) att den faktor som tydligare och starkare än någon annan påverkar benägenheten att stödja Sverigedemokraterna, det är inställningen till förslaget att ta emot färre flyktingar. B-värdet för denna variabel är i samtliga analyser klart högre än de andra.

Den ålderseffekt som kvarstår är relativt stark. Det vi ser är helt enkelt det tidigare konstaterade resultatet att bland dem som är under 30 och anser att det är ett mycket bra förslag att ta emot färre flyktingar är andelen Sverigedemokratiska sympatisörer mycket större än bland dem som är över 65 år och tycker att det är ett mycket bra förslag att ta emot färre flyktingar. Och denna högre benägenhet bland de yngre kan inte alltså bortförklaras som ett resultat av inställning till EU eller till den svenska demokratin.

I undersökningen har de svarande också fått ta ställning till mångkulturalismens effekter på nio olika områden: mat, idrott, musik, språk, religion, lag och ordning, ekonomi, politik och sysselsättning. Vi kan analysera svaren på följande sätt: För varje individ har beräknats antalet områden där effekterna anses ha varit ganska negativa eller mycket negativa. 40 procent av de svarande urskiljer inte några negativa effekter inom ett enda område. Ytterligare 35 procent urskiljer negativa effekter på ett till tre områden. 23 procent anger fyra till sex områden. Drygt två procent av de svarande har angett sju till nio områden. Vi får här ett mått på synen på mångkulturalismen. Om vi prövar en ytterligare regressionsanalys där vi tillägger denna faktor, så visar den sig ha en klar effekt. Se högerkolumnen i tabell 10. Vad som sker är att flera andra faktorer tappar i förklaringskraft. Men effekten kvarstår för inställning till flyktingar, inställning till demokratin i Sverige, samt ålder. Samtidigt ger den nya modellen en något ökad total förklaringskraft.

Vem älskar Sverigedemokraterna?

Vad kan vi då säga om anhängarna till Sverigedemokraterna? I många avseenden ger olika undersökningar en samstämmig och stabil bild. I Skåne består partiets supporterskara till över 60 procent av män. Partiet hämtar också sitt starkaste stöd i arbetarklassen. Hur väl integrerade är då partiets anhängare i det svenska samhället? Å ena sidan förefaller partiets sympatisörer leva ett ordnat liv och ha god ekonomi. Å andra sidan märks ett missnöje hos åtskilliga av partiets sympatisörer: lite lägre förtroende för politiker – och för människor i allmänhet – och en större skepsis mot det svenska politiska systemet. Men det som mer än något annat förenar Sverigedemokraternas anhängare, det är inställningen till invandring, flyktingar och mångkulturalism. I dessa frågor intar partiets supportrar en gemensam extrem position. I vänster-högerfrågor ligger partiets anhängare mer i mittfåran, ungefär där vi hittar Centerpartiets och Folkpartiets väljare. Vi har också kunnat se en potentiell klyfta mellan partiets arbetarväljare som ligger något längre till vänster än de som har en annan klassidentitet; klyftan är dock inte stor, och dessutom är det arbetarklassen som dominerar bland partiets anhängare. Också i några helt andra frågor har Sverigedemokraternas sympatisörer åsikter som avviker från övriga medborgare: de är mindre negativa till dödsstraff, de är mer negativa till Systembolagets försäljningsmonopol, de är mer negativa till ett förbud mot pornografi, och de är lika positiva till skattesänkningar som Moderaternas väljare. Vi känner här igen ett flertal frågor som brukar känneteckna populistiska partier.

I ett avseende ger olika undersökningar en varierad bild. Åldersmönstret har skiftat mellan de tre undersökningarna i Skåne. Vi ser den här gången mycket tydligare än tidigare ett mönster där stödet för Sverigedemokraterna är starkast bland de yngre för att sedan successivt avta med åren. Men som vi har sett är det ett mönster med undantag: tonåringarna i Malmö älskar uppenbarligen inte Sverigedemokraterna.

Not

- ¹ Sedvanlig multipel regressionsanalys kan inte användas, när den beroende variabeln är dikotom, dvs. bara kan anta två värden. I stället har använts så kallad binär logistisk regression. Vid analysen har samtliga variabler normerats, dvs. de har gjorts om så att de har samma skalbredd. Detta gör det lättare att jämföra de B-värden som framkommer vid analysen.

Referenser

- Ivarsflaten, Elisabeth (2005) ”The vulnerable populist right parties: No economic realignment fuelling their electoral success”. *European Journal of Political Research*, 44: 465-492.
- Oscarsson, Henrik, Holmberg, Sören (2008) *Regeringsskifte. Väljarna och valet 2006*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Oscarsson, Henrik, Holmberg, Sören (2011) *Åttapartivalet 2010. Allmänna Valen. Valundersökningen*. Stockholm: Statistiska Centralbyrån.
- Sannerstedt, Anders (2008) De okända väljarna. En analys av de skånska väljare som röstade på icke riksdagspartier 2006. I Nilsson, L, Antoni, R (red) *Medborgarna, regionen och flernivådemokratien. Skåne 2006*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Sannerstedt, Anders (2010) Sverigedemokraterna i Skåne. I Johansson, S (red) *Regional demokrati. Om politik och medier i Skåne*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.

SKÅNSKA ATTITYDER TILL FLYKTINGAR OCH MÅNGKULTURALISM

ANDERS SANNERSTEDT

Frågor rörande flyktingar, invandring, mångkulturalism och integration har spelat en central roll i svensk politisk debatt under senare år. Trots att den svenska självbilden präglas av generositet, tolerans och öppenhet, så visar opinionsmätningar en annorlunda bild. Det är faktiskt vanligare med en restriktiv hållning gentemot invandring och flyktingar än med en generös och tolerant inställning.¹ Detta är särskilt tydligt i Skåne, där inställningen till invandring och flyktingar är något mer restriktiv än i övriga landet (Sannerstedt 2010; jfr Demker 2011). Det är också i Skåne som Sverigedemokraterna får större andel röster än i någon annan del av landet.

Samtidigt är det tydligt att opinionen håller på att förändras. I de svenska valundersökningarna har sedan år 1988 de svarande fått ta ställning till förslaget att ta emot färre flyktingar. Det starkaste stödet för förslaget, alltså den mest restriktiva hållningen, uppmättes i samband med 1994 års val, och sedan dess har kurvan stadigt gått i riktning mot större acceptans för flyktingar (Oscarsson & Holmberg 2008, 2011). De årliga SOM-mätningarna visar på samma utveckling (Demker 2011, 2012), låt vara att stödet för minskat flyktingmottagande genomgående har legat lite högre i SOM-mätningarna än i väljarundersökningarna.

I det här kapitlet undersöks för det första hur skåningarnas attityder till flyktingar, invandring och mångkulturalism förändrats under de senaste åren. För det andra undersöks vem som tycker vad, alltså vad som skiljer dem som har en generös inställning till invandring från dem som har en restriktiv inställning. För det tredje undersöks också hur attityderna till olika frågor relaterade till flyktingar, invandring och mångkulturalism hänger samman.

Skåningarna följer rikstrenden

SOM-institutets undersökningar i Skåne 2006, 2008 och nu 2011 ger oss en möjlighet att undersöka om trenden mot större generositet i fråga om flyktingmottagande också gäller Skåne. Vi använder oss av ett balansmått: andelen som svarat att förslaget att ta emot färre flyktingar är bra (mycket bra eller ganska bra) minus andelen som svarat att förslaget är dåligt (ganska dåligt eller mycket dåligt). År 2006 hade balansmättet värdet +36. Två år senare var värdet +32, och nu har måttet sjunkit till +21. Det är 48 procent av de svarande som tycker att förslaget är bra, medan 27 procent tycker att det är dåligt. Opinionen i Skåne utvecklas alltså på samma sätt som i resten av

landet. Vi ser en utveckling där den mer restriktiva hållningen gentemot invandrare och flyktingar försvagas, och detta såväl i Skåne som i övriga landet.

Vad förklarar attityder till invandring?

Vad är det då som skiljer dem som är toleranta gentemot flyktingar och mångkultur från dem som vill se en mer restriktiv politik? En undersökning som omfattar 15 europeiska länder fann signifikanta samband för utbildning, ålder, kön och arbetslöshet. Mer positiva till att ta emot färre flyktingar skulle då vara lågutbildade, äldre, män och arbetslösa (Sprague-Jones 2011). I två SOM-undersökningar från 2010 och 2011 fann Marie Demker samma mönster för kön och ålder. År 2011 fann hon också ett klart mönster ifråga om utbildning och – svagare – för bostadsort: mest negativa till flyktingar var man på landsbygden och mest positiva var man i storstadsområdena (Demker 2010, 2011). I den föregående sydsvenska SOM-undersökningen fann jag klara effekter för utbildning, bostadsort, kön, ålder och social klass. Dessutom var de som arbetade inom den privata sektorn mer negativa till flyktingar än de som verkade inom den offentliga sektorn. Vi kan jämföra den nu aktuella undersökningen från 2011 med resultaten från 2008 års undersökning. Se tabell 1.

Vad först gäller kvinnor och män, så återfinner vi tidigare mönster: män är mer positiva till förslaget att ta emot färre flyktingar än vad kvinnor är. Ett intryck är att skillnaden mellan könen här tenderat att minska något, ett resultat som också kan anas i Marie Demkers analys av 2011 års data från den nationella SOM-undersökningen.

Vad gäller utbildning syns en mycket tydlig effekt: ju längre utbildning man har, desto mer positiv är man till att ta emot flyktingar. Social klass är starkt korrelerad med utbildning – arbetare har i genomsnitt kortare utbildning än tjänstemän. Vi mäter här liksom i tidigare undersökningar social klass genom att de svarande fått karakterisera sitt ”nuvarande hem”. Arbetare och företagare är klart mer positiva än tjänstemän till förslaget att ta emot färre flyktingar. Vi ser också – när vi jämför 2011 med 2008 – att tendensen till en mer generös opinion i frågan återfinns i alla sociala klasser och för alla utbildningsnivåer. Mönstret att de som arbetar inom offentlig sektor är mer positiva till flyktingmottagande – jämfört med dem som verkar inom privat sektor – återfinns också i den nu aktuella undersökningen.

Sambandet mellan flyktingattityder och bostadsort verkar emellertid ha tunnats ut. Det tidigare mönstret – att man är mer positiv till förslaget att ta emot färre flyktingar ju mindre ort man bor i – syns i Marie Demkers undersökning och fanns också i 2008 års sydsvenska SOM-undersökning, men detta resultat återupprepas inte i den nu aktuella undersökningen.

Särskilt intressanta är resultaten för olika åldersgrupper. I den sydsvenska SOM-undersökningen 2008 kunde man se en U-formad kurva, där förslaget att ta emot färre flyktingar fick mest stöd av de allra yngsta och av pensionärerna. Vad gäller de äldre är resultatet likadant denna gång, men för de yngsta verkar det ha hänt något dramatiskt. Denna gång är det så att flyktingmottagandet får mest stöd av

Tabell 1 Skåningarnas inställning 2011 och 2008 till förslaget att ta emot färre flyktingar uppdelat efter kön, ålder, utbildning, klass (nuvarande hem), urbaniseringsgrad samt arbetssektor (offentligt – privat) (balansmått)

	2011	2008
Alla	+21	+32
Kön		
Kvinnor	+18	+26
Män	+26	+39
Ålder		
16-19	- 19	+39
20-29	+10	+23
30-39	+19	+22
40-49	+21	+25
50-59	+18	+34
60-65	+28	+32
66-75	+33	+44
76-85	+34	+48
Utbildning		
Låg utbildning	+57	+61
Medellåg	+41	+49
Medelhög	+14	+25
Hög utbildning	- 11	- 3
Urbaniseringsgrad		
Landsbygd	+20	+45
Mindre tätort	+32	+39
Större tätort	+18	+28
Storstad (Malmö)	+18	+21
Nuvarande hem		
Arbetarhem	+40	+49
Jordbrukarhem	+28	+55
Företagarhem	+27	+43
Tjänstemannahem	+11	+29
Högre tjänstemannahem	- 4	+0
Offentlig – privat		
Landsting	+ 6	+ 6
Kommun	+12	+21
Stat	+14	+20
Privat	+32	+45

Källa: De sydsvenska SOM-undersökningarna 2008 och 2011. Beräkningarna bygger på samtliga svarande. För 2011 har ordinarie urvalet, 1448 svarande, använts.

de yngsta. Och särskilt för åldersgruppen 16-19 år är skillnaden mot föregående undersökning anmärkningsvärd. Ett balansmått på +39 har ersatts med -19. Detta är en dramatisk förändring som tyder på en kraftig opinionsförskjutning bland tonåringarna. Här verkar de skånska tonåringarna avvika från det nationella mönstret: i den senaste nationella SOM-undersökningen finns i stort sett ingen skillnad mellan olika åldersgrupper (Demker 2012).

När vi ser en så iögonenfallande förändring bör vi fråga oss om det är en ren generationseffekt. Men så är det sannolikt inte. Det har nämligen också skett en påtaglig förskjutning inom hela gruppen 20-29 år, i riktning mot en ökad tolerans. Det verkar snarast berättigat att dra slutsatsen att många unga skåningar, anmärkningsvärt många, ändrat uppfattning under de allra senaste åren.

Vad slutligen gäller effekten av att vara arbetslös, så finner vi inget stöd för det resultat som Sprague-Jones (2011) fann. Gruppen arbetslösa är visserligen något mer positiv till att ta emot färre flyktingar än vad förvärvsarbetande är – men skillnaden är relativt liten. Till de arbetslösa har vi då också fört personer i arbetsmarknadsutbildning och personer med sjukersättning. De öppet arbetslösa är helt enkelt för få för att det ska vara motiverat att undersöka denna grupp separat.

I den sydsvenska SOM-undersökningen 2008 kunde man se att vänster och höger spelade en roll för flyktingopinionen. Personer som står längre till vänster tenderar att vara mer positiva till flyktingmottagande. Detta förhållande gäller fortfarande. Se tabell 2.

Tabell 2 *Inställning 2011 och 2008 till förslaget att ta emot färre flyktingar, fördelat efter placering på vänster-högerakalen (balansmått)*

	2011	2008
Klart till vänster	- 14	- 15
Något till vänster	- 9	+15
Varken höger eller vänster	+32	+46
Något till höger	+23	+36
Klart till höger	+51	+51

Källa: De sydsvenska SOM-undersökningarna 2008 och 2011.

Vi ser också att opinionsförskjutningen från år 2008 i mer flyktingvänlig riktning framför allt syns för mellankategorierna, bland dem som anser sig vara ”något till vänster”, något till höger eller svarar ”varken – eller”. Bland dem som är ”klart till vänster” och ”klart till höger” har det i stort sett inte skett någon förändring alls.

Skillnaden mellan vänster och höger handlar om synen på den offentliga sektorn, skatter och privatiseringar – inte om invandring eller flyktingmottagande (jfr Oscarsson & Holmberg 2008). Men det finns ett samband, och det klara sambandet med

vänster-högerskalan gör det befogat att undersöka attityderna hos de olika partiernas sympatisörer. Se tabell 3.

Tabell 3 Samband mellan partisynpaty och attityder till flyktingmottagande, arbetskraftsinvandring och slöjförbud (balansmått) (Tecknet för arbetskraftsinvandring har bytts, så att för alla tre frågorna ett värde större än noll markerar en restriktiv inställning och ett värde lägre än noll en generös)

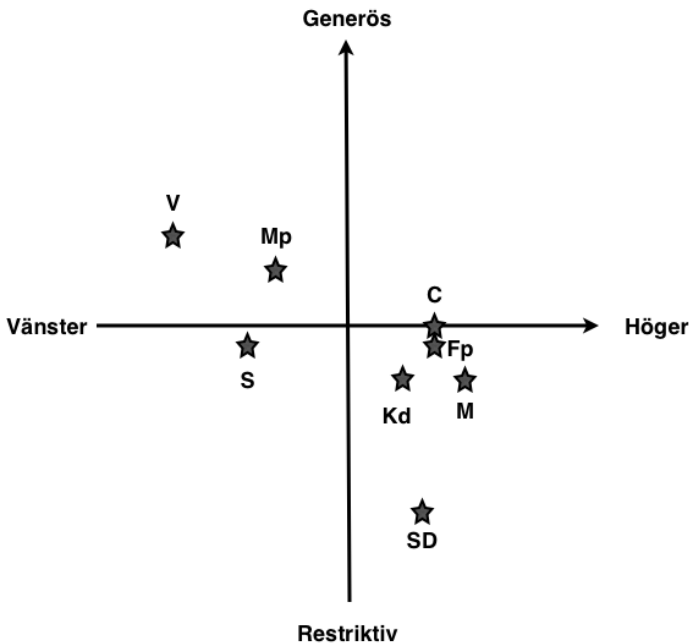
	Färre flyktingar	Öka arbetskraftsinvandring	Förbjuda slöja
V	- 44	+18	- 36
Mp	- 27	- 1	- 8
S	+12	+27	+41
Fp	+12	+ 3	+35
C	+ 3	- 6	+27
Kd	+30	+17	+52
M	+33	+22	+37
SD	+100	+84	+92

Kommentar: Frågornas lydelse är "Nedan finns ett antal förslag som förekommit i den politiska debatten. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?" "Ta emot färre flyktingar i Sverige", "Öka arbetskraftsinvandringen", "Förbjuda ansiktstäckande slöja på allmän plats". Balansmått: andel som svarat "mycket bra förslag" eller "ganska bra förslag" minus andel som svarat "ganska dåligt förslag" eller "mycket dåligt förslag".

Källa: Den sydsvenska SOM-undersökningen 2011.

Som väntat skiljer Sverigedemokraternas sympatisörer ut sig – en mer restriktiv politik får ett bedövande stöd. Den motsatta uppfattningen finns klarast företrädd bland Vänsterpartiets och Miljöpartiets anhängare. Vi kan dock notera att Vänsterpartiets anhängare är mycket skeptiska mot arbetskraftsinvandring. I gengäld uppvisar de det klart starkaste motståndet mot ett slöjförbud. Närmast Vänsterpartiet och Miljöpartiet ligger Centerpartiet och Folkpartiet. En mer restriktiv inställning uppvisar Socialdemokraternas, Moderaternas och Kristdemokraternas sympatisörer. Socialdemokraterna är särskilt skeptiska till arbetskraftsinvandring, medan Kristdemokraterna uppvisar stor entusiasm för förslaget om slöjförbud. Vi kan nu se att inställningen till dessa frågor inte riktigt följer vänster-högerskalan (figur 1).

Figur 1 *Två politiska dimensioner. De politiska partiernas anhängare i Skåne, placering på vänster-höger skalan och på en invandringspolitisk skala*

Kommentar: Vänster-höger skalan: svar på frågan "Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala?". Invandringspolitisk skala: svar på frågan "Ta emot färre flyktingar i Sveige", balansmått.

Källa: Den sydsvenska SOM-undersökningen 2011. Ordinarie urval

Om vi ser en rangordning V, Mp, C, Fp, S, M, Kd, SD i synen på flyktingmottagande – så är det framför allt placeringen för Kristdemokraterna och Socialdemokraterna (och alltså Sverigedemokraterna) som inte följer vänster-höger skalan. I de här frågorna ligger Miljöpartiets väljare nära Vänsterpartiets, medan Socialdemokraternas sympatisörer har mycket åsiktsmässigt gemensamt med de moderata och kristdemokratiska sympatisörerna. Kristdemokraternas väljare placerar sig snarast till vänster om Centerpartiet och Folkpartiet, men intar en betydligt mer restriktiv position i invandringspolitiken. Om vi jämför med Oscarssons och Holmbergs analys från valet 2006, så finner vi samma två dimensioner, men i vår undersökning ligger Socialdemokraterna närmare Moderaterna och Centerpartiet och Folkpartiet längre ifrån Moderaterna. Emellertid kan vi också i figur 1 se en tydlig illustration till den positiva korrelationen mellan de två dimensionerna: vi kan ana en regressionslinje som löper diagonalt genom diagrammet.

I den sydsvenska SOM-undersökningen 2008 kunde man se att de som har lågt intresse för politik och som inte känner sig nöjda med hur demokratin fungerar i Sverige är mer positiva till förslaget att ta emot färre flyktingar. Det fanns också ett samband med inställningen till Europeiska Unionen: de som var positiva till EU-medlemskapet var också mer positiva till flyktingmottagande. Liknande mönster återfinns i den nu aktuella undersökningen. Se tabell 4.

Tabell 4 Skåningarnas inställning till förslaget att ta emot färre flyktingar, fördelat efter intresse för politik, nöjdhet med demokratin i Sverige samt inställning till EU (balansmått)

	2011	2008
Intresse för politik		
Mycket intresserad	+ 5	- 2
Ganska intresserad	+11	+22
Inte särskilt intresserad	+35	+46
Inte alls intresserad	+45	+65
Nöjdhet med demokratin i Sverige		
Mycket nöjd	+ 1	- 1
Ganska nöjd	+15	+28
Inte särskilt nöjd	+41	+50
Inte alls nöjd	+55	+62
Inställning till EU		
För	+ 6	+19
Varken eller	+25	+45
Mot	+41	+48

Källa: De sydsvenska SOM-undersökningarna 2008 och 2011.

Vad gäller intresse för politik återfinns det tidigare sambandet: ju mer intresserad av politik, desto mer positiv till flyktingmottagande. Om vi undersöker förändringar från 2008 till nu, så syns det för den begränsade grupp som säger sig vara mycket intresserad av politik emellertid ingen tendens till opinionsförskjutning i mer flyktingvänlig riktning, snarare tvärtom.

Det tidigare starka sambandet med hur pass nöjd man är med demokratin i Sverige återkommer också. För dem som är mest nöjda syns emellertid ingen opinionsförändring jämfört med 2008. Vad slutligen gäller inställningen till Europeiska Unionen har sambandet med flyktingattityder snarast förstärkts.²

Nu är inställning till förslaget att ta emot färre flyktingar bara ett sätt av flera möjliga att mäta opinionen kring problemkomplexet mångkulturalism, invandring, integration och flyktingar. Men som vi så småningom ska se är det ett bra mått. Men den sydsvenska SOM-undersökningen 2011 erbjuder flera andra möjligheter.

Liksom i föregående undersökning har skåningarna fått ta ställning till förslaget att öka arbetskraftsinvandringen. Frågan har också ställts i de rikstäckande väljarundersökningarna vid valen 2002, 2006 och 2010 – och varje gång har svenska folket visat en övervikt mot förslaget. Arbetskraftsinvandringen är inte populär. Det syns också i den nu aktuella undersökningen där balansmättet är -23, alltså en övervikt för dem som tycker att förslaget är dåligt (44 procent tycker att förslaget är dåligt, och bara 21 procent tycker att det är bra).

Vidare har nu för första gången skåningarna ställts inför förslaget att förbjuda ansiktstäckande slöja på allmän plats. Det ska då direkt noteras att i frågan nämns allmän plats, och att det är tal om s.k. ansiktstäckande slöja, alltså burka eller niqab. Förslaget gäller alltså inte bruket av slöja för att enbart täcka håret. Resultatet är slående: ett slöjförbud av detta slag har ett mycket starkt stöd i den skånska opinionen. Hela 60 procent tycker att förslaget är bra, medan 25 procent tycker att det är dåligt. Vi får ett balansmått (efter avrundning) på +34, alltså ett starkare och klarare utslag än för frågorna om färre flyktingar och arbetskraftsinvandring. Vi kan också notera att vi har att göra med starkt kända åsikter. Många svarande väljer något av alternativen ”mycket bra förslag” och ”mycket dåligt förslag”. Hela 40 procent tycker sålunda att förslaget är mycket bra – att jämföra med att 26 procent tycker att förslaget att ta emot färre flyktingar är mycket bra, och att 20 procent tycker att förslaget att öka arbetskraftsinvandringen är mycket dåligt. Vi kan nu upprepa vår granskning av hur olika sociala bakgrundsfaktorer samvarierar med attityderna till de olika måtten på inställning till invandring. Se tabell 5.

I stort sett är det samma mönster som återkommer, men vi kan notera några intressanta avvikelser. Det finns inte några skillnader mellan kvinnor och män när det handlar om arbetskraftsinvandring eller slöjförbud. Detta är anmärkningsvärt eftersom resultatet att kvinnor har en mer generös inställning än män annars återkommer i snart sagt alla undersökningar. Vad gäller förslaget att förbjuda slöja så kan det motiveras med ett jämställdhetsargument: slöjan ses då som ett uttryck för mäns förtryck av kvinnor. Å andra sidan finns också argumentet att ett förbud skulle inskränka kvinnans frihet att själv välja hur hon vill klä sig. Jämställdhetsargument kan alltså anföras både för och emot ett förslag om slöjförbud. Och slutresultatet är alltså att i denna fråga skiljer sig inte mäns och kvinnors åsikter åt.

Vad gäller ålder syns en mycket stark effekt för inställningen till slöjförbud. Pensionärer är synnerligen positiva till ett slöjförbud, men bland de yngre är inställningen kluven. Skillnaden mellan unga och gamla är här mycket markant. Ålderseffekten finns också i fråga om arbetskraftsinvandringen – fastän betydligt svagare.

Utbildning visar starkt samband med inställningen till slöjförbud och arbetskraftsinvandring. Ju högre utbildning, desto mer generös inställning – och mönstret är särskilt tydligt vad gäller slöjförbud.

Tabell 5 Skåningarnas attityder 2011 till invandrings- och flyktingpolitiken i olika avseenden, uppdelade om efter kön, ålder, utbildning, klass (nuvarande hem), urbaniseringsgrad samt arbetssektor (offentligt-privat) (balansmått)

	Ta emot färre flyktingar	Förbjuda slöja	Öka arbetskraftsinvandring
Alla	+21	+34	-23
Kön			
Kvinnor	+18	+34	-23
Män	+26	+34	-23
Ålder			
16-19	- 19	+0	- 9
20-29	+10	-12	-19
30-39	+19	+ 4	-21
40-49	+21	+22	-25
50-59	+18	+39	-20
60-65	+28	+54	-23
66-75	+33	+70	-32
76-85	+34	+72	-43
Utbildning			
Låg utbildning	+57	+70	-52
Medellåg	+41	+54	-31
Medelhög	+14	+26	-11
Hög utbildning	-11	- 1	+ 1
Urbaniseringsgrad			
Landsbygd	+20	+37	-31
Mindre tätort	+32	+41	-29
Större tätort	+18	+35	-22
Storstad (Malmö)	+18	+23	-14
Nuvarande hem			
Arbetarhem	+40	+48	-48
Jordbrukarhem	+28	+53	-27
Företagarhem	+27	+46	+12
Tjänstemannahem	+11	+24	-16
Högre tjänstemannahem	- 4	+ 7	+16
Offentlig – privat			
Landsting	+ 6	+24	-18
Kommun	+12	+23	-20
Stat	+14	+32	-13
Privat	+32	+41	-28
Sysselsättning			
Förvärvsarbetande	+24	+22	- 20
Arbetslös m.m.	+30	+51	- 22
Pensionär	+33	+69	- 35
Studerande	- 17	- 23	+ 4

Kommentar: Frågornas lydelse är "Nedan finns ett antal förslag som förekommit i den politiska debatten. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?" "Ta emot färre flyktingar i Sverige", "Öka arbetskraftsinvandringen", "Förbjuda ansiktstäckande slöja på allmän plats".

Källa: Den sydsvenska SOM-undersökningen 2011.

Social klass spelar också in, men när det gäller arbetskraftsinvandring så förändras mönstret. Gruppen företagare är nämligen ganska positiv till arbetskraftsinvandring. Vi kan också se att gruppen arbetslösa inte förefaller vara speciellt negativ till arbetskraftsinvandring. Man skulle kunnat tänka sig att en förklaring skulle vara att gruppen arbetslösa innehåller många ungdomar – men så är inte fallet. Däremot ser vi att gruppen studerande har mer generösa attityder till såväl flyktingar som slöja och arbetskraftsinvandring.

Sambanden med intresse för politik, nöjdhet med demokratin och med inställningen till EU återkommer. Se tabell 6. Däremot ser sambandet med vänster och höger lite annorlunda ut. Arbetskraftsinvandring är mer impopulärt bland dem som är något till vänster än bland dem som är något till höger. Något sådant syns inte alls vad gäller flyktingmottagande eller slöjförbud.

Tabell 6 Skåningarnas inställning till förslagen att ta emot färre flyktingar, att öka arbetskraftsinvandringen och att förbjuda ansiktstäckande slöja på allmän plats, fördelat efter intresse för politik, nöjdhet med demokratin i Sverige samt inställning till EU (balansmått)

	Färre flyktingar	Öka arbetskraftsinvandring	Förbjuda slöja
Alla	+21	-23	+34
Intresse för politik			
Mycket intresserad	+ 5	- 4	+23
Ganska intresserad	+11	-11	+28
Inte särskilt intresserad	+35	-39	+40
Inte alls intresserad	+45	-40	+59
Nöjdhet med demokratin i Sverige			
Mycket nöjd	+ 1	+ 5	+11
Ganska nöjd	+15	-17	+29
Inte särskilt nöjd	+41	-42	+53
Inte alls nöjd	+55	-58	+51
Inställning till EU			
För	+ 6	+ 1	+20
Varken eller	+25	-32	+41
Mot	+41	-45	+46
Vänster – höger			
Klart till vänster	- 14	- 7	+ 4
Något till vänster	- 9	-22	+12
Varken vänster eller höger	+32	- 1	+47
Något till höger	+23	-17	+33
Klart till höger	+51	-31	+53

Källa: Den sydsvenska SOM-undersökningen 2011.

Däremot kan vi notera att gruppen ”varken höger eller vänster” bryter mönstret så till vida att denna grupp intar en klart mer restriktiv position än gruppen något till höger. En orsak till detta förhållande är att denna mittgrupp inkluderar dels en betydande grupp som angett ett annat parti än något av de sju traditionella riksdagspartierna, dels en betydande grupp som inte kunnat eller velat ange något bästa parti alls. Och dessa personer, som alltså inte angett något av de sju traditionella riksdagspartierna som bästa parti, intar över huvud taget en klart mer restriktiv position vad gäller flyktingar och mångkulturalism.

Olika frågor om flyktingar, invandring och mångkulturalism

Vi har också möjlighet att undersöka attityder till mångkulturalism på fler sätt. Det finns till att börja med en svit av frågor där skåningarna har ombetts att bedöma effekterna av mångkulturalismen i ett flertal avseenden, från mat och musik till lag och ordning. En jämförelse med svaren från år 2008 uppvisar en betydande stabilitet i opinionen. Se tabell 7.

Tabell 7 Vilka är effekterna på olika områden av mångkulturalismen? (balansmått)

	2011	2008
Mat	+83	+83
Musik	+66	+66
Idrott	+63	+64
Språk	+39	+31
Ekonomi	- 6	- 16
Politik	- 7	- 13
Sysselsättning	- 11	- 11
Religion	- 14	- 22
Lag och ordning	- 35	- 48

Källa: De sydsvenska SOM-undersökningarna 2008 och 2011.

Effekterna på – i ordning – mat, musik, idrott och språk bedöms som positiva – och här är resultaten från de två undersökningarna anmärkningsvärt lika. Bedömningen av effekterna på ekonomi, politik, sysselsättning, religion och lag och ordning har blivit något mindre negativa. Vi kan emellertid analysera svaren också på ett annat sätt.

Omkring 40 procent av skåningarna anger inte en enda negativ effekt av mångkulturalismen – inte ens vad gäller lag och ordning. Å andra sidan finns det en relativt liten grupp som identifierar negativa effekter på många olika områden: 7 procent

har angett negativa effekter av mångkulturalismen inom minst 6 områden. Vi kan alltså se ett användbart mått på de svarandes inställning till mångkulturalismen: hur många negativa effekter anser man sig kunna konstatera? Detta mått är starkt korrelerat med inställningen till flyktingmottagande, slöjförbud och arbetskraftsinvandring – ett förhållande som vi snart ska återkomma till.

I undersökningen har också ställts frågan: Om du ser till läget idag, vad upplever du själv som mest oroande inför framtiden? Åtta tänkbara framtidshot fanns med i frågan – terrorism, miljöförstöring, ökat antal flyktingar, ekonomisk kris, stor arbetslöshet, människors tillgång till vapen, politisk extremism samt religiösa motsättningar. Samtliga dessa åtta hot upplevs av de flesta som mycket oroande eller ganska oroande. 64 procent anger att de känner oro för ökat antal flyktingar. Också oron för ökat antal flyktingar samvarierar starkt med inställningen till flyktingmottagande, arbetskraftsinvandring, slöjförbud – och mångkulturalism.

En vanlig uppfattning i den politiska debatten är att integrationen av invandrare i det svenska samhället inte har fungerat tillfredsställande. I undersökningen har sex påståenden ställts om olika hinder för integration. Frågan tar inte för givet att integrationen av invandrare i det svenska samhället skulle ha misslyckats. I stället handlar det om att identifiera svårigheter, ”hinder”.

Några av påståendena handlar om egenskaper hos invandrarna. ”Ointresset hos invandrarna själva hindrar integrationen.” ”Invandrarnas bidragsberoende hindrar integrationen.” ”Invandrades begränsade kunskaper i svenska är det avgörande hindret för integration”. Ett par påståenden handlar om hur det svenska samhället bemöter invandrare. ”Svenskarnas negativa attityder mot invandrare är ett hinder.” ”Diskriminering på arbetsmarknaden är ett hinder”. Det är lätt att dra slutsatsen att några påståenden utpekar problem hos invandrarna, medan andra utpekar problem hos svenskarna. Mer neutralt i detta avseende är det sjätte påståendet: ”Invandrades integration förhindras av att svenskar och invandrare bor åtskilda.” De svarande har fått bedöma riktigheten i varje påstående på en skala från 0 till 10. Liksom i den förra undersökningen får samtliga sex påståenden stöd av en klar majoritet av de svarande. Se tabell 8.

Minst 60 procent av skåningarna instämmer i vart och ett av de sex påståendena. En jämförelse med år 2008 visar på mycket små tidsmässiga förändringar. Möjligen kan man se att de påståenden som ser majoritetssamhället som ett hinder (diskriminering, negativa attityder) har fått ökat stöd. Om vi undersöker hur svaren påverkas av ålder och utbildning, blir resultatet att ålder inte spelar någon roll, medan det syns ett klart samband med utbildning. Se tabell 9.

Tabell 8 Skåningarnas uppfattning om olika påståenden rörande hinder för integration av invandrare i det svenska samhället. Andel som instämmer i påståendet (svarsalternativ 6-10), andel som anser påståendet felaktigt (svarsalternativ 0-4) samt balansmåt. Jämförelse med 2008

	Riktigt 2011	Felaktigt 2011	Balans 2011	Balans 2008
Begränsade kunskaper i svenska	76	13	+63	+56
Invandranas ointresse	62	22	+40	+41
Invandranas bidragsberoende	60	23	+37	+37
Svenskare och invandrare bor åtskilda	70	14	+56	+52
Diskriminering på arbetsmarknaden	61	20	+41	+34
Svenskarnas negativa attityder	61	21	+40	+29

Källa: De sydsvenska SOM-undersökningarna 2008 och 2011.

Tabell 9 Andel som instämmer (6-10) i olika förklaringar till integrationsproblemet, samband med utbildningsnivå

	Låg	Medel- låg	Medel- hög	Hög	Alla
Invandranas bidragsberoende	72	66	59	50	60
Invandranas ointresse	71	68	59	52	62
Begränsade kunskaper i svenska	76	79	73	73	76
Svenskar och invandrare bor åtskilda	65	63	75	75	70
Svenskarnas negativa attityder	52	53	65	70	61
Diskriminering på arbetsmarknaden	44	54	64	74	61

Källa: Den sydsvenska SOM-undersökningen 2011.

Lågutbildade är mer benägna att framhålla egenskaper hos invandrarna, som bidragsberoende och ointresse. Omvänt är högutbildade mer inriktade på att finna hinder hos majoritetssamhället. Boendesegregation nämns oftare, svenskarnas negativa attityder likaså. Och särskilt tydlig är effekten av utbildning på uppfattningen om diskriminering på arbetsmarknaden. Av de högutbildade anser hela 74 procent att diskriminering på arbetsmarknaden är ett hinder, man bland de lågutbildade är andelen markant lägre, endast 44 procent.

Vi kan nu undersöka i vilken mån svaren på dessa alla olika frågor om flyktingar, invandrare och mångkulturalism hänger samman. Vi kan göra det med en faktoranalys³. Se tabell 10.

Tabell 10 Faktoranalys av olika mått på inställning till flyktingar, invandrare, integration och mångkulturalism. Varimax-rotation

	Faktor 1	Faktor 2
Ta emot färre flyktingar	- .801	+ .198
Invandrarernas bidragsberoende	+ .754	+ .250
Oro för ökat antal flyktingar	- .748	+ .190
Ointresse hos invandrarna	+ .729	+ .238
Förbjuda slöja	- .649	+ .103
Negativ till mångkulturalism	+ .647	- .107
Arbetskraftsinvandring	+ .586	- .144
Invandrarernas kunskaper i svenska	+ .488	+ .406
Bor åtskilda	+ .139	+ .715
Svenskarnas negativa attityder	- .215	+ .758
Diskriminering på arbetsmarknaden	- .218	+ .819

Kommentar: Analysen bygger på följande frågor. a) De svarandes åsikter om förslagen "Ta emot färre flyktingar i Sverige", "öka arbetskraftsinvandringen" och "förbjuda ansiktstäckande slöja på allmän plats". b) De svarandes bedömning av påståenden om vad som hindrar att invandrare integreras i det svenska samhället: "invandrarernas bidragsberoende hindrar integrationen", "ointresset hos invandrarna själva hindrar integrationen", "invandrarernas begränsade kunskaper i svenska är det avgörande hindret för integration", "invandrarernas integration förhindras av att svenskar och invandrare bor åtskilda", "diskriminering på arbetsmarknaden är ett hinder". c) "Om du ser till läget i dag, vad upplever du själv som mest oroande inför framtiden? Ökat antal flyktingar". d) Negativ till mångkulturalism: index baserat på svaren på frågan "Man talar ibland om att Sverige har blivit ett mångkulturellt samhälle. Anser du att denna utveckling varit positiv eller negativ på följande områden?"

Källa: Den sydsvenska SOM-undersökningen 2011.

De åtta första av de elva undersökta måtten laddar på en gemensam faktor. Denna faktor kan då tolkas som en dimension som är gemensam för dessa åtta variabler. Det verkar rimligt att tolka denna faktor som en underliggande dimension som mäter tolerans respektive restriktivitet, alltså positiv eller negativ inställning till flyktingar, invandrare och mångkulturalism. Vi kan också se att det mått som laddar allra starkast på denna faktor är inställningen till förslaget att ta emot färre flyktingar.

Undantagen från detta mönster är tre-fyra variabler som i stället laddar på en andra faktor, och här verkar det handla om benägenhet att se brister i det svenska samhället: diskriminering, segregation och svenskarnas negativa attityder är de variabler som laddar starkast på denna andra faktor.

Det kan tilläggas, att de svarande fått ta ställning till ett stort antal andra politiska förslag, och bland dem finns det särskilt ett som också laddar på den gemensamma faktorn tolerans vis-a-vis restriktivitet, nämligen förslaget att införa dödsstraff för mord. Åsikterna i denna fråga är nära relaterade till den generella invandrings-

dimensionen. Andra förslag – som begränsad aborträtt, pornografiförbud, fri alkoholförsäljning, fri fildelning och stärkande av djurens rätt – verkar däremot ansluta sig till helt andra dimensioner.

Slutsatser

Avslutningsvis kan vi med multipel regressionsanalys undersöka den samtidiga förklaringskraften hos ett flertal variabler.⁴ Vi arbetar med en modell som inkluderar ålder, kön och klass samt några attitydmått (vänster–höger, nöjd med demokratin, intresse för politik samt inställning till EU). Samtliga dessa faktorer har förklaringskraft för ett flertal olika mått på inställningen till flyktingar och mångkulturalism – utom kön. Män är mer negativa till mångkulturalismens effekter och mer positiv till förslaget att ta emot färre flyktingar. Modellernas förklaringskraft är emellertid genomgående relativt begränsad – mellan 10 och 20 procent av den totala variationen förklaras av den använda modellen. Se tabell 11.

Tabell 11 Olika faktorerers effekt på attityder till invandring, flyktingar och mångkulturalism. Multipel regressionsanalys

	Färre flyktingar	Arbetskraftsinvandring	Förbjuda slöja	Mångkulturalism	Oro fler flyktingar
Ålder	-.114 **	-.095 **	-.311 **	-.023	-.150 **
Kön	-.069 *	-.056 *	+0.006	-.113 **	-.035
Arbetarhem	-.155 **	-.169 **	-.052	-.067	-.116 *
Tjänstemannahem	+0.034	+0.061	+0.196 **	-.050	+0.027
Vänster-höger	-.328 **	-.147 **	-.230 **	-.222 **	-.251 **
Nöjd med demokratin	-.127 **	-.118 **	-.121 **	-.106 **	-.105 **
Intresse för politik	-.085 **	-.093 **	-.057	+0.067 *	-.064 *
Inställning till EU	-.142 **	-.169 **	-.059 *	-.254 **	-.141 **
Förklarad varians	.186	.157	.193	.123	.132

Kommentar: Förklarad varians är mätt som "adjusted R²". Tecknen har bytts för arbetskraftsinvandring och mångkulturalism för att underlätta jämförelse. Tabellen visar standardiserade Beta-koefficienter. (** anger signifikans på nivån .01, * anger signifikans på nivån .05.)

Källa: Den sydsvenska SOM-undersökningen 2011.

Sammanfattningsvis framstår ett gemensamt mönster för alla de olika frågor om invandring, flyktingar och mångkulturalism som ställts i undersökningen. Det finns en gemensam underliggande dimension som spänner från generositet till restriktivitet. Den som vill se färre flyktingar är mer negativ till invandring över huvud taget, ser fler negativa effekter av den mångkulturella utvecklingen i Sverige

och ser integrationsproblemen som till största delen orsakade av invandrarna själva. Samtidigt som vi vet att denna mer restriktiva inställning är mycket vanlig i hela landet, och särskilt i Skåne, så får vi genom den sydsvenska SOM-undersökningen 2011 bekräftat att det finns en trend: missnöjet med invandringsspolitiken avtar, och utvecklingen går i riktning mot en mer generös inställning. Och denna trend syns tydligt också i Skåne.

Den mer generösa inställningen i invandringsspörsmålen möter vi oftare i tjänstemannaklassen och därmed också hos personer med längre utbildning. Åsiktsmässigt finner vi den generösa inställningen oftare hos personer på vänsterkanten av den politiska vänster-högerskalan – även om inställningen till invandringsspolitiken inte är en vänster-högerfråga. Vi finner också att personer med en skeptisk inställning till det svenska politiska systemet är mer benägna att inta en restriktiv attityd i invandringsspolitiken. Ofta – men inte i alla frågor – har kvinnor en något mer generös inställning än män. Ett av undantagen gäller frågan om förbud mot ansikts-täckande slöja på allmän plats; här har vi kunnat konstatera ett mycket starkt stöd bland skåningarna för ett sådant förbud.

Medan vi i den sydsvenska SOM-undersökningen 2008 kunde se en mer restriktiv inställning hos de yngre och de äldre, så har bilden denna gång ändrats. Det verkar ha skett en betydande åsiktskantring bland de yngre skåningarna, och vi ser nu tvärtom den mest generösa inställningen till invandring, flyktingar och mångkulturalism hos de yngre. Det är ett tänkvärt resultat, och det framstår därför som något av en paradox att det är hos dessa yngre personer som stödet för Sverigedemokraterna är starkast. Det framstår som angeläget att noga följa den åsiktsmässiga utvecklingen under kommande år bland de yngre skåningarna – och detta både när det gäller stödet för Sverigedemokraterna och när det gäller inställningen till invandring, flyktingar och mångkulturalism.

Noter

- ¹ I den nationella SOM-undersökningen 2011 var det 41% som tyckte att det var ett bra förslag att ta emot färre flyktingar, medan 31% tyckte att det var ett dåligt förslag. (Demker 2012)
- ² I tabell 4 kan man utläsa att skillnaden i balansmått mellan dem som är för EU och dem som är emot EU har ökat något, från 29 år 2008 till 35 år 2011.
- ³ Faktoranalys är en statistisk teknik att reducera en mängd variabler till ett mindre antal underliggande dimensioner, eller om man så vill, hypotetiska variabler. Tekniken innebär att variabler som är nära korrelerade förs till samma faktor. Genom så kallad rotation kan bilden ytterligare förenklas och faktorerna göras oberoende av varandra ("ortogonal"). Det finns olika rotationstekniker och här har använts så kallad varimax-rotation. En variabels faktorladdning ger sedan ett mått på i vilken utsträckning variabeln kan hänföras till den aktuella faktorn.

Ett värde nära noll indikerar en svag laddning, medan ett värde nära +1 eller -1 indikerar en stark laddning. I den aktuella analysen har flertalet variabler sin starkaste laddning på den första faktorn, medan de tre sista variablerna i tabellen i stället laddar på den andra faktorn.

- ⁴ Multipel regressionsanalys är en teknik där man försöker beskriva en beroende variabel, i detta fall inställningen till förslaget att ta emot färre flyktingar, som en linjär funktion av ett antal oberoende variabler. Den enkla formen är $Y = aX + bZ + C$, där Y är den beroende variabeln, X och Z två oberoende variabler, a och b är koefficienter, alltså vanliga tal, medan C är en konstant, också ett tal. Ju närmare data kan beskrivas som en sådan linjär funktion, desto större andel av den totala variansen i Y förklaras av funktionen. Poängen med tekniken är att man kan analysera ett flertal oberoende variabler samtidigt. I tabellen har koefficienterna standardiserats till så kallade Betakoefficienter. Standardiseringen innebär att koefficienterna kan anta värden mellan -1 och +1. Detta underlättar möjligheterna till jämförelse mellan koefficienterna.

Referenser

- Demker, Marie (2010) Svenskarna långsiktigt alltmer positiva till invandrare. I Holmberg, S, Weibull, L (red) *Nordiskt ljus*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Demker, Marie (2011) Framgång för Sverigedemokraterna trots en allt mer flyktinggenerös opinion. I Holmberg, S, Weibull, L (red) *Lycksalighetens ö*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Demker, Marie (2012) Positiv attityd till invandring, trots mobilisering av invandringsmotstånd. I Weibull, L, Oscarsson, H, Bergström, A (red) *I framtidens skugga*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Oscarsson, Henrik, Holmberg, Sören (2008) *Regeringsskifte. Väljarna och valet 2006*. Stockholm: Norstedts Juridik.
- Oscarsson, Henrik, Holmberg, Sören (2011) Åttapartivalet 2010. Allmänna Valen. Valundersökningen. Stockholm: Statistiska Centralbyrån
- Sannerstedt, Anders (2010) Skånska attityder till flyktingmottagande, invandring och mångkultur. I Johansson, S (red) *Regional demokrati. Om politik och medier i Skåne*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Sprague-Jones, Jessica (2011) "Extreme right-wing vote and support for multiculturalism in Europe". *Ethnic and Racial Studies*, 4: 535-555.

PERSPEKTIV PÅ SOCIAL ORO I SKÅNE

GABRIELLA SANDSTIG

Dagens Eko rapporterade den 29 januari i år från Världsekonomiskt forum i Davos, Schweiz, att ”I stället för ekonomisk och politisk ingenjörskonst, har dagordningen i år präglats av inkomst-skillnaderna i världen, skyhögt arbetslöshet – och risken för social oro och upplopp i många delar av världen.” Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) har utlyst forskningsmedel för att fördjupa kunskapen kring ett säkrare samhälle och hur det går att förebygga social oro i städerna. Länsstyrelsen har tillsammans med Västra Götalandsregionen och Malmö högskola utvecklat en arbetsmetod: Västra Götalandsmodellen, som tar hänsyn till sociala risker i de risk- och sårbarhetsanalyser som Länsstyrelsen gör (Johansson och Bodén, 2012:14). Det handlar i modellen om att ta hänsyn till olika former av systemfel som till exempel korruption, sociala och politiska konflikter, missbruk och ohälsa samt brottslighet och våld (ibid). Samhällsvetenskapliga forskare har också visat att det bland allmänheten finns mycket starka förväntningar på politikerna att lösa de samhällsproblem allmänheten känner oro inför (Djerf-Pierre och Wägnerud, 2011). Social oro är med andra ord ett aktuellt begrepp i samhällsdebatten som rymmer en mångfald av risker från individ till samhällsnivå.

Vad sociala risker och social oro är och i vilken utsträckning det är rimligt att analysera en bred flora av risker inom ramen för en och samma modell inleder detta kapitel. Kapitlet redovisar skåningarnas bedömningar av den egna oron utifrån två olika perspektiv. Det första perspektivet tar sikte på oron för samhällsutvecklingen inom fyra olika områden: miljön, välfärden, våldet och politiska konflikter medan det andra perspektivet belyser oron för att själv utsättas för olika former av brottslighet. Här görs också en jämförelse med oron i riket som helhet. Frågan som besvaras är om skåningarna sociala oro skiljer sig från svenskens i allmänhet, och i så fall hur, eller om den är likartad. Därefter granskas sambandet på individnivå mellan de båda. Kapitlet avslutas med en diskussion kring om och i så fall hur de olika uttrycken för social oro kan förklaras inom ramen för samma modell.

Perspektiv på sociala risker och social oro: en risk för vem och för vad?

Samtal om risker förs i huvudsak inom fyra olika sfärer: den politiska som riskreglering, mediasfären i form av riskkommunikation, marknadssfären i termer av riskproduktion/konsumtion och inom den vetenskapliga som riskformation (Boholm och Ferreira, 2002:37). Med riskformation avses att utveckla teorier och metoder för hur man kan identifiera risker, nya såväl som framtida (ibid:38). Ett av de mer historiskt

omfattande försöken att greppa alla aspekter av risker och hur de kan förklaras ur ett samhällsvetenskapligt perspektiv gjordes av Krimsky och Goldning 1992 i boken *Social Theories of Risk*. Boken bör i första hand ses som ett dåtida inlägg i debatten om i vilken utsträckning det över huvudtaget var möjligt och lämpligt att använda en uniform uppsättning kriterier för risker oavsett hänsyn till sammanhang (Renn, 1992:54). Frågan gällde också vilka som i så fall borde vara involverade i att utforma dessa kriterier samt vilken nivå som var acceptabel på förekomsten av dessa risker (ibid). Den allmänna uppfattningen var att svaren varierade efter perspektiv där de mätbarare (även kallat de objektiva) riskerna respektive de socialt eller kulturellt konstruerade utgjorde de båda ytterligheterna i termer av perspektiv. En grovt förenklad beskrivning av prioriteringen av dessa risker (även om de enligt Dietz, Fry och Rosa (2002) inte beskriver verkligheterna särskilt väl) i den mätbara modellen sattes med hänsyn till sannolikheten att risken skulle inträffa och omfattningen av skadan som den skulle kunna åstadkomma medan prioriteringarna i den socialt konstruerade modellen skulle spegla sociala värden och sådant som var av betydelse i människans vardag (ibid). Renn argumenterade för att den socialt konstruerade modellen var att föredra eftersom den också tog hänsyn till de risker man kunde mäta och beräkna men att den var mer fokuserad på att bedöma riskens betydelse i det sociala och kulturella sammanhanget (ibid:77). I min fortsatta framställning använder jag risk som den definierats enligt Eugene Rosa (1998:98) där fokus ligger på negativa konsekvenser för sådant som antas vara av betydelse för individer och samhälle. Detta eftersom den beaktar såväl mer objektiva som socialt konstruerade risker och individens egen föreställning av dessa.

TVå centrala dimensioner av oro är i vilken utsträckning oron har en riktning (oro för vad) samt i vilken utsträckning den är emotiv (känsla) eller kognitiv (kunskap). Oro i likhet med rädsla och otrygghet baseras mer på vad människor känner än vad de vet, men till skillnad från rädsla som en svagare känsla (Öhman, 1991:41; Nohrstedt och Nordlund, 1993; Dahlgren och Höijer, 1997:9; Oredsson, 2003:9). Rädslan är i likhet med oron sällan rationell, men den har oftare en särskild riktning, inte nödvändigtvis i skepnad av ett reellt hot som rädslan för att bli överfallen, misshandlad eller bestulen, men uttryckt som ett verbaliserat hot (ibid, 1997).¹

När det gäller frågan om vems oro det är som avses går det här att tala om minst tre olika nivåer: Oron för *samhällets utveckling*, den *altruistiska* oron för exempelvis närstående och oron för *egen del*. Styrelsen för psykologiskt försvar har sedan 1952 genomfört opinionsundersökningar av hur svenskarna bedömer vilka hot och risker som kan tänkas komma att drabba samhället. Motsvarande mätningar finns inom ramen för de nationella SOM-undersökningarna sedan 1986. 2011 är första gången som frågan också ställdes specifikt till medborgarna i Skåne. När det gäller den altruistiska oron är den inte lika väl undersökt. Inom ramen för den västsvenska SOM-undersökningen 2003 ställdes frågan om i vilken utsträckning man oroade sig för att närstående skulle drabbas av brott. Analysen av frågan som vid tillfället redovisades för det lokala brottsförebyggande rådet, Tryggare och mänskligare Göte-

borg, visade att oro för att någon närstående skulle drabbas var dubbelt så stor som oron att drabbas för egen del (Sandstig, 2010:147). Ett resultat som sedan dess också visat sig få stöd från kriminologiska forskare (Heber, 2009) såväl som den nationella trygghetsundersökningen (NTU) som sedan 2006 på polismyndighetens uppdrag mäter bland annat nivån på oron för olika former av brott. Oron för egen del har varit den vanligaste, och här är det främst oron för olika former av brottslighet som dominerar (SCB, BRÅ). Frågor som avser oro på flera olika nivåer har sällan ställts inom ramen för samma undersökning. En förklaringen är att forskningen kring uppfattningar om risker och forskningen kring rädslan för brott bedrivits inom olika discipliner och därmed också drivits av olika frågeställningar.

Oron för samhällets utveckling och oron att utsättas för brott

I Skåne ställdes frågan om oron för utvecklingen inom olika samhällsområden första gången 2011. ”Om du ser till läget idag, vad upplever du som mest oroande inför framtiden?” Bland de områden vi frågat efter uttrycker skåningarna störst oro för miljöförstöring och våldsutveckling, men också en oro för välfärden. Drygt varannan skåning har uppgett att de upplever det som mycket oroande med miljöförstöring medan närmare varannan skåning anser detsamma gällande människors tillgång till vapen (tabell 1). Andra större orosområden gäller välfärdsområdet och politiska/religiösa konflikter. En dryg tredjedel av skåningarna uppger sig vara mycket oroade för respektive område: stor arbetslöshet, politisk extremism och religiösa motsättningar. Medan oron för den ekonomiska krisen, ett ökat antal flyktingar och terrorism är något lägre. Andel skåningar som inte oroar sig alls är för de flesta av områdena ganska få (mellan 2–10 procent inom respektive område).

Det som utmärker skåningarnas oro i jämförelse med oron hos svensken i allmänhet (jfr Weibull, Oscarsson och Bergström, 2012:35) är att skåningarna är mer oroliga för religiösa motsättningar och ett ökat antal flyktingar (tabell 1). Detta oavsett om vi ser till andelen mycket oroade, eller om vi beaktar både de mycket- eller ganska oroade. Det går också att jämföra skåningarnas oro med svenskarnas i allmänhet eftersom samma fråga ställdes i årets nationella undersökning (se andelar inom parentes i tabell 1). Sett till andelen som uttryckt sig mycket oroade, är skåningarna i jämförelse med svenskarna i allmänhet överlag mer oroade för utvecklingen på alla samhällsområden utom för terrorism där skåningarna och svenskarna i allmänhet oroar sig i lika stor utsträckning. Störst är skillnaden gällande religiösa motsättningar (14 procentenheter högre) och ett ökat antal flyktingar (9 procentenheter högre). Frågan om oron för människors tillgång till vapen är inte ställd på nationell nivå. Om vi däremot beaktar likheter och skillnader mellan skåningarnas och svenskarnas oro bland dem som mycket eller ganska ofta oroar sig är andelarna med undantag för religiösa motsättningar och ökat antal flyktingar, mycket liten.

Tabell 1 Skåningarnas oro ur två olika perspektiv: oron inför framtiden inom åtta olika samhällsområden och oron för att själv utsättas för fyra olika typer av brott (procent)

	Mycket oroad ¹	Ganska oroad ²	Inte särskilt oroad ³	Inte alls oroad ⁴	Vet ej	Summa procent	Antal	Mycket eller ganska oroad ⁵
<i>Oro för samhällsutvecklingen</i>								
Miljöförstöring	51 (45)	38 (43)	9 (11)	2 (1)	-	100	2 262	89 (88)
Stor arbetslöshet	36 (35)	43 (47)	19 (17)	2 (1)	-	100	2 276	79 (82)
Ekonomisk kris	30 (28)	45 (52)	23 (19)	2 (1)	-	100	2 274	75 (80)
Människors tillgång till vapen	45 (27)	30 (52)	20 (20)	5 (5)	-	100	2 276	75 (79)
Politisk extremism	37 (31)	34 (37)	24 (29)	5 (3)	-	100	2 250	71 (68)
Religiösa motsättningar	34 (20)	35 (35)	25 (38)	6 (7)	-	100	2 255	69 (55)
Terrorism	31 (31)	35 (39)	27 (25)	7 (5)	-	100	2 278	66 (70)
Ökat antal flyktingar	28 (19)	32 (33)	30 (38)	10 (10)	-	100	2 273	60 (52)
<i>Oro att själv utsättas för brott</i>								
Att bli av med mobil etc.	10	17	34	38	1	100	2 301	27
Överfall och misshandel	8	13	33	45	2	100	2 293	21
Inbrott i bostaden	8	12	30	49	1	100	2 304	20
Inbrott i förråd etc.	7	11	25	55	2	100	2 283	18

Kommentar: Frågan om oron för samhällsutvecklingen lyder *Om du ser till läget idag, vad upplever du själv som mest oroande inför framtiden?* Frågan har fyra svarsalternativ: "mycket oroande", "ganska oroande", "inte särskilt oroande" och "inte alls oroande". Frågan om oron för brott lyder *Har det under de senaste 12 månaderna hänt att du oroat dig för att:* Frågan har fyra svarsalternativ: "Ja, mycket ofta", "Ja, ganska ofta", "Ja, men bara sällan", "Nej" och "Vet ej". I tabellen ingår andelar från respondenterna som svarat på frågan. Motsvarande andelar på nationell nivå redovisas inom parentes. 1) Avser i frågan om oron för brott svarsalternativet "Ja, mycket", 2) "Ja, ganska mycket", 3) "Ja, men sällan", 4) "Nej", 5) "Ja, mycket eller ganska mycket".

Källa: Den sydsvenska och nationella SOM-undersökningen 2011.

Även om frågorna om oron för samhällsutvecklingen och oron för brott inte är helt jämförbara är andelen skåningarna som oroar sig för att utsättas för olika former av brott generellt lägre än oron för framtiden inom olika samhällsområden. Skåningarna har främst uttryckt en oro för att bli av med sin mobiltelefon, handväska, plånbok etc. men också en oro för överfall och misshandel samt olika former av inbrott (i bostaden samt förråd etc.). Andelen skåningar som mycket ofta oroar sig för dessa former av brott överstiger dock inte en tiondel (tabell 1). En något högre andel anger att de ganska ofta oroar sig. En dryg fjärdedel av skåningarna oroar sig mycket eller ganska ofta för att bli av med mobilen etc. medan ca en femtedel av skåningarna uttryckt motsvarande oro för överfall och misshandel, inbrott i bostaden och inbrott i förråd mm respektive.

Inom ramen för NTU har motsvarande frågor om oro för brott ställts. Det går inte att jämföra nivån på utfallet dels eftersom frågeformuleringarna ser olika ut dels för att de genomförts på olika sätt (SOM via enkäter, NTU via telefonintervjuer), men det går ändå att uttala sig om mönstret i nivåer mellan oron på de olika brott som efterfrågats. I NTU uttryckte 14 procent av svenskarna sig vara ganska eller mycket oroliga för överfall, 13 procent för bostadsinbrott och 12 procent för bilstöld och skadegörelse (NTU, 2011:60). Även om nivån är något lägre i NTU är skillnaderna mellan oron för de olika typerna av brott likartad uttrycken för oron i SOM-studien.

Ser vi närmare på skillnader mellan olika grupper gällande oron för framtiden oroar sig kvinnor överlag mer än män inom alla de områden som efterfrågats med undantag för ökat antal flyktingar (tabell 2). Störst är skillnaden när det gäller tillgången på vapen där 82 procent av kvinnorna är mycket eller ganska oroade medan motsvarande andel män som oroar sig för detta är 66 procent.

Tabell 2 Skåningarnas oro inför framtiden och för brott efter kön, ålder och utbildning, 2011 (procent)

Mycket/ganska oroade för...	Kön		Ålder				Utbildning	
	Kvinna	Man	16-29	30-49	50-64	65-85	Låg	Hög
<i>Oro för samhällsutvecklingen</i>								
Miljöförstöring	92	84	87	90	90	90	86	92
Stor arbetslöshet	84	74	78	75	80	87	88	76
Ekonomisk kris	76	75	71	73	80	86	83	76
Tillgång till vapen	82	66	66	76	85	89	83	75
Politisk extremism	76	66	62	72	82	86	79	78
Religiösa motsättningar	70	66	59	72	79	81	78	68
Terrorism	73	58	56	64	78	86	84	64
Ökat antal flyktingar	58	62	55	57	68	71	77	46
<i>Oro att själv utsättas för brott</i>								
Att bli av med mobil	34	18	29	20	24	34	34	21
Överfall och misshandel	28	12	24	14	14	23	24	15
Inbrott i bostaden	22	16	15	18	21	33	30	16
Inbrott i förråd etc.	19	15	15	14	17	28	28	12
Lägst antal svarande	1226	1024	1072	446	364	368	258 ¹	555 ²

Kommentar: Se tabell 1. 1) Lägst antal svarande på frågan om oron för brott=1099. 2) Lägst antal svarande på frågan om oron för brott=1120.

De flesta skåningar, oavsett ålder oroar sig mest för miljöförstöring. I övrigt ökar oron i takt med ökad ålder. Störst är skillnader när det gäller oron för terrorism där drygt hälften av de unga mycket/ganska ofta oroar sig för detta medan närmare

nio av tio äldre gör detsamma. En något högre andel högutbildade oroar sig mer för miljöförstöring än bland dem med låg utbildning, och när det gäller oron för politisk extremism saknas det skillnader efter utbildning. De med låg utbildning oroar sig över lag för alla de övriga områdena. Störst är skillnaden i oron för ökat antal invandrare. Drygt tre fjärdedelar av de lågutbildade har uttryckt sig mycket eller ganska oroade över detta i jämförelse med nästan hälften av dem med hög utbildning. Oron för samhällsutvecklingen är också beroende på var i Skåne man bor. Ju mindre ort man bor på, i desto högre utsträckning oroar man sig för ett ökat antal flyktingar och terrorism. Förhållandet är det omvända när det gäller oron för miljöförstöring, stor arbetslöshet, ekonomisk kris, tillgången på vapen, politisk extremism och religiösa motsättningar. Oron inom dessa områden ökar ju större ort man bor på i Skåne, och oron inom dessa områden är störst i Malmö.

Föga överraskande är kvinnor mer oroliga än män för överfall och misshandel men också att bli av med mobiltelefon, väska, plånbok etc. (tabell 2). Män är mer oroade för inbrott i bostaden och i förråd. Det senare i likhet med äldre. De med låg utbildning är mer oroade för alla typer av brott men särskilt inbrott i bostaden. Inget av ovanstående är några nyheter. När det gäller oron för brott i olika delar av länet är oron för att bli av med mobilen och bli överfallen något högre ju större ort man bor på medan oron för inbrott (bostad och förråd) är lägre.

Tabell 3 Bivariata samband mellan graden av oro inför samhällsutvecklingen och oron för brott i Skåne, 2011(bivariat korrelation, Pearson's r)

Oro för samhällsutvecklingen (femdelad)	Oro för brott (fyrdelad)				Genomsnittlig korr.
	Att bli av med mobil etc.	Överfall och miss- handel	Inbrott i bostaden	Inbrott i förråd etc.	
Miljöförstöring	+0,13***	+0,12***	+0,06**	+0,05*	+0,09
Stor arbetslöshet	+0,20***	+0,20***	+0,14***	+0,14***	+0,17
Ekonomisk kris	+0,18***	+0,16***	+0,16***	+0,17***	+0,17
Människors tillgång till vapen	+0,22***	+0,21***	+0,20***	+0,19***	+0,21
Politisk extremism	+0,11***	+0,12***	+0,11***	+0,12***	+0,12
Religiösa motsättningar	+0,12***	+0,12***	+0,13***	+0,14***	+0,13
Terrorism	+0,19***	+0,17***	+0,21***	+0,16***	+0,18
Ökat antal flyktingar	+0,20***	+0,22***	+0,19***	+0,22***	+0,21
Genomsnittlig korrelation	+0,16	+0,16	+0,14	+0,15	

Kommentar: Bivariat korrelation (stand. B-värde). * p < .05; ** p < .01; ***p < .001.

Även om oron för samhällsutvecklingen och oro för brott speglar två olika perspektiv, det första samhällsnivån, det andra individnivån, efterfrågas trots allt individens upp-

levda oro och det finns också ett tydlig positivt samband mellan i vilken utsträckning skåningarna oroar sig för att utsättas för brott och i vilken utsträckning de oroar sig för samhällets utveckling (tabell 3). Något som skulle tala för möjligheten att analysera dem inom ramen för samma modell. Ju oftare skåningarna oroar sig för brott, desto vanligare är det att de oroar sig för samhällsutvecklingen och vice versa. Starkast är sambanden mellan de olika formerna av brott och oron för människors tillgång till vapen respektive ett ökat antal flyktingar (genomsnittlig korrelation för respektive Pearson's $r=0,21$).

Diskussion kring övergripande förklaringar till social oro

Andelen som oroar sig för samhällsutvecklingen (60–89 procent mycket/ganska oroliga) är alltså i denna studie mycket högre än andelen som oroar sig för att utsättas för brott (18–27 procent mycket/ganska ofta oroar sig) (tabell 1). Detta oavsett om vi ser till andelarna som oroar sig mycket eller ganska ofta. I årets nationella trygghetsundersökning (NTU) ges en svepande förklaringen till skillnader i oro med att vi ju mer konkret oro som efterfrågas (otrygghet för egen del och att själv utsättas för brott) desto ovanligare är det att uppe att vi känner oro (2011:13). Det är dock en grav förenkling.

Det är den upplevda eller reella graden av kontroll över riskerna som avgör graden av upplevd oro. Inom forskningen kring rädslan för brott har forskningen sedan länge (Conklin, 1975) tagit hänsyn till psykologiska faktorer i mer generella termer som bristen på kontroll över ens egna levnadsförhållanden och visat att denna brist på kontroll kan förstärka oron för brott. Liknande slutsatser kan dras från forskningen kring riskuppfattningar som inleddes på 1960-talet där man studerade sambandet med olika personlighetstyper. Där fann man att påtvingade risker bedömdes som mer riskfylla än frivilliga, även om sannolikheten för att risken skulle inträffa inte skiljde sig åt (Brehmer, 1993:6–7). I antologin *Risker, kommunikation och medier* (2000) går det att läsa ”Om man har kontroll över en risk så är man mindre orolig för den. Människan är mindre rädd för att köra bil än att åka flygplan, detta eftersom man själv kör bilen men inte flygplanet (i varje fall mer sällan).” (Löfstedt, 2000:33).

Den mer psykologiskt inriktade forskningen kring riskuppfattningar har visat att det i modellen över människans personlighet i fem dimensioner (femfaktor-modellen) finns en särskild stark relation mellan människors emotionella stabilitet och riskuppfattning (Sjöberg 2003:187). Det är naturligtvis svårt att bryta ut denna dimension ur de övriga fyra, men när jag gjorde så 2004 inom ramen för den västsvenska SOM-undersökningen visade det sig finnas människor som oroade sig mer än andra (emotionell oro), och att denna oro förstärkte (eller förminskade om man oroade sig i liten utsträckning) andelen som upplevt rädsla och otrygghet i stadsrummet (Sandstig, 2010). Frågan om emotionell oro har sedan 2009 också ställts inom ramen för de nationella SOM-undersökningarna. Även om frågan är något annorlunda formulerad 2009 än 2004 är sambandet mellan emotionell oro,

och oron för samhällsutvecklingen inom några av de områden som vi efterfrågat under 2011 tillräckligt stor inom området arbetslöshet ($Pr=+0,17^{***}$), ekonomisk kris ($Pr=+0,14^{***}$) och terrorism ($Pr=+0,12^{***}$) för att tas hänsyn till i vidare ansatser, medan sambandet med oron för miljöförstöring och religiösa motsättningar ($Pr=+0,07^{**}$ för dem båda) är obetydligt. Motsvarande analys med möjlighet att undersöka sambandet mellan emotionell oro och oron för brott saknas i den nationella undersökningen.

Något som dock talar för betydelsen av den upplevda eller reella kontrollen gällande oron också för brott är att vi är ganska duktiga på att uppskatta sannolikheten att utsättas för olika former av brott. När jag inom ramen för den västsvenska SOM-undersökningen 2004 frågade medborgarna i Göteborg i vilken utsträckning de bedömde sannolikheten att utsättas för brott visade sig den vara i paritet med den oro individen upplevt för motsvarande brott (både sannolikheten och oron för stöld utanför hemmet skattades högst och sannolikheten och oron för grovt våld skattades lägst), även om nivån på oron låg något högre än den bedömda sannolikheten (Sandstig, 2010:150). Både oron och den skattade sannolikheten låg också i paritet med utsattheten för motsvarande brott. Vi har med andra ord en ganska god uppfattning om vad för typer av brott vi kan komma att drabbas av, och vår oro speglar denna sannolikhetsbedömning. Detta menar jag är förklaringen bakom att skåningarna är mindre oroliga för överfall än att bli bestulna på sina mobiler, väskor eller plånböcker.

Men den upplevda kontrollen över sannolikheten eller den faktiska utsattheten för brott är dock inte hela förklaringen. När det gäller att förklara oron för brott är forskningen entydig, de som har personlig erfarenhet av brott är mer oroliga, rädda och otrygga än andra. Det som den varit mindre bra på att förklara har varit det som kallats för rädsloparadoxen, att också människor som inte utsatts för brott uppvisar motsvarande andelar i oro, rädsla och otrygghet. Vår bedömning av sannolikheterna att utsättas för olika former av brottlighet är alltså i paritet med både den faktiska utsattheten för motsvarande brott och vår oro för att utsättas för dessa brott. Annorlunda är det med vår upplevda rädsla och otrygghet. Här är det framförallt vår bedömning av konsekvensernas allvar, om dessa hot och risker skulle inträffa, som är av överordnad betydelse (Sandstig, 2010:136). Allvarligast bedömer vi hoten om att utsättas för olika former av våldsbrott, men också olika former av sociala problem, den demokratiska utvecklingen i samhället, hälsa och miljö samt globala hot och risker (ibid).

Likheten i förklaringsfaktorerna menar jag ligger i den upplevda eller reella kontrollen över de sociala risker som tagits upp. Vi har mindre kontroll över den framtida samhällsutvecklingen, därför är vi mer oroliga för den än för att själv drabbas av olika former av brott. Vi är däremot mer oroliga för att våra närstående ska drabbas av brott än vi är för att vi själv ska drabbas av motsvarande anledning, vår kontroll över våra närstående är lägre än den kontroll vi tillskriver oss själva. Jag menar däremot att det är skillnad i förklaringsfaktorerna beroende på styrkan på de

upplevelser som avses: oro som den svagare känslan och rädsla och otrygghet som den starkare. Alla tre förklaras av graden av den upplevda kontrollen, men oron förklaras främst av kontrollen över sannolikheten att det obehagliga ska inträffa medan rädslan och otryggheten främst bestäms över individens förmåga och stöd (personligt, socialt eller strukturellt) att hantera det obehagliga om det inträffar (Sandstig, 2010).

Det finns forskare som menar att oron för samhällets utveckling främst är ett uttryck för opinionsklimatet som i sin tur speglar tidsandan (Weibull, Oscarsson och Bergström, 2011:19). Vi vet att skillnader i bedömningarna av vad svenskarna upplever som mest oroande inför framtiden överensstämmer med faktiska händelser i samtiden (politiska händelser och miljöfrågan som en valfråga 1986, politiska konflikter och oron för terrorism 2001 mm) men också att dessa speglats av mediernas rapportering av motsvarande händelser (Odén, Ghersetti och Wallin, 2005). Något som talar för att medierna spelar en avgörande roll i att antingen forma eller spegla denna tidsanda.

Den mest troliga vägen framåt i att förstå och förklara hur människors riskuppfattningar uppkommer menade Renn (1992:79) låg i teorin om social förstärkning (Kasperson, 1988). Teorin om social förstärkning bygger på antagandet att det vi minns inte enbart är avhängigt vår egna personliga förmåga, utan att vi minns med hjälp av de medievanor, umgänge och livsstil vi har. Om vi inte själva minns finns det med andra ord andra som hjälper oss minnas. Medierna men också vänner och bekanta med flera kan fungera som förstärkningsstationer, men de kan också välja bort, tona ner eller förstärka vissa risker.

Det som talar för hypotesen om social förstärkning som förklaring till den upplevda sociala oron oavsett om den handlar om risker vi har personlig erfarenhet av eller mer abstrakta risker som vi sällan möter i vår vardag är att det i ett svenskt sammanhang finns en studie som visar att upplevelsen av hot och risker förstärks ju fler typer av *erfarenheter* (om man har sett eller utsatts för hoten själv, hört talas om dem genom vänner och bekanta, eller tagit del av dem via medierna) man har av risker och ju fler *typer av risker* (med hänsyn tagen till en bred uppsättning hot och risker från grovt våld, till nedskräpning) vi har erfarenhet av (Sandstig, 2010:313–314). Medierna har dock ingen självständig påverkan, utan de förstärker tidigare personliga och sociala erfarenheter av hot och risker (ibid: 314, 319). Gällande skåningarnas förhöjda oro för ökat antal flyktingar och religiösa motsättning finns det därför i vidare analyser också anledning att närmare undersöka mediernas rapportering av konflikter rörande religiösa motsättningar och flyktinginvandring.

En modell som å ena sidan tar hänsyn till den av individen upplevda eller reella grad av kontroll över de sociala riskernas sannolikhet att inträffa respektive förmåga att hantera konsekvenserna av det inträffade å andra sidan tar hänsyn till den sociala förstärkningen av risker i vardagslivet med hjälp av medier, vänner och bekanta och egen erfarenhet, menar jag är en framkomlig väg i att förklara social oro från individ till samhällsnivå för en rad olika typer av risker.

Not

- ¹ Även om det i vardagen är svårt att skilja på oron som en föreställning eller som en upplevelse har man inom forskningen kring risker såväl som forskningen om rädslan för brott påtalat vikten av att det görs av analytiska skäl (af Wåhlberg och Sjöberg, 2000; Litzén, 2004:22). Även om redovisningen av oron i detta kapitel avser upplevelser av oro, bör man ha i åtanke att dessa är skattade upplevelser.

Referenser

- Boholm, Å. och Ferreira, C. (2002) "Osäkerhetens representationer". I Boholm, Å, Hansson, S.O., Persson, J. och Peterson, M. (red.) *Osäkerhetens horisonter: kulturella och etiska perspektiv på samhällets riskfrågor*. Nora: Nya Doxa.
- Brehmer, B. (1993) *Upplevd Risk*. Information från Riskkollegiet. Skrift Nr 3. Stockholm: Riskkollegiets skriftserie.
- Conklin, J. (1975) *The Impact of Crime*. New York: Macmillan.
- Dahlgren, P. och B. Höjjer (1997) *Medier, oro och medborgarskap*. Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar.
- Dietz, T., Frey R. S. and Rosa, E. A. (2002). "Technology, Risk, and Society.", 329–369. *Handbook of Environmental Sociology*. (eds.) Dunlap, R and Michelson, W. Westport. CT: Greenwood Press.
- Djerf-Pierre, M. och Wägnerud, L. (2011) "Människors oro och politikens ansvar". I Holmberg, S., Weibull, L. och Oscarsson, H. (red.) *Lycksalighetens ö. Fyrtioen kapitel om politik, medier och samhälle*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Heber, A. (2009) "The Worst Thing That Could Happen: On Altruistic Fear of Crime" *International Review of Victimology* (16), 257–275.
- Johansson, M. och Bodén, V. (2012) *Västra Götalandsmodellen. Sociala risker i risk- och sårbarhetsanalyser – en vägledning*. Rapport 2012:01. Göteborg: Länsstyrelsen i Västra Götalands Län.
- Kasperson, R. et al. (1988) "The social amplification of risk: a conceptual framework". *Risk Analysis* 8, 177–188.
- Löfstedt, R. (2000) "Samhällsvetenskaplig riskforskning: en kort historik". I *Risker, kommunikation och medier* (red.) Lidskog, R, S. A. Nohrstedt och L.E. Warg. Lund: Studentlitteratur.
- Litzén, S. (2004) *Otrygghet, oro och rädsla för brott i Stockholm: en genomgång av 18 undersökningar och reflektioner omkring dessa*. Stockholm: Socialtjänstförvaltningen, Precens.
- Nohrstedt, S.A. och R. Nordlund (1993) *Medier i kris: en forskningsöversikt över mediernas roll vid kriser*. Stockholm: Styrelsen för psykologiskt försvar.
- NTU 2011. *Om utsatthet, trygghet och förtroende*. Rapport 2012:2. Stockholm. Brå.

- Odén, T.A., Gherseti, M. och Wallin, U. (2005) *Tsunamins genomslag. En studie av svenska mediers bevakning*. KBM:s Temaserie 2005:13. Stockholm: Krisberedskapsmyndigheten.
- Oredsson, S. (2003) *Svensk oro. Offentlig fruktan i Sverige under 1900-talets senare hälft*. Riga: Nordic Academic Press.
- Renn, O. (1992) "Concepts of Risk: A Classification", 53–81. Krinsky, S., and Golding, D. (eds.) *Social Theories of Risk*. Westport: Praeger Publications.
- Rosa, E.A. (1998) "Metatheoretical foundations for post-normal risk". *Journal of Risk Research* 1 (1), 15–44.
- Sandstig, G. (2010) *Otrygghetens landskap. En kartläggning av otryggheten i stadsrummet och en analys av bakomliggande orsaker, med fokus på mediernas roll*. Institutionen för Journalistik, medier och kommunikation, Göteborgs universitet
- Sjöberg, L. (2003) "Distal factors in risk perception". *Journal of Risk Research* 6 (3), 187–211.
- Weibull, L., Oscarsson, H. och Bergström, A. (2012) *I framtidens skugga. 42 kapitel om politik, medier och samhälle*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- af Wählberg, A. and L. Sjöberg (2000) "Risk perception and the media". *Journal of Risk Research* 3 (1), 31–50.
- Öhman, A. (1991) "Brott och rädsla. Om rädslans psykologi", 41–51. I Wiklund, G. (red.) *Rädslan för brott*. Brå-rapport 1991:2. Stockholm: Allmänna förlaget.

PARTIPOLITISKT ENGAGEMANG, DEMONSTRATIONSDELTA- GANDENDE OCH INTERNETAKTIVISM I SKÅNE

MAGNUS WENNERHAG

I många länder präglades 2011 av politiska protester. Under den så kallade arabiska våren var gatuprotester betydelsefulla i de skeenden som ledde fram till att ett antal diktaturer föll. Men även i etablerade demokratier runtom i världen förekom stora demonstrationer. I Sydeuropa organiserades protester mot nedskärningarna i spåren av eurokrisen och i USA demonstrerade medborgare mot växande ekonomiska klyftor under parollen ”Occupy Wall Street”. När det gäller gatuprotesterna i arabvärlden har många menat att sociala medier och internet spelade en viktig roll för mobiliseringarna. Men också i stater med längre erfarenhet av representativt demokratiska system har sociala medier under senare år setts som något som mer allmänt ökar medborgarnas möjligheter att påverka politik och samhällsutveckling.

Både deltagande i demonstrationer och politiskt användande av sociala medier och internet kan ses som exempel på hur medborgare i dag tar aktiv del i samhällsdebatten. När de politiska partierna tappar medlemmar tycks medborgarna söka andra vägar för att uttrycka sitt politiska engagemang. Medan sociala medier och internet erbjuder kanaler för politisk påverkan och opinionsbildning som inte fanns innan den digitala informationstekniken, har demonstrationer använts som ett sätt att uttrycka sitt missnöje eller påverka politiken i mer än två hundra år (Tilly 2008). Det som är relativt nytt med demonstrationsdeltagandet är att dess former, betydelse och omfattning har förändrats under senare årtionden. Medan en del varit positiva till dessa förändringar har det samtidigt funnits de som menat att de nya formerna av engagemang främst mobiliserar grupper som redan har tillgång till samhällsdebatten och att befintliga klyftor därmed förstärks. Andra har menat att partisystemet fortfarande är bättre på att representera folket i sin helhet och ge röst åt flertalet, än de alternativa formerna av politisk påverkan är.

I denna artikel undersöks vilka uttryck det politiska engagemanget tar sig i dagens Skåne. I vilken utsträckning ägnar sig skåningarna åt alternativa sätt att påverka politiken, som att demonstrera och skriva politiska inlägg på internet, och hur stor andel är i dag medlemmar i politiska partier? Vilka grupper är det i dag som främst försöker påverka samhällsdebatten? Och är det medborgarnas politiska värderingar eller deras sociala bakgrund som främst påverkar deras benägenhet att demonstrera, bedriva politik på internet eller vara partimedlemmar?

Det politiska deltagandets föränderliga former

Forskningen om politiskt deltagande har sedan 1980-talet kunnat visa att alltfler medborgare i västeuropeiska länder någon gång har demonstrerat. Enligt World Values Survey (WVS) ökade exempelvis andelen svenskar som minst någon gång under livet hade demonstrerat, från 15 till 31 procent under åren 1982–2006 (<http://www.worldvaluessurvey.org>). Förvisso är denna andel något lägre än i länder som Frankrike, Italien och Spanien, som i WVS:s undersökning från mitten av 00-talet alla låg runt 36–37 procent. Men Sverige ligger ändå på samma nivå som Tyskland, och mycket högre än i Storbritannien där enbart 17 procent någon gång har demonstrerat.

Ser man däremot på *hur ofta* medborgarna demonstrerar, pekar statistiken från andra undersökningar på att andelen som har demonstrerat ett givet år är något lägre i Sverige. European Social Survey-undersökningarna (ESS) 2002–2010 visar att mellan fem och åtta procent av svenskarna hade demonstrerat under det gångna året. Motsvarande siffror för Frankrike var 12–17 procent, Spanien 16–34 procent, Italien runt 11 procent, Tyskland 7–11 procent och Storbritannien bara 2–4 procent. Det är alltså relativt många svenskar som någon gång har demonstrerat, men svensken demonstrerar mer sällan än exempelvis fransmän, italienare, spanjorer och tyskar.

Om Sverige har en mittenposition bland västeuropeiska länder när det gäller medborgarnas benägenhet att demonstrera, visar statistiken från ESS samtidigt att svenskarna är mer benägna att vara medlemmar i ett politiskt parti än de flesta andra europeiska länders befolkningar. I undersökningarna mellan 2002 och 2010 varierar andelen partimedlemmar i Sverige mellan 6 och 8 procent. Motsvarande siffror är för Tyskland 3–4 procent, Italien 4 procent, Spanien 1–4 procent och Storbritannien 3 procent. Även om andra undersökningar (och partiernas egen medlemsstatistik) har visat att andelen partimedlemmar har minskat drastiskt under senare årtionden ägnar sig svenskarna alltså fortfarande åt denna form av politiskt engagemang i större utsträckning än befolkningarna i andra västeuropeiska länder.

Medborgarnas politiska engagemang i sociala medier och på internet har hittills inte undersökts inom stora internationella surveyundersökningar som WVS och ESS, eftersom detta är en så pass ny företeelse. I 2011 års sydsvenska SOM-undersökning ställdes emellertid frågor om huruvida man under det gångna året hade skrivit politiska inlägg på internet, vid sidan av frågor om man hade demonstrerat eller var medlem i ett politiskt parti eller förbund. Detta gör det möjligt att undersöka både i hur stor utsträckning skåningarna ägnar sig åt dessa sätt att påverka politik och samhällsutveckling, och om de olika påverkanssätten attraherar olika sociala och politiska grupper.

Politikens individualisering och demonstrerandets normalisering

Medborgarnas ökade benägenhet att demonstrera betraktas ofta som del i en större förändring av det politiska engagemangets former och ett uttryck för att representa-

tiva demokratiska system fått större inslag av deltagardemokratiska påverkansformer. I en tid då de politiska partierna har långt färre medlemmar än tidigare har man samtidigt kunnat se att medborgarna söker nya vägar för att påverka politik och samhällsutveckling, bland annat genom att i större utsträckning än förr demonstrera, skriva under namninsamlingar eller bojkotta varor av politiska skäl (Norris 2002).

Den ökade benägenheten att demonstrera och skriva under namninsamlingar har ofta satts i samband med den politiska radikaliseringsvåg som nådde sin höjdpunkt år 1968 men som även kom att påverka politiken åren därefter. Om det tidigare främst hade varit arbetarrörelsen som använde exempelvis gatuprotester för att åstadkomma samhällsförändringar kom även andra grupper att demonstrera i och med 1960-talets radikaliseringsvåg: studenter, fredsgrupper, feminister, miljöaktivister och andra grupper som betraktats som ”nya sociala rörelser” (Van Aelst & Walgrave 2001; Wennerhag 2008).

Den förändring i det politiska handlandets former som de nya sociala rörelserna stod för har av vissa forskare ansetts uttrycka en tilltagande politisk ”individualisering”. Denna har antagits avspegla en ökad vilja bland medborgarna att oberoende av kollektiva tillhörigheter – exempelvis medlemskap i politiska partier – uttrycka sin politiska hållning genom individuella val (se exempelvis Giddens 1999). Med uppkomsten och spridningen av internet och de sociala medierna har andra forskare menat att denna utveckling ytterligare har förstärkts, och att dessa internetbaserade kommunikationsmedel än mer inbjuder till ett ”personaliserat” politiskt handlande (Bennett & Segerberg 2012).

Den ökade protestbenägenheten inom västliga demokratier har även beskrivits som en demonstrerandets ”normalisering” (Van Aelst & Walgrave 2001), en normalisering i två olika bemärkelser: Dels att gatuprotester blivit allt mer accepterade som ”normala” sätt att framföra krav och politiska åsikter i den pågående samhällsdebatten. Dels att de som i dag demonstrerar i större utsträckning än förr avspeglar befolkningens allmänna sociala sammansättning. Den internationella forskningen har pekat på att demonstranterna sedan 1980-talet alltmer kommit att motsvara den genomsnittliga befolkningen i sociala avseenden, i synnerhet avseende ålder och kön, och därigenom har ”normaliserats”. Dock brukar gruppen högutbildade fortfarande vara något överrepresenterad bland de som demonstrerar.

Enligt den internationella forskningen kan man finna liknande mönster i social sammansättning bland dem som ägnar sig åt andra former av protestinriktat politiskt engagemang, såsom bojkotter och namninsamlingar. Men även medlemskap i partier är vanligare bland högutbildade. Samma forskning visar även att män har en större benägenhet än kvinnor att engagera sig i politiska partier (Norris 2002). Svensk forskning om politiskt engagemang via sociala medier visar att gruppen högutbildade är överrepresenterad även bland dem som skriver politiska inlägg i sociala medier, samt att det främst är yngre personer som ägnar sig åt denna form av engagemang (Gustafsson & Höglund 2011).

En fråga som aktualiseras av tesen om demonstrerandets ”normalisering” är huruvida de alternativa formerna av politiskt engagemang är tillgängliga för alla. Det moderna partisystemets framväxt var nära förbunden med tanken att partierna inte enbart skulle erbjuda politisk utan även social representation, och att samhällets olika grupper därigenom – om än indirekt – skulle bli delaktiga i beslutsfattandet. I en tid då alltfler medborgare ägnar sig åt deltagardemokratiskt inriktat engagemang blir det därmed viktigt att undersöka om dessa kanaler för samhällspåverkan används av alla befolkningsgrupper. I synnerhet är det intressant att se ifall det gäller även de grupper som traditionellt sett har haft svårt att göra sig hörda i samhällsdebatten. Samtidigt kan en jämförelse med gruppen partimedlemmar fungera som ett kritiskt test för huruvida den representativa demokratis främsta företrädare i dag lever upp till idén om att partierna ska representera medborgarna även på det sociala planet.

Demonstrerande, internetaktivism och partimedlemskap i Skåne

Sedan 1999 har det i de nationella SOM-undersökningarna frågats om man under det senaste året har deltagit i en demonstration. Dessa data visar att andelen demonstrerande svenskar har varit relativt konstant från år till år och oftast legat mellan 5 och 6 procent.¹ Ännu längre tillbaka har man i de nationella SOM-undersökningarna frågat ifall man är medlem i ett politiskt parti eller förbund. Mellan 1986, det år då denna fråga först ställdes, och år 2011 minskade andelen partimedlemmar från 14 till 7 procent. Denna minskning skedde främst under 1990-talet och under 2000-talet har andelen svenskar som är partimedlemmar varierat mellan 7 och 9 procent. Däremot har det i den nationella SOM-undersökningen inte återkommande ställts några frågor om huruvida man under det senaste året har skrivit politiska inlägg på internet.²

I de sydsvenska SOM-undersökningar som tidigare genomförts har inte frågorna om demonstrationsdeltagande eller om huruvida man skrivit politiska inlägg på internet förekommit. Däremot har frågan om man är medlem i ett politiskt parti ställts tidigare. I och med att alla tre frågorna ställdes samtidigt i 2011 års sydsvenska SOM-undersökning är det möjligt att göra en jämförande analys av skåningens deltagande i dessa olika former av politisk påverkan.

Som framgår av Tabell 1 har 7 procent i Skåne demonstrerat åtminstone någon gång under det senaste året och 3 procent har gjort detta mer än en gång. Motsvarande siffror för resten av Sverige (utifrån data från den nationella SOM-undersökningen 2011) är 5 procent respektive 2 procent.

Politiska inlägg på internet har 8 procent i Skåne skrivit åtminstone en gång under det senaste året och 4 procent har gjort detta fler gånger.³

2011 års sydsvenska SOM-undersökning visar också att andelen partimedlemmar i Skåne är 6 procent och att andelen partimedlemmar med uppdrag är 1 procent. Motsvarande siffror för resten av Sverige är 7 respektive 1 procent.

I jämförelse med andra svenskar är alltså skåningen mer benägen att demonstrera, men mindre benägen att vara medlem i ett politiskt parti. Man kan också konstatera att dessa olika sätt att engagera sig politiskt inte skiljer sig nämnvärt när det gäller hur stor andel av medborgarna i Skåne som ägnar sig åt respektive politisk påverkansform.

Utifrån dessa data kan man även undersöka om benägenheten att ägna sig åt olika former av politiskt handlande skiljer sig mellan olika grupper. Dels handlar det om sociala grupper, det vill säga medborgarnas grupptillhörighet utifrån kön, ålder, bostadsort, klassidentitet, utbildningsnivå och uppväxtland. Dels handlar det om politiska grupper, utifrån delade politiska värderingar och ideologiska övertygelser, partisympatier samt deltagande i politiska organisationer och andra former av politiskt engagemang.

I Tabell 1 visas hur stor andel som under det senaste året har demonstrerat eller skrivit politiska inlägg på internet samt andelen som är med i ett politiskt parti eller förbund, bland en rad olika grupper i Skåne. Tabellen visar även hur stor andel som i övriga Sverige har demonstrerat under det senaste året eller är medlem i ett politiskt parti, inom samma grupper.

Tabell 1 Andelen som har demonstrerat eller skrivit politiska inlägg på internet under det senaste året samt andelen partimedlemmar, inom olika sociala och åsiktsmässiga grupper i Skåne och övriga Sverige, 2011 (procent)

	Demonstrerat (Skåne)	Demonstrerat (övriga Sverige)	Skrivit politiska inlägg på Internet (Skåne)	Är medlem i politiskt parti eller förbund (Skåne)	Är medlem i politiskt parti eller förbund (övriga Sverige)	Antal personer inom respektive kategori (Skåne)	Antal personer inom respektive kategori (övriga Sverige)
<i>Kön</i>							
Kvinna	7	5	6	5	7	1 317	2 196
Man	7	5	10	7	7	1 073	1 921
<i>Ålder</i>							
16–29 år	11	11	12	6	5	1 144	627
30–49 år	4	6	6	4	4	460	1 262
50–64 år	5	4	2	5	7	385	1 137
65–85 år	1	3	2	9	11	401	1 090
<i>Uppväxtland</i>							
Sverige	6	5	7	6	7	2 015	318
Annat land	11	11	7	5	7	196	3 498

Forts.

Forts. tabell 1

	Demonstrerat (Skåne)	Demonstrerat (övriga Sverige)	Skrivit politiska inlägg på Internet (Skåne)	Är medlem i politiskt parti eller förbund (Skåne)	Är medlem i politiskt parti eller förbund (övriga Sverige)	Antal personer inom respektive kategori (Skåne)	Antal personer inom respektive kategori (övriga Sverige)
<i>Utbildning</i>							
Grundnivå/obligatorisk	4	3	4	6	8	288	764
Mellannivå	6	5	7	5	6	1 113	1 707
Universitet/högskola	9	7	10	7	7	899	1 424
<i>Bostadsort</i>							
Ren landsbygd	4	3	8	6	9	243	605
Mindre tätort	4	3	4	7	6	557	744
Stad/större tätort	8	5	8	6	6	992	1 956
Malmö (övriga Sverige: Stockholm eller Göteborg)	11	11	10	4	7	529	619
<i>Subjektiv klass: nuvarande hem</i>							
Arbetsarbete	8	6	9	4	6	972	1 668
Jordbrukarbete	4	1	4	18	20	58	122
Tjänstemannabete	7	6	7	6	6	696	1 323
Högre tjänstemannabete	5	4	7	5	8	215	349
Företagsarbete	6	4	7	7	9	197	313
<i>Partisympati</i>							
Vänsterpartiet	31	22	21	12	12	82	213
Socialdemokraterna	9	7	5	8	9	481	1 102
Centerpartiet	0	2	6	13	16	58	174
Folkpartiet	3	2	9	8	5	149	262
Moderaterna	3	1	5	3	5	721	1 246
Kristdemokraterna	2	4	7	8	11	42	113
Miljöpartiet	13	9	12	7	4	316	438
Sverigedemokraterna	3	3	13	4	6	190	170
Feministiskt Initiativ	55	40	36	0	22	11	10
Piratpartiet	11	14	33	13	8	9	14
Annat parti	11	19	11	7	13	45	27
<i>Placering på vänsterhögerskalan</i>							
Klart till vänster	27	19	18	13	18	207	407
Något till vänster	9	8	10	7	7	397	865
Varken till vänster eller till höger	6	3	5	4	3	737	1 158
Något till höger	2	2	6	4	4	578	1 115
Klart till höger	4	2	8	7	12	336	429

Forts.

Forts. tabell 1

	Demonstrerat (Skåne)	Demonstrerat (övriga Sverige)	Skrivit politiska inlägg på Internet (Skåne)	Är medlem i politiskt parti eller förbund (Skåne)	Är medlem i politiskt parti eller förbund (övriga Sverige)	Antal personer inom respektive kategori (Skåne)	Antal personer inom respektive kategori (övriga Sverige)
<i>Nöjd med hur demokratin fungerar i Sverige</i>							
Mycket nöjd	8	5	8	9	8	292	595
Ganska nöjd	6	5	6	5	7	1 307	2 507
Inte särskilt nöjd	10	6	11	6	7	460	683
Inte alls nöjd	9	11	17	6	9	144	137
<i>Nöjd med hur demokratin fungerar i Region Skåne (övriga Sverige: landstinget/regionen där du bor)</i>							
Mycket nöjd	6	5	7	9	7	167	282
Ganska nöjd	7	5	6	5	7	1 192	2 183
Inte särskilt nöjd	9	6	9	6	7	625	1 132
Inte alls nöjd	9	5	14	8	7	191	287
<i>Nöjd med hur demokratin fungerar i din kommun</i>							
Mycket nöjd	6	6	8	9	10	192	372
Ganska nöjd	6	5	6	5	6	1 250	2 341
Inte särskilt nöjd	10	6	9	6	7	566	935
Inte alls nöjd	7	8	15	5	8	179	267
<i>Medlemskap i organisation</i>							
Politiskt parti	27	23	30	100	100	127	264
Miljöorganisation	25	17	21	27	19	117	209
<i>Politiskt engagemang under de senaste 12 månaderna</i>							
Har demonstrerat	100	100	34	27	30	163	214
Har skrivit politiska inlägg på internet	36	--	100	30	--	174	--
Har bojkottat varor eller produkter	70	--	66	50	--	809	--
Samtliga	7	5	8	6	7	2 390	4 117

Kommentar: Procentbasen i tabellens andra och femte kolumn utgörs av alla personer ej bosatta i Skåne som i 2011 års nationella SOM-undersökning har svarat på frågan om man under de senaste 12 månaderna har deltagit i en demonstration (214 personer) eller är medlem i ett politiskt parti eller förbund (264 personer). Procentbasen i tabellens övriga kolumner utgörs av alla personer som i 2011 års sydsvenska SOM-undersökning har svarat på frågorna om man under de senaste 12 månaderna har deltagit i en demonstration (163 personer), skrivit politiska inlägg på internet (174 personer) eller är medlemmar i ett politiskt parti eller förbund (127 personer).

När det gäller olika gruppers benägenhet att ägna sig åt dessa tre politiska påverkansformer framkommer några övergripande mönster.⁴ Kvinnor och män är ungefär lika benägna att demonstrera eller vara partimedlemmar, medan män oftare än kvinnor skriver politiska inlägg på internet. Yngre har en större benägenhet att ägna sig åt både demonstrationer och politik på internet än äldre, medan ålder spelar mindre roll när det gäller partimedlemskap.

Bland svenskar som har vuxit upp utomlands är benägenheten att demonstrerat nästan dubbelt så stor som bland dem som vuxit upp i Sverige, medan dessa grupper inte skiljer sig åt vad gäller partimedlemskap eller benägenhet att skriva politiska inlägg på internet.

När det gäller utbildningsnivåns betydelse så märks den främst för demonstrationsdeltagande och internetaktivism, i det att de högutbildade har en större benägenhet att ägna sig åt båda dessa former av politisk påverkan. Huruvida man är partimedlem påverkas däremot i Skåne inte nämnvärt av den egna utbildningsnivån.

Storstadsbor är mer benägna att både demonstrera och skriva politiska inlägg på internet än dem som bor i mellanstora/mindre städer, i större/mindre tätorter eller på landsbygden, medan man inte kan se en sådan skillnad när det gäller partimedlemskap.

När det gäller subjektiv klass eller klassidentifikation har detta störst påverkan på benägenheten att vara partimedlem. Jordbrukare är mycket mer benägna att vara partimedlemmar, samtidigt som tjänstemän och högre tjänstemän oftare är partimedlemmar än arbetare. Dessa skillnader finns emellertid inte när det gäller dessa gruppers benägenhet att demonstrera eller skriva politiska inlägg på internet, även om det finns en svag tendens till att arbetare i större utsträckning än andra klasser ägnar sig åt dessa former av politisk påverkan.

Det finns alltså skillnader i politiskt deltagande mellan sociala grupper men dessa är oftast mindre än skillnader som har sin grund i värderingar och ideologiska övertygelser. Detta är tydligt när det gäller partisympatier: andelen som har demonstrerat eller skrivit politiska inlägg är mycket högre bland Vänsterpartiets sympatisörer än bland övriga riksdagspartiers sympatisörer, men även bland miljöpartister är andelen som ägnat sig åt dessa politiska påverkansformer högre än genomsnittet för övriga partiers sympatisörer. Och ser man till dem som sympatiserar med Feministiskt initiativ och Piratpartiet – det vill säga småpartier utanför riksdagen – har dessa också en mycket stor benägenhet att både demonstrera och skriva politiska inlägg på internet. Socialdemokrater är mindre benägna att skriva politiska inlägg på internet, medan sverigedemokrater tvärtom är mer benägna att göra detta än andra partiers sympatisörer. Bland de borgerliga regeringspartiernas sympatisörer utmärker sig folkpartister som mer benägna att skriva politiska inlägg på internet än genomsnittet.

I den sydsvenska SOM-undersökningen frågades det också huruvida man sympatiserar med något specifikt politiskt parti, vilket kan ses som ett mått på vilket parti man troligen skulle rösta på i ett allmänt val. Frågan blir därmed ifall vissa partiers sympatisörer i större utsträckning är partimedlemmar än andra partiers

sympatisörer. Här visar sig emellertid skillnaderna vara väldigt små. Enbart vänsterpartister och centerpartister är i större utsträckning än andra partiers sympatisörer partimedlemmar.⁵

Även identifikationen utifrån politikens vänster–högerskala påverkar benägenheten att demonstrera, skriva politiska inlägg på internet eller vara partimedlem. Ju mer någon betraktar sig själv som vänster, desto vanligare är det att man ägnar sig åt samtliga dessa former av engagemang.

När det gäller den övergripande inställningen till demokratin framträder dock en mer komplex bild. I frågeformuläret fanns tre frågor om huruvida man ”på det hela taget” var nöjd med hur demokratin fungerar i Sverige, i Region Skåne och kommunen där man bor. Den relevanta frågan i denna analys blir huruvida de som är mer missnöjda med det politiska systemet också protesterar eller engagerar sig för samhällsförändring i större utsträckning än andra. I anslutning till detta kan man även fråga sig ifall det är missnöje med demokratin på *en specifik* geografisk nivå som i större utsträckning leder till protester och politiskt engagemang.

Analysen visar här att andelen demonstranter är något större bland dem som är missnöjda än bland de som är nöjda med hur demokratin fungerar, fast bara avseende Sverige som helhet och den egna hemkommunen. Missnöje med regionpolitiken tycks alltså inte vara en faktor som påverkar skåningarnas benägenhet att demonstrera.

Däremot är andelen partimedlemmar ungefär lika stor bland dem som är nöjda respektive missnöjda med demokratin, oavsett om det rör sig om hur demokratin fungerar på riksplaneln, i Region Skåne eller i kommunen där man bor.

Missnöje med demokratin har däremot en märkbart stor betydelse för benägenheten att skriva politiska inlägg på internet. Bland dem som är missnöjda med demokratin i Sverige är andelen som har gjort detta mer än dubbelt så stor än bland dem som är nöjda med den svenska demokratin. Även bland dem som är missnöjda med demokratin i både Region Skåne och sin hemkommun är andelen som har skrivit politiska inlägg på internet större än bland de som är nöjda.

Ser man däremot till hur andelen nöjda respektive missnöjda fördelar sig inom de båda grupperna av demonstranter och internetaktivister, visar det sig att mellan 57 och 64 procent av demonstranterna och mellan 50 och 56 procent av dem som skriver politiska inlägg på internet är nöjda med demokratin.⁶

Samtidigt kan man konstatera att både de som demonstrerar och skriver politiska inlägg på internet i mycket större utsträckning än andra är medlemmar i politiska partier och miljöorganisationer, samt mycket oftare bojkottar produkter av politiska skäl. Det är även så att de som demonstrerar i mycket större utsträckning än andra skriver politiska inlägg på internet, på samma sätt som internetaktivister demonstrerar oftare än andra. Även om dessa två grupper i större utsträckning mobiliseras bland dem som är missnöjda med demokratin, ägnar de sig alltså i större utsträckning åt både partipolitik och mer alternativa former av politik än genomsnittsmedborgaren. Det tycks därmed vara svårt att se de som skriver politiska inlägg på internet eller demonstrerar som ”politiskt alienerade” (jämför Oskarson 2011). Trots sitt något

större missnöje med demokratin uttrycker de genom sitt engagemang ett stort intresse för att delta i politiken.

Vilka av dessa sociala och ideologiska faktorer är då mest betydelsefulla för benägenheten att demonstrera, skriva politiska inlägg på internet eller vara partimedlem? Denna fråga kan besvaras av en binär logistisk regressionsanalys. En sådan analys gör det möjligt att se vilka faktorer som sammantaget spelar störst roll för att man ska ägna sig åt någon av de tre olika formerna för politisk påverkan. Analysen gör det även möjligt att se i vilken utsträckning en viss social eller värderingsmässig egenskap gör det mer eller mindre sannolikt att man har demonstrerat, skrivit politiska inlägg på internet eller är medlem i ett politiskt parti eller förbund, vilket i Tabell 2 kan utläsas i de kolumner som anger så kallade oddskvoter för olika grupper.

Tabell 2 Inverkan av social bakgrund och politiska värderingar på benägenheten att demonstrera, skriva politiska inlägg på internet samt vara partimedlem. Binär logistisk regression, Skåne 2011

	Demonstrerat			Skrivit politiskt inlägg på Internet			Medlem i politiskt parti		
	b	Standard-fel	Odds-kvot	b	Standard-fel	Odds-kvot	b	Standard-fel	Odds-kvot
<i>Kön (ref. kat = man)</i>									
Kvinna	-0,03	0,23	0,97	-0,82 ***	0,21	0,44	-0,48 *	0,23	0,62
<i>Ålder (ref. kat = 65–85 år)</i>									
16–29 år	2,17 ***	0,63	8,71	2,24 ***	0,57	9,39	-0,02	0,33	0,98
30–49 år	1,09	0,69	2,98	1,52 *	0,61	4,57	-0,78 †	0,41	0,46
50–64 år	1,02	0,71	2,76	0,60	0,68	1,81	-0,60	0,42	0,55
Universitetsutbildning	0,42 †	0,25	1,52	0,36	0,23	1,43	0,26	0,25	1,30
<i>Subjektiv klass: nuvarande hem (ref. kat = företagare)</i>									
Arbetarhem	0,44	0,48	1,56	0,31	0,39	1,36	-0,80 *	0,38	0,45
Jordbrukarhem	0,62	0,99	1,87	-1,67	1,15	0,19	1,06 †	0,61	2,88
Tjänstemannahem	0,26	0,49	1,30	-0,18	0,41	0,84	-0,40	0,37	0,67
Högre tjänstemannahem	0,13	0,63	1,14	-0,20	0,52	0,82	-0,85	0,54	0,43
<i>Bostadsort (ref. kat = ren landsbygd)</i>									
Mindre tätort	-0,58	0,54	0,56	-1,04 *	0,42	0,35	0,45	0,45	1,56
Stad eller större tätort	-0,04	0,48	0,96	-0,40	0,37	0,67	-0,06	0,45	0,95
Malmö	0,44	0,49	1,56	0,02	0,38	1,02	-0,27	0,49	0,77
Ej uppvuxen i Sverige	1,00 **	0,35	2,71	0,56	0,38	1,75	0,14	0,44	1,15
<i>Position på vänster-högerskala (ref. kat = höger)</i>									
Vänster	1,01 *	0,43	2,75	0,71 †	0,38	2,03	0,26	0,45	1,29
Mitten	0,38	0,40	1,46	-0,28	0,31	0,75	-0,38	0,39	0,68

Forts.

Forts. tabell 2

	Demonstrerat			Skrivit politiskt inlägg på Internet			Medlem i politiskt parti		
	b	Standard-fel	Odds-kvot	b	Standard-fel	Odds-kvot	b	Standard-fel	Odds-kvot
<i>Partisynpatii (ref. kat = Moderaterna)</i>									
Vänsterpartiet	1,21 *	0,55	3,34	-0,29	0,55	0,75	0,86	0,64	2,37
Socialdemokraterna	0,23	0,48	1,26	-1,24 *	0,48	0,29	0,83 †	0,50	2,30
Centerpartiet	-18,00	6560,18	0,00	-0,05	0,80	0,95	0,45	0,71	1,56
Folkpartiet	-0,79	0,79	0,45	0,63	0,41	1,88	0,59	0,47	1,81
Kristdemokraterna	0,30	1,09	1,35	0,58	0,81	1,78	0,52	0,85	1,69
Miljöpartiet	0,49	0,46	1,63	-0,08	0,41	0,92	0,19	0,51	1,21
Sverigedemokraterna	-0,04	0,55	0,96	0,42	0,37	1,53	0,52	0,51	1,68
Annat parti	1,23 *	0,54	3,44	0,62	0,50	1,86	0,69	0,73	1,99
<i>Organisationsmedlemskap</i>									
Politiskt parti	2,07 ***	0,33	7,92	2,33 ***	0,30	10,25			
Miljöorganisation	0,87 *	0,34	2,39	0,49	0,35	1,64	1,99 ***	0,32	7,33
<i>Nöjd med demokratin i...</i>									
Sverige	-0,55	0,34	0,58	-0,60 †	0,31	0,55	0,17	0,37	1,19
Region Skåne	0,44	0,38	1,55	-0,74 *	0,33	0,48	0,17	0,36	1,19
Den egna kommunen	-0,35	0,35	0,71	0,36	0,32	1,44	-0,35	0,33	0,71
Konstant	-5,75 ***	0,91	0,01	-3,51 ***	0,74	0,03	-2,70 ***	0,61	0,07
Antalet observationer	1630			1623			1634		
Nagelkerkes pseudo-R2	0,316			0,280			0,143		

Kommentar: Analysmetoden är binär logistisk regression. För en rad av de variabler som analyseras har olika frågors svarsalternativ slagits samman. När det gäller position på vänster–högerskalan består variabeln "Vänster" av svarsalternativen "Klart till vänster" och "Något till vänster", "Mitten" av "Varken till vänster eller höger" och "Höger" av "Något till höger" och "Klart till höger". När det gäller organisationsmedlemskap består variablerna "Politiskt parti" och "Miljöorganisation" av följande svarsalternativ på frågan "Är du medlem i någon typ av förening/organisation?": "Ja" och "Ja, och jag har någon typ av uppdrag". När det gäller variabeln "Nöjd med demokratin" består den av följande svarsalternativ på frågorna "På det hela taget, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i Sverige/Region Skåne/Den kommun där du bor?": "Mycket nöjd" och "Ganska nöjd". Det värde för oddskvot som anges i tabellen visar hur stor sannolikheten är att någon som tillhör den aktuella gruppen ska ägna sig åt någon av de tre politiska påverkansformerna, i jämförelse med den referenskategori som anges. Värdet 1 innebär att det inte finns någon skillnad i sannolikhet, värden mindre än 1 innebär att sannolikheten blir lägre och värden större än 1 att sannolikheten blir högre. Exempelvis betyder oddskvoten för åldersgruppen 30–49 år på 0,49 (för dem som har skrivit politiska inlägg på internet) att denna åldersgrupp bara har en hälften så stor benägenhet att skriva politiska inlägg på internet som referenskategori, det vill säga åldersgruppen 16–29 år. De skillnader som är signifikanta markeras enligt följande: † för signifikans på 10 procents nivå, * för 5 procents nivå, ** för 1 procents nivå och *** för 0,1 procents nivå.

I Tabell 2 framgår att den faktor som inverkar mest på benägenheten att demonstrera är ålder. Det är nästan nio gånger så sannolikt att någon som är 16–29 år gammal demonstrerar, som att någon som är 65–85 år gör detta. Den näst viktigaste faktorn är medlemskap i politiskt parti, som gör det nästan åtta gånger mer sannolikt att man demonstrerat jämfört med ifall man inte vore partimedlem. Andra viktiga faktorer som ökar demonstrationsbenägenheten är att man sympatiserar med Vänsterpartiet eller ”annat parti”, det vill säga partier som inte sitter i Riksdagen. Även en allmän vänsterorientering eller medlemskap i en miljöorganisation ökar benägenheten att demonstrera. Utöver ålder påverkar sociala faktorer överlag i mindre utsträckning än politiska och värderingsmässiga. De övriga sociala faktorer som ökar benägenheten att demonstrera är att man vuxit upp i annat land än Sverige, samt i viss mån att man har en universitetsutbildning.

Ålderns betydelse är ännu mer påtaglig när det gäller sannolikheten att man ska skriva politiska inlägg på internet. Det är mer än nio gånger så sannolikt att någon som är 16–29 år och mer än fyra gånger så sannolikt att någon som är 30–49 år skriver politiska inlägg på internet, som att någon som är 65–85 år gör detta. Den faktor som inverkar mest är emellertid medlemskap i politiskt parti, som gör det mer än tio gånger sannolikt att man ska skriva politiska inlägg på internet. När det gäller andra politiska faktorer, är det främst allmänna vänsterpartier som ökar benägenheten till internetaktivism, men samtidigt utmärker sig sympatisörer till Socialdemokraterna som mindre benägna att ägna sig åt denna form av politisk påverkan. Benägenheten att skriva politiska inlägg på internet påverkas även av missnöje med demokratin. Sannolikheten att de som är missnöjda med demokratin i Sverige eller i Region Skåne ska ägna sig åt denna politiska påverkansform är ungefär dubbelt så stor som bland dem som är nöjda med demokratin på dessa geografiska nivåer. När det gäller andra sociala faktorer än ålder spelar även kön och bostadsort roll. Män är mer än dubbelt så benägna som kvinnor att skriva politiska inlägg på internet, medan dem som bor i mindre tätorter är något mindre benägna till detta än människor som bor i storstäder eller på landsbygden.

Benägenheten att vara partimedlem påverkas överlag mindre av både sociala och politiska faktorer. Undantaget är medlemskap i miljöorganisation, som gör det mer än sju gånger mer sannolikt att man även ska vara partimedlem. Sympatisörer till Socialdemokraterna utmärker sig här som något mer benägna att vara partimedlemmar. När det gäller sociala faktorer spelar klassidentitet störst roll, då arbetare bara är hälften så benägna att vara partimedlemmar som företagare, samtidigt som jordbrukare är nästan tre gånger så benägna att vara detta som företagare. Dessutom är det nästan dubbelt så sannolikt att en man ska vara partimedlem än att en kvinna är det, samtidigt som dem som är mellan 20 och 49 år bara är hälften så benägna att vara partimedlemmar som dem som är 16–29 respektive 65–85 år.

Överlag påverkar de politiska faktorerna benägenheten att delta i alla tre former av politisk påverkan och engagemang mer än de sociala faktorerna. Men det går

samtidigt att se att vissa sociala faktorer ändå inverkar: män är mer benägna att vara partimedlemmar och skriva politiska inlägg på internet än kvinnor; yngre människor är mycket mer benägna att skriva politiska inlägg på internet och demonstrera än äldre; svenskar födda utomlands är mer benägna att demonstrera än dem som är födda i Sverige; och arbetare är mindre benägna att vara partimedlemmar än företagare och jordbrukare är. Genom vissa former av engagemang kommer uppenbarligen somliga grupper mer till tals i samhällsdebatten än andra, och i detta skulle man kunna se ett uttryck för politisk ojämlikhet. Men i och med att dessa faktorer påverkar de olika formerna av politisk påverkan på olika sätt är det samtidigt svårt att säga att någon grupp systematiskt missgynnas vid alla former av politiskt engagemang. Det går även att notera att grupper som i Sverige brukar anses som vara mer eller mindre underrepresenterade inom föreningslivet överlag – kvinnor, unga, lågutbildade och svenskar födda utomlands (se exempelvis Vogel m.fl. 2003) – tvärtom ibland är överrepresenterade bland dem som ägnar sig åt någon av de tre undersökta politiska påverkansformerna.

När det gäller det faktum att personer med vänsterorientering har större benägenhet att både demonstrera och skriva politiska inlägg på internet, kan detta ses som ett uttryck för att de som ser sig som vänster eller sympatiserar med något av de röd-gröna partierna också i större utsträckning omfattar deltagardemokratiska ideal än andra (se exempelvis Esaiasson, Gilljam & Persson 2010).⁷ Att den som anser att demokratin inte enbart kan utgå från de allmänna valen vart fjärde år – utan att medborgarna däremellan kontinuerligt bör framföra sina åsikter på andra sätt – har en större benägenhet att själv vara mer politiskt aktiv torde inte överraska.

Det faktum att det främst är erfarenhet av andra former av politiskt engagemang som ökar benägenheten att demonstrera, skriva politiska inlägg på internet eller vara partimedlem visar att den som är politiskt aktiv på ett sätt också tenderar att vara det på andra sätt. Det går alltså inte att betrakta de som ägnar sig åt de tre undersökta formerna av politisk påverkan som tre distinkta grupper som väljer att enbart påverka samhällsdebatten på ett sätt. Snarare överlappar dessa grupper varandra i relativt stor utsträckning. Samtidigt kan man konstatera att många av dem som ägnar sig åt någon av dessa tre sorters politiskt engagemang inte har erfarenhet av någon av de andra två, vilket visar att vissa personer ändå väljer vissa typer av engagemang framför andra.

Slutsats

I detta kapitel har jag utifrån 2011 års sydsvenska SOM-undersökning undersökt vilka uttryck det politiska engagemanget tar sig i dagens Skåne. Undersökningen visar att skåningarna demonstrerar, skriver politiska inlägg på internet och är partimedlemmar i ungefär lika stor utsträckning. Samtidigt framkommer att de som bor i Skåne är mer benägna att demonstrera än de som bor i övriga Sverige. Med partimedlemskap förhåller det sig tvärtom.

Om det inom tidigare forskning har betonats att det främst är högutbildade som i större utsträckning än andra ägnar sig åt dessa olika sätt att påverka politiken, uppvisar analysen av den sydsvenska SOM-undersökningen en mer splittrad bild av vilka sociala faktorer som påverkar benägenheten att engagera sig. Medan främst yngre demonstrerar och skriver politiska inlägg på internet påverkar inte ålder benägenheten att vara partimedlem nämnvärt. Medan män oftare än kvinnor skriver politiska inlägg på internet eller är partimedlemmar påverkar inte kön demonstrationsdeltagande. Och medan arbetare mer sällan är partimedlemmar påverkar inte klassidentiteten benägenheten att demonstrera eller skriva politiska inlägg på internet nämnvärt. Utifrån denna analys tycks det därmed finnas lite fog för att avfärda dem som ägnar sig åt alternativa former av politiskt engagemang som mindre representativa för befolkningen i sin helhet än dem som är medlemmar i politiska partier.

När det gäller huruvida missnöje med demokratin oftare leder till någon form av politisk aktivism, går detta främst att notera när det gäller dem som skriver politiska inlägg på internet. Samtidigt bör man betona att denna grupp i större uträkning än andra medborgare även ägnar sig åt sådant politiskt engagemang som inte enbart är "online", exempelvis genom att oftare vara partimedlemmar och demonstrera än andra.

Överlag finns det en tydlig tendens till att de som är politiskt engagerade på andra sätt också i större utsträckning än andra ägnar sig åt de tre former av politisk påverkan som har undersökts i denna artikel. I stor utsträckning överlappar de olika typerna av politiskt engagemang varandra. Det blir därmed svårt att betrakta såväl nya som traditionella former av politiskt engagemang som tydliga alternativ som medborgarna väljer emellan när de vill påverka politik och samhällsutveckling. Det mesta tyder snarare på att samma politiska engagemang tar sig en rad olika uttryck.

Noter

- ¹ För en mer utförlig beskrivning av detta, se min analys av det svenska demonstrationsdeltagandet 1999–2011 utifrån 2011 års nationella SOM-undersökning (Wennerhag 2012).
- ² De frågor som angränsar har handlat om huruvida man på sociala medier under de senaste 12 månaderna "Skrivit om aktuella händelser/samhällsfrågor" (Riks-SOM 2009) eller "Skrivit ett inlägg/insändare/debattartikel i en samhällsfråga" (Riks-SOM 2010).
- ³ I den sydsvenska SOM-undersökningen ställdes även ett antal andra frågor om internetanvändning, vilket gör att man kan skapa sig en bild av vilka slags internetforum som denna grupp har skrivit sina politiska inlägg i. Av de som anger att de under det senaste året har skrivit politiska inlägg på internet har 28 procent "skrivit egen blogg", 69 procent "kommenterat nyhetsartiklar" och 93 procent "använt sociala medier" (vilket i frågan exemplifieras med Facebook och

Twitter). De som skriver politiska inlägg på internet gör alltså huvudsakligen detta i sociala medier eller genom att kommentera nyheter.

- 4 De skillnader mellan grupper som lyfts fram här är enbart sådana som är statistiskt signifikanta.
- 5 Man kan också tänka sig att ett partis övergripande opinionsmässiga styrka kan tänkas spela roll i detta sammanhang. Sympatisörerna för partier med stort opinionsmässigt stöd utgörs oftast i mindre utsträckning av dessa partiers egna medlemmar, medan förhållande för småpartier tenderar att vara det motsatta.
- 6 Av dem som har demonstrerat under det senaste året är 64 procent nöjda med demokratin i Sverige, 57 procent nöjda med demokratin i Region Skåne och 58 procent nöjda med demokratin i sin hemkommun. Bland dem som har skrivit politiska inlägg på internet är motsvarande andelar 56 procent (Sverige), 50 procent (Region Skåne) och 56 procent (hemkommunen). För skåningarna överlag är motsvarande andelar 73 procent (Sverige), 62 procent (Region Skåne) och 66 procent (hemkommunen).
- 7 Min analys utifrån 2011 års nationella SOM-undersökning visade exempelvis att andelen som hade demonstrerat var markant högre bland dem med främst deltagardemokratiska värderingar än bland dem med främst "valdemokratiska" värderingar (Wennerhag 2012).

Referenser

- Bennett W L & Segerberg A (2012). "The Logic of Connective Action". *Information, Communication & Society*, vol. 15, nr 5, s. 739–768.
- Esaiasson P, Gilljam M & Persson M (2010). "Medborgarnas demokratiuppfattningar", i Holmberg S, Weibull L & Oscarsson H (red.), *Lycksalighetens ö. Fyrtioen kapitel om politik, medier och samhälle: SOM-undersökningen 2010*. Göteborg: SOM-institutet.
- Giddens A (1999). *Modernitet och självidentitet. Självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos.
- Gustafsson N & Höglund L (2011). "Sociala medier och politiskt engagemang", i Holmberg S, Weibull L & Oscarsson H (red.) *Lycksalighetens ö*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Norris P (2002). *Democratic Phoenix. Reinventing Political Activism*. New York: Cambridge University Press.
- Tilly C (2008). *Contentious Performances*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Oskarson M (2010). "Det (o)jämlika politiska medborgarskapet. Politisk alienation vs politisk integration", i Holmberg S, Weibull L & Oscarsson H (red.), *Lycksalighetens ö. Fyrtioen kapitel om politik, medier och samhälle: SOM-undersökningen 2010*. Göteborg: SOM-institutet.

- Van Aelst P & Walgrave S (2001). "Who is That (Wo)man in the Street? From the Normalisation of Protest to the Normalisation of the Protester". *European Journal of Political Research*, vol. 39, nr 4, s. 461–486.
- Vogel J, Amnå E, Munck I & Häll L (2003). *Föreningslivet i Sverige. Välfärd, socialt kapital, demokratiskola*. Stockholm: Statistiska centralbyrån (SCB).
- Wennerhag M (2008). *Global rörelse. Den globala rättviserörelsen och modernitetens omvandlingar*. Stockholm: Bokförlaget Atlas.
- Wennerhag M (2012). "Demonstrerandets normalisering?", i Weibull L, Oscarsson H & Bergström A (red.), *I framtidens skugga. 42 kapitel om politik, medier och samhälle*. Göteborg: SOM-institutet.
- <http://www.worldvaluessurvey.org/> Se "Online Data Analysis".

MER NYTTA ÄN ENGAGEMANG PÅ NÄTET

ANNIKA BERGSTRÖM

Engagerade medborgare är en vital del i moderna demokratier. Genom deltagande kan människor kommunicera med det politiska systemet (Esaïasson och Westholm, 2006). Via media erbjuds arenor för politisk kommunikation och debatt. Internet har ofta lyfts fram som ett verktyg med stor demokratisk potential (Castells, 2000; Chadwick, 2006). Nätet rymmer stora mängder information som kan göras tillgänglig för medborgarna och konversationsverktyg som underlättar kommunikationen mellan politiker och medborgare.

Alla är inte överens om styrkan i potentialen. Vissa menar att den nya teknologin förstärker de skillnader i politiskt engagemang som funnits sedan länge (se t.ex. Davis, 2005; Norris, 2001). Resursmässigt starka grupper har fått ytterligare en kanal för både informationsinsamling och åsiktyttrande. Andra ser nätet som mobiliserande, särskilt bland unga människor (Gibson m.fl. 2005; Putnam, 2000) som hittar kanaler vid sidan om den institutionella politiken och offentligheten. Det tycks som om båda företeelserna existerar beroende på vad man frågar om och hur man frågar. Internationell forskning pekar mot att mycket av livet vid sidan av nätet flyttar online, och att människor inte förändras i grunden när de blir internetanvändare.

Men det finns också en annan sida av offentliga Sverige på nätet. En ökad informationsmängd och ökad tillgänglighet och service till medborgarna har varit ett mål för 24-timmarsmyndigheten och efterföljande verksamheter som arbetar med frågor kring offentlig förvaltning online. Sverige var tidigt långt framme när det gäller elektroniska samhällstjänster. Effektivisering och rationalisering av offentlig verksamhet var också tidigt en morot för att digitalisera verksamheterna (se t.ex. Grönlund, 2001).

Digitaliseringen av det offentliga Sverige har samordnats på lite olika sätt vid olika tidpunkter. År 2009 tillsattes en delegation – nu kallad e-delegationen – att samordna myndigheternas IT-baserade utvecklingsprojekt och skapa goda möjligheter för myndighetsövergripande samordning (direktiv 2009:19). Delegationen ska bland annat utreda former för e-förvaltning med målet att offentlig förvaltning ska kunna tillhandahålla en funktionell och kostnadseffektiv service till medborgare och företag. Uppdraget inrymmer flera olika perspektiv, däribland tillgänglig information, grundläggande tjänster och funktioner som exempelvis e-legitimation (SOU 2012:18). En slutrapport ska lämnas i slutet av 2014.

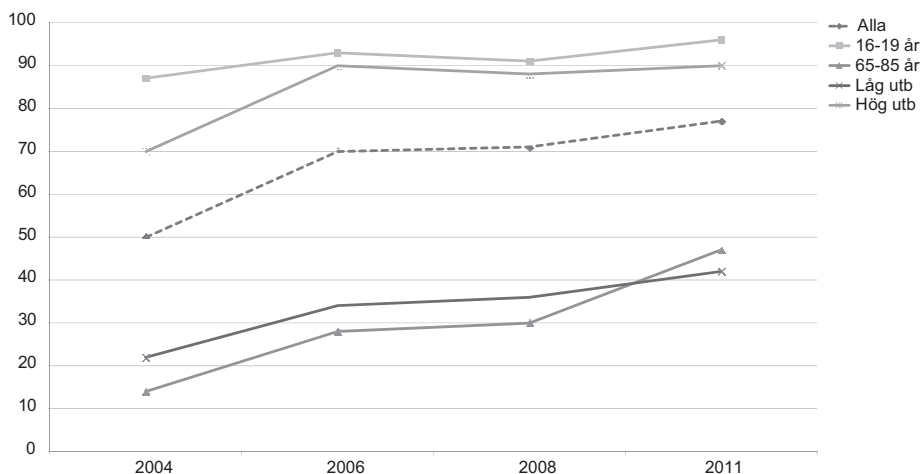
I det här kapitlet beskrivs internetanvändningen i Skåne med medborgarna i fokus. Först visas hur den allmänna vanan att använda nätet utvecklats sedan början av 2000-talet, i befolkningen och i olika grupper. Därefter visas hur använd-

ningsinriktningen på nätet ser ut för olika människor. Ett särskilt fokus riktas mot användningen av offentliga sajter som kommunerna och regionen samt lokala och regionala politikernas hemsidor. En fördjupad analys av vad besökarna mer specifikt använder Region Skånes hemsida till avslutar kapitlet.

Fler och mer på nätet

Precis som i övriga landet växer andelen frekventa (flera gånger i veckan) internetanvändare i Skåne. Från hälften av befolkningen (50 procent) i åldrarna 16 till 85 2004 har internet år 2011 tagits i bruk av tre fjärdedelar (77 procent). I det avseendet liknar befolkningen i Skåne det svenska genomsnittet (Weibull, Oscarsson och Bergström, 2012). Precis som i landet som helhet noteras också stora skillnader mellan framför allt yngre och äldre skåningar. Medan i stort sett alla ungdomar i 16- till 20-årsåldern är nätanvändare är det knappt hälften av de äldsta i befolkningen – personer över 65 år – som använder nätet frekvent. Det finns även framträdande skillnader beroende på utbildningsnivå, då andelen frekventa användare är i det närmaste dubbelt så stor bland högutbildade som bland lågutbildade. Inte heller här avviker mönstren i Skåne från riksgenomsnittet.

Figur 1 Internetanvändning i Skåne, 2004-2011 (procent av befolkningen som använder internet flera gånger i veckan)

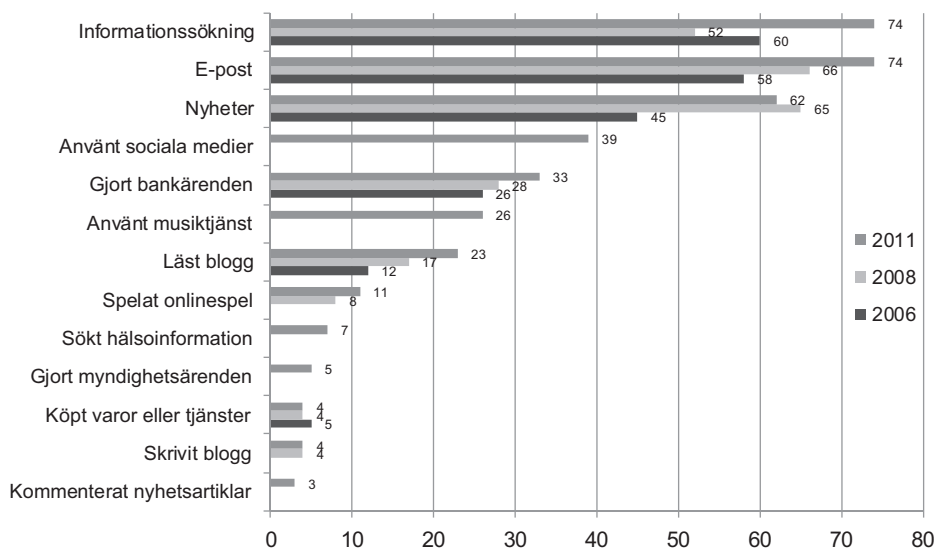
Kommentar: Frågan lyder *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna använt internet?* Frågan har sju svarsalternativ: *Ingen gång, någon gång de senaste 12 mån, någon gång i halvåret, någon gång i månaden, någon gång i veckan, flera gånger i veckan, dagligen.* I figuren redovisas de som svarat minst *flera gånger i veckan*. Antal svarande 2011: alla, 1448, 16-19 år, 56, 65-85 år, 401, låg utbildning, 250, hög utbildning, 407.

Källa: De sydsvenska SOM-undersökningarna 2004, 2006, 2008 och 2011.

Inom regionen finns vissa skillnader i frekvent internetanvändning så till vida att andelen användare är något större i sydvästra Skåne (79 procent) än i sydöstra (72 procent). Skillnaden förklaras sannolikt med befolkningsammansättningen i de olika delregionerna så till vida att det bor en större andel äldre i sydöstra Skåne och fler unga i området runt storstaden Malmö. Liknande skillnader finns också i Västra Götalands olika delregioner, där användningen är mest utbredd i storstadsområdet runt Göteborg (Bergström, 2012).

Att vara på nätet kan innebära en oändlig mängd olika saker. Där finns banken, vännerna, den kommunala servicen, skolan, reflektionerna, information om hälsa eller musik och mycket annat. Parallellt med tillgänglighetsutvecklingen via bredband och mobil och en växande användarskara växer också webben både innehållsligt och funktionellt. Fler och fler verksamheter tillgängliggör material och applikationerna för att tillgå olika typer av innehåll ökar, inte minst på mobilsidan.

Figur 2 Användningsområden, privat internetanvändning, Skåne, 2006, 2008 och 2011 (procent av befolkningen, minst någon gång varje vecka)

Kommentar: Frågan lyder *Hur ofta har du gjort följande på internet?* Frågan har sju svarsalternativ: *Ingen gång, någon gång de senaste 12 mån, någon gång i halvåret, någon gång i månaden, någon gång i veckan, flera gånger i veckan, dagligen.* I figuren redovisas de som svarat minst *någon gång i veckan*. Antal svar: 2006 3.142, 2008 3.082, 2011 1.448.

Källa: De sydsvenska SOM-undersökningarna 2006, 2008 och 2011.

I denna mängd av innehåll och relationer navigerar invånarna. Vissa användningsområden är breda och räcker långt ut i befolkningen. E-post och informationssökning i allmän mening är exempel på sådana (figur 2). Nyhetsanvändning har också en relativt stor spridning. Ett område som vuxit bara de senaste två till tre åren är användningen av sociala nätverk som exempelvis Facebook, LinkedIn och Twitter. I Skåne ägnar sig nästan fyra av tio i befolkningen åt detta åtminstone någon gång i veckan, vilket är något lägre än riksgenomsnittet (43 procent, jfr. Bergström och Wadbring, 2012).

Några områden, som exempelvis inköp och bankärenden, är mindre vanliga på veckobasis, men om man lägger till månadsanvändarna ökar andelen till 25 respektive 36 procent och ser man över hela året är det 66 procent som någon gång beställt varor eller tjänster via nätet och 72 procent som gjort bankärenden. För de områden som nämndes ovan – e-post, informationssökning, nyhetstjänster och sociala nätverk – finns endast väldigt små andelar sällananvändare. Där är man frekvent eller inte alls.

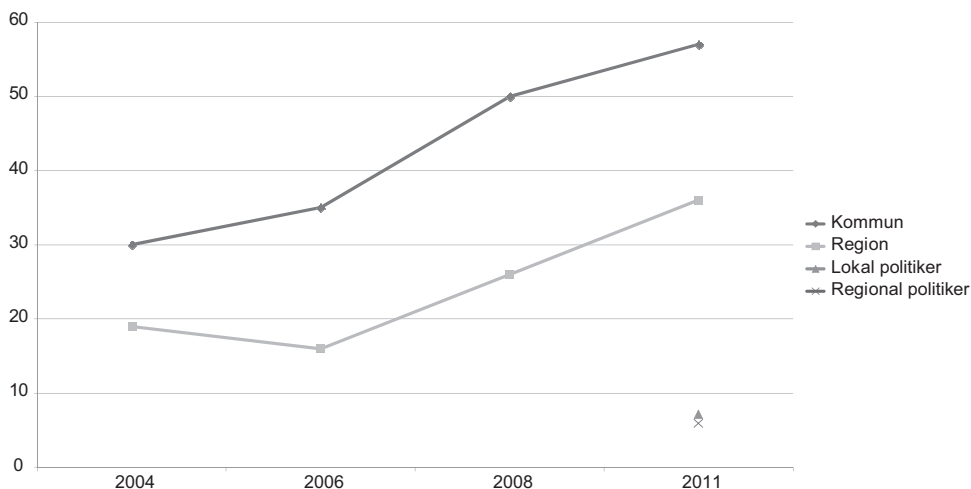
Användningen och internetvardagen ser olika ut i olika grupper. Den viktigaste faktorn som förklarar användningsinriktning är ålder. Unga människor har en bredare användning både i tid och innehåll (jfr. Internetbarometern 2011; Bergström, 2012). Unga har också en mer nöjes-, konversations- och delningsinriktad användning än vad äldre har. De har helt enkelt anammat den interaktiva webben i större utsträckning och verksamheter på och vid sidan av nätet går in och ur varandra.

Region Skåne och skånska kommuner på nätet

Den sydsvenska SOM-undersökningen möjliggör en fördjupad analys av användningen av den offentliga webben. Konkret innebär det att respondenterna fått bedöma sina vanor att besöka kommun, region och politiker på nätet och att de också fått redogöra för användning eller ärenden som lockar till regionens hemsida.

Användningen av kommunernas och regionens sajter har ökat kraftigt sedan den första mätningen 2004. Över hälften (57 procent) av invånarna i Skåne har besökt sin hemkommun på nätet åtminstone någon gång de senaste 12 månaderna och motsvarande siffra för regionen är 36 procent. Politiker – både lokala och regionala – har en förhållandevis liten andel besökare på sina hemsidor. Utvecklingen liknar den i landet som helhet (Bergström, 2011) och även den i Västra Götaland (Bergström, 2012).

Figur 3 Besök på några offentliga hemsidor, Skåne 2004-2011 (procent någon gång de senaste 12 månaderna)

Kommentar: Frågan löd *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna varit inne på någon av följande hemsidor på internet?* Frågan har sju svarsalternativ: *ingen gång, någon gång de senaste 12 mån, någon gång i halvåret, någon gång i månaden, någon gång i veckan, flera gånger i veckan samt dagligen*. I tabellen redovisas de som svarat minst *någon gång*.

Källa: De sydsvenska SOM-undersökningarna 2004, 2006, 2008 och 2011.

Att kommunen har en större andel besökare än regionen har sin naturliga förklaring i att en stor del av människors vardag levs i samröre med kommunala verksamheter. Detta blir tydligt när man jämför olika gruppers vana att besöka de undersökta sajterna. Det är till exempel betydligt vanligare att besöka hemkommunens sajter bland personer som delar hushåll med andra vuxna eller barn. Man kan då tänka sig att det i stor utsträckning handlar om verksamheter för barn. Även besök på regionens hemsida är mer utbrett bland flerpersonershushåll än i ensamhushåll.

Vidare finns ålderskillnader även i det här avseendet. Personer i åldrarna 30 till 49 år är mest benägna att besöka både kommun och region på nätet. Besöksandelarna är mer än dubbelt så stora i den här åldersgruppen som bland pensionärer, vilket sannolikt beror på dels att man befinner sig i en fas i livscykeln där nyttjandet av dessa verksamheter är större, dels att man har en mer frekvent internetvana. Däremot är det vanligare att unga människor under 30 år besöker såväl lokala som regionala politiker i något nätforum.

**Tabell 1 Användning av några offentliga hemsidor i olika grupper, 2011
(procent som besökt minst någon gång de senaste 12 månaderna)**

	Hem- kommunens sajt	Region Skånes sajt	Lokal politikers sajt	Regional politikers sajt	Minsta antal svar
Samtliga	57	36	7	6	1379
Kön:					
Kvinnor	59	39	7	6	761
Män	55	32	8	6	663
Ålder:					
16-29 år	57	40	12	11	198
30-49 år	74	45	7	5	450
50-64 år	62	37	7	7	377
65-85 år	35	21	5	4	399
Subjektiv klass:					
Arbetare	50	32	8	7	518
Lägre tjänsteman	67	41	6	5	472
Högre tjänsteman	68	41	5	5	146
Egenföretagare	61	43	5	6	123
Politiskt intresse:					
Mkt eller ganska intresserad	60	39	9	8	742
Inte intresserad	54	33	5	4	647
Hushållssammansättning:					
Ensamhushåll	43	29	8	6	246
Delar hushåll med andra	61	37	7	6	1131
Bor i hushåll med barn	60	37	7	6	1023

Kommentar: Frågan lyder *Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna varit inne på någon av följande hemsidor på internet?* Frågan har sju svarsalternativ: *ingen gång, någon gång de senaste 12 mån, någon gång i halvåret, någon gång i månaden, någon gång i veckan, flera gånger i veckan samt dagligen*. I tabellen redovisas de som svarat minst *någon gång*.

Källa: Den sydsvenska SOM-undersökningen 2011.

Sociala skillnader visar sig till viss del när man analyserar användningen beroende på subjektiv klasstillhörighet. Den grupp som utmärker sig för kommunernas och regionens hemsidor är arbetarfamiljer där användningen är något lägre än i tjänstemanna- och företagarfamiljer. Detta resultat är sannolikt en följd av att många personer som känner sig hemmahörande i den här familjeklassen är äldre och följaktligen inte har så utbredda internetvanor. Den här typen av sociala skillnader är inte på samma sätt uppenbara när det gäller politikers sajter, men då besöksandelarna är små är skillnaderna också svårtolkade.

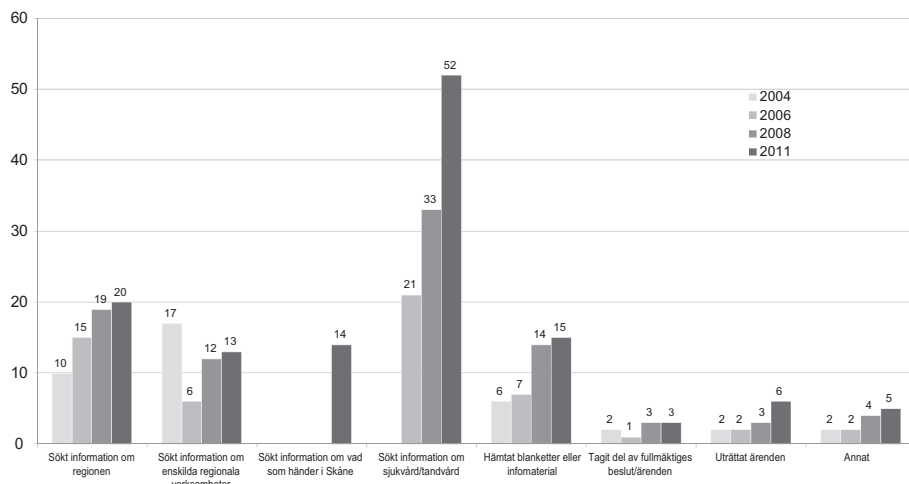

Politiskt intresse ger visst avtryck i den här användningen. Personer med mycket eller ganska stort politiskt intresse är mer benägna att besöka hemsidorna, men skillnaderna är förhållandevis små.

I den sydsvenska SOM-undersökningen har det också, sedan 2004, funnits med en fråga om vad man gör på Region Skånes hemsida. Frågan har på förhand definierade svarsalternativ samt en möjlighet att svara ”annat” (figur 4). Syftet har varit att försöka fånga nyttan genom två aspekter: informationssökning och att utträtta ärenden. Därtill mäts benägenheten att ta del av beslut – ett sätt att mäta engagemanget i regionala frågor. Härtill kan även kopplas kontakten med regionala politiker som redovisats ovan.

Det område som engagerar allra flest besökare och som ökat kraftigt över tid är sjukvårdsinformation. Över hälften av besökarna på regionens hemsida har sökt information om sjuk- eller tandvård. Det är mer än en fördubbling jämfört med mätningen 2006. Annan informationssökning – om regionen, om regionala verksamheter och om vad som händer i Skåne – utgör syftet för mellan 10 och 20 procent av sajtbesökarna. Vanligast av dessa är att söka information om regionen, där det också skett en fördubbling mellan 2004 och 2011. Information om regionala verksamheter är ett användningsområde som tvärtom minskat över tid, men då inte området definieras närmare i frågeformuläret får man räkna med att frågan kan tolkas i den kontext som råder vid tidpunkten för respektive undersökning.

Figur 4 Användningsområden på Region Skånes hemsida, 2004-2011 (procent bland användare)

Kommentar: Frågan lyder *Om du har besökt Region Skånes hemsida på internet under de senaste 12 månaderna, har du gjort något av följande?*

Källa: De sydsvenska SOM-undersökningarna 2004, 2006, 2008 och 2011.

Mer konkret vardagseffektivitet mäts genom frågorna om man hämtat blanketter eller informationsmaterial samt uträttat ärenden. Den förra är mer utbredd än den senare. I 2011 års mätning var det 15 procent som hämtat blanketter eller information och sex procent som uträttat ärenden. I båda fallen har skett en ökning över tid. Undersökningen kan inte visa hur detta nyttjande står i relation till utbudets förändring, men en kvalificerad gissning är att andelen besökare inte står i paritet med det arbete som gjorts inom offentlig sektor för att tillgängliggöra innehåll och funktioner.

Endast en liten del av besökarna på regionens sajt har för avsikt att ta del av de beslut som fattas på regional nivå. Andelen har varit på en liknande nivå sedan den första mätningen 2004. Mätt på detta vis är engagemanget för lokala frågor litet. Läger man därtill bilden av kontakten med politiker via nätet förstärks det intrycket ytterligare. Som visades ovan är det en andel på ca fem procent som kontaktat någon regionpolitiker på nätet. Det kan vara via regionens eller någon annan hemsida. Oavsett vilket är det ett av de mindre utbredda områdena i det lite större perspektivet.

Effektivt men inte engagerat

Mätt på detta vis framgår klart att det är vardagseffektivitet som lockar medborgarna till de offentliga sajterna. Detta kan sägas vara en naturlig följd av att allt fler skapar digitala vanor för sina vardagsförehavande, men också en spegling av offentliga verksamheters arbete mot en ökad digitalisering och en strävan mot att låta medborgarna själva sköta en del av servicen.

Engagemanget, som här mätts genom kontakt med politiker och vanan att följa politiska beslut, är betydligt lägre än nyttoanvändningen. I undersökningen är det emellertid mer institutionell och traditionell politik som fångas in. Det pågår naturligtvis politiska diskussioner i andra forum – i bloggar, på diskussionsforum, i sociala nätverk – som inte uppmärksammas i den sydsvenska SOM-undersökningen. Att dra slutsatsen att det politiska engagemanget är lågt går därför inte. I jämförelse med annan användning inom samma plattformar eller områden är dock skillnaden mellan vardagsnyttan och engagemanget stor, vilket är en viktig kunskap för såväl offentliga verksamheter som politiker. Om man vill engagera medborgarna och ha en mer interaktiv relation är det kanske inte de traditionella hemsidorna som är bästa kanalval, utan andra typer av digitala forum.

Ett annat viktigt resultat som analysen av skåningarnas internetanvändning visar är att tillgängligheten på nätet inte i grunden förändrar något. Livet online liknar i hög grad livet offline. Unga människor har en mer nöjesorienterad användning, är tidigare och snabbare med att lägga nya områden till sin vardag. Politiskt intresserade har fått en ytterligare arena där information kan hämtas och åsikter uttryckas. Livet, så som det tett sig tidigare, har för många människor flyttat ut på nätet och levs i två världar. Eftersom utvecklingen av både innehåll och användning ständigt

förändras är det intressant och viktigt att för framtiden ställa sig frågan vad som händer med de personer som vuxit upp med digitala miljöer som en självklar del av vardagen när de blir äldre.

Referenser

- Bergström, Annika (2011) Valår på nätet. I Holmberg, Sören, Weibull, Lennart och Oscarsson, Henrik (red) *Lycksalighetens ö*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Bergström, Annika (2012) Skilda digitala världar. I Bergström, Annika och Ohlsson, Jonas (red) *Medborgarna om välfärden*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Bergström, Annika och Wadbring, Ingela (2012) Läsare som medskapare av medieinnehåll. I Weibull, Lennart, Oscarsson, Henrik och Bergström, Annika (red) *I framtidens skugga*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Castells, Manuel (2000) *The information age: Economy, society and culture. The rise of the network society*. Malden, Mass.: Blackwell.
- Chadwick, Andrew (2006) *Internet Politics. States, Citizens and New Communication Technologies*. New York och Oxford: Oxford University Press.
- Davis, Richard (2005) *Politics Online. Blogs, Chatrooms and Discussion Groups in American Democracy*. New York och London: Routledge.
- Direktiv 2009:19. Kommittédirektiv – Delegation för e-förvaltning.
- Esaiasson, Peter och Westholm, Anders (2006) *Deltagandets mekanismer. Det politiska engagemangets orsaker och konsekvenser*. Malmö: Liber.
- Gibson, Rachel, Lusoli, Wainer och Ward, Stephen J (2005) Online Participation in the UK: Testing a 'Contextualised' model of Internet Effects. *BJPIR* 7, sid 561-583.
- Grönlund, Åke (2001). En introduktion till Electronic Government. I Grönlund, Åke och Ranerup, Agneta (red) *Elektronisk förvaltning, elektronisk demokrati. Visioner, verklighet, vidareutveckling*. Lund: Studentlitteratur.
- Internetbarometer 2011* (2012). Göteborg: Nordicom-Sverige, Göteborgs universitet. Medienotiser nr 2.
- Norris, Pippa (2001) *Digital Divide. Civic Engagement, Information Poverty and the Internet Worldwide*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Putnam, Robert D (2000) *Bowling Alone: the collapse and revival of American community*. New York: Simon & Schuster.
- SOU 2012:18. Statens offentliga utredningar: *Så enkelt som möjligt för så många som möjligt – den mjuka infrastrukturen på väg*. Betänkande av e-delegationen.
- Weibull, Lennart, Oscarsson, Henrik och Bergström, Annika (2012) I framtidens skugga. I Weibull, Lennart, Oscarsson, Henrik och Bergström, Annika (red) *I framtidens skugga*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.

ÖKADE KLYFTOR I NYHETSANVÄNDNINGEN

JONAS OHLSSON

De senaste årens utveckling inom den mediesektor som i vid mening kan benämnas nyhetsmedia präglas av en stor paradox.

Å ena sidan har utbudet av medierade nyheter aldrig varit så utvecklat och omfattande som det är i dag. Det gäller både antalet avsändare och antalet kanaler och plattformar genom vilka nyheterna förmedlas. Samtliga traditionella nyhetskällor – Sveriges Radio och Sveriges Television, de kommersiella radio- och tv-företagen och kvälls- och morgonpressen – finns i dag att tillgå i uppdaterade versioner dygnet runt via datorn, surfplattan och mobiltelefonen. Ofta är de dessutom gratis. Till detta kommer en myriad av svenska och utländska nyhetssajter, bloggar och webbforum som mer eller mindre uteslutande och mer eller mindre systematiskt ägnar sig åt någon typ av nyhetsförmedling. Utbudet av nyheter är för den genomsnittlige mediekonsumenten lika obegränsat som det är överskådligt.

Mot denna bakgrund vore det inte orimligt att gissa att också konsumtionen av nyheter ökat – allt enligt den grundläggande ekonomiska principen om att utbudet styrs av efterfrågan. Så verkar dock inte vara fallet, åtminstone inte i befolkningen som helhet. Den tid vi har till vårt förfogande när det gäller nyhetskonsumtion har av naturliga skäl förblivit den samma (jfr Mediebarometern 2011). Men förklaringen tycks mer komplicerad än så. Med ett breddat och nischat medieutbud, på internet inte minst, ökar nämligen människors möjligheter att bortprioritera sådant som är av mindre intresse, t.ex. nyheter. Mätningar från både Sverige (Shehata & Wadbring 2012) och andra europeiska länder (Blekesaune m.fl. 2012) indikerar att andelen som väljer bort traditionella nyhetsmedier faktiskt har ökat över tid. Och däri ligger alltså paradoxen. Samtidigt som vissa grupper förvisso attraheras av det ökade nyhetsutbudet med en breddad och fördjupad konsumtion som följd (Sternvik 2010), tenderar andra grupper att falla bort. Resultatet blir att samhället i allt högre utsträckning präglas av informationsklyftor, vilket i sin tur innebär ökade kunskapsklyftor. Och det, menar en tämligen samstämmig statsvetenskaplig forskarkår (jfr Strömbäck & Shehata), det är ett demokratiskt problem.

Ett av de medier där nedgången varit allra mest märkbar är det svenska mediesystemets ”grand old lady”, den prenumererade morgontidningen på papper. Sedan slutet av 1980-talet har den samlade upplagan för den svenska dagspressen minskat med omkring en tredjedel. I reella termer motsvarar det ett bortfall på omkring 1,5 miljoner dagliga tidningsexemplar (www.ts.se; Dagspressens ekonomi 2011). Med hänsyn till befolkningsutveckling innebär det att den tryckta morgontidningens utbredning i fråga om hushållstäckning är nere på de lägsta nivåerna sedan mel-

lankrigstiden. Konkurrensen från nya medier har givetvis en viktig del i nedgången. Avsaknaden av kommersiella etermedier i public service-monopolets Sverige gjorde att den svenska dagspressen under större delen av 1900-talet kunde verka i en jämförelsevis konkurrensbefriad tillvaro, på annons- såväl som på publikmarknaden. Uppkomsten av först reklamfinansierad radio och tv, därefter gratistidningar och sist men inte minst *Nätet*, har radikalt ändrat på den saken. Härutöver finns indikatorer som pekar på att det lokala innehållet – som kommit att framställas som morgontidningarnas kanske främsta konkurrensmedel gentemot andra medietyper (se Djerf-Pierre 2009) – på grund av en ökad rörlighet i det svenska samhället generellt inte längre uppfattas som lika angeläget och således värt att betala för (Weibull 2012a, 2012b).

Tillbakagången för morgonpressen får konsekvenser för nyhetsförmedlingen på lokal nivå. Trots den explosionsartade tillväxten av mediesektorn i stort är det fortfarande de lokala och regionala tidningshusen som står bakom den mest omfattande, och i flera fall enda systematiska, lokala nyhetsbevakningen (Bergström m.fl. 2005). En minskad läsekrets för de lokala tidningarna, i kombination med frånvaron av fullgoda substitut, riskerar att medföra att medborgarnas kunskap om vad som händer i lokalsamhället också minskar. På motsvarande sätt får tidningarnas granskande och opinionsbildande funktioner mindre genomslag i ett samhälle där färre läsare tar del av dem.

Syftet med det här kapitlet är att mot bakgrund av den ovan skisserade utvecklingen analysera nyhetskonsumtionen bland de boende i Skåne och identifiera de faktorer som ligger till grund för de eventuella kunskapsklyftor som en skiktad nyhetskonsumtion för med sig. Få saker talar nämligen för att situationen i Skåne, både när det gäller morgontidningsläsning och övrig nyhetskonsumtion, skulle skilja sig från den i övriga Sverige. Tidigare års mätningar har visat att det också inom den skånska befolkningen finns systematiska skillnader i människors exponering för olika nyhetsmedier (se Weibull 2010). Tonvikten i analysen ligger särskilt på konsumtionen av lokalt orienterade nyheter. Perspektivet är utvecklingen under de senaste fem åren (2006 till 2011).

Analysen sker i fyra steg. I steg ett ges en översiktlig redovisning av hur nyhetskonsumtionen såg ut i Skåne 2011, generellt såväl som i olika grupper. I nästa steg analyseras vad som har hänt med nyhetskonsumtionen sedan 2006. Vad vi söker svaret på är om klyftorna gällande användning av nyheter i det skånska samhället har ökat och i så fall i vilka avseenden. I steg tre riktas så uppmärksamheten till utvecklingen bland Skånes unga vuxna, här definierade som personer i åldern 16 till 29 år. I anammandet av nya medier är det framför allt de unga som har gått i täten. Men samtidigt som det var i de yngsta åldersgrupperna som de nya mediekanalerna först fick fotfäste, var det i samma grupper som räckvidden hos de traditionella nyhetsmedierna först började minska. Det gäller både läsningen av morgontidningar, tittandet på tv-nyheter och lyssnandet på radionyheter (Sternvik 2008; Mediebarometern 2011). Vad vi intresserar oss för i föreliggande analys är om

nedgången för de traditionella medierna är ett resultat av åldersfaktorn allena, eller om det i själva verket är så att det är vissa ungdomsgrupper som särskilt tenderar att avstå från den lokala nyhetsrapporteringen. Uppmärksamheten riktas här mot de unga skåningar som väljer att inte ta del av den lokalt orienterade journalistik som kommer till uttryck i de lokala morgontidningarnas papperstidningar och nätsajter. Vilka är dessa unga skåningar – och vad gör de istället? Det är frågor som behandlas i analysens fjärde och sista steg.

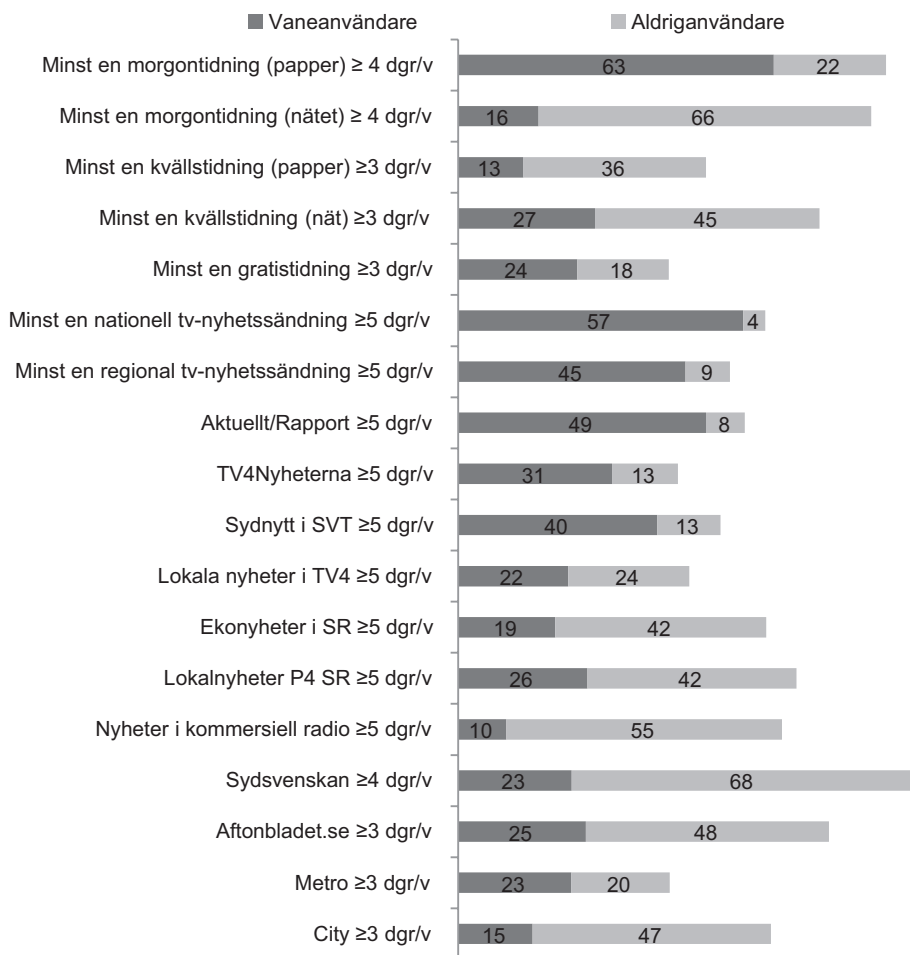
Nyhetsanvändning i Skåne 2011

I figur 1 visas hur användningen av ett antal olika nyhetsmedier såg ut bland skåningar under 2011. Figuren redovisar dels andelen vaneanvändare, dels andelen av den skånska befolkningen som inte tog del av mediet alls. Den ger därmed en översiktlig bild av både djupet och bredden i räckvidden hos de olika nyhetsmedierna.

Av figuren framgår att den tryckta morgontidningen fortsatt behåller sin tätposition bland de skånska nyhetsmedierna (jfr Weibull 2010). Nästan två tredjedelar (63 %) av den skånska allmänheten läser en betald morgontidning på papper minst fyra dagar i veckan. Morgonpressen följs på andra plats av de rikstäckande nyhets-sändningarna från Sveriges Television (SVT) och TV4, och på tredje plats av de regionala sändningarna från samma företag. Det regelbundna tittandet på nationella respektive regionala tv-nyheter ligger på 57 respektive 45 procent.

Tittar man istället på *bredden* i användningen så blir förhållandet mellan press och tv det omvända. Endast fyra procent av skåningarna anger att de aldrig tar del av nationella tv-nyheter, vilket kan jämföras med 22 procent ickeanvändare för morgonpressen. Också när det gäller räckvidden hos enskilda titlar är det tv som dominerar. SVT:s två rikstäckande nyhetsprogram, *Aktuellt* och *Rapport*, når tillsammans knappt 50 procent av den skånska publiken på en regelbunden basis. Den största skånska morgontidningen, *Sydsvenskan*, har endast hälften så många regelbundna läsare. Sju av tio skåningar läser inte *Sydsvenskan* överhuvudtaget.

På de härefter följande platserna hittar vi kvällstidningarnas nyhetssajter, gratis-tidningarna (Metro och City) och Sveriges Radios (SR) lokala nyhetssändningar. I samtliga fall ligger den regelbundna användningen på omkring 25 procent. Andelen som aldrig nås av mediet är dock klart lägst hos gratistidningarna (18 %). SR:s nationella nyhetssändning, *Dagens Eko*, har omkring 20 procent regelbundna användare. För morgontidningarnas nyhetssajter är andelen 16 procent. Två tredjedelar anger att de inte läser någon morgontidning, vare sig nationell eller lokal, på nätet överhuvudtaget. Resultaten pekar på att morgonpressen hittills inte lyckats etablera sig som något brett alternativ för nyheter på internet bland de boende i Skåne. Liknande regionala studier från Värmland och Västra Götaland pekar på att situationen är densamma på dessa platser (Weibull 2012a, 2012b).

Figur 1 Nyhetsvanor i Skåne 2011 (procent)

Kommentar: Figuren avser nyhetsmedier som regelbundet når minst 10 % av de boende i Skåne. Pga. olika formulerade svarsskalor skiljer sig definitionen av vaneanvändare något. För de dagliga gratistidningarna och kvällspressen (på papper och nät) avses läsning minst 3 dagar i veckan. Motsvarande användningsfrekvens för dagspressen (på papper och nät) är 4 dagar i veckan och för radio och tv 5 dagar. Kategorin ickeanvändare utgörs av de personer som svarat "Aldrig" på frågan om hur ofta man tar del av nyhetsmediet i fråga. Minsta antal svar: 1 448.

Källa: Den sydsvenska SOM-undersökningen 2011.

Nyhetsanvändningen i olika grupper

Figur 1 gav en översiktlig bild av den samlade nyhetsanvändningen bland de boende i Skåne. I tabell 1 redovisas istället användningen utifrån en rad olika bakgrundsfaktorer.

Hur vi väljer att ta del av nyheter påverkas av både personliga och strukturella faktorer (Weibull 1983). I takt med de senaste årens snabba utveckling på medieområdet har sådana faktorer blivit allt viktigare, något som resulterat i en allt tydligare skiktning när det gäller vilka som nås och inte nås av olika nyhetsmedier (Shehata & Wadbring 2012). De faktorer som vi tittar närmre på i det här kapitlet är kön, ålder, utbildning, politiskt intresse och vart i Skåne man bor. Läsaren bör här uppmärksamma att i några av kategorierna bygger resultaten på ett lågt antal svarande. Resultaten i tabell 1 bör därför i vissa fall tolkas med försiktighet.

Om vi inledningsvis tittar på nyhetskonsumtion bland kvinnor respektive män så bekräftas resultaten från tidigare studier. Vare sig när det gäller läsning av tryckta dagstidningar (morgon-, kvälls- och gratispress) eller konsumtion av tv- och radiosända nyheter finns det nämligen några skillnader mellan könen (Westlund 2008; Weibull 2010). De stora traditionella nyhetsmedierna karakteriseras i detta avseende av ett mycket jämlikt användande. Något annorlunda ställt är det då med nyheter på nätet. Både när det gäller Sveriges i särklass största nyhetssajt, *aftonbladet.se*, och den generella nyhetskonsumtionen på internet, är andelen vanemässiga användare högre bland män än bland kvinnor. Å andra sidan är det regelbundna läsandet av bloggar mer utbrett bland kvinnor än bland män. (Det ska här noteras att den senare kategorin är mätt på ett sätt så att den inte nödvändigtvis skiljer ut bloggar med nyhetsinriktning.) I förhållande till övriga förklaringsvariabler är de könsrelaterade skillnaderna för användningen av både nyhetssajter och bloggar att betrakta som relativt små.

Betydligt större förklaringskraft har då ålderfaktorn. För nära nog samtliga analyserade nyhetsmedier finns det stora systematiska skillnader mellan olika åldergrupper. Störst inverkan har åldern för tv:s nyhetssändningar, morgontidningar på papper och nyheter i radio. I samtliga fall ser vi en dramatisk ökning av användningen ju högre upp i åldrarna vi söker oss. Också för kvällstidningarnas pappersutgåvor skiljer sig konsumtionen i olika åldersgrupper. Här är dock inte sambandet lika rakt. Istället tycks det gå en gräns vid 50-årsstrecket, där de som är äldre än så står för en betydligt högre regelbunden konsumtion än de som är yngre.

När det gäller betydelsen av utbildning är bilden något mer komplex. Delvis beror detta på att utbildningsnivå hänger samman med ålder på ett sätt som inte är helt linjärt.¹ Störst vikt har utbildningsnivå för den nätbaserade nyhetskonsumtionen. Den vanemässiga exponeringen för nyheter på nätet är tre gånger så hög bland personer med hög utbildning jämfört med personer med låg utbildning. För nyheter i de mer traditionella nyhetskanalerna är det endast *Dagens Eko* i Sveriges Radios P1 som redovisar ett liknande mönster. I övriga fall är utfallet mindre entydigt. Undantaget är kvällspressen på papper där det finns ett negativt samband mellan utbildningsnivå och regelbunden användning.

Tabell 1 Nyhetsvanor bland olika grupper i Skåne 2011 (procent)

	Kön		Ålder				Utbildning				Politiskt intresse				Delregion							
	Kv	M	16-29 ¹		30-49		50-64		65-85		L	ML	MH	H	MPI	GPI	ISPI	IAPI	NV	SV	NO	SO
			29	21	21	16	7	6	14	18												
Minst en morgontidning (papper) ≥ 4 dgr/v	64	62	29	52	72	86	75	58	62	63	68	69	62	35	69	62	35	69	56	70	72	
Minst en morgontidning (nätet) ≥ 4 dgr/v	14	18	21	21	16	7	6	14	18	23	26	18	13	11	14	20	11	14	20	11	7	
Minst en kvällstidning (papper) ≥ 3 dgr/v	12	14	6	6	16	21	23	13	11	8	11	14	13	11	14	10	19	14	10	19	12	
Minst en gratis tidning (papper) ≥ 3 dgr/v	24	24	34	25	26	15	18	27	27	20	25	26	21	25	20	30	16	20	30	16	12	
Sydsvenskan (papper) ≥ 4 dgr/v	23	22	11	20	21	33	16	16	25	32	27	30	15	6	2	42	3	2	42	3	5	
Aftonbladet.se ≥ 3 dgr/v	22	29	38	36	21	9	10	28	30	29	31	27	23	22	25	27	28	25	27	28	15	
Metro (papper) ≥ 3 dgr/v	23	22	32	24	25	14	16	10	26	19	24	10	20	22	17	30	15	17	30	15	12	
Minst en nationell tv-nyhetssändning ≥ 5 dgr/v	58	56	21	42	64	85	71	56	57	49	67	63	50	37	59	53	59	59	53	59	65	
Minst en regional tv-nyhetssändning ≥ 5 dgr/v	47	44	16	27	52	75	66	44	46	32	49	51	41	32	48	43	45	48	43	45	53	
Aktuellt/Rapport ≥ 5 dgr/v	48	51	13	32	56	81	62	46	50	44	64	58	40	26	52	47	51	52	47	51	50	
TV4Nyheterna ≥ 5 dgr/v	31	31	16	27	34	39	39	33	32	21	35	32	28	26	34	29	31	34	29	31	33	
Sydnytt i SVT ≥ 5 dgr/v	41	39	8	20	46	72	59	38	39	30	46	46	33	25	41	39	39	41	39	39	42	
Lokala nyheter i TV4 ≥ 5 dgr/v	23	21	12	18	24	30	32	24	24	12	21	22	22	19	23	21	20	23	21	20	26	
Ekonyheter i SR ≥ 5 dgr/v	20	19	6	18	20	27	13	17	21	24	30	24	13	5	18	18	24	18	18	24	22	
Lokallyheter P4 SR ≥ 5 dgr/v	25	26	4	16	31	43	35	27	27	17	23	28	26	11	25	23	30	25	23	30	35	
Nyheter i kommersiell radio ≥ 5 dgr/v	9	10	8	15	8	4	7	12	10	9	7	10	11	5	10	9	10	10	9	10	10	
Läst blogg flera ggr/vecka	16	12	29	17	12	5	5	15	16	18	18	14	14	15	15	16	13	15	16	13	8	
Nyheter/nyhetstjänst flera ggr/vecka	43	56	58	69	47	23	20	48	57	63	61	53	44	40	47	54	44	47	54	44	37	
Antal svar	758	643	1 096	442	376	387	245	419	305	392	156	580	514	126	349	698	234	349	698	234	115	

Kommentar: I tabellen inkluderas de nyhetsmedier som regelbundet når minst 10 procent av de boende i Skåne. Förkortningar: L = låg utbildning, ML = medellåg utbildning, MH = medelhög utbildning, H = hög utbildning, MPI = mycket intresserad, GPI = ganska intresserad, ISPI = inte särskilt intresserad, IAPI = inte alls intresserad, NV = nordväst, SV = sydväst, NO = nordost, S = sydost. ¹Underlaget för åldersgruppen 16–29-åringar har breddats med svaren från den särskilda ungdomsundersökningen (se Sandra Engelbrechts kapitel i den här boken).

Källa: Den sydsvenska SOM-undersökningen 2011.

Om vi avslutningsvis tittar på mönstren i nyhetskonsumtion bland invånarna i Skånes fyra delregioner så färgas resultaten av de skillnader som finns i delregionernas befolkningssammansättning. Skånes sydöstra delar präglas här av en jämförelsevis gammal befolkning med en jämförelsevis låg genomsnittlig utbildningsnivå. I sydväst med städerna Malmö och Lund bor det istället jämförelsevis många unga och högt utbildade.² I linje med de ovan konstaterade sambanden med utbildningsnivå och ålder ser vi således att lokala nyheter i såväl tv som radio har störst spridning i sydost, och lägst spridning i sydväst. I sydväst, med en stor andel unga vuxna, har å andra sidan den tryckta morgontidningen minst räckvidd. Här finns i stället den mest utbredda användningen av näthyheter. Lägst är andelen i sydost.

Åldersklyftorna ökar

Vi kan så gå över till utvecklingen över tid. I tabell 2 visas hur nyhetskonsumtionen har förändrats i olika åldersgrupper under de senaste fem åren. Betoningen i tabellen ligger på medietyper, eller mediekategorier, snarare än på specifika titlar och kanaler.

Om vi inledningsvis koncentrerar oss på den yngsta åldersgruppen, 16–29-åringarna, de s.k. unga vuxna, så framträder en rad tydliga mönster. Det viktigaste är att nyhetskonsumtionen, så som den mäts i den här undersökningen, har minskat – i flera fall ganska avsevärt. Framförallt har nedgången drabbat den tryckta morgontidningen och regionala tv-nyheter (i SVT och TV4), med andra ord två medietyper med tydlig fokus på lokala nyheter. Minskningen av andelen regelbundna användare mellan 2006 och 2011 uppgår för de två kanalerna till 25 respektive 15 procentenheter. I relativa termer innebär det ett publikbortfall på omkring 50 procent. För morgontidningarna störs jämförelsen delvis av att frågorna ställts något annorlunda under de två åren.³ Också för Skånes dagliga gratistidningar och de rikstäckande tv-nyheterna har det skett en betydande nedgång. Det relativa bortfallet bland den unga publiken uppgår i båda fallen till omkring en av tre läsare/tittare.

En tänkbar förklaring till nedgången hos de traditionella mediekanalerna är att de unga åldersgrupperna förflyttat sin konsumtion av desamma till de nätbaserade versionerna. Tidigare studier, inte minst av kvällspressens publik, har också visat att så i många avseenden varit fallet (se t.ex. Färdigh & Westlund 2012). Denna transferering av publiken till nya kanaler verkar dock ha stannat upp, åtminstone när det gäller de unga skåningarna. Även om morgontidningarnas nätsajter ökat sin räckvidd sedan 2006 så rör det sig om en blygsam tillväxt (+2 procentenheter), vilken inte alls kompenserar för nedgången för papperstidningen. Endast 13 procent av den unga befolkningen tar regelbundet (>3 dagar/vecka) del av någon morgontidning på nätet. För den största kvällstidningssajten, *aftonbladet.se*, har konsumtionen rent av minskat något (-3 procentenheter). Detsamma gäller för det regelbundna användandet av nyhetstjänster på nätet generellt (-5 procentenheter). En mediekategori som däremot går mot strömmen är bloggar. 29 procent av skåningar i åldern 16 till 29 år läser bloggar på en regelbunden basis. Det är 11 procentenheter fler än fem år tidigare. I relativa termer motsvarar det en ökning på 70 procent.

Tabell 2 Nyhetsvanor bland olika åldersgrupper i Skåne, 2006 och 2011 (procent)

	16–29 år ¹			30–49 år			50–64 år			65–85 år		
	2006	2011	diff.	2006	2011	diff.	2006	2011	diff.	2006	2011	diff.
Minst en morgontidning (papper) ≥ 4 dgr/v	54	29	-25	69	52	-17	84	72	-12	90	86	-4
Minst en morgontidning (nätet) ≥ 6 dgr/v2	11	13	+2	10	15	+5	6	11	+5	3	4	+1
Minst en gratistidning ≥3 dgr/v	49	34	-15	30	25	-5	26	26	±0	16	15	-1
Minst en kvällstidning (papper) ≥6 dgr/v2	7	1	-6	6	2	-4	8	7	-1	9	14	+5
Aftonbladet.se ≥3 dgr/v	41	38	-3	31	36	+5	18	21	+3	6	9	+3
Minst en nationell tv-nyhets-sändning ≥5 dgr/v	33	21	-12	52	42	-10	75	64	-11	91	85	-6
Minst en regional tv-nyhets-sändning ≥5 dgr/v	31	16	-15	29	27	-2	53	52	-1	77	75	-2
Ekonyheter i SR ≥5 dgr/v	8	6	-2	18	18	±0	24	20	-4	31	27	-4
Lokalnyheter P4 SR ≥5 dgr/v	5	4	-1	18	16	-2	43	31	-12	45	43	-2
Läst blogg flera ggr/vecka	18	29	+11	5	17	+12	3	12	+9	2	5	+3
Nyheter/nyhetstjänst flera ggr/vecka	63	58	-5	59	69	+10	42	47	+5	13	23	+10
Antal svar	525	1 096		1 008	442		805	376		651	387	

Kommentar: ¹2006 ingick även 15-åringar i den yngsta åldersgruppen. ²Pga. delvis olika mätskalar i de två undersökningarna redovisas användningen av morgontidningars och kvällstidningars nätsajter minst 6 dagar i veckan (jfr tabell 1). Förändringen (*diff.*) mellan 2006 och 2011 avser absolut förändring i procentandelar.

Källa: Den sydsvenska SOM-undersökningen 2006 och 2011.

Tabellen visar att de åldersbetingade klyftorna i skåningarnas nyhetskonsumtion generellt har ökat sedan 2006. Det gäller i synnerhet de traditionella nyhetsmedierna: morgon- och kvällspress på papper samt radio- och tv-nyheter. De två största nyhetskanalerna bland skåningar generellt – morgonpressen och rikstäckande tv-nyheter – har dock gått tillbaka i samtliga åldersgrupper. Också kvällspressen på papper, gratistidningarna, regionala tv-nyheter och radion tappar publik i vissa av de äldre grupperna. Här är dock den åldersbetingade nedgången både mer begränsad och mindre entydig. Å andra sidan kan vi konstatera att tillväxten för de nätbase-rade nyhetskanalerna fortsätter i samtliga åldrar över 30. I detta avseende minskar alltså klyftorna i nyhetskonsumtion i den skånska befolkningen. En allt större del av nyhetskonsumtion bland skåningarna, oavsett ålder, förläggs i dag till nätet.

En förlorad nyhetsgeneration?

Vi har sett att unga skåningars nyhetsvanor i flera avseenden skiljer sig från äldre grupper, och att de åldersrelaterade klyftorna i fråga om nyhetskonsumtion, åtminstone i de traditionella mediekanalerna, verkar öka. Ett naturligt nästa steg i analysen är att se om dessa skillnader enbart beror på just åldersfaktorn, eller om det inom gruppen 16–29-åringar döljer sig andra systematiska skillnader som kan hjälpa oss att förklara nedgången.

I tabell 3 redovisas konsumtionen av nyheter i de vanligaste mediekanalerna bland Skånes unga vuxna. Redovisningen görs utifrån samma bakgrundsfaktorer som vi använde i tabell 1, med andra ord kön, ålder, utbildningsnivå, politiskt intresse och boenderegion. Mätpunkterna som avses är fortsatt 2006 och 2011. När det gäller ålder delar vi upp gruppen i tre ålderskohorter, som var och en omfattar fem år. En sådan indelning i ”femårsgenerationer” gör det möjligt för oss att studera hur nyhetskonsumtionen förändrats för dels de som är födda 1987 till 1991 (och som var mellan 15 och 19 år 2006 och som hunnit bli 20–24 år 2011), dels de som är födda åren 1982–86 (och som var 20–24 år 2006 respektive 25–29 år 2011). På så sätt kan vi närma oss svaret på frågan om den betydande nedgång i nyhetsanvändning vi sett bland de unga vuxna i första hand förklaras av vilken ålder man för tillfället har, eller om det finns djupare förklaringar som har att göra med när man är född (jfr Nilsson 2005; Bjur 2011).

När det inledningsvis gäller morgonpressen så ser vi att läsningen gått tillbaka kraftigt i samtliga grupper. Bland de tre åldersgrupperna har nedgången varit allra störst bland 20–24-åringarna. Den regelbundna läsningen i denna grupp har halverats på bara fem år. En bidragande faktor är att det här rör sig om en ålder då många personer flyttar hemifrån. Resultaten pekar på att unga människor i allt mindre utsträckning väljer att ta upp en morgontidningsprenumeration när de skaffar egen bostad (och själva måste stå för prenumerationsavgiften) (jfr Weibull 1983). Slutsatsen stöds av en generationsanalys: Den regelbundna morgontidningsläsningen bland personer födda 1987 till 1991 föll mellan 2006 och 2011 från 61 till 27 procent. I detta sammanhang ska dock noteras att det också i den äldre femårsgenerationen har skett en betydande tillbakagång för den tryckta morgontidningen. Den regelbundna läsningen bland personer födda i intervallet 1982–87 har sedan 2006 minskat från 55 till 27 procent. Avslutningsvis noterar vi att nedgången för morgontidningen på papper även varit högre bland kvinnor än bland män, och bland personer med litet politiskt intresse.

Tabell 3 Nyhetsanvändning bland unga vuxna i Skåne efter kön, ålder, utbildning och politiskt intresse, 2006 och 2011 (procent)

		Kön		Ålder			Utbildning		Pol. intresse	
		Kv	M	15-19 ¹	20-24	25-29	L	H	I	EI
2006	Morgontidning (papper)									
	≥ 4 dgr/v	56	52	61	55	47	55	52	58	52
	Gratis tidning ≥3 dgr/v	50	47	55	49	43	50	47	52	46
	Nationell tv-nyhetssändning ≥5 dgr/v	34	31	28	34	36	28	39	43	22
	Regional tv-nyhetssändning ≥5 dgr/v	20	23	25	20	19	21	21	28	15
	Aftonbladet.se ≥3 dgr/v	37	47	39	40	45	39	42	45	38
	Läst blogg flera ggr/vecka	19	16	24	14	15	21	16	17	20
Minsta N	302	227	170	176	183	272	244	247	271	
		Kv	M	16-19	20-24	25-29	L	H	I	EI
2011	Morgontidning (papper)									
	≥ 4 dgr/v	28	31	34	27	27	30	29	36	25
	Gratis tidning ≥3 dgr/v	35	32	37	34	30	36	31	37	31
	Nationell tv-nyhetssändning ≥5 dgr/v	22	21	16	23	25	17	26	31	15
	Regional tv-nyhetssändning ≥5 dgr/v	18	13	10	18	18	12	19	20	12
	Aftonbladet.se ≥3 dgr/v	34	42	29	40	43	34	42	41	35
	Läst blogg flera ggr/vecka	38	18	33	29	27	30	30	33	27
Minsta N	653	487	334	392	404	576	522	460	670	
		Kv	M	16-19 ¹	20-24	25-29	L	H	I	EI
Förändring										
2006/11	Morgontidning (papper)									
	≥ 4 dgr/v	-50 %	-40 %	-44 %	-51 %	-42 %	-46 %	-45 %	-39 %	-52 %
	Gratis tidning ≥3 dgr/v	-31 %	-31 %	-34 %	-31 %	-29 %	-28 %	-34 %	-30 %	-32 %
	Nationell tv-nyhetssändning ≥5 dgr/v	-37 %	-32 %	-45 %	-33 %	-31 %	-37 %	-32 %	-30 %	-32 %
	Regional tv-nyhetssändning ≥5 dgr/v	-12 %	-44 %	-61 %	-9 %	-5 %	-42 %	-8 %	-27 %	-18 %
	Aftonbladet.se ≥3 dgr/v	-9 %	-9 %	-27 %	±0 %	-4 %	-14 %	-1 %	-9 %	-9 %
	Läst blogg flera ggr/vecka	+98 %	+14 %	+36 %	+105 %	+79 %	+45 %	+95 %	+96 %	+39 %

Kommentar: ¹2006 ingick även 15-åringar i den yngsta åldersgruppen. Förändringen mellan 2006 och 2011 avser relativ förändring i procent. Förkortningar: L = låg utbildning, H = hög utbildning, I = intresserad av politik, EI = ej intresserad av politik. Hög utbildning har här definierats som någon form av eftergymnasial utbildning. I kategorin Intresserad av politik ingår de som på frågan om hur intresserade de i allmänhet är av politik svarat antingen "Mycket intresserad" eller "Ganska intresserad". Till kategorin Ej intresserad av politik har förts de som på samma fråga svarat antingen "Inte särskilt intresserad" eller "Inte alls intresserad".

Källa: Den sydsvenska SOM-undersökningen 2006 och 2011.

Också Skånes gratistidningar och de rikstäckande nyhetssändningarna i tv har fått kännas vid en minskad räckvidd bland de unga skåningarna. Men jämfört med situationen för morgonpressen är nedgången både mindre och mer jämnt fördelad. Det enda undantaget är tv-tittandet bland de allra yngsta. Den regelbundna exponeringen för rikstäckande tv-nyheter har bland 16–19-åringar nära nog halverats sedan 2006 och är 2011 nere på 10 procent. Än mer betydande är åldersfaktorn för konsumtionen av regionala tv-nyheter. Den återkommande publiken i nyss nämnda åldersspann har på fem år minskat med över 60 procent. Resultaten i tabellen pekar på att minskningen varit särskilt stor bland män i övre tonåren. Också i fallet *aftonbladet.se* har den regelbundna användningen gått tillbaka mest bland de allra yngsta. Fortsatt gäller dock att unga män i högre utsträckning än kvinnor besöker nyhetssajten. För bloggar, däremot, gäller det rakt omvända förhållandet. Den regelbundna användningen bland unga kvinnor har på fem år dubblats (+98 %). Ökningen bland männen har varit klart mer begränsad (+14 %). Att läsa bloggar var 2011 dubbelt så vanligt bland unga kvinnor som bland unga män. Tittar vi istället på utvecklingen hos de olika femårskohorterna så ser vi att blogggläsandet i första hand har ökat bland dem födda 1982–86. Andelen regelbundna användare har här stigit från 14 till 27 procent. Bland de födda 1987–91 har ökningen varit mer måttlig (+5 procentenheter). Gruppen var å andra sidan den grupp där blogggläsandet var klart mest utbrett redan år 2006. Fem år senare har de övriga generationerna kommit ikapp och idag är blogggläsandet betydligt jämnare utbrett mellan åldrarna. De senaste årens ökning innebär att det regelbundna blogggläsandet bland unga vuxna i Skåne nu tycks ligga på samma nivå som konsumtionen av tryckta morgontidningar.

Nätet: substitut, komplement eller varken eller?

Den prenumererade tryckta morgontidningen har i snart två århundraden spelat en avgörande roll när det gäller att sprida information om vad som händer och sker i lokalsamhället. Den svenska morgontidningens position på den lokala nyhetsmarknaden har i internationella jämförelser varit mycket stark (Hallin & Mancini 2004). Trots den explosion av nya medier och mediekanaler som vi sett sedan början av 1990-talet kvarstår lokalpressen som det mest omfattande alternativet för lokal nyhetsförmedling och opinionsbildning. Kampen om mediepublikens tid och pengar har i begränsad utsträckning kommit att utspelas med lokala nyheter som konkurrensmedel.

I takt med att morgontidningarnas pappersupplagor har fallit har tidningsföretagens försök att locka till läsning på nätet ökat. Nära nog samtliga svenska dagstidningar har under det senaste decenniet expanderat och utvecklat innehållet på sina nätsajter (Westlund 2011). I flera fall har de unga läsarna utgjort en nyckelpublik (Sternvik 2010). Ur ett demokratiskt perspektiv behöver alltså inte en nedgång för papperstidningen nödvändigtvis vara skadlig. Det lokalt orienterade nyhetsmaterialet får så

säga bara en ny förpackning. I och med att innehållet på morgontidningarnas sajter i stor utsträckning kommit att förbli gratis ökar också potentialen att nå grupper som inte anser sig ha råd med en tidningsprenumeration.

2011 års sydsvenska SOM-undersökning visar emellertid att morgontidningarnas nätsajter i begränsad utsträckning lyckats locka till sig de unga skåningar som övergivit tidningen på papper. I tabell 4 analyseras relationen mellan läsningen på papper på nätet bland unga skåningar år 2006. I tabell 5 redovisas samma förhållande fem år senare. År 2006 uppgav 80 procent av de unga skåningarna att de läste en morgontidning på papper åtminstone en dag i veckan. Motsvarande andel för läsning av morgontidningar på nätet var 36 procent. 2011 har läsningen på papper minskat med omkring 30 procent (25 procentandelar), medan nätläsningen stannat kvar på samma nivå (35 procent).⁴

Av de totalt 20 procent som aldrig eller sällan läste en morgontidning på papper år 2006 sade sig ungefär en tredjedel istället läsa tidningen på nätet (minst 1 dag/vecka). I absoluta tal innebar det att sju procent av de unga skåningarna valde att läsa morgontidningen mer eller mindre enbart på nätet. Fem år senare har den andelen dubblerats, till 15 procent. Under samma tid har andelen som endast läser tidningen på papper minskat från 51 till 35 procent. I båda fallen pekar alltså resultaten mot en förflyttning av tidningarnas läsare från papper till webb.

Tabell 4 Läsning av morgontidning på papper och webb bland unga (15–29 år) boende i Skåne, 2006 (N=535)

		Nätet		
		3-7/vecka	1-2/vecka	Mer sällan/aldrig
Papper	4-7/vecka	11 %	8 %	36 %
	1-3 vecka	6 %	4 %	15 %
	Mer sällan/aldrig	4 %	3 %	14 %

Tabell 5 Läsning av morgontidning på papper och webb bland unga (16–29 år) boende i Skåne, 2011 (N=1144)

		Nätet		
		4-7/vecka	1-3/vecka	Mer sällan/aldrig
Papper	4-7/vecka	7 %	4 %	18 %
	1-3 vecka	5 %	4 %	17 %
	Mer sällan/aldrig	10 %	5 %	31 %

Men tabellerna vittnar också om en annan parallell utveckling. Andelen av Skånes unga befolkning som läser tidningen på vare sig papper eller nätet har mellan 2006 och 2011 mer än dubblats, från 14 till 31 procent. Annorlunda uttryckt har morgontidningars samlade räckvidd sjunkit från 86 procent (på en veckobasis) till 69 procent. Nedgången gäller även den andel av de unga vuxna som både läste tidningen på papper och på nätet (minst en dag/vecka). Den gruppen har minskat från 29 till 20 procent. Sammantaget innebär detta att morgonpressens nätsajter lyckats fånga upp en dryg tredjedel av bortfallet på papper under perioden. Resterande två tredjedelar har gått förlorade.

Sociokulturella faktorer bakom ickeläsningen

Ett av de mest entydiga resultaten i det här kapitlet om skåningars nyhetskonsumtion är den dramatiska nedgången bland de yngsta grupperna när det gäller exponeringen för mediekanaler med ett företrädesvis lokalt eller regionalt innehåll. Den tryckta morgontidningen och regionala tv-nyheter hör till de stora förlorarna i kampen om den unga publiken som den utspelats under de senaste fem åren. Kapitlet har visat att en allt större andel av den unga skånska befolkningen, självmant eller ej, inte nås av de traditionella lokalt orienterade nyhetskanalerna. I detta avslutande avsnitt riktas uppmärksamheten mot just denna grupp. Vad vi specifikt tittar på är den tredjedel av den unga skånska befolkningen som sällan eller aldrig exponeras för den nyhetsbevakning som bedrivs av Skånes lokala tidningsföretag. Hur skiljer den sig från den övriga unga skånska befolkningen?

Tabell 6 innehåller en karakterisering av icke-tidningsläsare (på papper eller nät) i förhållande till tidningsläsare bland skåningar i åldern 16–29 år. Redovisningen görs utifrån en rad olika bakgrundsfaktorer.

Tabellen visar att gruppen icke-läsare i flera avseenden avviker från tidningsläsarna. De rent demografiska faktorerna ålder och kön förefaller likafullt ha liten betydelse i sammanhanget. Av avsevärt större betydelse är då faktorer av en mer sociokulturell karaktär. Bland gruppen ickeläsare finns en överrepresentation av personer med låg utbildning (här definierat som max gymnasium) och arbetarbakgrund. Utbildningsfaktorn bidrar till att förklara de stora variationerna i de olika delregionerna. Som framgår av tabellen är andelen ickeläsare tydligt underrepresenterade i sydväst, vilken är den delregion där klart störst andel av de unga gått vidare till eftergymnasiala studier.⁵ Tabellen visar också att andelen ickeläsare är något högre bland personer utan svenskt medborgarskap, liksom personer i ensamhushåll. I båda fallen är dock skillnaderna att betrakta som små.

Tabell 6 En karakterisering av tidningsläsare och icke tidningsläsare bland unga vuxna i Skåne, 2011 (procent)

		Icke tidningsläsare	Tidningsläsare	Differens
Kön	Kvinna	60	56	+4
	Man	40	44	-4
Ålder	16–19 år	29	31	-2
	20–24 år	34	34	±0
	25–29 år	37	35	+2
Delregion	Nordost	17	13	+4
	Nordväst	26	20	+6
	Sydost	7	7	±0
	Sydväst	49	61	-12
Utbildning	Låg	59	50	+9
	Hög	41	50	-9
Bakgrund	Svensk medborgare	88	93	-5
	Arbetaruppväxt	53	45	+8
	Bor ensam	19	16	+3
Politiskt intresse	Intresserad	29	46	-17
	Ej intresserad	71	54	+17
Ideologisk orientering	Till vänster	27	29	-2
	Varken vänster el. höger	41	32	+9
	Till höger	32	39	-7
Partisynpati (topp 4)	SD	18	10	+8
	S	18	21	-3
	M	24	29	-5
	MP	20	19	+1
Övr. nyhetsanvändning	Gratistidning, ≥1 dag/v	47	61	-14
	Nyheter på nätet, ngn gång/vecka	58	81	-23
	Lokala tv- el. radionyheter, ≥1 dag/v	44	61	-17
Antal svar		350	794	

Kommentar: I kategorin tidningsläsare ingår samtliga 16–29-åringar som angett att de läser en morgontidning, på papper eller på nätet, minst 1 dag i veckan. Frågan inkluderar både skånska och nationella morgontidningar. Differensen mellan icke tidningsläsare och tidningsläsare avser differens i procentandelar. För partisynpati redovisas resultatet för de fyra populäraste partierna i åldersgruppen.

Källa: Den sydsvenska SOM-undersökningen 2011

Också politiskt intresse slår igenom med full kraft. Andelen som anser sig vara lite eller inte alls intresserade av politik är kraftigt överrepresenterade bland ickeläsarna. När det gäller politisk *orientering* finns det däremot inga tydliga skillnader

som går att koppla till om personen i fråga definierar sig till vänster eller till höger. Dock är de personer som säger sig stå vare sig till vänster eller höger tydligt överrepresenterade bland ickeläsarna. I detta avseende verkar det alltså finnas ett visst samband mellan tidningsläsning och benägenheten att vilja/kunna positionera sig längs den traditionella vänster-högerskalan. Också i fråga om partisympati finns vissa systematiska skillnader. Om vi begränsar analysen till de fyra mest populära partierna bland unga skåningar – Moderaterna, Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Sverigedemokraterna – så är M och S något underrepresenterade bland ickeläsarna. SD däremot är kraftigt överrepresenterade. För MP är skillnaderna mellan läsare och ickeläsare försumbara.

Avslutningsvis i tabellen visas benägenheten att ta del av andra nyhetsmedier, i det här fallet lokala radio- eller tv-nyheter, gratistidningar och nyhetssajter på nätet. I samtliga fall är ickeläsarna av morgontidningar kraftigt underrepresenterade också i publiken för de andra medierna.

Slutsatser

Betydelsen av nyhetsmedia kan betraktas utifrån både ett individ- och ett samhällsperspektiv. För den enskilde medborgaren erbjuder medierna en möjlighet att orientera sig om omvärlden, lokalsamhället inte minst. Att man vill informera sig om vad som händer på orten eller i kommunen man bor har varit traditionellt varit ett av de viktigaste argumenten till att man tar del av lokala medier (Weibull 1983; Bergström m.fl. 2005). Om vi istället höjer blicken från den enskilde individen till befolkningen i stort aktiveras en större samhällsfunktion för nyhetsmedia. Betydelsen av en välorienterad och informerad befolkning är central för den representativa demokratin (Van Deth & Elff 2004). De nyhetsförmedlande medierna har därför en viktig roll också i det demokratiska systemet i det att de förser medborgarna med information om politiska aktörer, skeenden och frågor.

Men betydelsen hos nyhetsmedia tycks sträcka sig längre än den rena informations-spridningen. Mycket tyder på att exponering för nyhetsmedier faktiskt ökar människors intresse för politik (Strömbäck & Shehata 2010), vilket i sin tur är en viktig förutsättning för både politiskt kunskap (Eveland & Scheufele 2000) och politiskt deltagande (Holmberg & Oscarsson 2004). En ökad räckvidd för de svenska nyhetsmedierna kan därmed väntas ha positiva effekter för det politiska engagemanget i landet. Omvänt skulle en situation där allt färre medborgare tar del av nyhetsmedia riskera att få negativa konsekvenser för det sätt på vilket demokratin fungerar.

Med utgångspunkt i dessa premisser har det här kapitlet analyserat nyhetsanvändningen bland de boende i Skåne. Betoningen har legat på de yngre delarna av befolkningen – mer specifikt personer i åldern 16 till 29 år. Anledningen till det är att det är i dessa led vi ser de största förändringarna när det gäller nyhetskonsumtionens utveckling under det senaste decenniet. Kapitlet har visat att exponeringen för de sedan länge dominerande svenska nyhetsmedierna, morgontidningen och nyhets-

sändningarna i SR och SVT, har minskat dramatiskt i de yngsta åldersgrupperna. Under de senaste fem åren har publiken i flera fall mer än halverats. Möjligheten att istället ta del av nyheter på internet tycks endast i begränsad omfattning ha kunnat hindra publik tappet.

Allra störst har nedgången varit för de medier som har ett uttalat lokalt eller regionalt fokus, dvs. den lokala morgonpressen och SR:s och SVT:s lokala radiosändningar. En stor del av förklaringen tycks ligga i åldersfaktorn i sig. Likafullt ger den inte hela sanningen. Resultaten pekar på att det i den skånska befolkningen finns tydliga informationsklyftor inte bara mellan unga och gamla, men också *inom* gruppen unga vuxna. Exponeringen för nyhetsmedier tycks vara systematiskt lägre i vissa delar av den unga befolkningen. Detta gäller inte minst morgonpressen, som särskilt analyserades i kapitlet. Resultatet tyder på att de faktorer som traditionellt visat sig vara styrande för svenskars benägenhet att läsa morgontidningar – inte minst utbildningsnivå, politiskt intresse och social klass (se Weibull 1983) – tycks få allt större betydelse för om unga skåningar tar del av morgontidningar eller inte.

Det svenska mediesystemet har i internationella jämförelser karaktiserats av en mycket jämlik konsumtion, med utbredd räckvidd och få elitmedier (Hallin & Mancini 2004). Mycket tyder på att så i allt lägre utsträckning är fallet. Vilka effekter den allt mer splittrade nyhetskonsumtionen får för det svenska samhället, på den nationella nivån såväl som på den lokala, är en av de viktigaste frågorna för medieforskningen framgent.

Noter

- ¹ Snarare rör det sig om en delvis u-format relation, där andelen med hög utbildning (universitetsstudier eller motsvarande) är högst i de mellersta åldersgrupperna (30–64 år). När det gäller den lägsta utbildningsnivån (max grundskola eller motsvarande) däremot, blir dock förekomsten betydligt vanligare ju högre upp i åldrarna vi söker oss.
- ² Medelåldern bland de svarande i 2011 års sydsvenska SOM-undersökning uppgick till 52,5 (år) i nordväst, 49,8 i sydväst, 51,8 i nordost och 54,4 i sydost. Genomsnittet för hela Skåne var 51,2 år. Andelen med eftergymnasiala studier (eller motsvarande) var i samma undersökning 43 procent i nordväst, 62 procent i sydväst, 43 procent i nordost och 33 procent i sydost. Genomsnittet var här 52 procent.
- ³ År 2006 utgick frågeformuleringen från fasta svarsalternativ med tidningsnamn, vilket erfarenhetsmässigt visar sig dra upp andelen läsare något.
- ⁴ Delvis olika skalor omöjliggör direkta jämförelser av den mer regelbundna läsningen åren 2006 och 2011. Därför koncentrerar vi oss huvudsakligen på läsningen minst 1 dag/vecka, ett alternativ som förekom i båda undersökningarna.

- ⁵ Andelen som angett sig ha gått vidare till eftergymnasiala studier uppgår till 58 procent i sydväst, 33 procent i nordväst, 39 procent i nordost och 25 procent i sydost. Snittet för Skåne som helhet var 48 procent.

Referenser

- Bergström, A., Wadbring, I. & Weibull, L. (red) (2005). *Nypressat*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet.
- Bjur, J. (2011). ”Radio mot strömmen”, i S. Holmberg, L. Weibull & H. Oscarsson (red). *Lycksalighetens ö*. Göteborg: SOM-institutet.
- Blekesaune, A., Elvestad, E. & Aalberg, T. (2012). ”Tuning out the world of news and current affairs – an empirical study of Europe’s disconnected citizens”. *European Sociological Review*, 28(1):110–126.
- www.ts.se. *Tidningsstatistik AB*.
- Dagspressens ekonomi 2011* (2012). Stockholm: Presstödsnämnden.
- van Deth, J. W. & Elff, M. (2004). ”Politicisation, economic development and political interest in Europe”. *European Journal of Political Research*, 43: 477–508.
- Djerf-Pierre, M. (2009). ”Management i en komplex medievärld”, i M. Djerf-Pierre & L. Weibull (red). *Ledarskap i framgångsrika tidningsföretag*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet.
- Eveland, W. P. & Scheufele, D. A. (2000). ”Connecting news media use with gaps in knowledge and participation”. *Political Communication*, 17:215–237.
- Färdigh M. A. & Westlund, O. (2012). ”Kvällspressen från ett 360°-perspektiv i olika generationer”, i L. Weibull, H. Oscarsson & A. Bergström (red). *I framtidens skugga*. Göteborg: SOM-institutet.
- Hallin, D. C. & Mancini, P. (2004). *Comparing media systems: Three models of media and politics*. Cambridge & New York: Cambridge University Press.
- Holmberg, S. & Oscarsson, H. (2004). *Väljare. Svenskt väljarbeteende under 50 år*. Stockholm: Norstedts juridik.
- Mediebarometern 2011* (2012) Göteborg: Nordicom, Göteborgs universitet.
- Nilsson, Å. (2005). ”Tidningsläsandets åldrar och generationer”, i A. Bergström, I. Wadbring & L. Weibull (red) (2005). *Nypressat*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet.
- Shehata A. & Wadbring, I. (2012). ”Allt fler står utanför tidningsvärlden”, i L. Weibull, H. Oscarsson & A. Bergström (red). *I framtidens skugga*. Göteborg: SOM-institutet.
- Sternvik, J. (2010). ”Ungas nyhetskonsumention – i en föränderlig nyhetsvärld”, i S. Holmberg & L. Weibull (red). *Nordiskt ljus*. Göteborg: SOM-institutet.
- Strömbäck, J. & Shehata, A. (2010). ”Media malaise or a virtuous circle? Exploring the casual relationships between news media exposure, political news attention and political interest”. *European Journal of Political Research*, 49:575–597.

- Weibull, L. (2010). "Gamla och nya medier i Skåne", i S. Johansson (red) *Regional demokrati. Om politik och medier i Skåne*. Göteborg: SOM-institutet.
- Weibull, L. (2012a). "Den lokala morgontidningen igår, idag och imorgon", i L. Nilsson, L. Aronsson & PO Norell (red). *Värmländska landskap*. Karlstad: Karlstad University Press.
- Weibull, L. (2012b). "Vad händer med de tryckta morgontidningarna?", i A. Bergström & J. Ohlsson (red). *Medborgarna om välfärden*. Göteborg: SOM-institutet.
- Westlund, O. (2011). *Cross-media news work – sensemaking of the mobile media (r) evolution*. Göteborg: JMG, Göteborgs universitet.

SYNEN PÅ SKÅNE, DANMARK OCH ÖRESUNDSREGIONEN

LENNART WEIBULL

I januari 2011 var det sex motorcyklister som passerade Öresundsbron, däremot var det 464 901 bilar. Siffrorna för helåret visade att det var nästan sju miljoner fordon som kört över bron 2011. Det var mer än dubbelt så många som tio år tidigare (<http://se.oresundsbron.com/page/1284#>). Det konsortium som driver verksamheten har som sin vision ”att Öresundsregionen blir ett kraftcentrum som gör den attraktivare att besöka och att leva och arbeta i” och att ”Öresundsbron dagligen ska bygga nya broar – ekonomiskt, kulturellt och mentalt” (<http://se.oresundsbron.com/page/986>).

Trafiken över bron har alltså ökat markant sedan invigningen år 2000 – trots kritiken mot höga broavgifter. Det är uppenbart att många resenärer upplevt bron som en effektiv väg mellan Sverige och Danmark. Studier av mediernas bild av bron visar att den i huvudsak är positiv och att den uppfattas som en viktig komponent i Öresundsregionens tillväxt (Falkheimer, 2004:202f). Men frågan är om bron även bidragit till det kulturella och mentala brobygget som brokonsortiet lyfter fram i sin vision. Spelar Danmark en större roll i skåningarnas medvetande idag än för ett decennium sedan?

Syftet med artikeln är att belysa i vilken utsträckning skåningarnas syn på omvärlden har förändrats. I fokus står synen på Danmark, men utgångspunkten är inte att Öresundsbron i sig behöver ha haft någon avgörande betydelse utan tanken är snarast att pröva i vilken utsträckning det överhuvudtaget finns någon tendens till ett ökat Danmarksintresse i Skåne – och hur det intresset ser ut i olika grupper och i olika delar av regionen. Eftersom tidigare studier klart visat att Skåne ingalunda är homogent när det gäller synen om omvärlden, särskilt inte i synen på Danmark (Weibull, 2010a), är det dock nödvändigt att bredda perspektivet. Vi måste ta vårt avstamp i frågan om hur skåningarna ser på Skåne innan vi kan gå vidare och studera hur de ser på Danmark och Öresundsregionen – och hur deras omvärldsuppfattning eventuellt har ändrat sig mellan 2004 och 2011.

Underlaget för analysen är frågeundersökningarna i Skåne-regionen 2004 och 2011. Artikeln tar sitt avstamp i de data om skåningarnas syn på Danmark som redovisades i boken *Nya gränser* (Antoni, 2006; jfr Weibull, 2010a). Som framgår avser jämförelsen inte en full tioårsperiod, men bör ändå kunna ge en fingervisning om förekomsten av förändringsmönster.

Nyhetsintresse i Skåne

I analyserna av det skånska nyhetsintresset har regionen delats upp i fyra delar: nordväst med Helsingborg, sydväst med Malmö, nordost med Kristianstad och sydost med Ystad.¹ Frågan gäller i vad mån man det är viktigt att följa med i de större nyheterna från respektive område. Samma fråga och samma analys har använts för jämförelserna mellan 2004 och 2011.² Om vi ser på det samlade intresset i Skåne gäller de största andelarna inte oväntat sydvästra Skåne både 2004 och 2011. Knappt 30 procent anser det vara mycket viktigt och omkring 45 procent att det är ganska viktigt med större nyheter därifrån (tabell 1). Därefter kommer Nordvästskåne med en knapp fjärdedel mycket viktigt och drygt två femtedelar ganska viktigt. Förklaringen till de högre andelarna är att detta också är de delar av regionen som har störst befolkning.

Tabell 1 Intresse för nyheter från olika områden i Skåne 2004 och 2011 (procent)

	Mycket viktigt		Ganska viktigt		Inte särskilt viktigt		Inte alls viktigt		Totalt		Antal svar	
	2004	2011	2004	2011	2004	2011	2004	2011	2004	2011	2004	2011
Nordvästra Skåne	26	22	42	42	25	28	7	8	100	100	3 134	1 364
Sydvästra Skåne	34	28	44	46	18	20	4	6	100	100	3 121	1 367
Nordöstra Skåne	19	13	41	43	32	34	8	10	100	100	3 067	1 350
Sydöstra Skåne	20	15	46	45	28	31	6	9	100	100	3 091	1 359

Kommentar: Frågan lyder: "Hur viktigt anser du det vara att känna till de större nyheterna från följande områden:..."

Källa: Den regionala SOM-undersökningen i Skåne 2004 och 2011.

Beträffande skillnaden mellan 2004 och 2011 kan noteras en viss minskning i nyhetsintresset för samtliga områden, särskilt i fråga om andelen för mycket viktigt. Det är svårt att bedöma vad som ligger bakom förändringen, men en del tyder på att det snarast är siffrorna för 2004 som ligger högt. Frågan låg då i ett block med frågor om nyheter, vilket kan ha dragit upp intresset.³ Samtidigt tyder jämförelser i fråga om nyhetsanvändningen 2004 och 2011 (jfr Jonas Ohlssons kapitel om nyhetsvanor i denna volym) också ett visst minskat nyhetsintresse. Behandlar vi mycket och ganska viktigt tillsammans är det därför rimligt att tala om att det skett en mindre försvagning.

Intresset för att följa de större nyheterna påverkas av var man bor. I varje delregion prioriterar de som bor där nyheter från den mer än nyheter från andra områden. Andelen som har minst ett ganska stort nyhetsintresse för det egna området ligger på omkring 90 procent – störst i nordväst med 93 procent. När det gäller andelen

som anser att nyheter från den egna regionen är mycket viktigt är skillnaderna mellan de fyra delregionerna betydligt större – från 57 procent i nordväst till 40 procent i nordost. Den låga siffran i nordost förklaras till stor del av att framför allt de boende i Hässleholm i mindre utsträckning är intresserade av Nordostskåne – bland boende i Hässleholms kommun anger 29 procent att Nordostskåne är mycket viktigt, i jämförelsen med 52 procent i Kristianstad.⁴

Det finns även viktiga demografiska skillnader mellan olika områden att ta hänsyn till. Ett generellt mönster är att yngre uppfattar det som mindre viktigt att följa nyheter inom det egna området än vad de äldre gör. Skillnaderna är relativt stora mellan områdena (tabell 2). Bland svarande under 30 år 2011 ligger andelen mycket viktigt på mellan 35 och 40 procent, bland pensionärerna omkring hälften eller högre. Det är samma mönster som visat sig i tidigare studier (Björkqvist Hellingwerf och Weibull, 1995). Yngre tenderar att vara mera kosmopolitiskt och äldre mera lokalt inriktade (Merton, 1949; jfr Lindell och Jansson, 2012). Här finner vi en förklaring till den större andelen lokalintresserade bland nordvästskåningarna: i Nordvästskåne ligger särskilt de äldsta högt samtidigt som andelen pensionärer där är större än i övriga delregioner. För Sydvästskåne är bilden den omvända: de yngsta har relativt låga andelar för lokalintresse samtidigt som den delregionen har den största andelen unga. Siffrorna för sydväst dras ytterligare ner av att omkring tio procent av de svarande där har vuxit upp utanför Norden och att dessa generellt har ett lägre intresse för området där de bor.

Tabell 2 Nyhetsintresset för egen delregion i olika grupper 2004 och 2011 (procent mycket stort intresse)

	Nordvästra Skåne		Sydvästra Skåne		Nordöstra Skåne		Sydöstra Skåne	
	2004	2011	2004	2011	2004	2011	2004	2011
Samtliga	61	49	49	39	51	35	56	44
Kvinnor	64	48	51	40	54	35	59	43
Män	57	50	47	39	49	36	52	46
15 – 29 år	43	35	41	36	37	29	53	40
30 – 49 år	61	43	49	39	48	38	47	(30)
50 – 64 år	63	65	50	41	58	36	58	(44)
65 – 85 år	71	69	56	53	64	48	63	(66)
Lågutbildad	64	59	52	40	53	37	60	(59)
Medellågutbildad	61	44	46	34	48	35	54	43
Medelhögutbildad	63	42	48	37	59	34	58	(34)
Högutbildad	54	59	50	47	49	39	55	(43)
<i>Subjektiv familjeklass</i>								
Arbetarfamilj	61	45	47	32	48	36	56	44
Tjänstemannafamilj	59	61	50	45	55	39	(58)	(42)
Högre tjänstemannafamilj	61	51	48	50	(53)	(35)	(53)	(36)
Företagarfamilj	63	35	53	41	(60)	(38)	(70)	(41)

Kommentar: ( ) = antal svarande är lägre än 50.

Källa: Den regionala SOM-undersökningen i Skåne 2004 och 2011.

I tabell 2 finns även en jämförelse med 2004. Även om andelarna då var något högre är mönstret i de olika grupperna i stort sett detsamma. Det kan möjligen noteras att skillnaden mellan kvinnor och män var större 2004 än 2011 genom att kvinnorna genomgående var mer nyhetsintresserade än männen.

Det finns även möjlighet att studera hur nyhetsintresset ser ut mellan de olika delarna av Skåne. I figur 1 redovisas hur stor andel av de boende i de fyra delregionerna som anser det mycket eller ganska viktigt att ta del av nyheter från andra områden. Figur 1 redovisar vad vi kan kalla för skåningarnas mentala nyhetskarta (Gould, 1975; jfr Björkqvist Hellingwerf och Weibull, 1995; Weibull, 2010a; Lindell och Jansson, 2012) för 2011. För varje delregion anges andelen som anser nyheterna från det egna området viktiga och hur stor andel av de boende som bedömer nyheterna från övriga områden som viktiga. Om vi tar Nordvästskåne som exempel kan vi således se att 93 procent anser att nyheterna från det egna området är viktiga, att 57 procent anser nyheter från Sydvästskåne viktiga, medan motsvarande andelar för Nordostskåne och Sydostskåne är 50 respektive 48 procent.

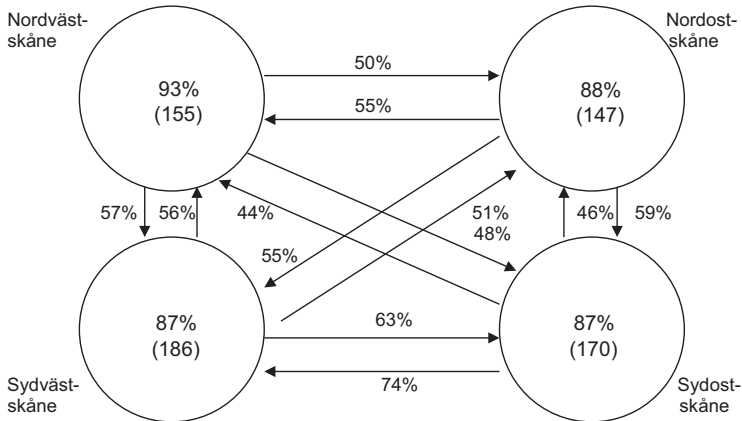
På basis av allmänhetens geografiska prioriteringar kan vi även skapa ett attraktivitetsindex för varje delregion. Indexet som anges inom parentes består av summan av de andelar som anser det minst ganska viktigt att följa nyheterna från delregionen. Det framgår att Sydvästskåne ligger högst – 186. Delregionen har också plusvärden mot var och en av de tre andra regionerna. Resultatet är knappast överraskande – sydvästra Skåne är på många sätt navet i regionen och även om området ligger i regionens sydvästra hörn är Malmö ändå centrum för det skånska kommunikationsnätet. Den andra ytterligheten är nordöstra Skåne som ligger lägst i attraktivitetsindex (147) och har minus i sina relationer till övriga delregioner – boende i nordost bedömer var och en av de andra tre delregionerna viktigare än dessa bedömer Nordostskåne. Den största skillnaden finns i relation till Sydostskåne: 59 procent av nordostskåningarna har intresse för sydost, medan bara 46 av de boende i sydost är intresserade av nordost; deras intresse är i betydligt större utsträckning (74 procent) riktat mot sydväst.

Motsvarande analys kan även göras på grundval av andelen som anser det mycket viktigt med nyheter från olika delar av Skåne. Mönstret är exakt detsamma, men särskilt nyhetsintresset för andra regioner ligger relativt lågt. Endast tre av de åtta relationerna överstiger tio procent – intresset för Sydvästskåne bland boende i sydost (25 procent) och nordväst (14 procent) samt intresset för sydost bland boende i sydväst. En närliggande slutsats av de ömsesidigt höga andelarna mellan Sydväst- och Sydostskåne är att detta uppfattas som *ett* område.

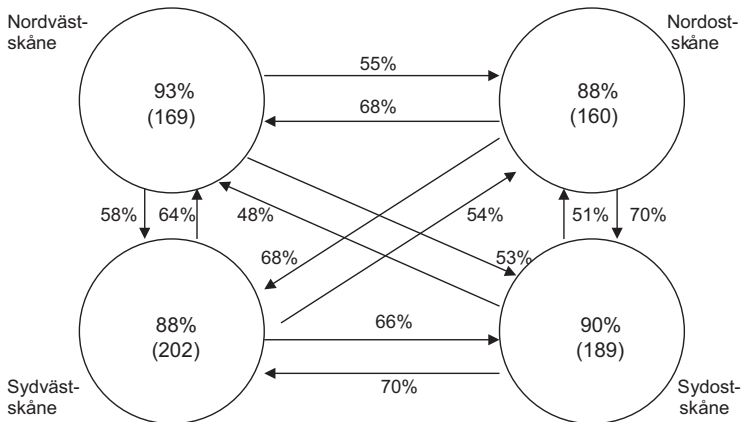
Om vi gör en jämförelse med bedömningarna sju år tidigare blir det tydligt att den geografiska nyhetsorienteringen är mycket stabil. Även då fanns den starkaste interna orienteringen i nordvästra Skåne och det samlade attraktivitetsindexet var högst i sydväst och lägst i nordost. Visserligen är procentandelarna som nämnts något högre 2004 än 2011, men mönstren är exakt desamma. Nyhetsintresset är framför allt riktat mot söder. En motsvarande analys 2008 gav i stort sett samma resultat

Figur 1 Vikten av att följa de större nyheterna från olika områden i Skåne 2004 och 2011 (procent som anser det mycket eller ganska viktigt)

a) 2011

b) 2004

Kommentar: För frågans lydelse, se kommentaren till tabell 1. Procentalen anger andelen som anser det mycket viktigt att följa de större nyheterna från olika delregioner. Procenttalen i cirkelarna för respektive delregion anger andelen som är intresserad av den egna delregionen. Pilarna från respektive delregion anger vilket intresse de boende inom delregionen har för andra delregioner. På grundval av det senare intresset har beräknats ett viktighets- eller attraktivitetsindex för varje delregion – procent av summa av intresset från de andra delregionerna. Detta har angivits inom parentes i cirkeln för varje delregion.

Källa: Den regionala SOM-undersökningen i Skåne 2004 och 2011.

(Weibull, 2010a). Det som bestämmer skåningarnas mentala karta är framför allt närheten – det som ligger nära bedöms genomgående som viktigare, men också betydelsen av en delregion, exempelvis den expansiva sydvästregionen, spelar in i bedömningarna.

Nyhetsintresset för Danmark

Att nyhetsintresset är riktat mot söder i Skåne kan ge en antydning om att attraktiviteten hos Sydvästskåne möjligen stärks av närheten till Köpenhamn. I syfte att belysa det fanns det i frågan om nyhetsintresse såväl 2004 som 2011 med både alternativen Köpenhamn och övriga Danmark. Omkring hälften av svarspersonerna 2011 bedömde det minst ganska viktigt med nyheter från Köpenhamn, medan motsvarande intresse för övriga Danmark begränsade sig till under 30 procent. Även i fråga om Danmark visar sig intresset ligga något lägre 2011 än det gjorde 2004, möjligen påverkad av frågans placering (se not 2) men troligen främst av den starka Öresundsopinion som kännetecknade relationen till Danmark i och med tillkomsten av bron. Den senare opinionen förefaller 2011 ha mattats något.

Den närhetsfaktor som är uppenbar när det gäller bedömningarna av Skånes delregioner finns också i synen på nyheter från Köpenhamn. Det är de som bor i sydvästra Skåne som prioriterar Köpenhamn högst. År 2011 var det 58 procent av de boende i Sydvästskåne som bedömde nyheter från Köpenhamn som viktiga, att jämföra med 30 procent i Nordostskåne (tabell 3). De största andelarna finns i Malmö, Trelleborg och Vellinge med 60 procent eller mer.⁵ Trots att Köpenhamn uppfattas som viktigt i sydvästra Skåne är det emellertid inte det viktigaste. De boende i sydvästra Skåne värderar nyheter från nordväst och sydost i Skåne som viktigare än nyheter från Köpenhamn; däremot är nyheter från Köpenhamn viktigare än nyheter från nordöstra Skåne för dem som bor i Sydvästskåne. Mönstret var i stort sett detsamma 2004 även om andelarna i samtliga fall var något högre.⁶

I fråga om övriga Danmark är mönstret 2011 i stort sett detsamma med en högre andel bland boende i sydvästra Skåne i jämförelse med dem som bor i nordost, men skillnaderna är något mindre. Detta gäller också för 2004.

Intresset för såväl Köpenhamn som övriga Danmark är större bland kvinnor än bland män, större bland högutbildade än bland lågutbildade och större bland högre tjänstemän och företagare än bland arbetare. Utbildning är den faktor som ger tydligast utslag⁷, vilket är i linje med vad som visades i det föregående om att högutbildade har en mer kosmopolitisk orientering (Merton, 1949; jfr Lindell och Jansson, 2012).

Ålder uppvisar inget tydligt mönster. Det enda som tydligt framgår är att de äldsta uppvisar ett mindre nyhetsintresse både för Köpenhamn och för övriga Danmark. Däremot finns det en tendens att personer som är uppvuxna i större tätorter och städer är mer intresserade än övriga. Däremot har personer som är uppvuxna utanför Norden snarast ett mindre nyhetsintresse för såväl Köpenhamn som Danmark i

övrigt. Tendensen är densamma 2004. I den studien kunde även personer uppvuxna i Danmark skiljas ut; de visade naturligt nog ett betydligt större intresse att följa med i större danska nyheter.

Tabell 3 Nyhetsintresse för Köpenhamn och övriga Danmark i olika grupper 2004 och 2011 (procent mycket eller ganska viktigt)

	Köpenhamn		Övriga Danmark	
	2004	2011	2004	2011
Samtliga	53	47	31	26
<i>Delregion</i>				
Nordvästskåne	50	39	31	24
Sydvästskåne	62	58	33	30
Nordostskåne	35	30	24	19
Sydostskåne	48	38	29	20
Kvinnor	58	51	36	29
Män	49	42	25	23
16 – 29 år	54	49	29	28
30 – 49 år	54	48	31	25
50 – 64 år	56	51	35	28
65 – 85 år	48	41	25	24
Lågutbildad	40	35	27	21
Medellågutbildad	49	43	28	23
Medelhögutbildad	52	49	35	29
Högutbildad	67	58	35	30
<i>Familjeklass</i>				
Arbetarfamilj	45	38	28	24
Tjänstemannafamilj	56	50	30	27
Högre tjänstemannafamilj	71	59	37	26
Företagarfamilj	55	58	37	35
<i>Uppvuxen i:</i>				
Ren landsbygd i Sverige	42	40	25	23
Mindre tätort i Sverige	50		32	
Stad/större tätort i Sverige	58		29	
Stockholm/Göteborg/ Malmö	70	65	38	34
Danmark*	(89)	-	(77)	-
I Europa utanför Norden	37	39	20	25
Land utanför Europa	46	(45)	(21)	(31)

Kommentar: För frågans lydelse, se kommentar till tabell 1. ( ) = färre än 50 svarspersoner. *) Alternativet fanns inte med 2011.

Källa: Den regionala SOM-undersökningen i Skåne 2004 och 2011.

Även när vi går närmare in på skillnader i sydvästskaåningarnas preferenser för Köpenhamn och övriga Danmark är det svårt att se några särskilda tendenser i viktighetsbedömningarna. Också inom denna grupp är det kvinnorna, de högutbildade samt högre tjänstemän och företagare som bedömer nyheter från Köpenhamn som viktigare. Däremot finns det inga entydiga skillnader mellan olika åldersgrupper. Även i den delregion – Nordostskåne – där Danmarksintresset är lägst är mönstren i stort sett desamma. En analys av förändringen över tid visar inte på några förändringar utan nyhetsintressets riktning förefaller vara mycket stabil.

Köpenhamn eller Stockholm?

För att få perspektiv på Köpenhamnsintresset kan det vara rimligt att relatera det till nyhetsintresset för Stockholm. Det kan då omedelbart konstateras att de boende i Skåne som helhet anser att det är viktigare med större nyheter från Stockholm än från Köpenhamn. Medan det 2011 var 47 procent som ansåg det viktigt med nyheter från Köpenhamn var andelen för Stockholm klart högre med 60 procent. Om vi jämför med 2004 ansågs även då nyheter från Stockholm vara viktigare än nyheter från Köpenhamn, men skillnaden var betydligt mindre – 61 procent i jämförelse med 54. Förändringen ger stöd åt det tidigare antagandet att det under de första åren på 2000-talet fanns ett något större engagemang för Danmark än det finns knappt tio år senare.

Det finns som väntat inte obetydliga skillnader mellan boende i olika delar av Skåne i synen på Köpenhamn och Stockholm (tabell 4). Visserligen uppfattas Stockholm år 2011 viktigare i alla skånska delregioner, men skillnaden är klart minst i Sydvästskaåne, där 63 procent 2011 anser det viktigt med nyheter från Stockholm och 57 procent från Köpenhamn. Den största skillnaden finns i nordöstra Skåne där motsvarande andelar 54 och 30 procent. Köpenhamn har tappat i nyhetsintresse i samtliga fyra skånska delregioner, men minskningen är något mindre i sydvästra Skåne än i övriga. Sydvästskaåne är således fortsatt bastionen för den skånska Danmarkorienteringen. I sydväst är det särskilt boende i Malmö som uppvisar ett stort nyhetsintresse för Köpenhamn (60 procent), men intresset för Stockholm (66 procent) är dock högre.⁸

Det som bidrar till ett högt nyhetsintresse kan enkelt sammanfattas med berördhet. Analyserna av förhållandet inom Skåne visade att geografisk närhet och vad som allmänt kallades betydelse spelar stor roll. Om vi preciserar betydelse är det rimligt att framför allt peka på politiska och ekonomiska faktorer (Gould, 1975). I politisk betydelse ligger främst att det på orten fattas politiska beslut som berör mig, i ekonomisk betydelse ligger bland annat näringsliv och arbetsmarknad. I syfte att belysa framför allt den politiska faktorns roll har i tabell 3 lagts in även politiskt intresse som en bakgrundsfaktor som kan förklara skillnaderna i viktighetsbedömningarna. Tanken är att de politiskt intresserade är särskilt intresserade av nyheter från den politiskt viktigaste platsen. Som jämförelse finns utbildningsfaktorn som vi sett allmänt påverkar intresset för nyheter från utanför det egna området.

Tabell 4 Nyhetsintresse för Köpenhamn och Stockholm 2004 och 2011 efter delregion i Skåne samt utbildning och politiskt intresse (procent mycket och ganska intresserade)

	Nordvästskåne		Sydvästskåne		Nordostskåne		Sydostskåne		Hela Skåne	
	2004	2011	2004	2011	2004	2011	2004	2011	2004	2011
Köpenhamn										
Samtliga	50	40	62	57	36	30	48	39	54	47
Lägbildade	38	31	51	41	25	(21)	32	(44)	40	34
Medellägbildade	49	36	56	53	32	28	44	(39)	49	42
Medelhögbildade	56	48	68	55	43	(33)	59	(24)	62	48
Högbildade	61	46	72	67	52	40	(70)	(45)	67	58
Mycket pol intresserad	63	54	80	64	(63)	(36)	(79)	(57)	73	58
Ganska pol intresserad	60	49	70	62	43	41	55	(48)	62	55
Inte särskilt pol intresserad	40	31	53	52	30	23	41	(24)	44	39
Inte alls pol intresserad	30	17	36	35	(8)	(12)	(23)	(38)	28	26
Stockholm										
Samtliga	60	58	64	63	59	54	55	56	61	60
Lägbildade	60	47	50	49	49	(39)	46	(50)	49	46
Medellägbildade	57	53	62	62	49	51	49	(55)	57	57
Medelhögbildade	70	69	69	60	61	(59)	(67)	(47)	68	61
Högbildade	67	65	62	71	76	70	(67)	(75)	72	70
Mycket pol intresserad	67	(92)	75	75	(60)	(55)	(64)	(71)	70	75
Ganska pol intresserad	68	67	69	70	62	63	61	(65)	67	68
Inte särskilt pol intresserad	53	49	59	57	52	56	51	(43)	56	53
Inte alls pol intresserad	33	(23)	36	33	(45)	(23)	(31)	(50)	36	30

Kommentar: För frågans lydelse, se kommentar till tabell 1. ( ) = färre än 50 svarspersoner i gruppen.

Källa: Den regionala SOM-undersökningen i Skåne 2004 och 2011.

Det vi kan se är att både politiskt intresse och utbildning, som generellt påverkar allmänhetens nyhetsvanor (jfr Jonas Ohlssons artikel om nyhetsvanor i denna volym), har betydelse för hur viktiga nyheterna från Köpenhamn och Stockholm anses vara. Nästan 60 procent av de politiskt mest intresserade ansåg 2011 nyheter från Köpenhamn vara viktiga, bland de politiskt ointresserade var det 26 procent. Motsvarande andelar för Stockholm är 75 och 30 procent. Den politiska faktorn visar sig spela en större roll för intresset att följa nyheter från Stockholm än från Köpenhamn. Resultatet är knappast överraskande, eftersom de större politiska beslut som rör Skåne faktiskt fattas i Stockholm. Intressant är samtidigt att tendensen år 2004 snarast var den omvända genom att de politiskt intresserade då visade ett något större intresse att följa nyheterna från Köpenhamn. Det senare var särskilt utmärkande för boende i sydvästra Skåne – 80 procent av de mycket politiskt intresserade bedömde det som viktigt med nyheter om Köpenhamn, i jämförelse med 75 procent för Stockholm. Även i andra delar av Skåne fanns motsvarande tendenser även om underlaget där är osäkrare, särskilt i fråga om sydöstra Skåne.

Viktighetsbedömningarna i olika grupper pekar på att det 2004 fanns ett större politiskt intresse för nyheter om Köpenhamn än det finns 2011. En rimlig tolkning är att skillnaden är ett uttryck för att opinionsbildningen kring Öresundsregionen som ett stort politiskt projekt inte längre är lika stark som den var i början av 2000-talet (jfr Falkheimer, 2004:202ff).

Danska relationer

Så långt har vi i analysen av Skånes relationer till Danmark utgått ifrån det subjektiva intresset att följa med i vad som händer i grannlandet. Men det finns givetvis andra indikatorer på hur de boende i olika delar Skåne förhåller sig till Danmark. I tabell 5 har vi ställt samman ett antal sådana. Den gemensamma nämnaren är att de avser olika beteenden som på olika sätt är riktade mot danska förhållanden. Det är användning av danska medier, upplevda kunskaper i danska språket och regelbundna besök i Danmark. Tabellen avser situationen 2011, men på en del punkter finns det möjlighet att göra jämförelser tillbaka till 2004.

När det gäller vanan att följa danska medier är den allmänt låg. Det finns dock en klar skillnad mellan nyhetsmedier och övriga. Danska dagstidningar, oavsett om det är morgonpress på papper, nätmorgontidningar eller gratistidningar, verkar helt sakna intresse bland de boende i Skåne. Det enda område där läsningen av dansk press skiljer sig från noll är i sydvästra Skåne. Intresset att följa nyheterna i danska radio- och tv-kanaler är något större, men ligger under fem procent. Däremot ligger andelarna klart högre i fråga om att lyssna på dansk radio eller se på dansk tv. Drygt var tionde person i Skåne uppger sig titta på dansk tv åtminstone tre dagar i veckan. Samtidigt är det stora skillnader efter vad man bor: det är i västra – särskilt nordvästra – och södra Skåne som andelarna är högre medan man i nordost i stort inte tar del av några danska medier. Bakom den stora skillnaden ligger säkert inte bara

ett mindre intresse utan också tekniska svårigheter att ta emot de danska kanalerna med traditionell teknik.

I jämförelse med 2004 ligger lyssnandet på danska radionyheter på samma nivå, medan tittande på danska tv-nyheter har minskat något – dock bara från sex till fyra procent. Också tidningsläsningen är på samma låga nivå vid båda mätpunkterna (jfr Antoni, 2006; Weibull, 2010b).

Tabell 5 Olika typer av relationer till Danmark efter delregion i Skåne 2011 (procent)

	Nordväst	Sydväst	Nordost	Sydost	Totalt
<u>Danska medier</u>					
Morgontidning papper ≥ 2 d/v	0	1	0	0	0,5
Morgontidning nät ≥ 2 d/v	1	2	1	0	1
Gratistidning ≥ 3 d/v	0	1	0	0	0,5
Nyheter i radio ≥ 3 d/v	3	2	1	0	2
Nyheter i tv ≥ 3 d/v	5	4	1	2	4
Radio allmänt ≥ 3 d/v	10	6	1	2	6
Tv allmänt ≥ 3 d/v	18	14	1	10	12
<u>Kunskaper i danska*</u>					
God hörförståelse	21 (66)	21 (65)	10 (10)	16 (73)	19 (67)
God läsförståelse	24 (56)	25 (57)	10 (55)	20 (52)	22 (56)
<u>Besök i Danmark senaste tolv månaderna**</u>					
Varit i Danmark $\geq$ kvartal	34 (84)	30 (81)	17 (71)	21 (78)	29 (80)
Åkt över Öresundsbron $\geq$ kvartal	18 (59)	33 (83)	19 (71)	22 (77)	26 (74)

Kommentar: *) Procentandelen inom parentes anger andelen som uppger att de "hjälpigt" behärskar danska. **) Procentandelen inom parentes anger andelen som varit i Danmark respektive åkt över Öresundsbron *minst en gång* under de senaste tolv månaderna.

Källa: Den regionala SOM-undersökningen i Skåne 2011.

Det är intressant att relatera resultaten till vanorna för svenska nyhetsmedier 2011 (jfr Jonas Ohlsson kapitel om de skånska nyhetsvanorna i denna volym). Över 60 procent av de boende i Skåne tar minst tre dagar i veckan del av nyheterna från Sveriges Television och närmare 50 procent TV4-nyheterna. Motsvarande siffror för Ekonyheterna i Sveriges Radio är knappt 30 procent. För lokala nyheter i SVT och TV4 ligger andelarna för minst tre dagar i veckan på drygt 50 respektive drygt 30 procent och för lokala nyheter i Sveriges Radios P4-kanal är andelen 30 procent. Nyhetsvanorna i Skåne avviker inte nämnvärt från Sverige som helhet och kan inte förklara det mindre intresset för de danska kanalerna (jfr Weibull, 2010b). Analysen

visar att det finns ett samband mellan nyhetsintresse för Köpenhamn och intresset att följa med i danska radio- och tv-nyhetskanaler: nästan 15 procent av dem som anser det mycket viktigt att följa med i nyheter om vad som händer i Köpenhamn tittar på danska radio-tv-kanaler, att jämföra med fyra procent bland samtliga boende i Skåne. Å andra sidan är 15 procent inte heller någon särskilt hög siffra, vilket indikerar att nyhetsintresset för Danmark i huvudsak tillfredsställs genom svenska medier.

Att följa med i danska medier kräver givetvis läs- och hörförståelse för danska språket. Omkring var femte boende i Skåne uppger att hon eller han obehindrat förstår eller läser danska; andelen är något högre för läsförståelse. Det är i huvudsak samma personer som uppvisar både god hör- och god läsförståelse. Även här framträder närhetsfaktorn. Det är således framför allt i västra Skåne, närmast Danmark, som läs- och hörförståelsen finns; i Sydvästskåne uppger närmare en femtedel att de obehindrat förstår danska i både tal och skrift.

Att obehindrat förstå är ett högt krav. Om vi ser till den grupp som anger att de hjälpligt förstår danska i tal eller skrift visar sig den vara mycket stor. Definierar vi in även denna under förståelse så visar det sig att omkring 80 procent av de boende i Skåne förstår danska. Intressant nog visar sig den uppgivna hörförståelsen här vara något högre än läsförståelsen. Möjligen ska det tolkas så att de svarande menar att de kan göra sig förstådda i Danmark.

Det som framför allt förklarar skillnader i den uppgivna läs- och hörförståelsen är utbildning – men också ålder. Den uppgivna ”obehindrade” läsförståelsen bland högutbildade är 30 procent, bland lågutbildade 10 procent. När vi tar hänsyn till hjälplig förståelse är skillnaderna dock betydligt mindre. Tendensen är samma för hörförståelse men inte lika tydlig. När det gäller ålder är det de yngre som ligger relativt lågt på obehindrad förståelse – på läsförståelse 10 och på hörförståelse knappt 10 procent, i jämförelse med 25 respektive 20 procent bland pensionärerna. Skillnaden finns kvar även då vi inkluderar hjälplig förståelse.

En möjlig förklaring till åldersskillnaderna får vi då vi ser på förståelsen av ett annat främmande språk, nämligen engelska. Det visar sig då att över tre fjärdedelar av dem mellan 16 och 29 år uppger att de obehindrat förstår engelska i tal och skrift. Bland pensionärerna är motsvarande andel under 30 procent. Annorlunda uttryckt är den obehindrade förståelsen av engelska mer än sju gånger högre än den för danska, bland pensionärerna ligger förståelsen på nästan samma nivå för båda språken. Skillnaderna kan förefalla drastiska och antyda en snabb förändring av omvärldsförståelsen. Det kan därför vara rimligt att jämföra med 2004. Det visar sig då att det mellan 2004 och 2011 inte skett någon ändring i vare sig läs- eller hörförståelsen för danska och att ökningen i obehindrad förståelse för engelska endast är tre procentenheter, bland de yngsta fyra till fem procentenheter.

Den tredje typen av indikator är besök i Danmark. Två frågor har ställts: dels den enkla frågan om man under de senaste tolv månaderna varit i Danmark, dels en fråga om man under samma tid åkt över Öresundsbron. Det visar sig i 2011 års

undersökning att fyra femtedelar av alla svarspersoner i Skåne har varit i Danmark minst en gång under de senaste tolv månaderna, medan knappt 60 procent rest över Öresundsbron. Andelen som åtminstone någon gång i kvartalet varit i Danmark respektive rest över Öresundsbron var 29 och 26 procent. För besök i Danmark kan en jämförelse göras med 2004. Det visar sig då att det var i stort sett samma andel 2004 och 2011 som varit i Danmark minst en gång under de senaste 12 månaderna, men andelen som varit där minst en gång i kvartalet var något högre 2004 (33 procent) än 2011.

När det gäller skillnader mellan de fyra delregionerna i Skåne är det i huvudsak förväntade mönster. Regelbundna Danmarksbesök är vanligast om man bor i västra Skåne och minst vanligt bland de boende i nordost; i västra Skåne besöker tio procent av de boende Danmark åtminstone någon gång i månaden. I fråga om Öresundsbron finns den lägsta frekvensen i Nordvästskåne – under 60 procent har rest över bron de senaste tolv månaderna, en andel som ligger klart över den näst lägsta – Nordostskåne med drygt 70 procent. Föga överraskande är det i Sydvästskåne som bron har utnyttjats mest.⁹

Samma mönster som vi sett i fråga om nyhetsintresse framträder även här. Det är högutbildade och högre tjänstemän som är flitigare besökare i Danmark och som oftare passerar Öresundsbron. De yngre reser också oftare över Öresund än vad pensionärerna gör. I dessa avseenden finns det samtidigt intressanta skillnaderna. Pensionärer i Nordvästskåne är betydligt oftare i Danmark än pensionärer i andra delar av regionen, medan ungdomar i Sydvästskåne är oftare i Danmark än ungdomar i andra regioner. Förklaringen till skillnaderna ska troligen sökas i transportsättet – färja eller annan båt från Helsingborg till Helsingör, priset och det mindre avståndet vid Danmarksbesök över norra Öresund, medan det för ungdomarna i Sydvästskåne med säkerhet är storstaden Köpenhamn som lockar.

Synen på Öresundsregionen

Skånes relationer till Danmark handlar inte i grunden om nyhetsintresse, om medievänor eller om resor. Den målsättning som formulerats bland annat av Öresundsbrokonsortiet är att det ska byggas ekonomiska, kulturella och mentala broar mellan Skåne och Danmark som i sin tur ska vara grunden för en framgångsrik region. Frågan är vilket folkligt stöd som finns för det uppsatta målet och i vilken utsträckning det har samband med de olika indikatorerna på närheten till Danmark.

I 2011 års undersökning ställdes några åsiktsfrågor som syftade att fånga upp skåningarnas syn på Öresundsregionen. Det fanns en allmän fråga om att öka samarbetet och två frågor om infrastruktur samt två mer specifika frågor om man kunde tänka sig att flytta från Sverige till Köpenhamn eller till övriga Danmark. Svaren redovisas i tabell 6.

När det gäller att utöka samarbetet inom Öresundsregionen är stödet starkt bland de boende i Skåne. Nästan 70 procent tyckte 2011 att det var ett bra förslag – över

en fjärdedel tyckte att var ett mycket bra förslag. Inte oväntat har förslagen sin största förankring i sydvästra Skåne med 74 procent – till och med ännu ett par procentenheter i Malmö kommun – medan stödet är något mindre i nordöstra och sydöstra Skåne även om det även där finns en klar majoritet bakom att öka samarbetet inom Öresundsregionen.

När det gäller infrastrukturfrågor finns det inte samma starka stöd för att bygga en fast Öresundsförbindelse Helsingborg-Helsingör. Stödet stannar på 44 procent. Inte heller i Nordvästskåne finns det en majoritet för ett sådant förslag. Att avskaffa avgiften på Öresundsbron – alltså att låta skattebetalarna stå för kostnaden för bron – har ett starkare stöd. Med tanke på de kampanjer som har förts i frågan är det möjligen ändå något överraskande att stödet inte är starkare; det begränsar sig till drygt 60 procent även i Sydvästskåne.

Tabell 6 Åsikter om olika förslag rörande Öresundsregionen efter delregion i Skåne 2011 (procent)

	Nordväst	Sydväst	Nordost	Sydost	Totalt
<u>Politiska förslag</u>					
Utöka samarbetet i Öresundsregionen	66	74	62	62	69
Bygg fast förbindelse Helsingborg-Helsingör	49	41	44	43	44
Avskaffa Öresundsbroavgift	54	61	57	66	59
<u>Frågor om rörlighet</u>					
Tänka sig att flytta till Köpenhamn*	19 (6)	30 (9)	15 (5)	10 (2)	23 (7)
Tänka sig att flytta till övriga Danmark*	12 (2)	15 ( )	14 (2)	12 (2)	14 (2)

Kommentar: För de tre förstnämnda lyder frågan: "Nedan finns ett antal förslag som förekommer i den politiska debatten. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?" Svarsalternativen är Mycket bra förslag, ganska bra förslag, varken bra eller dåligt förslag, ganska dåligt förslag, mycket dåligt förslag. I tabellen redovisas mycket+ganska dåligt förslag. För de två sista lyder frågan: "Skulle du kunna tänka dig att flytta till:...". Svarsalternativen är Ja, absolut, Ja, kanske, Nej, knappast, Nej, inte alls. I tabellen redovisas Ja, absolut + Ja, knappast – procenttalen inom parentes anger andelen som svarat att de "absolut" kan tänka sig att flytta dit.

Källa: Den regionala SOM-undersökningen i Skåne 2011.

Den samlade bilden är att det finns ett starkt opinionsstöd för samverkan och kontakter med Danmark. I förhållande till tidigare iakttagelser är det också noterbart att stödet är förhållandevis stort även i nordöstra Skåne. Samtidigt ska tillfogas att andelarna givetvis är klart lägre då vi begränsar oss till alternativet mycket bra förslag. Med en sådan avgränsning kommer avvecklingen av Öresundsbroavgiften högst med

33 procent som anser det vara ett mycket bra förslag, medan andelarna för ökad samverkan i Öresundsregionen stannar vid 26 procent och den fasta förbindelsen Helsingborg-Helsingör på 21 procent.

Äsiktsfrågorna om flyttning till Köpenhamn och övriga Danmark ingick i en svit av alternativ om vart man kunde tänka sig flytta. Av de boende i Skåne uppgav 23 procent att de nog kunde tänka sig att flytta till Köpenhamn och 14 procent till övriga Danmark. Om vi begränsar till gruppen som svarar att de "absolut" kan tänka sig flytta faller dock procentandelen drastiskt till sju respektive två procent. Det är samma mönster som tidigare som upprepar sig: det är de som bor i västra Skåne – särskilt sydväst – som i större utsträckning kan tänka sig att flytta till Köpenhamn. Inte heller i Sydvästskåne uppgår andelen som absolut kan tänka sig flytta till tio procent. På motsvarande sätt som i tidigare analyser kan vi ställa Köpenhamn mot Stockholm. Det visar sig att det är stort sett lika stora andelar som kan tänka sig flytta till Stockholm – i båda fallen är andelen som kan tänka sig flytta 23 procent, men andelen som absolut kan tänka sig flytta är högre för Stockholm (nio procent). Också i Sydvästskåne är andelen som absolut kan tänka sig flytta till Stockholm är högre än flyttningsbenägenheten till Köpenhamn.¹⁰

Som avslutning ska vi vända på perspektivet är det rimligt att fråga vilken betydelse de olika indikatorerna på relationer till Danmark har för synen på Öresundsregionen år 2011. Det vi rimligen ska förvänta oss är att de som är mer intresserade av danska förhållanden, oftare besöker Danmark och är kunnigare i det danska språket också är angelägna om att utveckla samarbetet inom Öresundsregionen. Det är också den bild som framträder i tabell 7. Där visar sig exempelvis att de som är intresserade av nyheter från Köpenhamn är klart mer (83 procent) för att utöka samarbetet i Öresundsregionen än de som tycker att nyheter för Köpenhamn är mindre viktiga (57 procent). En genomgång av tabellen visar att de som har mer kontakter med Danmark på alla punkter är mer positiva till Öresundssamarbete. Men också de traditionella bakgrundsfaktorer som finns i tabellen – utbildning och politiskt intresse – visar sig hänga samman med intresset för Öresundsregionen.

Ett försök att studera vilken Danmarksindikator som är viktigast när det gäller att förklara intresset att utöka samarbetet i Öresundsregionen visar på att nyhetsintresset för Köpenhamn och dansk läsförståelse tillsammans med utbildning och politiskt intresse har en självständig förklaringskraft.¹¹

Den samlade bilden är konsistent. Bakom det ligger att det finns en relativt stor grupp i framför allt västra Skåne som är orienterade mot Öresund och Danmark. Gruppen utmärks av intresse för danska nyheter och återkommande besök i Danmark. Det är svårt att bedöma exakt hur stor gruppen är som är orienterad mot Danmark, eftersom storleken beror på vilka indikatorer vi väljer. Väljer vi nyhetsintresse som indikator är det rimligt att påstå att de danskorienterade – och därmed Öresundsorienterade – är närmare 40 procent av de boende i Skåne – med en högre andel i västra Skåne.

Tabell 7 Syn på samverkan inom Öresundsregionen efter indikatorer på kontakter med Danmark 2011 (procent)

	Alder		Utbildning		H	Stort	Litet	Minst ganska viktigt att följa nyheter från Köpenhamn		Politiskt intresse	Minst ganska viktigt att följa nyheter från övriga Danmark		Följer nyheter i dansk tv ≥3d/v	Obehindrad förståelse av danska språket		Varit i Danmark minst en gång i kvartalet		Akt över Öresundsbron minst en gång i kvartalet				
	16-29	30-49	L	ML				MH	Ja		Nej	Ja		Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej	Ja	Nej
Utöka samarbetet i Öresundsregionen	65	71	72	66	53	65	72	91	78	60	83	57	81	65	82	69	85	55	82	64	85	64
Bygg fast förbindelse Helsingborg-Helsingör	40	33	47	55	54	43	42	39	49	39	47	40	45	43	54	44	45	39	52	41	51	42
Avskaffa avgiften på Öresundsbron	59	58	56	63	61	62	61	55	61	58	64	55	61	55	78	58	65	61	65	57	64	58
Tänka sig att flytta till Köpenhamn	45	29	18	8	6	24	26	29	26	21	33	14	33	20	43	22	36	19	38	17	37	18
Antal svar	202	460	385	401	250	427	311	407	758	655	634	724	351	997	52	1396	251	253	391	999	362	1034

Kommentar: För de tre förstnämnda förslagen redovisas andelen mycket-ganska bra förslag, för det fjärde alternativet redovisas Ja, absolut+Ja, kanske (se vidare kommentaren till tabell 6). Utbildning avser L = lågutbildad, ML = medellågutbildad, MH = medelhögutbildad, H = högutbildad. Stort politiskt intresse är de som anger sig mycket eller ganska intresserade av politik, litet intresse de som inte är särskilt intresserade eller inte alls intresserade av politik. I fråga om läsförståelse redovisas endast de med obehindrad läsförståelse (Ja) och de som inte kan läsa danska (nej); de med "hjälpig" läsförståelse redovisas således inte. När det gäller besök i Danmark och passage över Öresundsbron avses de senaste tolv månaderna (se även kommentar till tabell 4).

Källa: Den regionala SOM-undersökningen i Skåne 2011.

Det som bidrar till det stora stödet är att det i stort inte verkar finnas några opinionsbildare med motsatt åsikt (jfr Falkheimer, 2004). Det gäller även svaren på frågan om förslaget att fortsatt utveckla regionen – det finns dels de som stöder förslaget, dels de som inte har någon uppfattning, medan det är få som är emot förslaget. När vi studerar enskilda sakfrågor är bilden inte lika tydlig. Synen på en fast förbindelse mellan Helsingborg och Helsingör och en avveckling av avgifterna på Öresundsbron har inte ett lika starkt stöd som det allmänna samarbetet och är inte i lika hög grad kopplade till synen på och kontakterna över Öresund.

En mental Öresundsbro till Danmark?

Utgångspunkten för denna artikel har varit Öresundsbron som ett slags symbol för samverkan mellan Skåne och Danmark i syfte att utveckla Öresundsregionen. Den konkreta frågeställningen har varit hur danskororienterat Skåne egentligen är år 2011. Slutsatsen är att det överlag finns en stark orientering mot Danmark i Skåne. Både intresset för danska förhållanden och kontakterna med Danmark är betydande. Fyra femtedelar av alla som bor i Skåne är minst någon gång om året i Danmark och mer än två femtedelar uppfattar det viktigt att följa med vad som händer i Köpenhamn. Tidigare hypoteser att intresset mest finns hos makthavare och inte finns bland ”vanligt folk” (Falkheimer, 2004:205) får således knappast något stöd av föreliggande analys.

Samtidigt är det viktigt att inte överdriva intresse för och kontakter med Danmark. De som bor i Skåne bedömer fortsatt Stockholm som viktigare än Köpenhamn när det gäller nyheter. Och intresset för nyheter från Köpenhamn motsvaras inte alls av viljan att följa danska nyhetskanaler. Det finns dessutom en stor skillnad inom Skåne i synen på Danmark, där nordöstra Skåne på flertalet indikatorer ligger lägre än västra Skåne, särskilt Sydvästs-skåne med Malmö.

Det kanske mest intressanta är att det skånska intresset för Danmark år 2011 snarast förefaller svagare än det var 2004. Då fanns det en starkare politisk vind i opinionen för dansk samverkan. Idag förefaller den politiska vinden ha avtagit något, men det betyder inte att stödet för samverkan inom Öresundsregionen är mindre. Det stöd som idag finns bland två tredjedelar av de boende i Skåne för att utöka samarbetet inom Östersundsregionen kan snarast betraktas som strukturellt. Stödet är en följd av tidigare opinionsbildning som präglats av viktiga symbolhandlingar som bygget av Öresundsbron och som förstärkts av mediernas rapportering (jfr Falkheimer, 2004). Det är därför mindre trafiken över bron idag och mera den tanke som bron står för som har betydelse för relationerna mellan Danmark och Skåne.

Noter

- ¹ Indelningen efter kommun är: *Nordvästskåne*: Bjuv, Båstad, Helsingborg, Höganäs, Klippan, Landskrona, Svalöv, Åstorp, Ängelholm och Örkelljunga; *Sydvästskåne*: Burlöv, Eslöv, Höör, Kävlinge, Lomma, Lund, Malmö, Staffanstorps, Svedala, Trelleborg och Vellinge; *Nordostskåne*: Bromölla, Hässleholm, Hörby, Kristianstad, Osby, Perstorp och Östra Göinge; *Sydostskåne*: Simrishamn, Sjöbo, Skurup, Tomelilla och Ystad.
- ² En motsvarande analys finns även gjord på grundval av den regionala undersökningen i Skåne 2008 (Weibull, 2010a)
- ³ År 2004 låg frågan mellan en fråga om radiolyssnande och en fråga om tillförlitligheten hos nyheter om den egna kommunen (Nilsson, 2006: appendix), medan det 2011 inte fanns något följdfråga om nyheter.
- ⁴ Bland de boende i Hässleholm är ändå Nordostskåne det område som får högst siffror – andelen mycket viktigt för Nordvästskåne är 11 procent och för Sydvästskåne 7 procent. Antal svarspersoner är emellertid endast 56, vilket bidrar till att göra andelarna mycket osäkra.
- ⁵ Antalet svarspersoner är dock relativt få i Trelleborg och Vellinge (se ovan) så siffrorna måste betraktas som något osäkra.
- ⁶ Danska medborgare boende i Skåne har naturligt nog ett större intresse att följa med de viktigare nyheterna i Köpenhamn och övriga Danmark. De utgör dock bara drygt en procent av svarspersonerna och påverkar inte den totala bedömningen annat än på på marginalen i Sydvästskåne, där huvuddelen av dem bor.
- ⁷ Det bekräftas i en linjär regressionsanalys med kön, ålder och skånsk delregion som övriga variabler. Det förklarade variansen är dock ytterst blygsam (fem procent).
- ⁸ Den enda lite större kommun i sydvästra Skåne där nyhetsintresset för Köpenhamn är högre (67 procent) än för Stockholm (63 procent) är Trelleborg. Antalet svarspersoner är dock endast 39, vilket gör siffran ytterst osäker.
- ⁹ Det kan förefalla märkligt att andelen som åkt över Öresundsbron i några fall är högre än andelen som besökt Danmark. Resultatet ska rimligen tolkas så att bron använts som ett första steg på en resa till den europeiska kontinenten och därför inte betraktat det som något besök i Danmark.
- ¹⁰ Det kan tillfogas att av de städer som nämndes i flyttningsfrågan visade sig de boende i Skåne 2011 betrakta Göteborg som den mest attraktiva. 30 procent kunde tänka sig att flytta dit – tio procent svarade Ja, absolut.

- ¹¹ Bedömningen bygger på en enkel linjär regression där den beroende variabeln har varit synen på utökat samarbete inom Öresundsregionen och de oberoende variablerna ålder, utbildning, politiskt intresse, intresse att följa nyheter från Köpenhamn, intresse att följa nyheter från övriga Danmark, regelbundet tittande på danska tv-nyheter, läsförståelse för danska språket, regelbundna besök i Danmark och regelbunden passage av Öresundsbron. Sambandet med nyhetsintresse för Köpenhamn är signifikant på 99 procentsnivån, utbildning, politiskt intresse och dansk läsförståelse på 95 procentsnivån. Den förklarade variansen blev 14 procent.

Referenser

- Antoni, Rudolf (2006) Skåne och Danmark. I Nilsson, Lennart (red) *Nya gränser. Skåne*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Björkqvist Hellingwerf, Karin, Weibull, Lennart (1995) Den geografiska dimensionen. Weibull, L, Kratz, Charlotta (red) *Tidningsmiljöer. Dagstidningsläsning på 1990-talet*. Göteborg: Institutionen för journalistik och masskommunikation, Göteborgs universitet.
- Falkheimer, Jesper (2004) *Att gestalta en region. Källornas strategier och mediernas föreställningar om Öresund*. Lund: Centrum för Danmarksstudier, Lund universitet och Makadam förlag.
- Gould, Peter (1975) *People in information space: the mental maps and information surfaces of Sweden*. Lund: Department of Geography, Lund University.
- Lindell, Johan, Jansson, André (2012) Nyhetsvärdering, omvärldsorientering och lokal identitet. I Nilsson, L, Aronsson, L, Norell, P O (red) *Värmländska landskap*. Karlstad: Karlstad University Press.
- Merton, Robert (1949) Patterns of Influence. I Lazarsfeld, P, Stanton, F (Eds.) *Communication Research 1948-1949*. New York: Harper & Brothers.
- Nilsson, Lennart (2006; red) *Nya gränser. Skåne*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Weibull, Lennart (2010a) Nyhetsintresset I Skåne: regionalt, nationellt eller internationellt? I Johansson, S (red) *Regional demokrati. Om politik och medier i Skåne*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Weibull, Lennart (2010b) Gamla och nya medier i Skåne. Johansson, S (red) *Regional demokrati. Om politik och medier i Skåne*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Weibull, Lennart (2012) Världen är så stor så stor. I Weibull, L, Oscarsson, H, Bergström, A. (red) *I framtidens skugga*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.

Metodredovisning

SAMHÄLLE OPINION MEDIA SKÅNE 2011¹

SANDRA ENGELBRECHT

SOM-institutet (Samhälle, Opinion, Medier) vid Göteborgs universitet genomför årligen frågeundersökningar i Sverige och i svenska regioner där personer i åldrarna 16–85 år tillfrågas om bland annat sina medievanor, attityder i olika samhällsfrågor och fritidsvanor. Den första nationella undersökningen genomfördes 1986 och den första regionala undersökningen genomfördes i Västsverige 1992. År 2001 genomfördes en undersökning i Malmöregionen. År 2004, 2006 och 2008 följdes den undersökningen upp med befolkningsundersökningar i hela Skåne. År 2011 gjordes, vid sidan av den ordinarie SOM-undersökningen i Skåne, också motsvarande undersökning till ett förstärkt ungdomsurval.

SOM-institutet grundades av tre forskningsorganisationer vid Göteborgs universitet: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG), statsvetenskapliga institutionen samt Centrum för forskning om offentlig sektor (CEFOS). Sedan 2010 är SOM-institutet en egen undersökningsorganisation som drivs i samverkan med institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG) och statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet. En rad forskningsprojekt medverkar i undersökningarna och i de böcker som SOM-institutet årligen ger ut presenterar forskare analyser baserade på de senaste resultaten. Utrymme ges samtidigt till beskrivningar av mer långsiktiga trender baserade på tidigare års undersökningar. I bokens övriga kapitel har valda delar av den regionala SOM-undersökning som genomfördes i Skåne under hösten och vintern 2011/12 och tidigare år analyserats.

Data samlas genomgående in via postenkäter, och varje undersökning genomförs under så identiska förutsättningar som möjligt för att resultaten från de olika åren ska vara jämförbara. SOM-undersökningen i Skåne 2011 genomfördes med mixed-mode-design, som innebär att datainsamlingen primärt skedde postalt, men att respondenterna även erbjöds möjlighet att svara på webben. SOM-institutet har två gånger tidigare använt sig av webbenkäter som komplement till postala enkätundersökningar; Kort-SOM-undersökningen (2007) samt Omval-SOM-undersökningen i Västra Götaland (2011). I undersökningen 2007 var det främsta syftet med att erbjuda en webbenkät inte att öka svarsfrekvensen, utan att jämföra svarsfrekvenserna mellan en vanlig postenkätundersökning och en undersökningsdesign där respondenterna ges en valmöjlighet att antingen svara på en postenkät eller på internet. Möjligheten att besvara enkäten på internet har under det senaste undersökningsåret vidareutvecklats, och i SOM-undersökningen i Skåne 2011 samt

i Omval-SOM i Västra Götaland 2011 så erbjöds samtliga respondenter möjlighet att svara på webben. Jämförelsemöjligheterna för SOM-undersökningen i Skåne 2011 och 2011 års Omval-SOM är goda, varför vissa jämförelser dem emellan kommer att göras i detta metodkapitel. Följande kapitel behandlar utformningen av undersökningen, fältarbetet samt resultatens representativitet.

Undersökningens uppläggning

SOM-undersökningen i Skåne genomfördes i form av en postenkät, kompletterad av en webbenkät, som gick ut till ett systematiskt sannolikhetsurval av Skånes befolkning. 2011 års undersökning hade två urvalsramar varav den ena motsvarar ett ordinarie urval med 16–85-åringar, samt ett ungdomsurval med 16–29-åringar hemmahörande i Skåne. De tidigare undersökningarna i Skåne omfattade personer i åldrarna 15–85 år. Den regionala undersökning som SOM-institutet genomförde 2001 i Malmöregionen omfattade 3 200 slumpmässigt utvalda (OSU) personer boende i någon av kommunerna i A-region 28 (Burlöv, Kävlinge, Lomma, Lund, Malmö, Staffanstorps, Svedala, Trelleborg och Vellinge) samt i Eslöv. Undersökningarna 2004, 2006 och 2008 omfattade vardera ett urval om 6 000 personer boende i hela regionen. Undersökningen riktar sig till de boende i regionen, vilket innebär att såväl svenska som utländska medborgare ingår i undersökningens urvalsram.

Tabell 1 De skånska SOM-undersökningarnas uppläggning 2001-2011

År	Urvalsmetod	Antal formulär	Total urvalsstorlek	Medborgarskap	Åldrar
	Systematiskt sannolikhetsurval				
2001		1	3 200	Både sv. & utl.	15-85 år
2004	"	"	6 000	"	"
2006	"	"	"	"	"
2008	"	"	"	"	"
2011 Ordinarie urval	"	"	3 000	"	16-85 år
2011 Ungdomsurval	"	"	3 000	"	16-29 år

Formulärets frågor utformas av SOM-institutet i samarbete med de forskare som deltar med enskilda frågor i undersökningen samt i samråd med Region Skåne. SOM-institutet färdigställer därefter frågeformulären. Det formulär (se bilaga) som användes i SOM-undersökningen i Skåne 2011 har samma upplägg och grundläggande struktur som motsvarande regionala undersökning som årligen genomförs i Västsverige, detta för att optimera möjligheterna till jämförelse av resultaten för Skåne och Västra Götaland. Många av frågorna är dessutom utformade likadant som

i de tidigare undersökningarna i Skåne för att på det sättet möjliggöra jämförelser bakåt i tiden. Urvalet och frågorna i formuläret skiljer sig betydligt åt mellan 2001 års undersökning och övriga undersökningar genomförda i Skåne. Av tabell 1 nedan framgår vilka ämnesområden som ingår i formuläret för SOM-undersökningen i Skåne 2011. Som framgår av tabellen är formuläret indelat i sju ämnesområden: nyheter och medier; politik, samhälle och demokrati; samhälle och service; aktiviteter, intressen och värderingar; arbetsliv samt bakgrundsfrågor. Merparten av frågorna följs av fasta svarsalternativ, med tillhörande rutor för respondenterna att kryssa i. I några fall svarar respondenten genom att skriva ett tal i en ruta och ytterligare några frågor är helt öppna och kräver ett kort svar i fritext. Svaren på de öppna frågorna kodas av en grupp kodare på SOM-institutet² efter fördefinierade kodscheman med uttömmande och ömsesidigt uteslutande kategorier försedda med en unik numerisk kod.³ Att fylla i enkätens samtliga frågor tar uppskattningsvis en dryg timme.

Tabell 2 Innehållsöversikt för frågeformuläret i SOM-undersökningen i Skåne 2011

Frågenummer	Ämnesområde
1-6	Nyheter & medier
7-30	Politik, samhälle & demokrati
31-47	Samhälle & service
48-57	Aktiviteter, intressen & värderingar
58-68	Arbetsliv
69-90	Bakgrundsfrågor

Kommentar: Frågeformuläret återfinns som bilaga i slutet av denna volym.

Mixed mode-design

Mixed mode innebär att man kombinerar olika datainsamlingsmetoder vilka i denna undersökning utgjordes av en pappersenkät och en webbenkät. Studier har tidigare visat att denna kombination kan öka svarsfrekvensen utan att innebära någon negativ påverkan på svarens kvalitet (Dillman 2000; Schaefer och Dillman 1998). Tidigare forskning (Gilljam et al 2011) visar dock att svarsfrekvensen kan påverkas negativt då flera möjliga sätt att besvara en enkät presenteras vid den första kontakten. Då respondenten upplever att det finns flera valmöjligheter öppnas också möjligheten att välja att inte svara alls. I utformandet av SOM-undersökningen i Skåne togs dessa tidigare resultat i beaktande. För att undgå problemet skickades initialt endast en pappersenkät ut till respondenterna, utan någon information om att det var möjligt att besvara enkäten på internet. Möjligheten att svara elektroniskt presenterades först i samband med den tredje postala påminnelsen (se tabell 3).

Fältarbetet

Fältarbetet för SOM-undersökningen i Skåne 2011 följer i huvudsak uppläggningsen av tidigare års undersökningar.⁴ Huvuddelen av datainsamlingsarbetet genomfördes hösten 2011. Arbetet inleddes i början av september med ett aviseringskort som informerade respondenterna att de blivit slumpmässigt utvalda att delta i undersökningen. Veckan därpå skickades enkäten tillsammans med ett kortare följebrev, en informationsbroschyr om SOM-institutets verksamhet samt en penna. Under resterande del av fältperioden genomfördes successivt en serie påminnelseinsatser postalt och per telefon – sammanlagt åtta insatser. Vid det tredje postala påminnelse-tillfället (1 november) erbjöds respondenterna även möjligheten att besvara enkäten på internet. I brevet följde en webbadress till webbenkäten samt en instruktion om hur de skulle logga in. För att kunna besvara enkäten på internet fick respondenterna unika och personliga inloggningsuppgifter varpå deras svar kunde registreras på samma anonyma sätt som för pappersenkäten. Den sista påminnelseinsatsen innebar att de som tidigare sagt ja i telefon till att delta i undersökningen fick en ny påminnelse med en enkät, övriga som ej besvarat enkäten fick en bortfallsenkät med en fråga om varför de inte kan/vill besvara undersökningen. Där fanns även möjlighet för anhörig eller annan person att meddela om svarspersonen var sjuk, bortrest eller på annat sätt oförmögen att besvara undersökningen. Den 10 februari avslutades fältarbetet i formell mening. Av tabell 3 framgår i detalj tidsramarna för fältarbetet och dess olika insatser.

De flesta respondenter som väljer att delta i undersökningen skickar tillbaka enkäten redan inom några veckor. Det generella inflödesmönstret med högt inflöde de första veckorna och i samband med de första påminnelserna upprepar sig 2011 (figur 1). Redan vid november månads utgång hade mer än 90 procent av de som slutligen skulle komma att medverka skickat tillbaka sin enkät. De första dagarnas ojämna inflöde mellan åren (figur 1) bottnar framför allt i vilken veckodag enkäten når ut i förhållande till helgens postfria dagar. I figur 1 redovisas inflödet under fältperioderna för 2001, 2004, 2006, 2008 och 2011 års undersökningar. Inflödet följer ett jämt mönster samtliga undersökningsår, trots en minskande svarsfrekvens. Den undersökning som skiljer ut sig är 2011 års ungdomsurval, där ungdomarna tenderar att svara något senare under fältperioden. Detta är inte unikt för ungdomarna som deltagit i Skåneundersökningen 2011, även i andra undersökningar har liknande mönster framkommit.

En bit in i fältarbetet med SOM-undersökningen i Skåne 2011 blev det tydligt att tendensen av en sjunkande svarsbenägenhet fortsatte och förstärktes i denna undersökning jämfört med de tidigare Skåneundersökningar som genomförts i SOM-institutets regi. Andelen som besvarade enkäten initialt var ungefär densamma som tidigare, men effekten av påminnelseåtgärderna, som blev svagare redan i 2008 års undersökning avtog ännu tidigare i 2011 års undersökning. Till skillnad från tidigare år, då det varit ungefär 30 procent som av intresse och engagemang besva-

Tabell 3 Fältarbetets moment i SOM-undersökningen i Skåne 2011

16 sept 2011	Utskick av aviseringskort.
23 sept	Utskick av enkät, följbrev ¹ , informationsbroschyr, svarskuvert och penna (B-post). Försändelsen nådde ut till respondenterna tisdagen den 28 september.
3 okt	Utskick av tack-/påminnelsekort.
10 okt	Utskick av enkät, följbrev, informationsbroschyr och svarskuvert till intervjupersoner som ännu inte sänt in enkäten.
20-31 okt	Telefonpåminnelse till svarspersoner som ej sänt in enkäten (med utskick av ny enkät till de som saknar och postal bekräftelse till övriga som sagt att de ämnar delta).
1 nov	Postal påminnelse till personer utan känt telefonnummer och till personer som ej kunnat nås per telefon i föregående telefonpåminnelse. Möjligheten att besvara enkäten på internet presenteras.
15-21 nov	Telefonpåminnelse motsvarande 20-31 okt inklusive motsvarande postala komplement.
22 nov	Postal påminnelse till samtliga svarspersoner som ej sänt in enkäten.
6-12 dec	Telefonpåminnelse motsvarande 20-31 okt inklusive motsvarande postala komplement.
13 dec	Postal påminnelse till samtliga svarspersoner som ej sänt in enkäten.
22 dec	Utskick av påminnelse till samtliga som inte svarat i form av ett julkort (ingen enkät bifogades).
2 jan	Utskick av enkät, följbrev, svarskuvert samt bortfallsenkät med frågan om varför man inte önskar/kan delta, till samtliga som inte hörts av under fältperioden.
16 Jan 2012	Utskick av bortfallsenkät till resterande som inte hörts av under fältperioden.
10 feb	Fältarbetet avslutas.

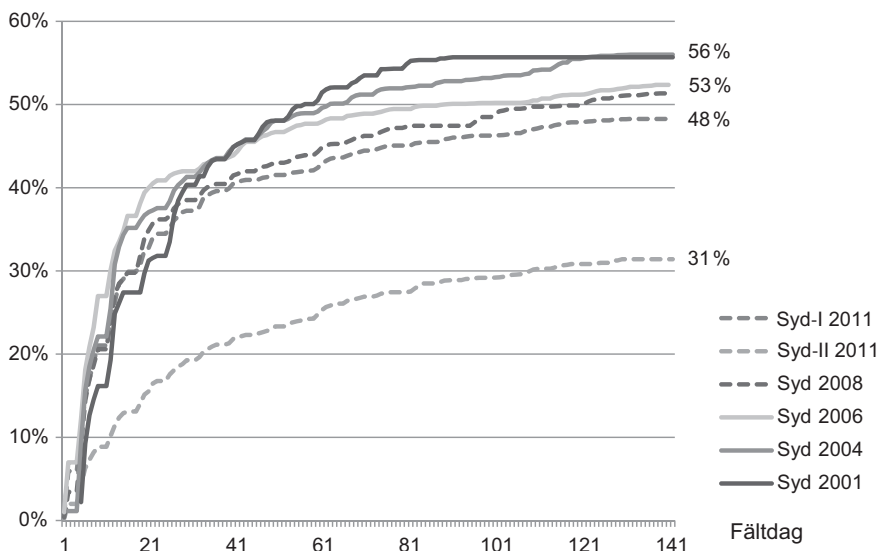
Kommentar: ¹Det första missivet editioneras genom att det innehåller några särskilda rader till gruppen 16–19-åringar respektive 65–85-åringar, med budskapet att vissa frågor kan vara svåra att besvara när man är ung respektive har lämnat arbetslivet.

rade enkäten utan påminnelse, så var det endast dryga 20 procent av det ordinarie urvalet som svarade utan påminnelse i 2011 års undersökning. Övriga behövde mer övertalning jämfört med tidigare år. Att boende i Skåne generellt är något mer svåra att övertala att besvara samhällsundersökningar visar sig också vid en analys av svarsmönstret för den nationella SOM-undersökningen.

När fältarbetet avslutades den 10 februari 2012 var bruttosvarsfrekvensen (dvs. andelen inkomna enkäter av antalet utskickade) 48,3 procent för det ordinarie urvalet (Syd-SOM I) och för ungdomsurvalet (Syd-SOM II) 31,4 procent. Detta är en 3,1 procentenheter lägre än i 2008 års Skåneundersökning och knappa 5 procentenheter lägre än den parallella SOM-undersökningen som genomfördes

i Västsverige under samma period. Där var bruttosvarsfrekvensen 53 procent vid fältstopp. En intressant jämförelse i sammanhanget är att den sjunkande svarsfrekvensen på 3,1 procentenheter motsvarar exakt de 3,1 procentenheter lägre svarsfrekvens som återfinns i den nationella SOM-undersökningen 2011 i jämförelse med dess genomsnitt för åren 2006–2010. Inflödesresultaten för 2011 är de lägsta hittills. Ser man till svarsfrekvens efter ålder, så visar det sig att den generellt sett lägre svarsfrekvensen bland 16–29-åringar i jämförelse till den övriga befolkningen är ytterligare något lägre hos ungdomar i Skåne jämfört med svarsfrekvensen för ungdomar nationellt.

Figur 1 *Dagligt inflöde av enkäter i SOM-undersökningarna i Skåne 2001, 2004, 2006, 2008 och 2011 (kumulativ procent av bruttourvalet)*

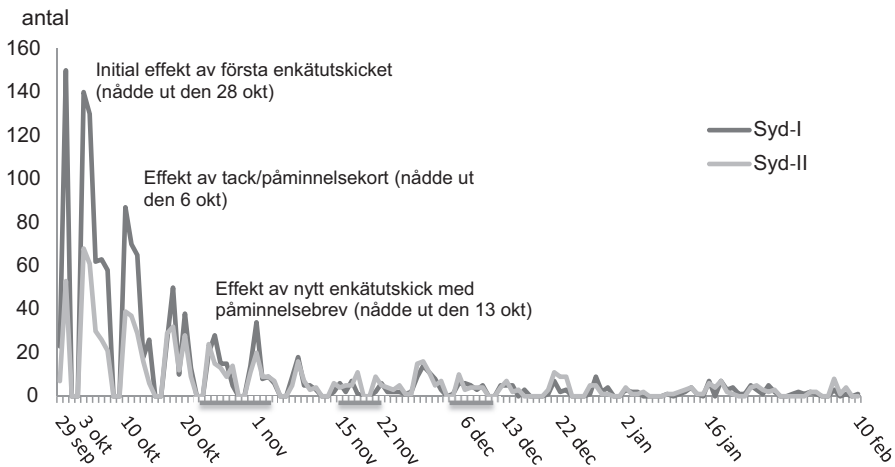
Kommentar: Inflödet redovisas med utgångspunkt i 2011 års fältperiod i relation till jämförbara fält-dagar för övriga års undersökningar. Syd-I hänvisar till det ordinarie urvalet i SOM-undersökningen i Skåne, medan Syd-II hänvisar till ungdomsurvalet.

Vid en jämförelse av andelen svarande i de fem undersökningarna som genomförts i Skåne 2001, 2004, 2006, 2008 och 2011 bör det hållas i minnet att de skiljer sig åt på några punkter. En avgörande skillnad är formulärens omfattning, framförallt vad gäller 2004 och 2006 års undersökningar då formulären var betydligt längre än undersökningarna 2001, 2008 och 2011. SOM-undersökningen i Skåne 2004 var allra längst; 24 sidor lång med 104 frågor. 2006 års undersökning var även den lång; 22 sidor med 104 frågor. 2008 års SOM-undersökning i Skåne var 20 sidor

lång, med 92 frågor, likaså var 2011 års undersökning, men med 90 frågor. Trots att formulärens omfattning motsvarar varandra väl i de två senaste undersökningarna och i stort hållits konstant, så sjönk alltså svarsfrekvensen med 3,1 procentenheter i 2011 års undersökning i jämförelse med 2008.

Inflödet för formulären från respektive undersökning följde i huvudsak samma mönster under fältperioden. Redan mot slutet av den inledande fältveckan etablerades det mönster som kom att vara genomgående under hela undersökningsperioden. Ungdomsurvalet låg genomgående på en lägre inflödesnivå, men av figur två framgår också att svarsbenägenheten hos ungdomar är större i slutet av fältperioden i jämförelse med det ordinarie urvalet. Det ligger alltså en styrka i att ha en lång fältperiod där ungdomsgrupperna kan fångas upp senare i fältperioden och bidra till att ge undersökningen en bättre representativitet.

Figur 2 Dagligt inflöde av enkäter i SOM-undersökningen i Skåne 2011 (antal)

Kommentar: Veckoslutets dagar och helgdagar, det vill säga alla dagar utan postutdelning, är exkluderade från tidsaxeln. Datumerna motsvarar påminnelsernas utskicksdag och de grå strecken längs x-axeln motsvarar de tre telefonpåminnelseperioderna.

Tidigare år, och så även i 2011 års undersökning, har påminnelseinsatserna varit mer effektiva i övriga Skåne än i Malmöregionen. Det gäller särskilt den första postala påminnelsen, men också den första telefonpåminnelsen. Denna tendens återspeglar urvalsgruppernas olika intresse av att delta i denna typ av undersökning och ligger i linje med tidigare erfarenheter. Tidigare metodanalyser av den varierande svarsfrekvensen mellan Malmöregionen och övriga Region Skåne har framförallt relaterats till demografiska faktorer; storstadsregioner omfattar en större andel unga, en större andel högutbildade, karriärinriktade personer samt en större andel utländska med-

borgare – grupper som av olika skäl (ointresse, tidsbrist, språksvårigheter) tenderar att vara underrepresenterade bland respondenterna i SOM-undersökningarna (se tabellerna 9 och 12). Analyser av svarsfrekvens och demografiska skillnader i Västra Götaland i relation till Göteborgsregionen bekräftar väl detta mönster (Elmquist och Bergström, 2012).

Webbsvar

Andelen som valde att besvara enkäten på internet var mycket liten (2 procent av de svarande i det ordinarie urvalet samt 4 procent av de svarande i ungdomsurvalet). Den låga svarsfrekvensen på internet kan jämföras med den för Omval-SOM-undersökningen, där 2,0 procent av de svarande valde webbalternativet. Andelen som besvarade Kort-SOM-undersökningen elektroniskt 2007 var 6,3 procent. Den högre svarsfrekvensen på webben återspeglas i den totala svarsfrekvensen på 68 procent. För SOM-undersökningen i Skåne 2011 så rör det sig totalt endast om 57 respondenter som valde att svara på enkäten på webben, vilket gör det svårt att dra några metodologiska slutsatser i sammanhanget. Materialet indikerar dock att yngre personer var mer benägna att besvara enkäten på webben än äldre. Medelåldern hos dem som svarat via webben är 28 år att jämföra med 51 år för dem som svarat postalt. Webbsvaren indikerar även vissa skillnader mellan könen när det kommer till svarsbenägenhet. Kvinnor är generellt mer svarsbenägna än män, men 2007 års Kort-SOM samt 2011 års undersökning i Skåne indikerar att män är mer benägna att svara på webben än vad kvinnor är. Resultaten är dock inte entydiga, då denna skillnad i könsfördelning hos de svarande på webben inte återfanns i 2011 års Omval-SOM.

Svarsfrekvens och bortfall

Från bruttourvalet definierar man normalt bort avlidna, långtidssjuka, icke svensktalande, personer som flyttat från orten eller av liknande skäl inte bedöms ingå i populationen. Dessa räknas bort som så kallat naturligt bortfall (för en fullständig definition, se kommentar till tabell 4). Därmed erhåller man undersökningens nettourval, vilket ligger till grund för redovisningar av undersökningars svarsfrekvens. För samhällsvetenskapliga postenkäter i Sverige har svarsfrekvensen tidigare brukat ligga på mellan 60 och 70 procent, men under senare år har det blivit allt svårare att nå dessa nivåer. SOM-undersökningarna har generellt uppvisat ett mycket gott resultat för den här typen av längre enkäter, med en genomsnittlig svarsfrekvens för alla de genomförda undersökningarna 1986-2010 på 66 procent. Från och med 2000-talet har nivån emellertid sjunkit. Figuren nedan illustrerar variationen i svarsfrekvens för SOM-undersökningarna i Skåne sedan starten 2001. Den genomsnittliga svarsfrekvensen (netto) för de skånska SOM-undersökningarna ligger på 58 procent.⁵ 2006 års undersökning var den första med ett resultat under 60 procent. Nettoresultatet

för 2001 års undersökning (ordinarie urval) på 53 procent ligger under genomsnittet (se tabell 2) och utgör den lägsta noterade svarsfrekvensen hittills. Det ska noteras att svarsfrekvensen för ungdomsurvalet i Skåneundersökningen 2011 ligger klart lägre än det ordinarie urvalet. Svarsfrekvensen för ungdomsurvalet i Skåne ligger även något lägre än svarsfrekvensen för ungdomar nationellt. I jämförelser mellan SOM-undersökningarna i Skåne 2004-2011 och Skåneundersökningen 2001 skall beaktas att urvalet till 2001 års undersökning var begränsat till 3 200 individer och endast riktad till boende i kommunerna Burlöv, Kävlinge, Lomma, Lund, Malmö, Staffanstorps, Svedala, Trelleborg, Vellinge samt Eslöv (Malmöregionen).

Tabell 4 Svarsfrekvensen i SOM-undersökningarna i Skåne 2001-2011 (antal och procent)

	Brutto- urval	Netto- urval	Andel naturligt bortfall	Antal svar	Varav webbsvar	Svars- frekvens (brutto)	Svars- frekvens (netto)	Fält- arbete- företag
2001	3 200	2 900	10 %	1 782	-	56 %	61 %	Kinnmark
2004	6 000	5 429	9,5 %	3 360	-	56 %	62 %	Kinnmark
2006	6 000	5 417	9,7 %	3 142	-	52 %	58 %	ScandInfo
2008	6 000	5 448	9,2 %	3 082	-	52 %	57 %	Kinnmark
2011 (ordinarie urval)	3 000	2 755	8,1 %	1 448	22	48 %	53 %	Kinnmark
2011 (ungdomsurval)	3 000	2 697	10,1 %	942	35	31 %	35 %	Kinnmark

Kommentar: Med nettourval avses bruttourval minus naturligt bortfall. Som naturligt bortfall räknas: adress okänd, avflyttad; bortrest på längre tid; studier/militärtjänstgöring på annan ort; boende/studier/arbete utomlands; sjuk, institutionsvård, förståndshandikapp; avliden; ej svensktalande. I 2001 års undersökning ingick endast Malmöregionen i undersökningen.

Av det ursprungliga ordinarie urvalet om 3 000 personer (bruttourval) från 2011 års undersökning var det 1 448 personer som besvarade enkäten. Av ungdomsurvalet om 3 000 16–29-åringar var det 942 personer som besvarade enkäten. Som framgår av tabell 5 kan 245 personer definieras bort som naturligt bortfall i det ordinarie urvalet och 303 personer i ungdomsurvalet. Svarsfrekvensen framgår av tabellen nedan, som också möjliggör en jämförelse mellan SOM-undersökningarna i Skåne 2001-2011 samt den västsvenska SOM-undersökningen 2011.

Tabell 5 Svarande och bortfall i SOM-undersökningarna i Skåne 2008 och 2011

	Syd-SOM 2008	Syd-SOM 2011 (ordinarie urval)	Syd-SOM 2011 (ungdoms- urval)	Malmö- regionen 2011 (ordinarie urval)	Övriga Region Skåne 2011 (ordinarie urval)	Väst-SOM 2011
Ursprungligt urval (brutto)	6 000	3 000	3 000	730	2 270	6 000
Bortdefinierade (naturligt bortfall)	552	245	303	75	170	503
Nettourval	5 448	2 755	2 697	655	2 100	5 497
Ej anträffade/ Antal svarsvägrare	1 305	1 319	1 743	344	975	741
Antal svarande	3 142	1 448	942	310	1 121	3 151
Svarsfrekvens brutto	52 %	48 %	31 %	42 %	49 %	53 %
Svarsfrekvens netto	57 %	53 %	35 %	47 %	53 %	57 %

Gruppen naturligt bortfall utgörs i 2011 års undersökning, ordinarie urval, till största del av personer med okänd adress (33 procent), personer som är långtids-sjuka/handikappade (28 procent) samt personer som bor utomlands/är bortresta (25 procent). Dessa grupper svarar tillsammans för 86 procent av det naturliga bortfallet. En annan grupp av betydelse i det naturliga bortfallet är de som uppger att de inte talar svenska (15 procent). Fördelningen av grupperna inom det naturliga bortfallet skiljer sig åt bland 16–29-åringar, där gruppen med okänd adress är klart större (54 procent) och gruppen långtidssjuka är klart mindre (fyra procent). När man tar bort det naturliga bortfallet stiger svarsfrekvensen med knappa fem procentenheter för det ordinarie urvalet och med dryga fyra procentenheter för ungdomsurvalet.

Tabell 6 *Typer av naturligt bortfall i SOM-undersökningen i Skåne 2008 och 2011*

	Syd-SOM 2008	Syd-SOM 2011 Ordinarie urval	Syd-SOM 2011 Ungdomsurval
Adress okänd/flyttat	28	33	54
Långtidssjuk/handikappad	27	28	4
Bor utomlands/bortrest en längre tid	27	25	32
Ej svensktalande	17	15	10
Avliden	1	0	0
Summa procent	100	100	100
-----	-----	-----	-----
Antal personer	550	245	303

Under fältarbetet, i första hand i samband med telefonpåminnelser, har de personer som tagit kontakt och meddelat att de inte önskar delta i undersökningen fått frågan varför. I det avslutande skedet av fältarbetet har motsvarande information samlats in genom den så kallade bortfallsenkäten, vilken går ut tillsammans med en sista påminnelse om deltagande. Totalt har 509 personer angivit skäl till varför de inte vill delta i SOM-undersökningen i Skåne 2011 (se tabell 7). Tidsskäl är den mest frekvent angivna orsaken till att inte vilja delta (40 procent i det ordinarie urvalet respektive 44 procent i ungdomsurvalet), därefter ”deltar av princip inte i denna typ av undersökning” (21 procent i det ordinarie urvalet respektive 14 procent i ungdomsurvalet) samt att ”frågorna är ointressanta” (21 procent i båda urvalen), och att det är ”för många frågor” (åtta procent i det ordinarie urvalet respektive nio procent i ungdomsurvalet). Mönstret för Skåneundersökningen skiljer sig något ifrån den västsvenska respektive den nationella SOM-undersökningen vad gäller framförallt de principiella invändningarna mot deltagande, som utgör en större andel i Skåne. Tidigare år har principiella skäl att inte delta varit ett ovanligt motiv både i den nationella och i den västsvenska undersökningen. I de senaste årens västsvenska SOM-undersökning har dock de principiella skälen blivit något vanligare än tidigare, medan andelen som vägrar delta av principiella skäl fortsatt är något färre i den nationella undersökningen. Andelen som vill ha ersättning för att delta är fortfarande låg (5 procent), och i övrigt är mönstret snarlikt vad gäller skäl som ointressanta eller för många frågor. Kravet på ersättning är inget vanligt skäl för att avstå deltagande (se tabell 7), vare sig i den skånska eller i andra SOM-undersökningar⁶ (jfr Vernersdotter 2012; Johansson & Ohlsson 2010).

Tabell 7 Specificerade skäl till att inte vilja delta i SOM-undersökningarna i Skåne 2008 och 2011 (procent)

	Syd-SOM 2008	Syd-SOM 2011 Ordinarie urval	Syd-SOM 2011 Ungdomsurval
Har inte tid	47	40	44
Vill av princip inte delta	19	21	14
Frågorna är ointressanta	14	21	21
För många frågor	8	8	9
Frågorna är för svåra	5	2	6
Vill ej delta utan ersättning	3	5	3
Litar ej på anonymiteten	3	3	3
Summa procent	100	100	100

Antal personer	678	261	348

Kommentar: Informationen är inhämtad via telefonpåminnelserna, via den bortfallsenkät som bifogas i sista påminnelsen samt från kontakter med respondenter som hört av sig under fältarbetets gång.

Svarsfrekvensen i olika grupper

Vilka som svarar och vilka som faller bort i en frågeundersökning har betydelse för tolkningen av undersökningens resultat. Om en viss grupp är underrepresenterad och samma grupps svar tenderar att skilja sig från övrigas blir studiens resultat mindre giltiga för populationen som helhet. Om svarsbenägenheten i en grupp varierar påtagligt mellan åren kan det också förklara variationer i svarsmönster för enskilda frågor. Av tabell 8 framgår hur svarsbenägenheten i de skånska SOM-undersökningarna varierar i olika grupper över tid.

Det har sedan SOM-undersökningarna i Skåne inleddes funnits en skillnad mellan mäns och kvinnors benägenhet att delta i undersökningen i det att män är mindre svarsbenägna än kvinnor. Detta är ett mönster som också återfinns i den nationella SOM-undersökningen, och som har förstärkts under senare år (Vernersdotter, 2012). År 2004 och 2011 har skillnaderna varit som tydligast i de skånska undersökningarna, med sex procentenheters lägre svarsfrekvens för männen. Skillnaden ligger dock stabil över undersökningsåren och har vid samtliga tillfällen varierat mellan fem och sex procentenheter.

Tabell 8 Svandsandelar (netto) i olika grupper, SOM-undersökningarna i Skåne 2011, 2008, 2006 & 2004, Skåneundersökningen 2001 (procent)

År	2001	2004	2006	2008	2011
TOTALT	62	62	58	57	53
<i>Kön</i>					
Kvinnor	64	65	60	59	55
Män	59	59	56	54	49
<i>Ålder</i>					
15–19 år ¹	56	54	45	46	-
16–19 år	-	-	-	-	33
20–29 år	60	56	44	39	36
30–39 år	53	54	51	46	45
40–49 år	58	61	57	49	47
50–59 år	63	64	65	56	58
60–69 år	73	73	70	63	65
70–79 år	74	72	74	70	76
80–85 år	75	73	69	67	69

Kommentar: Resultaten baseras på registerdata. I tabellen redovisas nettosvandsandelar i respektive grupp. ¹15-åringarna ingår inte i SOM-undersökningen i Skåne fr.o.m. 2011, varmed resultaten inte är helt jämförbara beträffande yngsta åldersgruppen.

De största skillnaderna i svansmönster finner vi i olika åldersgrupper. Trenden är att yngre svarar i allt sämre utsträckning, medan svansbenägenheten bland äldre ökar samtidigt som den ligger på en stabil nivå i den övre medelåldern. Den åldersgrupp som är mest benägen att fylla i enkäten är 70–79-åringar med en svansfrekvens på 76 procent. I detta avseende skiljer sig inte den skånska SOM-undersökningen från vare sig den västsvenska eller den nationella. Minst villiga att svara på enkäten är 16–19-åringar med 33 procent svansfrekvens. Detta utgör en viss skillnad mot mönstret i den nationella SOM-undersökningen, där 20–24-åringar är den minst svansbenägna åldersgruppen. Skillnaden i svansvilja mellan åldersgrupper har ökat över tid. När den första SOM-undersökningen genomfördes i hela Skåne, år 2004, var den största skillnaden mellan den åldersgrupp som är minst benägen respektive mest benägen att svara 19 procentenheter och vid 2011 års undersökning hade skillnaden mer än fördubblats, till 43 procentenheter. Inte heller det här är unikt för SOM-undersökningen i Skåne, samma mönster visar sig i den nationella SOM-undersökningen. Framförallt urskiljs en stor skillnad i svansfrekvens mellan 2006 och 2008 års undersökningar. Skiljelinjen mellan att svara i mindre respektive större utsträckning än genomsnittet återfinns i 50-årsåldern. Svansfrekvenserna i åldersgrupperna över 50 år är stabilt höga över tid, medan åldersgrupperna under 50 år uppvisar en successivt dalande svansfrekvens.

Den sämre svarsfrekvensen i unga grupper är särskilt tydlig bland unga män. Hos män i åldrarna 16–29 år är svarsfrekvensen 30 procent, att jämföra med 41 procent hos kvinnor i motsvarande åldersgrupp. Hos äldre spelar kön mindre roll för svarsbenägenheten, vilket innebär att åldersvariationen i svarsandelar totalt sett är som störst bland männen. I gruppen 70–79-åringar har 70 procent av männen besvarat enkäten, att jämföra med 28 procent i gruppen 20–24-åringar. Bland kvinnor är det bästa resultatet 69 procent svarsandel hos 70–79-åringarna mot det sämsta på 33 procent hos 20–24-åringarna.

Svarsbenägenheten skiljer sig mellan olika områden i Skåne. Av redovisningen per delregion⁷ samt per kommun i tabell 9 framgår att det är boende i nordöstra Skåne som uppvisade den bästa svarsviljan år 2011 (55 procent). I sydöstra Skåne har 53 procent svarat och i övriga Skåne ligger svarsandelen på 51 procent. I tidigare undersökningar i Skåne har det varit relativt små skillnader i svarsbenägenhet mellan delregionerna. Störst skillnad mellan delregioner uppmättes i SOM-undersökningen i Skåne 2008, då det skiljde åtta procentenheter i svarsfrekvens mellan den delregion där svarsbenägenheten var högst respektive lägst. Medan svarsfrekvensen generellt sett sjunkit i 2011 års undersökning, så har skillnaderna mellan delregionerna samtidigt jämnats ut i jämförelse med 2008. I samtliga SOM-undersökningar som genomförts i Skåne så har svarsfrekvensen varit lägst i Malmöregionen.

Uppdelningen per kommun visar på ytterligare skillnader i svarsbenägenhet inom Skåne. Av de tio kommuner som ingick i undersökningen 2001 var det tre som hade en svarsfrekvens på minst 65 procent. Av samtliga kommuner som ingick i undersökningen 2004 var det 13 stycken som hade en svarsfrekvens på minst 65 procent och två av dem hade en svarsfrekvens på minst 70 procent. I 2006 års undersökning var det återigen bara tre kommuner som hade en svarsfrekvens på minst 65 procent, Vellinge, Båstad och Höganäs. Av dessa var det endast Vellinge som hade över 65 procent i 2004 års undersökning. I 2008 års undersökning var det fem kommuner, som kom upp till eller över 65 procent. I 2011 års undersökning var det ingen kommun som kom upp till 65 procent. Däremot var det fem kommuner som kom upp till eller över 60 procent; Bjuv, Lomma, Svedala, Klippan samt Eslöv. Som framgår av tabellen är det relativt stora fluktuationer avseende svarsfrekvenser mellan de olika åren samt mellan de olika kommunerna. Framförallt med avseende på det sistnämnda bör man vara försiktig med att uttala sig om svarsmönster för enskilda kommuner och inte heller söka någon tydlig systematik i svarsmönstren. Få svarspersoner per kommun gör det svårt att dra några säkra slutsatser av de skiftade resultaten på just kommunnivå.

Tabell 9 Svartsandelar (netto) i olika delregioner och kommuner i SOM-undersökningarna i Skåne 2011, 2008, 2006 och 2004 samt i Skåneundersökningen 2001 (procent)

År	2001	2004	2006	2008	2011
Nordvästra Skåne	-	61	57	59	51
Sydvästra Skåne	62*	61	58	54	51
Nordöstra Skåne	-	63	61	56	55
Sydöstra Skåne	-	65	58	62	53
<i>Kommun</i>					
Svalöv	-	66	43	51	50
Staffanstorps	64	67	63	58	54
Burlöv	64	60	57	45	45
Vellinge	61	69	66	53	55
Östra Göinge	-	62	58	55	53
Örkelljunga	-	51	58	65	50
Bjuv	-	50	53	56	61
Kävlinge	67	66	62	52	53
Lomma	69	68	63	64	63
Svedala	56	63	51	58	61
Skurup	-	60	53	60	32
Sjöbo	-	54	60	57	47
Hörby	-	63	63	56	59
Höör	-	60	57	54	52
Tomelilla	-	71	50	69	58
Bromölla	-	66	56	64	52
Osby	-	65	72	68	48
Perstorp	-	48	54	53	40
Klippan	-	60	63	69	63
Åstorp	-	65	55	57	45
Båstad	-	64	69	69	58
Malmö	60	58	53	51	47
Lund	63	66	62	59	55
Landskrona	-	67	58	63	51
Helsingborg	-	59	55	54	46
Höganäs	-	61	65	65	47
Eslöv	67	61	54	56	60
Ystad	-	68	61	69	49
Trelleborg	60	57	62	58	58
Kristianstad	-	64	61	55	58
Simrishamn	-	70	62	57	57
Ängelholm	-	62	56	65	59
Hässleholm	-	64	59	53	53

Kommentar: * Med sydvästra Skåne avses här hela urvalet för Skåneundersökningen 2001. Delregioner i Skåne: *Nordvästra Skåne* omfattar kommunerna Båstad, Landskrona, Helsingborg, Höganäs, Ängelholm, Örkelljunga, Bjuv, Klippan, Åstorp och Svalöv; *Sydvästra Skåne* omfattar kommunerna Staffanstorps, Burlöv, Vellinge, Kävlinge, Lomma, Svedala, Höör, Malmö, Lund, Eslöv och Trelleborg; *Nordöstra Skåne* omfattar kommunerna Östra Göinge, Hörby, Bromölla, Osby, Perstorp, Kristianstad och Hässleholm; samt *Sydöstra Skåne* omfattar kommunerna Skurup, Sjöbo, Tomelilla, Ystad och Simrishamn.

Undersökningens representativitet i relation till den skånska befolkningen

Syftet med SOM-undersökningen i Skåne är att undersöka vanor, attityder och beteenden hos befolkningen. SOM-undersökningens urval av personer utgör ett slags Skåne i miniatyr. Naturligt bortfall och svarsvägran riskerar att leda till avvikelser från representativiteten. Nedan redogörs för hur väl SOM-undersökningen 2011 avspeglar befolkningen i Skåne. Respondenternas sammansättning beträffande delregion, kön och ålder kan jämföras med sammansättningen i såväl det dragna urvalet som den skånska befolkningen. Av dessa jämförelser så framgår det att de svarande tämligen väl avspeglar den skånska befolkningen i dessa avseenden.

I tabell 10 jämförs skillnaderna avseende förvärvsställning och medborgarskap i undersökningarna 2001, 2004, 2006, 2008 och 2011. Om mönstret jämförs med resultaten från undersökningen från tidigare år så är andelen förvärvsarbetande relativt jämn. Andelen ålders-/avtalspensionärer har ökat gradvis sedan 2001, och är i 2008 års undersökning större än tidigare. Tidigare analyser av SOM-undersökningar har också visat på en större andel ålders-/avtalspensionärer i Skåne än i Västra Götaland, något som alltså nu förstärks ytterligare. Den tredje största gruppen i Skåne är studenter, andelen uppgår till 9 procent och har sedan undersökningen år 2006 legat relativt jämnt, från att initialt år 2001 varit betydligt högre. Detta har främst relaterats till att det finns en högre andel studenter i storstäderna.

När det gäller medborgarskap syns endast marginella skillnader mellan undersökningarna 2001, 2004, 2006, 2008 och 2011. Den totala andelen svenska medborgare ligger relativt jämt sedan den första undersökningen genomfördes 2001, varierandes mellan 93-96 procent av respondenterna som uppgett att de är svenska medborgare. Andelen individer som i den skånska SOM-undersökningen svarat att de är medborgare i ett annat land är marginellt högre (två procentenheter) i 2011 års undersökning jämfört med 2008. Tidigare analyser har pekat på att andelen med utländskt medborgarskap som besvarat den skånska SOM-undersökningen med största sannolikhet är något underrepresenterade då det antas att en större grupp av dem med utländskt medborgarskap definieras bort som naturligt bortfall, bland annat relaterat till svårigheter att delta på grund av språket. En indikation på detta är till exempel att fler respondenter i den västsvenska SOM-undersökningen angivit att de är medborgare i ett annat land, samtidigt som vi vet att andelen utländska medborgare är högre i Skåne än i Västra Götaland.

Tabell 10 Fördelning per förvärvsposition och medborgarskap i SOM-undersökningarna i Skåne 2001-2011 (procent)

	2001	2004	2006	2008	2011
Förvärvsställning					
Förvärvsarbete	52	49	52	56	54
Arbetsmarknadspolitisk åtgärd	1	1	2	1	1
AMS-utbildning	0	1	0	-	-
Kunskapslyftet	1	-	-	-	-
Arbetslös	4	4	3	3	3
Ålders- /avtalspensionär	19	22	24	25	28
Har sjuk- /aktivitetsersättning ¹	6	5	4	4	4
Hemarbetande	1	-	-	-	-
Studerande	16	15	11	10	9
Annat	-	3	4	1	1
Medborgarskap²					
Svenskt	96	94	93	96	94
Danskt	4	3	4	2	1
Medborgare i ett annat land	-	3	3	3	5

Kommentar: I Skåneundersökningen 2001 fanns inte svarsalternativet "annat" i frågan om sysselsättning. I undersökningarna 2006 och 2004 ingick inte svarsalternativet "hemarbetande" i samma fråga.

¹ Tidigare benämnd förtidspensionär.

² I frågan om medborgarskap fanns endast alternativen svensk respektive dansk medborgare i Skåneundersökningen 2001. I SOM-undersökningen i Skåne 2004 och 2006 fanns alternativet "både svensk medborgare och medborgare i ett annat land". I 2008 års undersökning ersattes alternativet med "medborgare i ett annat land". "Medborgare i ett annat land" användes även i 2011 års undersökning. Frågan om medborgarskap fick i 2011 års undersökning fel angivelser inför inscanningen. Frågan skulle ha varit en flervalsfråga men registrerades som en envalsfråga. Detta har resulterat i 2 bortfall på frågan om medborgarskap.

Vid analyser av materialet från de skånska SOM-undersökningarna bör man vara medveten om att befolkningen i storstadsområdet skiljer sig något från de boende i övriga delar av Skåne. I tabell 11 jämförs fördelningen mellan invånarna i de fyra delregionerna i Skåne hos de svarande med den hos befolkningen och de dragna urvalen. Som framgår finns en mycket god överrensstämmelse mellan de svarande och den skånska befolkningen som helhet. Även sett över tid så överstiger skillnaden mellan befolkningen och andelen svarande aldrig tre procentenheter. SOM-undersökningen har god täckning över hela Skåne och kan geografiskt sägas ge en mycket god bild av verkligheten.

Tabell 11 Fördelning över invånare i Skåne per delregion, i befolkningen, urvalet respektive i inkomna enkäter 2011, samt jämförelse med fördelningen i urval och svarande 2004-2008 (procent)

År	Grupp	Område				SUMMA
		Nordväst	Sydväst	Nordöst	Sydöst	
2004	Befolkning	26	50	16	8	100
	Bruttourval	26	50	16	8	100
	Nettourval	26	50	16	8	100
	Svarande	25	50	17	8	100
2006	Befolkning	26	50	16	8	100
	Bruttourval	24	51	17	8	100
	Nettourval	24	51	17	8	100
	Svarande	24	50	18	8	100
2008	Befolkning	26	51	15	8	100
	Bruttourval	26	50	16	8	100
	Nettourval	26	50	16	8	100
	Svarande	27	48	16	9	100
2011	Befolkning	26	51	15	8	100
	Bruttourval	25	51	16	8	100
	Nettourval	25	51	16	8	100
	Svarande	25	50	17	8	100

Kommentar: Uppgifterna om befolkningen är hämtade från www.scb.se/databaser. Delregioner i Skåne: *Nordvästra Skåne* omfattar kommunerna Båstad, Landskrona, Helsingborg, Höganäs, Ängelholm, Örkelljunga, Bjuv, Klippan, Åstorp och Svalöv; *Sydvästra Skåne* omfattar kommunerna Staffanstorps, Burlöv, Vellinge, Kävlinge, Lomma, Svedala, Höör, Malmö, Lund, Eslöv och Trelleborg; *Nordöstra Skåne* omfattar kommunerna Östra Göinge, Hörby, Bromölla, Osby, Perstorp, Kristianstad och Hässleholm; samt *Sydöstra Skåne* omfattar kommunerna Skurup, Sjöbo, Tomelilla, Ystad och Simrishamn.

Könsfördelningen bland 16–85-åringar är mycket balanserad i Skåne år 2011: 50–50. Bland de svarande i den skånska SOM-undersökningen 2011 är emellertid fördelningen, precis som i 2008 års undersökning, 54–46 med en övervikt av kvinnor (tabell 12). Eftersom svarsbenägenheten är större bland kvinnor leder detta slutligen till en viss övervikt av kvinnor bland de svarande. Den något högre andelen kvinnor som deltar i undersökningen innebär således att svaren kan rymma en viss skevhet ifråga om könsrepresentation. Genomgående visar de senaste årens SOM-undersökningar, såväl nationella som regionala, att svarsbenägenheten är lägre bland män än bland kvinnor.

Tabell 12 Könsfördelning hos befolkningen, i urvalet och bland de svarande i Skåne (procent)

År	Grupp	Kön		SUMMA
		Kvinnor	Män	
2004	Befolkningen	51	49	100
	Bruttourval	49	51	100
	Nettourval	48	52	100
	Svarande	52	48	100
2006	Befolkningen	51	49	100
	Bruttourval	50	50	100
	Nettourval	51	49	100
	Svarande	53	47	100
2008	Befolkningen	50	50	100
	Bruttourval	51	49	100
	Nettourval	51	49	100
	Svarande	54	46	100
2011	Befolkningen	50	50	100
	Bruttourval	51	49	100
	Nettourval	50	50	100
	Svarande	54	46	100

Kommentar: Uppgifterna om befolkningen är hämtade från www.scb.se/databaser.

Åldersammansättningen (tabell 13) i den skånska SOM-undersökningens dragna urval är precis som könsfördelningen mycket representativ för den skånska befolkningen. En jämförelse av åldersammansättningen hos befolkningen, urvalen och de svarande visar också att representativiteten för olika åldersgrupper i de skånska SOM-undersökningarna trots den skiftande svarsbenägenheten generellt likväl är god. För samtliga åldersgrupper utom 30–49-åringar så skiljer det inte mer än en procentenhet mellan Skånes befolkning och det dragna urvalet. 30–49-åringar var något överrepresenterade (tre procentenheter) i 2011 års urval. Däremot är andelen svarande 30–49-åringar jämn med andelen 30–49-åringar i befolkningen. Genom att yngre svarar i mindre utsträckning än äldre (jfr tabell 8), uppkommer dock en viss snedfördelning i undersökningen med en totalt sett nio procentenheter mindre andel 16–29-åringar relativt befolkningen. Även den mest svarsbenägna åldersgruppen, 65–85-åringar, är överrepresenterad med sju procentenheter gentemot förhållandet till den skånska befolkningen. I 2008 års undersökning var det istället 50–64-åringar som var mest överrepresenterade. Huvudmönstret med en övervikt av befolkningens äldre är detsamma i samtliga SOM-undersökningar och välbekant i de senaste årens undersökningar. Den yngsta åldersgruppen är också något underrepresenterad till följd av ett relativt större naturligt bortfall, vilket i första hand handlar om att personen inte nås på sin adress, eller är boende alternativt på resa utomlands. Som

redovisades i ett tidigare avsnitt kan man på samma sätt finna en del av förklaringen till den låga svarsfrekvensen i de yngre åldersgrupperna i att ungdomar är svårare att få kontakt med. Tidigare studier inom ramen för SOM-institutet har visat att skillnader i åldersfördelning (liksom könsfördelning) mellan befolkning, urval och svarandegrupp har en mycket liten inverkan på svarsmönster.

Tabell 13 Åldersgruppernas fördelning i befolkningen, hela urvalet respektive i inkomna enkäter 2011, samt jämförelse med fördelningen i urval och svarande 2004-2008 hos befolkningen i Skåne (procent)

År	Grupp	Åldersgrupp				Summa
		16–29	30–49	50–64	65–85	
2004	Befolkning	23	34	24	19	100
	Bruttourval	23	34	23	20	100
	Nettourval	24	34	24	18	100
	Svarande	21	32	25	22	100
2006	Befolkning	24	33	24	19	100
	Bruttourval	23	34	23	20	100
	Nettourval	21	35	23	19	100
	Svarande	18	33	26	24	100
2008	Befolkning	25	33	23	19	100
	Bruttourval	24	33	23	20	100
	Nettourval	23	34	24	19	100
	Svarande	18	31	28	23	100
2011	Befolkning	23	33	23	21	100
	Bruttourval	22	36	22	20	100
	Nettourval	21	36	23	20	100
	Svarande	14	32	26	28	100

Kommentar: Uppgifterna om befolkningen är hämtade från www.scb.se/databaser. I 2006 års undersökning är antalet 15-åringar lägre eftersom personer födda 1991 ej ingått i urvalet.

Sammanfattningsvis

Den skånska SOM-undersökningen 2011 är den fjärde i raden av undersökningar som genomförs i SOM-institutets regi baserat på ett representativt urval av personer mellan 16 och 85 år av Skånes befolkning. Undersökningen har besvarats av 1 448 16-85-åringar i det ordinarie urvalet, och av 942 16-29-åringar i ungdomsurvalet, motsvarande en nettosvarsfrekvens på 53 respektive 35 procent. Trots att svarsfrekvensen är den lägsta i undersökningens historia så står den sig väl i jämförelse med andra undersökningar. Med undantag för en viss åldersskvhet så speglar svarspersonernas sammansättning väl den sydsvenska befolkningen. Den skånska SOM-undersökningens datamaterial utgör en god grund för beskrivningar och analyser

av aktuella vanor och attityder hos den sydsvenska befolkningen. Med det förstärkta ungdomsurvalet möjliggörs också fördjupade analyser av den yngre befolkningen. En jämförelse mellan svarsmönstren i undersökningen i Skåne och de boende i Skåne som besvarat den nationella SOM-undersökningen visar på god överensstämmelse med endast mindre skillnader i svarsmönstren. Utbildningsnivån är generellt sett något högre bland de svarande i undersökningen i Skåne, vilket också ger avtryck i att intresset för politik är något högre liksom den mer frekventa läsningen av morgontidningar. På det hela taget visar dessa jämförelser samt analyserna i detta kapitel att de svarande i SOM-undersökningen i Skåne 2011 som grupp betraktad är mycket lik befolkningen i Skåne.

Noter

- ¹ Kapitlet bygger på tidigare års metodredogörelser, se exempelvis Vernersdotter (2012) i Weibull, Oscarsson och Bergström (red) (2012), Elmquist & Bergström (2012) i Bergström (red) (2012), Vernersdotter & Kareliusson (2012) i Berg och Oscarsson (red) (2012) och Johansson & Ohlsson (2008).
- ² 2011 års undersökning kodades av Sandra Engelbrecht, Marcus Clifford, Josefine Bové tillsammans med kodningsansvarig Frida Vernersdotter.
- ³ Kodscheman finns tillgängliga i kodböckerna på www.som.gu.se.
- ⁴ Fältarbetet i SOM-undersökningen 2010 genomfördes i samarbete med undersökningsföretaget *Kinnmark Information*. Arbetet var upplagt så att Kinnmark ombesörjde urvalsdragning, upptryckning och utskick av formulär och påminnelser, telefonpåminnelser, scanning av formulärsvaren samt dat uppläggning. SOM-institutet har stått för innehållet i allt material som skickats ut, genomfört kodningen av öppna svar samt kvalitetssäkring och iordningsställande av den slutgiltiga datafilen.
- ⁵ Borträknat ungdomsurvalet i 2011 års undersökning.
- ⁶ Forskning om skäl till deltagande i enkätundersökningar kan visa på liknade resultat, det vill säga att skälen för att inte delta är tidsrelaterade samt av mer principiell karaktär (se exempelvis Loosveldt & Storms 2008).
- ⁷ Delregioner i Skåne: *Nordvästra Skåne* omfattar kommunerna Båstad, Landskrona, Helsingborg, Höganäs, Ängelholm, Örkelljunga, Bjuv, Klippan, Åstorp och Svalöv; *Sydvästra Skåne* omfattar kommunerna Staffanstorps, Burlöv, Vellinge, Kävlinge, Lomma, Svedala, Höör, Malmö, Lund, Eslöv och Trelleborg; *Nordöstra Skåne* omfattar kommunerna Östra Göinge, Hörby, Bromölla, Osby, Perstorp, Kristianstad och Hässleholm; samt *Sydöstra Skåne* omfattar kommunerna Skurup, Jöbo, Tomelilla, Ystad och Simrishamn.

Referenser

- Dillman, Don A. (2000). *Mail and Internet Surveys: The Tailored Design Method*. New York: Wiley.
- Elmquist, Tobias och Bergström, Annika (2011) *Samhälle Opinion Massmedia Västra Götaland 2010* i Bergström, Annika (red) *Västsvensk vardag*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Gilljam, Mikael m.fl. (2011) Comparison of Web and Mail Responses in a Census of Swedish Local Political Representatives. *Survey Practice*. December 2011 Issue.
- Johansson, Susanne och Ohlsson, Jonas (2010) *Samhälle, opinion och massmedia. Skåne 2008*. I Johansson, Susanne (red) *Regional demokrati. Om politik och medier i Skåne*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Loosveldt, Geert och Vicky Storms (2008) Measuring public opinions about surveys. *International journal of public opinion research*, Vol 20:1.
- Schaefer, David R. & Dillman, Don A (1998). "Development of a Standard E-Mail Methodology." *Public Opinion Quarterly*, 62:378-97.
- Vernersdotter, Frida (2012) *Samhälle Opinion Massmedier 2012* i Weibull, Lennart, Oscarsson, Henrik och Bergström, Annika (red): *I framtidens skugga*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Vernersdotter, Frida och Kareliusson, Lisa (2012) *Omvals-SOM-undersökningen 2011*. I Berg, Linda och Oscarsson, Henrik (red) *Omstritt omval*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- www.scb.se. Statistikdatabaser, befolkningen.

FÖRFATTARNA

Annika Bergström, docent, är verksam som forskare och lärare vid Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Göteborgs universitet. Hennes forskning fokuserar på nya mediers publik med särskilt fokus på deltagande på nätet; i sociala medier, i journalistiken och i politiken.

Sandra Engelbrecht, fil. mag. i statsvetenskap med inriktning på arbetsmarknadsrelationer och arbetslivsfrågor. Biträdande undersökningsledare för den sydsvenska SOM-undersökningen 2011. Verksam vid Nationella sekretariatet för genusforskning.

Sören Holmberg, professor emeritus vid Statsvetenskapliga institutionen, Göteborgs universitet. Han är en av ledarna för Quality of Government Institute och forskar kring opinionsbildning, väljarbeteende, representativ demokrati och samhällsliga styrsystem.

Lennart Nilsson, docent i offentlig förvaltning, Göteborgs universitet. Han forskar kring den offentliga sektorn och offentlig service.

Jonas Ohlsson, fil. dr, verksam vid SOM-institutet, Nordicom och Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Göteborgs universitet. Hans forskning är framförallt inriktad på mediestruktur och medieekonomi.

Gabriella Sandstig, fil. dr, verksam som forskare och lärare vid Institutionen för journalistik, medier och kommunikation samt Statsvetenskapliga institutionen vid Göteborgs universitet. Tematiskt är hennes forskning inriktad på relationen mellan medierna och staden med fokus på sociala risker och metodologiskt på medieeffekter med särskilt fokus på de kontextuella faktorernas betydelse.

Anders Sannerstedt, docent i statsvetenskap vid Lunds universitet. Hans forskning är inriktad mot lokala partier och lokalt självstyre.

Lennart Weibull, seniorprofessor, verksam vid SOM-institutet och Institutionen för journalistik, medier och kommunikation, Göteborgs universitet. Hans forskning är inriktad på mediehistoria, mediestruktur och medieanvändning.

Magnus Wennerbag, fil. dr i sociologi, verksam som forskare vid Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap, Göteborgs universitet, samt Institutionen för samhällsvetenskaper, Södertörns högskola. Han deltar också i ett forskningsprojekt om civilsamhällets europeisering som bedrivs vid Lunds universitet. Hans forskning är inriktad på politiskt deltagande, politiska protester och sociala rörelser.

ADRESSER

SOM-institutet
Göteborgs universitet
Box 710
SE 405 30 GÖTEBORG

E-postadress: info@som.gu.se
Hemsida: www.som.gu.se

Beställningar av publikationer kan göras via e-post: bokbestallning@som.gu.se.
Det går också att beställa publikationer via vår hemsida: www.som.gu.se.

Om du vill kontakta någon av de medverkande författarna i *Vanor och attityder i förändring* följer här deras e-postadresser.

Namn	E-postadress
Annika Bergström	annika.bergstrom@jmg.gu.se
Sandra Engelbrecht	sandraengelbrecht@gmail.com
Sören Holmberg	soren.holmberg@pol.gu.se
Lennart Nilsson	lennart.nilsson@gu.se
Jonas Ohlsson	jonas.ohlsson@jmg.gu.se
Gabriella Sandstig	gabriella.sandstig@jmg.gu.se
Anders Sannerstedt	anders.sannerstedt@svet.lu.se
Lennart Weibull	lennart.weibull@jmg.gu.se
Magnus Wennerhag	magnus.wennerhag@socav.gu.se

Bilagor

SKÅNE

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

2011

GÖTEBORGS UNIVERSITET

FORMULÄRETS INNEHÅLL

- 1–6 Nyheter & medier
- 7–30 Politik, samhälle & demokrati
- 31–38 Samhälle & service
- 39–47 Medieanvändning
- 48–57 Aktiviteter, intressen & värderingar
- 58–68 Arbetsliv
- 69–90 Bakgrund

SÅ HÄR FYLLER DU I FORMULÄRET

Ett exempel:

Fråga 1 Hur intresserad är du av väderprognoser?

	Mycket intresserad	Ganska intresserad	Inte särskilt intresserad	Inte alls intresserad
Om du är <u>mycket intresserad</u> av väderprognoser, sätt ett kryss längst till vänster på följande sätt:	☒	☐	☐	☐
Om du <u>inte alls</u> är intresserad av väderprognoser, sätt ett kryss längst till höger på följande sätt:	☐	☐	☐	☒
Skulle du råka sätta ett kryss i fel ruta, stryk bara över hela rutan och sätt därefter kryss i rätt ruta – så här:	☒	☒	☐	☐

Formuläret läses optiskt av en dator.

Kryssa därför om möjligt helt innanför rutorna. Kryssa så här:

Kryssa ej så här:

Använd helst kulspetspenna och inte tusch eller blyerts.

Tack!

NYHETER & MEDIER

Fråga 1 Hur ofta brukar du ta del av följande nyhetsprogram?

	Dagligen	5-6 dagar/ vecka	3-4 dagar/ vecka	1-2 dagar/ vecka	Mer sällan	Aldrig
Aktuellt/Rapport i SVT	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sydnytt i SVT	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV4 Nyheterna	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lokala nyheter i TV4	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lokalnyheter i radions P4	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ekonyheterna i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyheter i kommersiell radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyheter i dansk radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Nyheter i dansk tv	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 2 Läser eller tittar du i någon morgontidning regelbundet och i så fall hur ofta? Frågan gäller inte läsning på internet.

	6-7 dagar/ vecka	4-5 dagar/ vecka	2-3 dagar/ vecka	Någon dag/ vecka	Mer sällan
..... (morgontidningens namn)	☐	☐	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐	☐	☐
Dansk morgontidning:	☐	☐	☐	☐	☐

Jag läser aldrig någon morgontidning på papper

Fråga 3 Läser eller tittar du regelbundet i någon morgontidning på internet?

	6-7 dagar/ vecka	4-5 dagar/ vecka	2-3 dagar/ vecka	Någon dag/ vecka	Mer sällan
..... (morgontidningens namn)	☐	☐	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐	☐	☐
Dansk morgontidning:	☐	☐	☐	☐	☐

Jag läser aldrig någon morgontidning på internet

Fråga 4 Prenumererar du eller någon i ditt hushåll på någon morgontidning?

- Ja, på: ..... (morgontidningens namn)
- Nej

Fråga 5 Brukar du läsa eller titta i någon daglig gratistidning?

	Minst 5 dagar/ vecka	3–4 dagar/ vecka	1–2 dagar/ vecka	Mer sällan	Aldrig
Metro	☐	☐	☐	☐	☐
City	☐	☐	☐	☐	☐
Dansk gratistidning	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 6 Brukar du läsa eller titta i följande tidningar?

	6–7 dagar/ vecka	3–5 dagar/ vecka	1–2 dagar/ vecka	Mer sällan	Aldrig
Aftonbladet					
...på papper	☐	☐	☐	☐	☐
...på internet	☐	☐	☐	☐	☐
Expressen					
...på papper	☐	☐	☐	☐	☐
...på internet	☐	☐	☐	☐	☐
Kvällsposten					
...på papper	☐	☐	☐	☐	☐
...på internet	☐	☐	☐	☐	☐

POLITIK, SAMHÄLLE & DEMOKRATI**Fråga 7 Hur intresserad är du i allmänhet av politik?**

Mycket intresserad	Ganska intresserad	Inte särskilt intresserad	Inte alls intresserad
☐	☐	☐	☐

Fråga 8 Hur intresserad är du av politik när det gäller:

	Mycket intresserad	Ganska intresserad	Inte särskilt intresserad	Inte alls intresserad
EU	☐	☐	☐	☐
Sverige	☐	☐	☐	☐
Skåne	☐	☐	☐	☐
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐

**Fråga 9 Vilken eller vilka frågor eller problem tycker du är viktigast i dag i Skåne?
Ange högst tre frågor/samhällsproblem.**

.....

**Fråga 10 Vilken eller vilka frågor eller problem tycker du är viktigast i dag i den kommun där du bor?
Ange högst tre frågor/samhällsproblem.**

.....

**Fråga 11 Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster–högerskala.
Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala?**

Klart till vänster	Något till vänster	Varken till vänster eller till höger	Något till höger	Klart till höger
☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 12 Vilket parti tycker du bäst om i dag?

☐ Vänsterpartiet	☐ Folkpartiet	☐ Miljöpartiet
☐ Socialdemokraterna	☐ Moderaterna	☐ Sverigedemokraterna
☐ Centerpartiet	☐ Kristdemokraterna	☐ Annat parti: .....

Anser du dig vara en övertygad anhängare av detta parti?

- Ja, mycket övertygad   Ja, något övertygad   Nej

Fråga 13 Skulle du kunna tänka dig att åta dig ett politiskt uppdrag för det parti du sympatiserar med som gäller:

	Ja, absolut	Ja, kanske	Nej, troligen inte	Nej, absolut inte
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐
Region Skåne	☐	☐	☐	☐

Jag sympatiserar inte med något politiskt parti

Fråga 14 På det hela taget, hur nöjd är du med det sätt på vilket demokratin fungerar i:

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Inte särskilt nöjd	Inte alls nöjd
EU	☐	☐	☐	☐
Sverige	☐	☐	☐	☐
Region Skåne	☐	☐	☐	☐
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐

Fråga 15 Hur tycker du att kommunstyrelsen i den kommun där du bor respektive regionstyrelsen i Region Skåne sköter sin uppgift?

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning
Kommunstyrelsen i den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Region Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 16 Var skulle du personligen vilja placera några politiker i Skåne på nedanstående skala?

		Ogillar starkt		Varken gillar eller ogillar					Gillar starkt			
	Personen är okänd för mig	-5	-4	-3	-2	-1	0	+1	+2	+3	+4	+5
Vilmer Anderssen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Katarina Erlingson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pia Kinhult	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rikard Larsson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Jens Leandersson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Birgitta Södertun	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gilbert Tribo	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Anders Åkesson	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 17 Allmänt sett, vilken är din inställning till EU?

Mycket positiv	Ganska positiv	Varken positiv eller negativ	Ganska negativ	Mycket negativ	Ingen uppfattning
☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 18 Nedan finns ett antal förslag som förekommit i den politiska debatten. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?

	Mycket bra förslag	Ganska bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag
Minska den offentliga sektorn	☐	☐	☐	☐	☐
Ta emot färre flyktingar i Sverige	☐	☐	☐	☐	☐
Satsa på ett samhälle med ökad jämställdhet mellan kvinnor och män	☐	☐	☐	☐	☐
Låta privata företag svara för äldreomsorg	☐	☐	☐	☐	☐
Bedriva mer av sjukvården i privat regi	☐	☐	☐	☐	☐
Satsa mer på friskolor	☐	☐	☐	☐	☐
Förhindra företag med vinstsyfte att driva sjukhus	☐	☐	☐	☐	☐
Koncentrera specialistsjukvård till storsjukhusen	☐	☐	☐	☐	☐
Införa sex timmars arbetsdag	☐	☐	☐	☐	☐
Sänka skatterna	☐	☐	☐	☐	☐
Göra a-kassan obligatorisk	☐	☐	☐	☐	☐
Överföra ansvaret för skolan från kommunerna till staten	☐	☐	☐	☐	☐
Sverige bör på lång sikt avveckla kärnkraften	☐	☐	☐	☐	☐
Öka arbetskraftsinvandringen	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 19 Vilka möjligheter anser du att du har att påverka politiska beslut i:

	Mycket goda möjligheter	Ganska goda möjligheter	Varken goda eller dåliga möjligheter	Ganska dåliga möjligheter	Mycket dåliga möjligheter	Ingen uppfattning
EU	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sverige	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Region Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Stadsdelen/den del av kommunen där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 20 Vad anser du om din kommun respektive Region Skånes ekonomi?

<i>Ekonomi i:</i>	Mycket god	Ganska god	Varken god eller dålig	Ganska dålig	Mycket dålig	Ingen uppfattning
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Region Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 21 Hur anser du att staten, Region Skåne respektive den kommun där du bor lyckas med att främja sysselsättningen respektive företagandet?

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning
a) <u>Sysselsättningen:</u>						
Staten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Region Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunen där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b) <u>Företagandet:</u>						
Staten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Region Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunen där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 22 Har du själv som privatperson - eller tillsammans med andra - under de senaste 12 månaderna försökt att påverka ett beslut i kommunen där du bor eller i Region Skåne? (Du kan markera flera alternativ)

	Har ej försökt påverka	Kontaktat tjänsteman	Kontaktat politiker	Kontaktat massmedier	Arbetat i aktionsgrupp-/organisation	Skrivit på namninsamling	Demonstrerat	Arbetat i parti
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Region Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 23 Det finns olika uppfattningar om hur man effektivast påverkar politiska beslut. Hur effektiva anser du att följande sätt att påverka är?

	Inte alls effektivt											Mycket effektivt										
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Arbeta i politiska partier	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Arbeta i aktionsgrupper	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rösta i valen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ta personlig kontakt med folk som har något att säga till om	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Delta i offentliga demonstrationer	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Delta i protestaktiviteter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skriva insändare eller artikel i en tidning	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skriva inlägg på internet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 24 Allmänt sett, hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande grupper sköter sitt arbete?

	Mycket stort förtroende	Ganska stort förtroende	Varken stort eller litet förtroende	Ganska litet förtroende	Mycket litet förtroende	Ingen uppfattning
EU-parlamentariker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rikspolitiker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommunens politiker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Region Skånes politiker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sjukvårdens personal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tandvårdens personal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Personal inom barnomsorgen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Personal inom äldreomsorgen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lärare i grundskola	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Forskare	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kollektivtrafikens personal	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Socialarbetare	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Handläggare vid Försäkringskassan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Handläggare vid Arbetsförmedlingen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Poliser	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Journalister	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Företagare	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 25 Nedan finns ett antal förslag som förekommit i den politiska debatten. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?

	Mycket bra förslag	Ganska bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag	Ingen uppfattning
Bygga ut kollektivtrafiken i Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bygga ut vindkraften i Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bygga en fast förbindelse mellan Helsingborg och Helsingör	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bygga järnväg mellan Malmö och Simrishamn	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Avveckla avgiften på Öresundsbron	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Satsa på höghastighetståg i Sverige	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 26 Har du kommit i kontakt med följande universitet/högskolor? (Mer än ett kryss på varje rad kan markeras)

	<i>Ej varit i kontakt med</i>	Arbetar/har arbetat vid	Studerar eller har studerat vid	Nära anhörig studerar/arbetar eller har studerat /arbetat vid	Kommer/ kommit i kontakt med i mitt yrke
Lunds universitet	☐	☐	☐	☐	☐
Malmö högskola	☐	☐	☐	☐	☐
Högskolan i Kristianstad	☐	☐	☐	☐	☐
Lunds universitet: Campus Helsingborg	☐	☐	☐	☐	☐
Köpenhamns universitet	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 27 Allmänt sett, hur stort förtroende har du för följande universitet och högskolor?

	Mycket stort förtroende	Ganska stort förtroende	Varken stort eller litet förtroende	Ganska litet förtroende	Mycket litet förtroende	Ingen uppfattning
Lunds universitet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Malmö högskola	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Högskolan i Kristianstad	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lunds universitet: Campus Helsingborg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Köpenhamns universitet	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 28 Om du ser till läget i dag, vad upplever du själv som mest oroande inför framtiden?

	Mycket oroande	Ganska oroande	Inte särskilt oroande	Inte alls oroande
Terrorism	☐	☐	☐	☐
Miljöförstöring	☐	☐	☐	☐
Ökat antal flyktingar	☐	☐	☐	☐
Ekonomisk kris	☐	☐	☐	☐
Stor arbetslöshet	☐	☐	☐	☐
Människors tillgång till vapen	☐	☐	☐	☐
Politisk extremism	☐	☐	☐	☐
Religiösa motsättningar	☐	☐	☐	☐

Fråga 29 Har det under de senaste 12 månaderna hänt att du oroat dig för att:

	Ja, mycket ofta	Ja, ganska ofta	Ja, men bara sällan	Nej	Vet ej
Bli utsatt för inbrott i den egna bostaden	☐	☐	☐	☐	☐
Bli utsatt för inbrott i förråd, källare, vindstrygme eller garage	☐	☐	☐	☐	☐
Bli överfallen eller misshandlad	☐	☐	☐	☐	☐
Bli bestulen på mobiltelefon, handväska eller plånbok	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 30 Vilket parti tycker du bäst om i: (sätt ett kryss i vardera kolumn)

	Rikspolitiken	Regionpolitiken	Kommunpolitiken
Vänsterpartiet	☐	☐	☐
Socialdemokraterna	☐	☐	☐
Centerpartiet	☐	☐	☐
Folkpartiet	☐	☐	☐
Moderaterna	☐	☐	☐
Kristdemokraterna	☐	☐	☐
Miljöpartiet	☐	☐	☐
Sverigedemokraterna	☐	☐	☐
Annat parti (ange vilket):	☐	☐	☐ .....

SAMHÄLLE & SERVICE**Fråga 31 Har du eller någon nära anhörig under de senaste 12 månaderna nyttjat någon av de former av service som anges nedan?**

	Ja, jag själv	Ej själv, men nära anhörig	Nej, varken jag själv eller nära anhörig
Kommunal barnomsorg	☐	☐	☐
Föräldrakooperativ/privat barnomsorg	☐	☐	☐
Kommunal grundskola	☐	☐	☐
Kommunal gymnasieskola	☐	☐	☐
Friskola: grundskola	☐	☐	☐
Friskola: gymnasieskola	☐	☐	☐
Sjukhus: akutvård	☐	☐	☐
Sjukhus: annan vård	☐	☐	☐
Offentlig vårdcentral	☐	☐	☐
Privat vårdcentral/läkare	☐	☐	☐
Folktandvården	☐	☐	☐
Privattandläkare	☐	☐	☐
Äldreomsorg	☐	☐	☐
Försäkringskassan	☐	☐	☐
Arbetsförmedlingen	☐	☐	☐
Socialtjänst	☐	☐	☐
Färdtjänst	☐	☐	☐
Kollektivtrafik	☐	☐	☐
Idrottsanläggningar	☐	☐	☐
Bibliotek	☐	☐	☐
Kulturaktivitet	☐	☐	☐
Fritidsverksamhet	☐	☐	☐

Fråga 32 Vad anser du om servicen i den kommun där du bor på följande områden?

	Mycket nöjd	Ganska nöjd	Varken nöjd eller missnöjd	Ganska missnöjd	Mycket missnöjd	Ingen upp- fattning
1. Barnomsorg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2. Grundskola	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3. Gymnasieskola	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4. Vårdcentral	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5. Sjukhusvård	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6. Tandvård	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7. Äldreomsorg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8. Socialtjänst	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9. Färdtjänst	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10. Handikappomsorg	☐	☐	☐	☐	☐	☐
11. Kollektivtrafik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12. Idrottsanläggningar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
13. Bibliotek	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14. Kulturaktiviteter	☐	☐	☐	☐	☐	☐
15. Fritidsverksamhet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
16. Turism	☐	☐	☐	☐	☐	☐
17. Miljöarbete	☐	☐	☐	☐	☐	☐
18. Tillgång på bostäder	☐	☐	☐	☐	☐	☐
19. Gator och vägar	☐	☐	☐	☐	☐	☐
20. Renhållning på allmänna platser	☐	☐	☐	☐	☐	☐
21. Möjligheten att få jobb	☐	☐	☐	☐	☐	☐
22. Kommuninformation	☐	☐	☐	☐	☐	☐
23. Regioninformation	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Om förändringar av servicen ska göras, vilket av serviceområdena 1–23 ovan anser du att:

Det i första hand
ska satsas på?

Det i första hand
ska minska på?

Fråga 33 Hur tycker du på det hela taget att servicen har fungerat under de senaste 12 månaderna i:

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Region Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 34 Allmänt sett, vilken är din uppfattning om sjukvården i Region Skåne i följande avseenden?

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dålig	Ganska dålig	Mycket dålig	Ingen uppfattning
Den medicinska kvaliteten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tillgången till vård	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Organisationens effektivitet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Personalens bemötande	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 35 Hur anser du att följande myndigheter sköter sin uppgift?

	<i>Känner ej till myndigheten</i>	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning
Försäkringskassan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Arbetsförmedlingen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Pensionsmyndigheten	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Trafikverket	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Energimarknadsinspektionen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Migrationsverket	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 36 Hur tycker du att den verksamhet fungerar som bedrivs på följande områden i den region eller kommun där du bor?

	<i>Känner ej till verksamheten</i>	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dåligt	Ganska dåligt	Mycket dåligt	Ingen uppfattning
Förskolan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sjukvården	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kollektivtrafiken	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Grundskolan	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 37 Nedan finns ett antal förslag som förekommit i den politiska debatten. Vilken är din åsikt om vart och ett av dem?

	Mycket bra förslag	Ganska bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag	Ingen uppfattning
Införa dödsstraff för mord	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tillåta försäljning av starköl, vin och sprit i livsmedelsbutiker	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Stärka djurens rätt	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Begränsa rätten till fri abort	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Låta frivilligorganisationer bedriva social service	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Utöka samarbetet i Öresundsregionen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Avkriminalisera all fildelning på internet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Förbjuda alla former av pornografi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Förbjuda ansiktstäckande slöja på allmän plats	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 38 Hur ofta gör du personligen nedanstående saker av miljöskäl?

	Aldrig	Ibland	Ganska ofta	Mycket ofta	Alltid	<i>Kör aldrig bil</i>
Sänker hastigheten vid bilkörning	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Väljer att gå, cykla eller åka kollektivt i stället för att ta bilen	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Väljer att åka tåg i stället för att ta flyget	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sorterar hushållsavfall	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Äter ekologiskt odlade grönsaker/frukt	☐	☐	☐	☐	☐	<i>Äter aldrig kött</i>
Avstår från att äta kött	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Handlar miljömärkta varor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Handlar närproducerad mat	☐	☐	☐	☐	☐	<i>Äter aldrig fisk</i>
Avstår från att äta vissa fiskarter	☐	☐	☐	☐	☐	☐

MEDIEANVÄNDNING

Fråga 39 Hur ofta brukar du titta på följande tv-kanaler?

	<i>Har ej tillgång</i>	Dagligen	5–6 dagar/ vecka	3–4 dagar/ vecka	1–2 dagar/ vecka	Mer sällan	Aldrig
SVT1/SVT2	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV3	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
TV4	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kanal 5	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Filmkanaler	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sportkanaler	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
BBC eller CNN	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Danska tv-kanaler	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 40 Hur ofta brukar du lyssna på följande radiokanaler?

	6–7 dagar/ vecka	4–5 dagar/ vecka	2–3 dagar/ vecka	Någon dag/ vecka	Mer sällan	Aldrig
P1 i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
P2 i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
P3 i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
P4 i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mix Megapol/Radio City	☐	☐	☐	☐	☐	☐
NRJ (Radio Energy)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
RIX FM	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Annan kommersiell radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Dansk radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 41 Hur viktigt anser du att det är för dig att känna till de större nyheterna från följande områden?

	Mycket viktigt	Ganska viktigt	Inte särskilt viktigt	Inte alls viktigt
Nordvästra Skåne	☐	☐	☐	☐
Nordöstra Skåne	☐	☐	☐	☐
Sydvästra Skåne	☐	☐	☐	☐
Sydöstra Skåne	☐	☐	☐	☐
Köpenhamn	☐	☐	☐	☐
Övriga Danmark	☐	☐	☐	☐
Stockholm	☐	☐	☐	☐
Göteborg	☐	☐	☐	☐
Oslo	☐	☐	☐	☐
Tyskland	☐	☐	☐	☐

Fråga 42 Vilka typer av medieteknik har du för närvarande tillgång till i ditt hushåll?

	Ja	Nej	Vet inte		Ja	Nej	Vet inte
Telefon (fast anslutning)	☐	☐	☐	Smartphone	☐	☐	☐
Mobiltelefon	☐	☐	☐	Blu-ray-spelare	☐	☐	☐
Persondator	☐	☐	☐	Tv-spelkonsol	☐	☐	☐
Internet	☐	☐	☐	Surfplatta	☐	☐	☐

Fråga 43 Om du tänker på sådant som händer i Skåne, hur tillförlitlig bedömer du följande mediers rapportering vara?

	Mycket tillförlitlig	Ganska tillförlitlig	Varken tillförlitlig eller otillförlitlig	Ganska otillförlitlig	Mycket otillförlitlig	Ingen uppfattning
P4 i Sveriges Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den privata lokalradion	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sydnytt i SVT	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lokala nyheter i TV4	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sydsvenskan	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skånska Dagbladet	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Helsingborgs Dagblad	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den lokala morgontidningen där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Metro	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kvällsposten	☐	☐	☐	☐	☐	☐
City	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 44 Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna använt internet?

Ingen gång	Någon gång de senaste 12 mån	Någon gång i halvåret	Någon gång i månaden	Någon gång i veckan	Flera gånger i veckan	Dagligen
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

↳ Gå vidare till fråga 47.

Och hur ofta har du gjort följande på internet?

	Ingen gång	Någon gång de senaste 12 mån	Någon gång i halvåret	Någon gång i månaden	Någon gång i veckan	Flera gånger i veckan	Dagligen
Skickat/tagit emot e-post	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tagit del av nyheter/nyhetstjänst	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sökt information/fakta	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Läst någon blogg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skrivit egen blogg	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kommenterat nyhetsartiklar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Köpt/beställt varor eller tjänster	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gjort bankärenden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gjort ärenden hos myndighet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Använt sociala medier (ex. Facebook, Twitter)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Använt musiktjänst (ex. Spotify)	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spelat onlinespel	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sökt hälsoinformation	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 45 Har du under de senaste 12 månaderna varit inne på någon av följande hemsidor på internet?

Hemsidan för:	Ingen gång	Någon gång de senaste 12 mån	Någon gång i halvåret	Någon gång i månaden	Någon gång i veckan	Flera gånger i veckan	Dagligen
Din kommun	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Region Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Någon regionpolitiker	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Någon lokalpolitiker	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 46 Om du har besökt Region Skånes hemsida på internet under de senaste 12 månaderna, har du gjort något av följande? (Observera att du kan markera mer än en ruta)

- Jag har inte besökt regionens hemsida de senaste 12 mån → Gå vidare till fråga 47.
- Sökt information om Region Skåne
- Sökt information om sjukvård eller tandvård
- Sökt information om övriga regionala verksamheter (t.ex. kultur, utvecklingsfrågor)
- Tagit del av regionfullmäktiges beslut/ärenden
- Hämtat blanketter eller informationsmaterial
- Uträttat ärenden (t.ex. ansökt om bidrag, begärt tillstånd, gjort anmälan)
- Sökt information om vad som händer i Skåne
- Annat:.....

Fråga 47 Vad anser du om mediernas rapportering om sådant som händer i:

	Rapporteringen är alldeles för negativ											Rapporteringen är alldeles för positiv											
	↓											↓											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Ingen uppfattning
Sjukvården	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Skola	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kollektivtrafik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Svensk ekonomi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Om du använder samma skala, vad anser du om mediernas rapportering om sådant som händer i:

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Ingen uppfattning
Region Skåne	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den kommun där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Den ort/stadsdel där du bor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

AKTIVITETER, INTRESSEN & VÄRDERINGAR

Fråga 48 Är du medlem i någon typ av förening/organisation?

	Nej	Ja	...och jag har någon typ av uppdrag
Idrotts- eller friluftsförening	☐	☐	☐
Miljöorganisation	☐	☐	☐
Politiskt parti/förbund	☐	☐	☐
Facklig organisation	☐	☐	☐
Kulturförening	☐	☐	☐
Lokal samhällsförening, byalag	☐	☐	☐
Invandrarförening	☐	☐	☐
Pensionärsförening	☐	☐	☐
Humanitär hjälporganisation	☐	☐	☐
Svenska kyrkan, frikyrkan, religiös organisation	☐	☐	☐
Patient- och anhörigförening	☐	☐	☐
Annan typ av förening/organisation	☐	☐	☐

Fråga 49 Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?

	Ingen gång	Någon gång under de senaste 12 månaderna	Någon gång i halv-året	Någon gång i kvartalet	Någon gång i månaden	Någon gång i veckan	Flera gånger i veckan
Sysslat med sport/idrott	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tränat/motionerat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Varit ute i naturen/friluftsliv	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på fotboll/ishockey/handboll	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Spelat på tips/trav/lotteri etc.	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Druckit sprit/vin/starköl	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på kafé	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på restaurang/bar/pub på kvällstid	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Rökt cigaretter/cigarr/pipa	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Deltagit i studiecirkel/kursverksamhet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Deltagit i demonstration	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Bett till Gud	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Läst någon bok	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Umgåtts med vänner	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Umgåtts med grannar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Diskuterat politik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Mekat med eller vårdat bil/motorcykel	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Trädgårdsarbete/växtodling	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ätit kött	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ätit snabbmat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sjungit i kör eller spelat musik-instrument	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Tecknat/målat/skrivit poesi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Löst korsord/sudoku	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på bio	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på teater	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på opera/musikal/balet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på rockkonsert/popkonsert	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på konsert med klassisk musik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Gått på museum	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Varit i Danmark	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Åkt över Öresundsbron	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Handlat alkohol utomlands	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Cyklat	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Åkt med kollektivtrafik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Kört bil	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 50 Enligt din mening, i vilken utsträckning går det att lita på människor i allmänhet? Svara med hjälp av nedanstående skala:

Det går inte att lita på människor i allmänhet

Det går att lita på människor i allmänhet

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

Fråga 51 Hur nöjd är du på det hela taget med det liv du lever?

Mycket nöjd Ganska nöjd Inte särskilt nöjd Inte alls nöjd

Fråga 52 Man talar ibland om att Sverige har blivit ett mångkulturellt samhälle. Anser du att denna utveckling varit positiv eller negativ på följande områden?

	Mycket positiv	Ganska positiv	Varken positiv eller negativ	Ganska negativ	Mycket negativ	Ingen uppfattning
Mat	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Idrott	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Musik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Språk	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Religion	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Lag och ordning	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ekonomi	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Politik	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Sysselsättning	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 53 Vilken är din bedömning av vart och ett av följande påståenden om vad som hindrar att invandrare integreras i det svenska samhället?

	<div style="display: flex; justify-content: space-between; align-items: center;"> <div style="border: 1px solid black; border-radius: 50%; padding: 5px; text-align: center;">Helt felaktigt påstående</div> <div style="border: 1px solid black; border-radius: 50%; padding: 5px; text-align: center;">Helt riktigt påstående</div> </div>										
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Invandras begränsade kunskaper i svenska är det avgörande hindret för integration	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Invandras integration förhindras av att svenskar och invandrare bor åtskilda	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Diskriminering på arbetsmarknaden är ett hinder	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Svenskarnas negativa attityder mot invandrare är ett hinder	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Ointresset hos invandrarna själva hindrar integrationen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Invandras bidragsberoende hindrar integrationen	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 54 Har du under de senaste 12 månaderna gjort något av följande?

	Nej	Ja, en gång	Ja, flera gånger
Skrivit under namninsamling	☐	☐	☐
Diskuterat politik i forum på internet	☐	☐	☐
Bojkottat vissa varor eller produkter	☐	☐	☐
Skrivit insändare till en tidning	☐	☐	☐
Arbetat i aktionsgrupp	☐	☐	☐
Burit ett kampanjmärke	☐	☐	☐
Deltagit i olaglig protestaktivitet	☐	☐	☐
Skrivit politiskt inlägg på internet	☐	☐	☐

Fråga 55 Har du något favoritfotbollslag?

Damlag Ja: ..... (lag) Nej
 Herrlag Ja: ..... (lag) Nej

Fråga 56 Hur bedömer du ditt allmänna hälsotillstånd? Svara med hjälp av nedanstående skala:

Mycket dåligt										Mycket gott				
↓										↓				
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10				
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐				

Fråga 57 Hur fördelas ansvaret för följande uppgifter i ditt nuvarande hushåll?

Jag bor ensam och tar ansvar för allt själv → Gå vidare till fråga 58.

	Uppgiften ligger helt på någon annan			Uppgiften ligger helt på mig			
	↓			↓			
	1	2	3	4	5		
Inköp av mat/hushållsvaror	☐	☐	☐	☐	☐		
Städning/tvätt/disk	☐	☐	☐	☐	☐		
Matlagning/bakning	☐	☐	☐	☐	☐		
Underhåll/reparationer	☐	☐	☐	☐	☐		
Trädgårdsarbete	☐	☐	☐	☐	☐	<i>Ej aktuellt för mig</i>	☐
Omsorg av barn	☐	☐	☐	☐	☐		☐
Omsorg av närstående vuxen i eller utanför hemmet	☐	☐	☐	☐	☐		☐

ARBETSLIV

Fråga 58 Vilken av de här grupperna tillhör du för närvarande?

☐ Förvärvsarbetande (även sjukskriven, föräldraledig)	☐ Ålderspensionär/avtalspensionär
☐ Har arbete i arbetsmarknadspolitiska åtgärder/ genomgår arbetsmarknadsutbildning	☐ Har sjuk-/aktivitetsersättning
☐ Arbetslös	☐ Studerande
	☐ Annat: .....

Fråga 59 Vilket är/var ditt huvudsakliga yrke? Om du inte är yrkesverksam för närvarande gäller frågan ditt senaste yrke.

- ..... (yrke/sysselsättning)
- Har *aldrig* yrkesarbetat → Gå vidare till fråga 66.

Fråga 60 Vilka är/var dina huvudsakliga arbetsuppgifter?

.....

Fråga 61 Vilken av följande kategorier tillhör/tillhörde du?

Jag är/var...

☐ Statligt anställd	☐ Privatanställd
☐ Kommunanställd	☐ Anställd inom ideell organisation/stiftelse
☐ Anställd inom landsting/region	☐ Egenföretagare

Fråga 62 Vilken är/var din normala veckoarbetstid?

1–19 timmar

20–34 timmar

35–40 timmar

41–50 timmar

51 timmar eller mer

Fråga 63 Om du i dag skulle söka nytt arbete, skulle du då kunna tänka dig att arbeta i Danmark?

Ja

Nej

Fråga 64 Är din tjänst en tillsvidareanställning eller tidsbegränsad anställning?

Tillsvidare-/fast
anställning

Tidsbegränsad
anställning

*Jag är
egen företagare*

→ Gå vidare till fråga 66.

Fråga 65 Hur omfattande är din anställning?

Heltid

Deltid

Varierande

Skulle du vilja att din anställning var mer eller mindre omfattande?

Nej, varken mer eller mindre

Ja, mer omfattande

Ja, mindre omfattande

Fråga 66 Var förvärvsarbetar/studerar du för närvarande?

Jag förvärvsarbetar/studerar inte för närvarande → Gå vidare till fråga 67.

I huvudsak i den kommun där jag bor

I huvudsak i annan kommun än där jag bor .....(ange vilken)

Pendlar till arbete/studier i annat land

Ungefär hur lång resväg respektive restid har du normalt till arbetet/skolan?

Antal kilometer:

Antal minuter:

Fråga 67 Har du varit sjukskriven vid något eller några tillfällen under de senaste 12 månaderna?

Nej

Ja → Hur länge sammantaget?

Upp till en vecka

1–3 månader

Mellan 1 vecka och 1 månad

3–12 månader

Fråga 68 Är du medlem i någon fackförening?

LO (Landsorganisationen), v.g. ange vilket förbund: .....

TCO (Tjänstemännens Centralorganisation), v.g. ange vilket förbund: .....

Saco (Sveriges akademikers centralorganisation), v.g. ange vilket förbund: .....

Annan facklig organisation, v.g. ange vilket förbund: .....

Nej

TILL SIST NÅGRA FRÅGOR OM DIG SJÄLV

Fråga 69 Är du kvinna eller man?

Kvinna   Man

Vilket år är du född?

Årtal:

Fråga 70 Är du...: (Fler än ett alternativ kan markeras)

Svensk
medborgare

Dansk
medborgare

Medborgare i
annat land

Fråga 71 Vilket är ditt civilstånd?

Ensamstående

Sambo

Gift/partnerskap

Änka/änkling

Fråga 72 Vilken är din sexuella orientering?

Heterosexuell

Bisexuell

Homosexuell

*Vill avstå från
att svara*

Annan: ..... (ange vilken)

Fråga 73 Har du egna barn?

Ja   Nej

Fråga 74 Hur ser ditt hushåll ut?

Jag bor ensam → *Gå vidare till fråga 75.*

☐ Jag bor med/delar regelbundet mitt hushåll med:	→		Ja	Nej
		En vuxen	☐	☐
		Flera vuxna	☐	☐
		Ett eller flera barn	☐	☐

Om du regelbundet delar ditt hushåll med barn, hur många är de och i vilka åldrar är de?

Antal barn: ...i åldrarna: 0–3 år   4–6 år   7–15 år   16 år eller äldre

Fråga 75 Hur bor du för närvarande?

I villa/radhus   I lägenhet/flerbostadshus   Annat boende

Fråga 76 Hyr eller äger du eller någon i ditt hushåll din nuvarande bostad?

Har ingen egen bostad

Äger bostaden (även bostadsrätt)

Hyr bostaden → **Hyr du i andra hand?**

Nej   Ja, jag hyr i andra hand   Ja, jag är inneboende

Fråga 77 I vilken typ av område bor du?

☐ Storstad, centralt	☐ Större tätort
☐ Storstad, ytterområde/förort	☐ Mindre tätort
☐ Stad: centralt	☐ Ren landsbygd
☐ Stad: ytterområde	

Fråga 78 Hur länge har du bott i den kommun där du bor nu?

☐ Har alltid bott här	☐ Inflyttad, har bott här mer än 10 år
☐ Har alltid bott här bortsett från kortare perioder, t.ex. studier på annan ort	☐ Inflyttad, har bott här 4–10 år
☐ Uppvuxen här och har återvänt efter långvarigt boende på annan ort	☐ Inflyttad, har bott här 1–3 år
	☐ Inflyttad, har bott här mindre än 1 år

Fråga 79 Har du/ditt hushåll:

	Nej	Ja		
Bil	☐	☐		
Fritidshus	☐	☐	→ ☐ I Sverige	☐ Utomlands
Fritidsbåt	☐	☐	→ ☐ Motorbåt	☐ Segelbåt ☐ Roddbåt/eka

Fråga 80 Har du körkort?

- Nej   Ja

Fråga 81 Skulle du kunna tänka dig att flytta till:

	Ja, absolut	Kanske	Troligtvis inte	Nej, absolut inte	<i>Bor redan här</i>
Ren landsbygd i Sverige	☐	☐	☐	☐	☐
Mindre tätort i Sverige	☐	☐	☐	☐	☐
Stad eller större tätort i Sverige	☐	☐	☐	☐	☐
Stockholm	☐	☐	☐	☐	☐
Göteborg	☐	☐	☐	☐	☐
Malmö	☐	☐	☐	☐	☐
Köpenhamn	☐	☐	☐	☐	☐
Övriga Danmark	☐	☐	☐	☐	☐
Annat land i Norden	☐	☐	☐	☐	☐
Annat land i Europa	☐	☐	☐	☐	☐
Land utanför Europa	☐	☐	☐	☐	☐

Fråga 82 I vilket av de här geografiska områdena känner du att du i första hand hör hemma? Markera endast ett alternativ.

☐ Den ort där jag bor	☐ Norden
☐ Skåne	☐ Europa
☐ Mitt tidigare län	☐ Världen som helhet
☐ Sverige som helhet	

Fråga 83 Var någonstans har du, respektive din far och din mor, huvudsakligen vuxit upp?

	Du själv	Din far	Din mor
Mindre tätort i Sverige	☐	☐	☐
Stad eller större tätort i Sverige	☐	☐	☐
Stockholm, Göteborg eller Malmö	☐	☐	☐
Annat land i Norden	☐	☐	☐
Annat land i Europa	☐	☐	☐
Land utanför Europa	☐	☐	☐

Fråga 84 Om du skulle beskriva ditt nuvarande hem respektive det hem du växte upp i, vilket av nedanstående alternativ stämmer då bäst?

a) Ditt nuvarande hem:

- Arbetarhem
- Jordbrukarhem
- Tjänstemannahem
- Högre tjänstemannahem
- Företagarhem

b) Det hem du växte upp i:

- Arbetarhem
- Jordbrukarhem
- Tjänstemannahem
- Högre tjänstemannahem
- Företagarhem

Fråga 85 Vilken skolutbildning har du? Markera det alternativ som du anser passar bäst in på dig. Om du ännu inte avslutat din utbildning, markera den du genomgår för närvarande.

- Ej fullgjort grundskola (eller motsvarande obligatorisk skola)
- Grundskola (eller motsvarande obligatorisk skola)
- Studier vid gymnasium, folkhögskola (eller motsvarande)
- Examen från gymnasium, folkhögskola (eller motsvarande)
- Eftergymnasial utbildning, ej högskola/universitet
- Studier vid högskola/universitet
- Examen från högskola/universitet
- Examen från/studier vid forskarutbildning

Fråga 86 Vilken inriktning har din utbildning i huvudsak? Kryssa för det alternativ som bäst stämmer in på din utbildning.

☐ Ekonomi/handel/administration	☐ Media/journalistik/reklam
☐ Estetisk/design/hantverk/konst	☐ Naturvetenskap/matematik/data
☐ Hotell/restaurang/service/skönhetsvård	☐ Pedagogik
☐ Hälso-/sjukvård	☐ Samhällsvetenskap/juridik
☐ Humaniora/kultur	☐ Socialt arbete/omsorg/psykologi
☐ Jordbruk/skogsbruk/miljövärd	
☐ Teknik/byggt teknik/industri/transport	☐ Annan: .....

Fråga 87 Vilken är den ungefärliga sammanlagda årsinkomsten i kronor för samtliga personer i ditt hushåll före skatt (pension, studiemedel etc. ska räknas in)?

☐ 100 000 eller mindre	☐ 401 000 – 500 000	☐ 801 000 – 900 000
☐ 101 000 – 200 000	☐ 501 000 – 600 000	☐ 901 000 – 1 000 000
☐ 201 000 – 300 000	☐ 601 000 – 700 000	☐ 1 001 000 – 1 100 000
☐ 301 000 – 400 000	☐ 701 000 – 800 000	☐ Mer än 1 100 000

Fråga 88 Hur bedömer du själv dina kunskaper i följande språk?

	<i>Hörförståelse</i>				<i>Läsförståelse</i>		
	Förstår obehindrat	Förstår hjälpigt	Förstår mycket lite/ inte alls		Läser obehindrat	Läser hjälpigt	Läser mycket lite/ inte alls
Svenska	☐	☐	☐		☐	☐	☐
Danska	☐	☐	☐		☐	☐	☐
Engelska	☐	☐	☐		☐	☐	☐
Annat språk:							
..... (ange vilket)	☐	☐	☐		☐	☐	☐
.....	☐	☐	☐		☐	☐	☐

Fråga 89 Hur har enligt din mening nedanstående ekonomiska förhållanden förändrats under de senaste 12 månaderna?

	Förbättrats	Förblivit ungefär densamma	Försämrats
Din egen ekonomiska situation	☐	☐	☐
Ekonomi i din kommun	☐	☐	☐
Den svenska ekonomin	☐	☐	☐

Hur tror du att ekonomin kommer att förändras under de kommande 12 månaderna?

	Förbättras	Förbli ungefär densamma	Försämras
Din egen ekonomiska situation	☐	☐	☐
Ekonomi i din kommun	☐	☐	☐
Den svenska ekonomin	☐	☐	☐

Fråga 90 Till sist, finns det någon skåning (samtida eller tidigare) som du beundrar särskilt?

Ja: ..... (namn) Nej

Ett stort tack för din medverkan!

Om du har synpunkter på någon enskild fråga eller formuläret som helhet är vi tacksamma för att få ta del av dessa.

Detta är några av de böcker som SOM-institutet har gett ut baserade på resultaten från de senaste årens SOM-undersökningar:

Nya gränser – Skåne (2006), red. Lennart Nilsson

Regional demokrati (2010), red. Susanne Johansson

En region blir till (2010), red. Lennart Nilsson

Lycksalighetens ö (2011), red. Sören Holmberg, Lennart Weibull och Henrik Oscarsson

Västsvensk demokrati i tid och rum (2011), red. Lennart Nilsson

---

Du kan läsa mer om SOM-institutets verksamhet på vår hemsida.

www.som.gu.se

Där kan du också beställa våra böcker eller läsa enskilda kapitel.

Vill du kontakta oss är du mycket välkommen att göra det!

Telefon: 031-786 33 00

E-post: info@som.gu.se

Samhälle Opinion Medier (SOM) är en vetenskaplig frågeundersökning som årligen genomförs av SOM-institutet vid Göteborgs universitet. SOM-institutets verksamhet är knuten till forskningen vid två institutioner: *Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG)* och *Statsvetenskapliga institutionen*. SOM-institutets undersökningar utgör ett viktigt bidrag till svensk forskning om opinionsbildning och demokrati i dagens Sverige. Den sydsvenska SOM-undersökningen 2011 går ut till totalt 6 000 slumpmässigt utvalda personer boende i Skåne och genomförs i samarbete med Kinnmark Information AB.

Ansvariga för undersökningen är docent Annika Bergström (undersökningsledare) och professor Henrik Oscarsson. Biträdande undersökningsledare är Ylva Mattsson-Wallinder.

Har du frågor som rör din medverkan i undersökningen är du välkommen att kontakta Kinnmark Information AB som ansvarar för utskick och insamling av enkäterna.

Tel: 020-28 28 30 (kostar endast uppkopplingsavgiften)

Du kan också ringa eller skicka e-post till SOM-institutet som gärna besvarar eventuella frågor om studien.

Kontakta:

Ylva Mattsson-Wallinder (biträdande undersökningsledare)

Tel: 031-786 12 12

Epost: ylva.mattsson-wallinder@som.gu.se.

Du kan läsa mer om SOM-institutet på internet.

www.som.gu.se

När du besvarat enkäten lägger du den på brevlådan i det bifogade svarskuvertet (portot är betalt).

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

SOM-institutet

Seminariegatan 1B | Box 710, 405 30 Göteborg | Telefon: 031 786 3300
Fax: 031 786 4780 | E-post: info@som.gu.se | Hemsida: www.som.gu.se

Denna streckkod är endast till för att inkomna svar skall kunna prickas av vid datoms optiska läsning. Då slipper du få påminnelse i onödan.

SOM-INSTITUTETS BÖCKER

ISSN 0284-4788

1. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *SOM-undersökningen 1986*
Göteborg 1987, 87 sidor. Pris 20 kronor (moms tillkommer)
2. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *SOM-undersökningen 1987*
Göteborg 1988, 112 sidor. Pris 20 kronor (moms tillkommer)
3. Björkqvist, Karin: *SOM-undersökningen 1988*
Göteborg 1989, 68 sidor. Pris 20 kronor (moms tillkommer)
4. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Åttiotal*
Göteborg 1989, 183 sidor. Pris 20 kronor (moms tillkommer)
5. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Medier och opinion i Sverige*
Göteborg 1990, 140 sidor. Pris 20 kronor (moms tillkommer)
6. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Politiska opinioner*
Göteborg 1991, 147 sidor. Pris 20 kronor (moms tillkommer)
7. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Åsikter om massmedier och sambälle*
Göteborg 1991, 150 sidor. Pris 20 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--7--SE
8. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Trendbrott?*
Göteborg 1992, 260 sidor. Pris 50 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--8--SE
9. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Perspektiv på krisen*
Göteborg 1993, 250 sidor. Pris 50 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--9--SE
10. Nilsson, Lennart (red): *Västsvensk opinion*
Göteborg 1993, 250 sidor. Pris 50 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--10--SE
11. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Vägval*
Göteborg 1994, 320 sidor. Pris 170 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--11--SE
12. Nilsson, Lennart (red): *Västsvrige i fokus*
Göteborg 1994, 150 sidor. Pris 130 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--12--SE
13. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Det gamla riket*
Göteborg 1995, 305 sidor. Pris 180 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--13--SE
14. Nilsson, Lennart (red): *Västsvensk horisont*
Göteborg 1995, 250 sidor. Pris 150 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--14--SE. ISBN 91-972694-1-7
15. Jarlbro, Gunilla (red): *Ungdomars opinioner*
Göteborg 1996, 120 sidor. Pris 110 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--15--SE. ISBN 91-972694-2-5

16. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Mitt i nittioalet*
Göteborg 1996, 470 sidor. Pris 220 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--16--SE. ISBN 91-972694-3-3
17. Nilsson, Lennart (red): *Västsvenska perspektiv*
Göteborg 1996, 238 sidor. Pris 160 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--17--SE. ISBN 91-972694-4-1
18. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Ett missnöjt folk?*
Göteborg 1997, 380 sidor. Pris 220 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--18--SE. ISBN 91-972694-5-X
19. Nilsson, Lennart (red): *Nya landskap*
Göteborg 1997, 290 sidor. Pris 190 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--19--SE. ISBN 91-972694-7-6
20. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Opinionssambället*
Göteborg 1998, 342 sidor. Pris 220 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--20--SE. ISBN 91-972694-8-4
21. Nilsson, Lennart (red): *Mångfald – bilder av en storstadsregion*
Göteborg 1998, 283 sidor. Pris 190 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--21--SE. ISBN 91-972694-9-2
22. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Ljusnande framtid*
Göteborg 1999, ca 420 sidor. Pris 250 kronor (moms tillkommer)
ISRN GU-STJM-SOM--22--SE. ISBN 91-973670-1-X
23. Nilsson, Lennart (red): *Region i omvandling*
Göteborg 1999, ca 300 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-973670-2-8. ISRN: GU-STJM-SOM--23--SE
24. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Det nya samhället*
Göteborg 2000, ca 520 sidor. Pris: 275 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-973670-3-6. ISRN: GU-STJM-SOM--24--SE
25. Nilsson, Lennart (red): *Den nya regionen*
Göteborg 2000, ca 325 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-973670-4-4. ISRN: GU-STJM-SOM--25--SE
26. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Land, Du välsignade?*
Göteborg 2001, 485 sidor. Pris: 275 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-973670-6-0. ISRN: GU-STJM-SOM--26--SE
27. Nilsson, Lennart (red): *Flernivådemokrati i förändring*
Göteborg 2002, ca 340 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-973670-7-9. ISRN: GU-STJM-SOM--27--E
28. Oscarsson, Henrik (red): *Spår i framtiden*
Göteborg 2002, ca 212 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-973670-8-7. ISRN: GU-STJM-SOM--28--SE
29. Wadbring, Ingela: Weibull, Lennart & Bergström, Annika (red):
Efter Arbetet. Synen på nedläggningen och dess konsekvenser.
Göteborg 2002, 212 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISSN: 1101-4692 och 0428-4788. ISRN: GU-STJN-SOM--29--SE
30. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red): *Det våras för politiken*.
Göteborg 2002, 544 sidor. Pris: 275 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-973670-9-5. ISRN: GU-STJN-SOM--30--SE

31. Nilsson, Lennart (red) *Perspektiv på Västsverige*
Göteborg 2003, 288 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-89673-01-8. ISRN: GU-STJN-SOM--31--SE
32. Oscarsson, Henrik (red) *Demokratitrender*
Göteborg 2003, 343 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-89673-02-6. ISRN: GU-STJN-SOM--32--SE
33. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red) *Färfångans marknad*
Göteborg 2003, 432 sidor. Pris: 260 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-89673-03-4. ISRN: GU-STJM-SOM--33--SE
34. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red) *Ju mer vi är tillsammans*
Göteborg 2004, 440 sidor. Pris: 260 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-89673-04-2. ISRN: GU-STJM-SOM--34--SE
35. Nilsson, Lennart (red) *Svensk samhällsorganisation i förändring*
Göteborg 2004, 570 sidor. Pris: 260 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-89673-05-05-13
36. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red) *Lyckan kommer, lyckan går*
Göteborg 2005, 492 sidor. Pris: 260 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-89673-06-9. ISRN: GU-STJM-SOM--36--SE
37. Nilsson, Lennart (red) *Nya gränser – Västsverige*
Göteborg 2006, 328 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-89673-07-7. ISRN: GU-STJM-SOM--37--SE
38. Nilsson, Lennart (red) *Nya gränser – Skåne*
Göteborg 2006, 288 sidor. Pris: 200 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-89673-08-5. ISRN: GU-STJM-SOM--38--SE
39. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red) *Du stora nya värld*
Göteborg 2006, 560 sidor. Pris: 260 kr (moms tillkommer)
ISBN: 91-89673-09-3. ISRN: GU-STJM-SOM--39--SE
40. Nilsson, Lennart (red) *Det våras för regionen - Västsverige 1998-2005*
Göteborg 2007, 328 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 978-91-89673-10-6. ISRN: GU-STJM-SOM--40--SE
41. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red) *Det nya Sverige*
Göteborg 2007, 560 sidor. Pris: 270 kr (moms tillkommer)
ISBN: 978-91-89673-11-3. ISRN: GU-STJM-SOM--41--SE
42. Nilsson, Lennart & Johansson, Susanne (red)
Regionen och flernivådemokratien
Göteborg 2008, 336 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 978-91-89673-12-0. ISRN: GU-STJM-SOM--42--SE
43. Nilsson, Lennart & Antoni, Rudolf (red) *Medborgarna, regionen och flernivådemokratien*
Göteborg 2008, 288 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 978-91-89673-13-7. ISRN: GU-STJM-SOM--43--SE
44. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red) *Skilda världar*
Göteborg 2008, 616 sidor. Pris: 280 kr (moms tillkommer)
ISBN: 978-91-89673-14-4. ISRN: GU-STJM-SOM--44--SE

45. Nilsson, Lennart och Susanne Johansson (red) *Att bygga, Att bo, Att leva. En bok om Västra Götaland*
Göteborg 2009, 304 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 978-91-89673-15-1. ISRN: GU-STJM-SOM--45--SE
46. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red) *Svensk Höst*
Göteborg 2009, 560 sidor. Pris: 280 kr (moms tillkommer)
ISBN: 978-91-89673-16-8. ISRN: GU-STJM-SOM--46--SE
47. Nilsson, Lennart (red) *En region blir till*
Göteborg 2010, 504 sidor. Pris: 250 kr (moms tillkommer)
ISBN: 978-91-89673-18-2. ISRN: GU-STJM-SOM--47--SE
48. Johansson, Susanne (red) *Regional demokrati. Om politik och medier i Skåne*
Göteborg 2010, 232 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 978-91-89673-17-5. ISRN: GU-STJM-SOM--48--SE
49. Oskarson, Maria, Bengtsson, Mattias & Berglund, Tomas (red)
En fråga om klass. Stockholm: Liber
<http://www.liber.se/Facklitteratur/Sociologi/Sociologi/En-fraga-om-klass>
50. Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (red) *Nordiskt ljus*
Göteborg 2010, 592 sidor. Pris: 280 kr (moms tillkommer)
ISBN: 978-91-89673-19-9. ISRN: GU-STJM-SOM--50--SE
51. Nilsson, Lennart (red) *Västsvensk demokrati i tid och rum*
Göteborg 2011, 272 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 978-91-89673-20-5. ISRN: GU-STJM-SOM--51--SE
52. Holmberg, Sören, Weibull Lennart & Oscarsson, Henrik (red)
Lycksalighetens ö
Göteborg 2011, 676 sidor. Pris 280 kr (moms tillkommer)
ISBN: 978-91-89673-21-2. ISRN: GU-STJM--52--SE
53. Bergström, Annika (red) *Västsvensk vardag*
Göteborg 2012. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 978-91-89673-22-9. ISRN: GU-STJM--53--SE
54. Nilsson, Lennart, Aronsson, Lars & Norell, PO (red) *Värmländskt landskap*
Göteborg 2012. Pris: 250 kr (moms tillkommer)
ISBN: 978-91-86637-04-0. ISRN: GU-STJM--54--SE
55. Berg, Linda & Oscarsson, Henrik (red) *Omstritt omval*
Göteborg 2012, 216 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 978-91-89673-23-6. ISRN: GU-STJM--55--SE
56. Weibull, Lennart, Oscarsson, Henrik & Bergström, Annika (red)
I framtidens skugga
Göteborg 2012, 696 sidor. Pris: 280 kr (moms tillkommer)
ISBN: 978-91-89673-24-3. ISRN: GU-STJM--56--SE
57. Bergström, Annika & Ohlsson, Jonas (red)
Medborgarna om välfärden
Göteborg 2012, 248 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 978-91-89673-25-0. ISRN: GU-STJM--57--SE
58. Ohlsson, Jonas & Annika Bergström (red)
Vanor och attityder i förändring
Göteborg 2013, 228 sidor. Pris: 210 kr (moms tillkommer)
ISBN: 978-91-89673-26-7. ISRN: GU-STJM--58--SE

I *Vanor och attityder i förändring* redovisas huvudresultaten från de medborgarundersökningar som SOM-institutet sedan 2001 genomfört i Skåne. Fokus ligger på den senaste undersökningen, som genomfördes under hösten 2011. Boken ger en unik inblick i de skånska medborgarnas åsikter, livsstilar, medievanor och värderingar.

De analyser som presenteras tar avstamp i olika frågeställningar och samhällsteorier och syftar till att förklara såväl attityder som vanor. Ansatsen är bred. I boken presenteras analyser av såväl kännedomen och populariteten hos Region Skånes politiker bland de skånska medborgarna, som utbredningen av social oro i den skånska befolkningen.

Ett återkommande tema i flera av bokens analyser är *förändring*. Boken ger upprepade exempel på hur den skånska opinionen i olika frågor under de senaste åren kommit att skifta karaktär. En sådan fråga rör attityden till den svenska välfärdspolitiken, en annan handlar om invandrings- och flyktingpolitik, en tredje rör skåningarnas förhållande till Danmark. Samtliga ägnas särskilda kapitel i boken. Ett särskilt kapitel ägnas också åt en analys av sympatisörerna till det parti som under 2000-talet vuxit snabbast i popularitet i den skånska väljarkåren, nämligen Sverigedemokraterna.

Men också när det gäller vanor och beteenden går det att spåra viktiga förskjutningar hos den skånska befolkningen. En viktig katalysator för förändringar i dagens moderna samhälle är internet. I *Vanor och attityder i förändring* analyseras konsekvenserna av nätets allt större inflytande över skåningarnas liv utifrån en rad olika aspekter. Det gäller, till exempel, nyhetsanvändning, utnyttjandet av offentliga sajter och det politiska engagemanget.

Vanor och attityder i förändring är skriven av nio samhällsforskare från Göteborgs universitet och Lunds universitet.

SOM-INSTITUTET
SAMHÄLLE OPINION MEDIER

GÖTEBORGS UNIVERSITET